

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Uğur FİDAN

EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI'NIN CUMHURİYET, HÜRRİYET VE YENİ ŞAFAK
GAZETELERİNDE ÇERÇEVELENİŞİ

Gazetecilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Uğur FİDAN

EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI'NIN CUMHURİYET, HÜRRİYET VE YENİ ŞAFAK
GAZETELERİNDE ÇERÇEVELENİŞİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÜSTÜN

Gazetecilik Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Uğur Fidan'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Gazetecilik Anabilim Dalı Gazetecilik Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Şebnem Soygüder Baturlar

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Hasan Üstün

Üye : Doç. Dr. Emel Arık

Tez Başlığı:	Eurovision Şarkı Yarışması'nın Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetelerinde Çerçevesi
-----------------	--

Tez Savunma Tarihi : 29/09/2022

Mezuniyet Tarihi : 20/10/2022

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Eurovision Şarkı Yarışması’nın Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetelerinde Çerçevesi ” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Uğur FİDAN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

10/10 / 2022

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Uğur Fidan
Öğrenci Numarası	20185251002
Anabilim Dalı	Gazetecilik
Programı	Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Hasan Üstün
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Eurovision Şarkı Yarışması'nın Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetelerinde Çerçevesi
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	1920750700
Rapor Tarihi	10/10/2022
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç:7 Alıntılar dahil:7
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 217 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdeleri sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Unvanı, Adı-Soyadı İmza	

İÇİNDEKİLER

TABLoların LİSTESİ.....	vi
KISALTMALARIN LİSTESİ	vii
ÖZET.....	viii
SUMMARY	ix
TEŞEKKÜR.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

1.1. Avrupa Birliği'ne Genel Bakış	4
1.1.1. Avrupa Birliği'nin Doğuşu.....	5
1.1.2. Avrupa Birliği'nin Gelişimi ve Temellenmesi	6
1.1.3. Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci.....	10
1.1.4. Avrupa Birliği'nin Kurumları.....	19
1.1.4.1. Temel Kurumlar.....	19
1.1.4.2. Yardımcı Kurumlar.....	20
1.2. Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkilerinde 2003 Öncesi ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeleri.....	21
1.2.1. 2003 Öncesi İlişkiler	22
1.2.2. Kıbrıs Sorunu ve Annan Planı	28
1.2.3. Selanik ve Brüksel Zirveleri.....	30
1.2.4. Tam Üyelik Müzakereleri	33
1.2.5. AB Müktesebatına Uyum Programı.....	38
1.2.6. Pozitif Gündem	38
1.2.7. Yeni Avrupa Birliği Stratejisi.....	40
1.2.8. 2015 Sonrası İlişkilerdeki Durum.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU VE EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI

2.1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	46
2.1.1. Kamu Yayıncılığı Kavramı	47

2.1.2. Dünyada Kamusal Yayıncılık Tarihi.....	48
2.1.3. Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar	49
2.1.3.1. Ulusal Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar	49
2.1.3.2. Uluslararası Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar	49
2.1.4. Türkiye’de Kamu Yayıncılığı: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu.....	50
2.1.4.1. TRT Öncesi Türkiye’de Kamu Yayıncılığı.....	50
2.1.4.2. 359 Sayılı Yasa: TRT’nin Kuruluş Yasası	52
2.1.4.3. 1964-1972 Dönemi TRT’nin Özerk Dönemi	52
2.1.4.4. 1972-1982 Dönemi TRT’nin Durumu	54
2.1.4.5. Özel Televizyonlar Karşısında TRT	55
2.1.4.6. 1990 Yıllarda TRT ve Özel Kanallar.....	56
2.1.4.7. 2000’den Günümüze TRT’nin Değişimi.....	57
2.1.5. TRT’nin Kanalları.....	58
2.1.5.1. Televizyon Kanalları	59
2.1.5.1.1. Ulusal Kanalları.....	59
2.1.5.1.2. Uluslararası Kanallar.....	60
2.1.5.1.3. Kapatılan Kanallar	60
2.1.5.2. Radyo Kanalları	61
2.1.5.2.1. Ulusal Radyo Kanalları.....	61
2.1.5.2.2. Bölgesel Radyo Kanalları.....	62
2.1.5.2.3. Uluslararası Radyo Kanalları	62
2.1.5.2.4. Kapanan Radyo Kanalları	63
2.1.6. TRT ve Siyaset İlişkisi	63
2.1.6.1. 1946-1960 Dönemi Siyasal İktidarın Radyoyu Kullanımı.....	63
2.1.6.2. 1961 Anayasası ve 1972 Anayasası’yla TRT’nin Durumu.....	64
2.1.6.3. 1972’den 1982’e TRT’nin Televizyon ve Radyo Yayınları	64
2.1.6.4. Özal Dönemi TRT’nin Değişimi	65
2.1.6.5. 1990’larda TRT’nin Durumu.....	65
2.1.6.6. 2002’den Günümüze TRT’nin Gelişimi	66
2.2. Eurovision Şarkı Yarışması	68
2.2.1. Avrupa Yayın Birliği.....	68
2.2.1.1. AYB’nin İşleyişi	69
2.2.1.2. AYB’nin Teknik Faaliyetleri.....	70
2.2.1.3. AYB’nin Düzenlendiği Etkinlikler	70

2.2.2. Eurovision Ağı.....	72
2.2.3. Eurovision Şarkı Yarışması'nın Temel Yapısı.....	73
2.2.3.1. Yarışmanın Doğuşu.....	73
2.2.3.2. Yarışmanın Amacı.....	73
2.2.3.3. Ev Sahibi ve Katılımcı Ülkeler.....	73
2.2.3.4. Yarışmanın Kuralları.....	74
2.2.3.5. Oylama Sistemi.....	75
2.2.4. Eurovision ve Siyasi Tartışmalar.....	76
2.2.5. Eurovision ve Kültür Bağlı İlişkisi ile Oylama.....	78
2.2.6. Eurovision Şarkı Yarışması'nın Tarihçesi.....	79
2.2.6.1. 1956-1959 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	79
2.2.6.2. 1960-1969 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	80
2.2.6.3. 1970-1979 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	82
2.2.6.4. 1980-1989 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	84
2.2.6.5. 1990-1999 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	85
2.2.6.6. 2000-2009 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	87
2.2.6.7. 2010-2019 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	90
2.2.6.8. 2020-2023 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması.....	93
2.2.7. Eurovision Şarkı Yarışması'nda Türkiye.....	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇERÇEVELEME KURAMI VE ANALİZİ

3.1. Çerçeveleme Kuramı.....	98
3.1.1. Çerçeveleme Kuramına Öncül Olan Kuramlar.....	99
3.1.1.1. Gündem Belirleme Kuramı.....	100
3.1.1.2. Suskunluk Sarmalı Kuramı.....	101
3.1.2. Disiplinler Arasında Çerçeveleme.....	103
3.1.3. Çerçeveleme Kuramının Doğuşu.....	104
3.1.4. Bir Kavram Olarak Çerçeveleme.....	104
3.1.5. Çerçevelerdeki İşleyiş.....	105
3.1.6. Çerçevelemenin Seviyeleri ve Etkileri.....	106
3.1.7. Çerçevelemenin Etkilerindeki Türler.....	109
3.1.7.1. Çerçeveleme İle Şemaların Etkileştirilmesi.....	109
3.1.7.2. Çerçeveleme İle Anlayışın Oluşumu ve Dönüşümü.....	110

3.1.7.3. Çerçeveleme İle Tutumların Değişimi.....	110
3.1.8. Çerçeveleme Teknikleri.....	111
3.1.8.1. Öne Çıkarma Tekniği.....	111
3.1.8.2. Vurgulama Tekniği.....	112
3.1.8.3. Seçme Tekniği.....	112
3.1.8.4. Yorumlama Tekniği	113
3.1.8.5. Dışta Bırakma Tekniği.....	113
3.1.9.Çerçevelemede Çeşitler.....	114
3.1.10. Medya ve Kitle Çerçevelemeleri.....	114
3.1.11. Haberin Çerçevenmesi.....	115
3.1.12. Haber Çerçevenmelerinde Sınıflandırma.....	116
3.1.12.1.Konuyla İlgili Çerçeveler	116
3.1.12.2. İçerikle İlgili Çerçeveler	116
3.1.13. Haber Çerçevelerinde Değerlilik.....	117
3.1.13.1.Değerlilikli Haber Çerçevelerindeki Etkiler.....	117
3.1.14. Siyasi Haberlerde Bulunan Çerçeveler.....	118
3.1.14.1.Elitler ve Çerçeve Desteği.....	119
3.1.14.2.Çerçeveler, Egemen Güç, Politika ve Kamusal Güç	120
3.1.15. Çerçevelemede Süreç Modeli	120
3.1.16. Çerçeveleme Kuramı.....	123
3.1.17. Çerçeveleme Analizi ve İçerik Analizi.....	123

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI'NIN GAZETELERDE ÇERÇEVELENİŞİ

4.1. Analizin Yöntemi.....	126
4.1.1. Metodoloji	126
4.1.2. Araştırmanın Sorunu.....	126
4.1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	127
4.1.4. Araştırmanın Kapsamı.....	128
4.1.5. Araştırmanın Hipotezi.....	129
4.1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	129
4.1.7. Araştırma Soruları.....	129
4.1.8. Veri Toplama Araçları	129
4.2. Analiz.....	130

4.2.1. Terimsel Çerçevelemeler.....	130
4.2.2. Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemeleri	135
4.2.3. Vakasal ve Konusal Çerçevelemeler.....	139
4.2.4. Bulguların Analizi.....	143
SONUÇ.....	145
KAYNAKÇA.....	147
EK 1- 2003 VE 2012 HÜRRİYET GAZETESİ EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI HABERLERİ	172
EK 2- 2003 VE 2012 YENİ ŞAFAK GAZETESİ EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI HABERLERİ	188
EK 3- 2003 VE 2012 CUMHURİYET GAZETESİ EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI HABERLERİ	197
ÖZGEÇMİŞ	202

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo 4.1 2003'deki Hürriyet Gazetesi'nin Terimsel Çerçevelemesi	130
Tablo 4.2 2003'deki Cumhuriyet Gazetesi'nin Terimsel Çerçevelemesi.....	130
Tablo 4.3 2003'deki Yeni Şafak Gazetesi'nin Terimsel Çerçevelemesi	131
Tablo 4.4 2012'deki Hürriyet Gazetesi'nin Terimsel Çerçevelemesi	131
Tablo 4.5 2012'deki Cumhuriyet Gazetesi'nin Terimsel Çerçevelemesi.....	131
Tablo 4.6 2012'deki Yeni Şafak Gazetesi'nin Terimsel Çerçevelemesi	132
Tablo 4.7 2003'deki Hürriyet Gazetesi'nin Başlık Odak Noktası Çerçevelemesi.....	135
Tablo 4.8 2003'deki Cumhuriyet Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi	135
Tablo 4.9 2003'deki Yeni Şafak Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi	136
Tablo 4.10 2012'deki Hürriyet Gazetesi'nin Başlık Odak Noktası Çerçevelemesi.....	136
Tablo 4.11 2012'deki Cumhuriyet Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi	137
Tablo 4.12 2012'deki Yeni Şafak Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi.....	137
Tablo 4.13 Vakasal ve Konusal Çerçeveleme	139
Tablo 4.14 Vakasal ve Konusal Çerçevelemenin Gazetelere Göre Dağılımı.....	139
Tablo4.15 Vakasal ve Konusal Çerçevelemenin Gazetelerdeki Olumlu, Yansız ve Olumsuz Tonlamaya Göre Dağılımı.....	140
Tablo 4.16 2003 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme	140
Tablo 4.17 2003 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme.....	140
Tablo 4.18 2012 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme	140
Tablo 4.19 2012 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme.....	141
Tablo 4.20 2003 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme.....	141
Tablo 4.21 2003 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme	141
Tablo 4.22 2012 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme.....	141
Tablo 4.23 2012 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme	141
Tablo 4.24 2003 Yılındaki Yeni Şafak Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme	142
Tablo 4.25 2003 Yılındaki Yeni Şafak Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme	142
Tablo 4.26 2012 yılındaki Yeni Şafak gazetesindeki vakasal çerçeveleme	142
Tablo 4.27 2012 Yılındaki Yeni Şafak Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme	142
Tablo 4.28 Eurovision Şarkı Yarışması'yla İlgili Haberlerin Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımı	143

KISALTMALARIN LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devleti
AET	: Avrupa Ekonomi Topluluğu
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
AP	: Avrupa Parlamentosu
ARD	: Alman Radyo ve Televizyon Kurumu
AT	: Avrupa Topluluğu
AYB	: Avrupa Yayın Birliği
BBC	: Birleşik Krallık Yayın Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
ESK	: Ekonomik ve Sosyal Komite
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
İTÜ TV	: İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyonu
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
RTF	: Fransa Yayın Kurumu
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SRG-SSR	: İsviçre Yayın Kurumu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TAS	: Tek Avrupa Senedi
UYB	: Uluslararası Yayıncılar Birliği
VOT	: Voice of Turkey
ZDF	: İkinci Alman Televizyonu

ÖZET

1957 yılında temelleri atılan Avrupa Birliği'ne (AB) Türkiye üyelik için 1959 yılında başvuru yapmış olsa da tam üye olamamıştır. Türkiye, aday ülke olmasının ardından müzakerelere dâhil olmuştur. 2003 yılında yeniden başlayan süreç olumlu geçse de 2012 yılından itibaren olumsuz bir ivmeye girmiştir. Türkiye, Avrupa devleti olarak kendini göstermek adına 1975 yılında ilk kez Eurovision Şarkı Yarışması'na katılmış ve 2003 yılında birincilik elde etmiştir. Bu birinciliğin arka planı, AB ile olan ilişkilerin olumlu bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. 2012 yılında ise AB ile olan ilişkiler sekteye uğramıştır ve Türkiye, Avrupa ile ilişkilerini geri plana atarak bu yarışmadan ayrılmıştır.

Bu çalışmada Türkiye'nin AB ilişkilerine yönelik Eurovision Şarkı Yarışması'nın basılı gazetelerde yansıması kapsamında, Eurovision haberleri ele alınmıştır. Çalışma kapsamında örneklem olarak 2003 ve 2012 yılındaki Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri incelenmiştir. Gazetelerdeki ilgili haberler çerçeveleme analizi yöntemi ile incelenmiş ve ne şekilde çerçvelendikleri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Eurovision Şarkı Yarışması'nda birinci olunan 2003 yılı ile son katılım tarihi olan 2012 yılında yayınlanan gazetelerde, AB ile olan uyum sürecinin Eurovision Şarkı Yarışması'na yansıması ele alınmıştır. Bu yansıma ana akım, sol ve sağ gazetelerde farklılık göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Eurovision Şarkı Yarışması, Avrupa Birliği, Çerçeveleme Kuramı, Çerçeveleme Analizi

SUMMARY
THE FRAMING OF THE EUROVISION SONG CONTEST IN THE NEWSPAPERS
CUMHURİYET, HÜRRIYET AND YENİ ŞAFAK

Although Turkey applied for membership in the European Union (EU), whose foundations were laid in 1957, in 1959, it could not become a full member. After Turkey became a candidate country, it was included in the negotiations. Although the process that started again in 2003 was positive, it has entered a negative momentum since 2012. Turkey participated in the Eurovision Song Contest for the first time in 1975 to show itself as a European state and won first place in 2003. The background of this first place was evaluated as a positive reflection of the relations with the EU. In 2012, relations with the EU were interrupted and Turkey left this competition by putting its relations with Europe to the background.

In this study, Eurovision news is discussed within the scope of the reflection of the Eurovision Song Contest on Turkey's EU relations in printed newspapers. Within the scope of the study, Cumhuriyet, Hürriyet, and Yeni Şafak newspapers in 2003 and 2012 were examined as samples. The related news in the newspapers were analyzed using framing analysis method and how they were framed was examined. According to the findings, the reflection of the harmonization process with the EU on the Eurovision Song Contest was discussed in the newspapers published in 2003, which was the first Eurovision Song Contest, and in 2012, the last date of participation. This reflection differed in mainstream, left, and right newspapers.

Keywords: Eurovision Song Contest, European Union, Framing Theory, Framing Analysis

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitim yaşamım boyunca desteklerini benden esirgemeyen, her daim bilgi birikimini, tecrübelerini aktaran ve ilgi alanıma yönelik çalışmamı teşvik ederek yanımda olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÜSTÜN'e çok teşekkür ederim.

Lisans eğitimimde yaşamıma giren, tez yazım sürecinde katkılarını esirgemeyerek gayret göstermemi sağlayan, savunmamda jüri olmayı kabul ederek de beni kırmayan değerli hocalarım Doç. Dr. Şebnem SOYGÜDER BATURLAR'a ve Doç. Dr. Emel ARIK'a sonsuz teşekkürler ederim.

Yaşamımda hayallerime saygı duyan ve şu anki beni ortaya çıkaran annem Emine FİDAN, babam Ali İhsan FİDAN ve ağabeyim Mehmet FİDAN'a minnettarım. Gerek tezim gerekse diğer çalışmalarımda yanımda olan Esra YAĞCI'ya, tez sürecinde en zor anlarımda yetişen Erdem DURU'ya şükranlarımı sunarım.

Ve tüm sokak hayvanlarına sevgilerimi bildiririm...

Uğur FİDAN,
Antalya, 2022

GİRİŞ

Avrupa Birliği, ilk temellerinin atıldığı yıldan günümüze birçok kurum ve kuruluşla yaşamsal bir fonksiyona sahip yapıya bürünmüştür. 1952'deki kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun temelinde, Fransa ve Almanya'nın sınır bölgelerinde kalan kömür ve çelik alanında birlikte hareket etme planı yer almıştır. Bununla birlikte ilk kez altı ülke (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) bir araya gelmiştir.

Bu süreç zamanla birliğin genişlemesine, hukuksal, ekonomik ve diğer alanlarla da politik bir yapı halini almıştır. Altı ülkenin ardından zaman içerisinde altı genişleme süreci geçiren AB'ye aday ülke, katılım müzakere süreçleri ve uyum sorunlarını içeren geniş bir evreyi geçmek zorundadır. İlk genişlemede Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda birliğe katılım gerçekleştirmiştir. İkinci genişlemede ise Yunanistan, üçüncüdeyse İspanya ve Portekiz, dördüncüde Finlandiya, İsveç, Avusturya beşinci katılımda ise Çekya, Malta, Macaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Slovenya, Polonya, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Slovakya katılmıştır (Bayraktutan ve Bayraktar, 2004: 5). Son katılım 2013 yılında Hırvatistan ile gerçekleşmiştir. Birleşik Krallık 2016'da yapılan referandumla Birlik'ten ayrılma kararı almıştır. 2020'de ise tamamen ayrılmıştır.

Türkiye, Osmanlı'nın son dönemlerinden günümüze kadar kendisini Avrupalı bir devlet olarak görmüştür. Cumhuriyetin kurulmasından itibaren ise batılı yönde çalışmalara başlanarak Avrupalı bir ülke durumuna geçiş yapmıştır. Türkiye ilk zamanlar, Avrupa Ekonomi Topluluğu'na girebilmek için 1959'da başvuruda bulunmuştur. 1963 yılına gelindiğinde ise Ankara Antlaşması, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ortaklık çatısı altına alınmıştır. 1960, 1971 ve 1980 darbeleriyle birlikte Türkiye'de anti-demokratik durumlar yaşanmış ve Topluluk ile olan ilişkiler bu dönemlerde dondurulmuştur (Erdem, 2015: 59). Türkiye 1959'dan günümüze kadar müzakerelere başlamak için birçok kez AB ile masaya oturmuştur. 1999'da aday ülke konumuna yükselmesinin ardından 2005'te AB'ye giriş müzakerelerine başlanmıştır. İlişkiler 2012'den itibaren gerilemiştir, ara dönemlerde ise toparlanma yaşansa da 2002-2012 arasındaki süreçteki gibi olmamıştır.

1956'da Avrupa Yayın Birliği ilk kez 'Eurovision Ağı' ile Avrupalı kamu kanallarının birlikte yayın yapmasına yönelik bir şarkı yarışması düzenlemiştir. Eurovision Şarkı

Yarışması 1956'dan beri devam etmektedir. Yarışmanın kendi kuralları, marşı ve sistemi bulunmaktadır. Yarışmadaki bir diğer temel amaç ise kültürlerin birbirleriyle aktarılmasıdır. Yarışmada 50 ülke yarışmıştır. Türkiye de bu yarışmada yarışan 50 ülkeden birisidir. Türkiye, bu yarışmaya çekildiği birkaç yıl dışında 1975'den 2012'ye kadar katılmıştır. 2003'te birinciliği eden Türkiye 2013'te yarışmadan ayrılmıştır. Türkiye bu süreç boyunca en iyi sonuçları 2000'lerde alabilmiştir. 2012'den sonra ise oylamayı protesto etmek amacıyla yarışmadan çekilmiştir.

Çerçevelemenin tam tanımı olmamakla birlikte birçok tanımı vardır. “Aktarılan bilginin farklı yönlerini saptama”, “sorumluluğun kime ya da neye ait olduğunu belirtme” gibi tanımlar sıralanabilir (Özer ve Özer'den akt. Saraç, 2018: 163). Çerçevelemede sunulan konulara bakabilmek için farklı yaklaşımlardan yararlanılmaktadır. Çerçevelemeye dayalı çalışmalarda haber üretiminde etkili olan etmenlerin çerçeveleri okuyucuya nasıl sunduğu incelenmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin Birliğe üyelik sürecinde yarışmaya olan bakış açısını incelemektir. Çerçeveleme analizi ve destekleyici içerik analiziyle farklı ideolojilere sahip gazetelerin hangi çerçevelerden yarışmaya baktığı belirlenmiştir. Bu çalışmayla birlikte gazetelerdeki çerçevelerin ülke politikasına yönelik ne tür değer yüklediği ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, Avrupa Birliği ile ilgili olarak kuruluşu, genişlemesi, kurumları ve işleyişi ile ilgili süreçler belirlenmiş başlıklar altında açıklanmıştır. Birinci bölümün ikinci kısmında ise Türkiye'nin AB sürecindeki tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Böylece AB ve Türkiye arasındaki bağlam sağlanmıştır.

İkinci bölümde ise Eurovision Şarkı Yarışması'nın nasıl ortaya çıktığıyla birlikte bu ortaya çıkış sürecinde önemli rol oynayan Avrupa Yayın Birliği ile ilgili önemli bilgiler verilerek, yarışmanın tarihsel süreci, kuralları, oylaması, diğer ilişkilere yönelik açıklamalara yer verilmiştir. İkinci kısmında ise yarışmada yer almış olan Türkiye'nin yarışmadaki durumuna değinilmiştir.

Üçüncü bölümünde çerçeveleme kuramına değinilmiştir. Kuramın içerisinde önemli görülen yerlere ağırlık verilmiştir. Tekniklerden bahsedilip çerçeveleme analizi üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın önemli bölümü olan dördüncü bölümde ise çerçeveleme ve içerik analizleri birleştirilerek karma analiz kullanılmıştır. Yeni Şafak, Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde, 2003 yılındaki Eurovision haberleri ve 2012 yılındaki Eurovision haberleri ele alınmıştır. Bir haftalık süreci kapsayan bu haberlerde çerçeveler için önemli yer tutan başlıklar, haberin çerçeveleri, haberin gazetede konumu ilgili tablolarla açıklanırken

başlıklardaki çerçeveler ise nitel bulgular altında değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin iyi olduğu 2003 yılında Eurovision'da birinci olmasıyla birlikte Eurovision haberlerinin başlıklarında odak noktasında temsilci ve 'Avrupa' terimi öne çıkmıştır. Avrupa'ya yönelik bakış açısına sahip olunmasının yanı sıra AB ile bilgiler verilerek Türkiye'nin bu yolda emin adımlarla ilerlediğinin üstüne basılmaktadır. 2012 yılında ise Eurovision'a verilen önem çok olmasa da devam etmiştir. Çerçevelere bakıldığında Türkiye'nin birinci olduğu yıldaki başlıklar daha belirgin bir çerçevelmeye sahipken, 2012'deki haberlerde çerçeveler Eurovision ağırlıklı olmuştur. Haber içeriklerinde de bu durum gözlemlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

1.1. Avrupa Birliği'ne Genel Bakış

Tarihsel süreç içerisinde Ortaçağ'ı geride bırakan Avrupa, Akıl Çağı'na geçişiyle birlikte bilimsel, sanatsal ve kültürel alanda büyük aşamalar kat etmiştir. Mezhep savaşlarından sömürgecilik dönemi boyunca sürekli savaşlar içerisinde olan Avrupalı devletler, zaman içerisinde kan dökmekten uzaklaşıp ideolojik düzen barındıran bir olgunluğa ulaşmıştır. Dünya Savaşları'nın her ikisinde de büyük kayıplarla ayrılan Avrupa, kendini ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal olarak toparlayabilmesi için Amerika'dan maddi yardım almak zorunda kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik sıkıntıyı aşabilmek için geçmişten gelen 'Avrupa Tek Devlet' anlayışına yakın bir anlayışın, harekete geçilmesine yönelik, Fransa ile Batı Almanya, kömür ve çelik endüstrisinde doğabilecek sorunlara karşı bir anlaşmaya varmak istediler. 1951 yılında Fransa ile Batı Almanya öncülüğünde İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'nın da katılımıyla Avrupa Kömür ve Çelik Birliği kuruldu. Bu birlik zaman içerisinde gelişen Avrupa Birliği'nin temellerini oluşturmuştur. Birlik, başka toplulukları da çatısı altına alarak birleştirmiştir. Avrupa Birliği ise adını 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'nın 1993 yılında yürürlüğe girmesiyle almıştır. 70 yıl içerisinde Birliğe katılan ülke sayısı ise 28 olmuş ve 2020 yılında Birleşik Krallık'ın ayrılmasıyla 27 ülkeye inmiştir. Türkiye birliğe girebilmek için 62 yıl boyunca çaba göstermektedir. Türkiye'nin birliğe alınmaması her dönem tartışmalara neden olmuştur. Kimi görüşler din ve kültürel farklılık olması nedeniyle, kimi görüşler ise Türkiye'nin ekonomik olarak düzenli bir yapısının olmaması nedeniyle alınmadığını ileri sürmektedir. Türkiye gibi Avrupa Birliği'ne girmek için müzakereler içerisinde olan aday ülkeler ise Arnavutluk, Moldova, Ukrayna, Kuzey Makedonya, Karadağ ve Sırbistan'ken potansiyel aday ülkeler Gürcistan, Bosna-Hersek ve Kosova'dır. Aday ülkeler arasında İzlanda da bulunmuş ancak son dönem adaylıktan vazgeçmiştir.

1.1.1. Avrupa Birliği'nin Doğuğu

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorlukları yıkılmış, yerine yeni devletler kurulmuştur. Bu savaştan olumlu anlamda tek kazanan Birleşik Krallık olmuştur. Bunun nedeni ise Avrupa'dan ona saldırı yapabilecek bir güçte ülke olmamasıdır. Almanya'nın da yenilmesiyle birlikte tehlike ortadan kalkmıştır (Özgen, 2018: 332).

Sömürgecilik ve dünya savaşlarının ardından Avrupa'nın büyük devletleri ekonomik buhranın içinde kendilerini bulmuşlardır. Savaşın getirdiği yıkım ve toparlanma sürecinde ABD'den yardım alarak kendilerini düzene sokmaya çalışan Fransa, Birleşik Krallık ve diğer ülkeler, Almanya'nın yeniden büyük savaşa yol açmaması için birtakım girişimlerde bulunmak istemişlerdir.

1929 Ekonomik Buhranı ile birlikte dünya büyük bir ekonomik krize sürüklenmiştir. Bu krizden en çok etkilenen devlet ise Almanya olmuştur. Avrupa'daki bölünme İkinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşen gelişmelerle belirgin hale gelmiştir. Doğu ve Batı Avrupa, işgal ordularının konumuna ve siyasi yapısına göre şekillenmiştir (Davies, 2011: 1124). Savaş sonrasında ABD ve SSCB, Almanya'yı ikiye bölerek Batı Almanya ve Doğu Almanya olarak ikiye ayırmıştır. Batı Almanya NATO'ya girerken Doğu Almanya Varşova Paktı'na girerek, Soğuk Savaş'ı tetiklemiştir (Karadeli, 2020: 53). Perde Dönemi'ndeki Almanya'nın ikiye bölünmesinin ardından Soğuk Savaş dönemine girilmesiyle birlikte Avrupa ülkeleri büyük bir endişe duymuştur. Bir tarafta Kapitalist Amerikan ekonomik sistemini, diğer tarafta ise Komünizm ekonomik sistemini savunan ve Doğu Bloku'nun büyük devleti Sovyetler Birliği'nin arasında kalan Avrupa ülkeleri, birlikte harekete geçme planı için bir araya gelmeye karar verdiler. Aydınlanma sonrasında kendini iyice gösteren 'Tek Avrupa Devleti' düşüncesinin ulus-üstü bir organizasyonla sağlanabileceği ancak savaşlar sonrasında ortaya çıktı.

Savaş sonrasında Avrupa'nın ekonomisi büyük ölçüde çökmüştür. ABD bu durumu fırsata çevirerek, kendi ekonomik egemenliği altında Avrupa ekonomisini canlandırma planı olan Marshall Planı'nı devreye sokmuştur. Bu planın Sovyet etkisindeki bölgelerde de sürdürülmesi amaçlanmıştır. Bu planın temel amacı ise Stalin'in etkisini kırılmasıdır (Harman, 2019: 519).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupalı devlet büyükleri ve düşünürleri, Avrupa için kalıcı bir barış ortamının sağlanabilmesi için büyük bir çaba göstermiş ve buna hız verilmiştir. Özellikle bu konuda dönemin Fransa Dışişleri Bakanı olan Robert Schuman, Eski Milletler Cemiyeti Genel Sekteri Jean Monnet'in görüşlerine ve tasarılarından edindiği

düşünceyle 9 Mayıs 1950 tarihinde Avrupalı Devletleri kömür ve çelik üretimi için alınan kararların güçlü bir ulus-üstü kuruma bırakılmasını önerdi.

Savaşın büyük yıkımından etkilenen Fransa'nın o dönemdeki Dışişleri Bakanı olan Robert Schuman bir plan ortaya koymuştur. Schuman Planı olarak bilinen bu plana göre, Avrupa ülkeleri barışçıl bir ortamda bir birlik çatısı altında toplanmalıdır. Bu plan önerisinin sunulmasının ilk nedeni, ekonomik ve siyasal birliğin sağlanmasıdır. İkinci neden ise II. Dünya Savaşı sonrasında Almanya ve Fransa arasında kalan kömür ve çelik sanayilerinin Avrupa ülkelerine açık olacak biçimde bir birlik içerisinde toplanılması olarak düşünülmüştür. 19 Nisan 1951 yılında Paris'te toplanan Batı Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Lüksemburg ve Belçika, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kurdular. Anlaşma ise 23 Haziran 1952'de yürürlüğe girdi (Baran, 1994: 96).

Fransa ve Batı Almanya başta olmak üzere bu birliğe üye olan ülkeler için kömür ve çelik endüstrilerinin yönetimini bir arada tutma ve o dönem koşulları içerisinde önemli hammaddeler olan kömür ve çelikten dolayı doğabilecek herhangi bir olumsuz durumun önlenmesi sağlanacaktı. Bu birliğin bir diğer amacı ise Fransa ve Batı Almanya arasında meydana gelebilecek bir savaşın engellenmesiydi.

Bu birlik var olduğu süre boyunca tek pazar oluşturmada başarılı olsa da kömür ve çelik endüstrisinin gerilemesine engel olamadı. Bu durum Avrupa Birliği'nin temellerinin atılmasına zemin hazırlamıştır. Topluluk oluşturma düşüncesinin altında yatan temel neden ise savaştan çıkmış ve milyonlarca insanını kaybetmiş Avrupa'nın yeniden ekonomik ve politik olarak yıkımının önüne geçmektir (Aydemir, 2013:5). Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulmasının bir diğer özelliği ise daha sonra kurulacak olan Avrupa Birliği'nin ana organlarını oluşturan Bakanlar Konseyi, Yüksek Otorite, Adalet Divanı ve Ortak Parlamenterler Asamblesi'ni çatısı altında bulundurmuş olmasıdır. Bunlardan ilk üçü ise topluluğun yasama, yürütme ve yargı işlevlerini yerine getirme yapısına sahip olmuştur (Denk, 2016: 63).

1.1.2. Avrupa Birliği'nin Gelişimi ve Temellenmesi

NATO'nun (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) kurulması ve üyelerinin artması Sovyet Birliği'nin dikkatini çekmiştir. Batı Almanya'nın NATO'ya katılmasıyla birlikte Sovyetler misilleme olarak Varşova Paktı'nı kurmuştur (Şahin, 2017: 64). Avrupa kendi savunma yapısını oluşturmak için çalışmalara başlamıştır. 27 Mayıs 1952'de imzalanan Avrupa Savunma Topluluğu Anlaşması, onaylanamayan anlaşma olarak tarihe geçmiştir. Onaylanmamasının temel nedeni ise üç sorun yatmaktadır. İlk sorun devletlerin paylaşım

konusunda anlaşılamaması, ikinci sorun NATO'nun olması ve üçüncü sorun ise savunma oluşumuna dâhil olmanın ulusal çıkarların gerektiği biçimde hareket etme özgürlüğüne engel olmasıdır. Bu nedenlerden dolayı topluluk kurulamadan kaldırılmıştır (Gözkaman, 2014:16).

1956 yılında Süveyş Krizi olayı patlak vermiştir. Dönemin Mısır önderi Cemal Abdülnasır, Nil üzerinde bir baraj kurabilmek için kaynağa ihtiyaç duymuş ve bu kaynağın Birleşik Krallık denetiminde olan Süveyş Kanalı'nın millileştirmesinden geçtiğini anlamıştır. Mısır'ın kendi toprakları içerisinde yer alan Süveyş Kanalı'nı millileştirmesiyle birlikte Birleşik Krallık, Fransa ve İsrail bu duruma karşı çıkmıştır. Bu ülkelerin uluslararası kamuoyundan büyük tepkiler alması sonucunda kendilerini uluslararası alanda küçük düşürmüşlerdir (Yeşilyurt, 2018:122).

Süveyş Kanalı Krizi'nin yaşandığı dönemde bir başka kriz de kendini göstermiştir. Sovyetler Birliği, Macaristan'ın demokratik düzene geçişini engellemiştir ve aynı zamanda Varşova Paktı'ndan çekilmesini güçlükle bastırmıştır. Dönemin Macaristan Başbakanı Imre Nagy'nin Varşova Paktı'ndan ayrılarak tarafsız bir ülke olması ve çok partili seçimin 1 Kasım günü yapılacağına yönelik açıklamalarından üç gün sonra Sovyetler, Varşova Paktı'na dayanarak Macaristan'a müdahalede bulunmuştur. Bu müdahalenin ardından blokta oluşacak boşluğun tehdit oluşturacağı algısına yol açmıştır. Macaristan'a yapılan müdahale sonrasında pakt üyeleri arasında uyum tümüyle sağlanamamıştır (Ersin, 2019: 5). ABD'nin, Sovyet Birliği'ni eleştirmesinin inandırıcılığı Fransa ve Birleşik Krallık hakkında da eleştiri yapmasından geçmekteydi. Bu nedenle Süveyş konusunda müdahalede bulunmaması gerekliydi, bu durum hakkındaki gerçek ise Sovyetleri kışkırtacak bir davranışta bulunma ihtimalinin olmamasıydı (Karadeli, 2019: 248). Bu durum karşısında ise Birleşik Krallık'ın, Avrupa bütünleşmesine bakışı değişmiştir.

Avrupa'nın savunma ve siyasal toplulukların kurulması girişimlerinin tümüyle başarısızlıkla sonuçlanmasıyla birleşme taraftarlarını belirgin hale getirmiştir. Bu gelişmeler aynı zamanda Fransa ve Batı Almanya ilişkilerini güçlendirmiştir. 1955 yılında Monnet'den boşalan konuma kimin geleceğini tartışmak için Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu üye ülkelerinin dışişleri bakanları Sicilya Adası'nın Messina şehrinde toplandı ve bu toplantıda Gümrük Birliği'ni de içeren daha ileri bir ekonomik birleşme üzerine görüşmelere başladılar. 1955 yılında Messina Konferansı'nda bir araya gelen altı ülke Ortak Pazar ve Eurotom önerileri görüşmüştür. Konferans sonucunda dönemin Belçika Başbakanı Paul-Henri Spook önderliğinde kurulacak bir komitenin bu düşünceleri için araştırma yapılması kararı verilmiştir (Yıldırım, 2014: 124).

Spaak Raporu, ortak pazarın kurulması, tarım politikası merkezli Gümrük Birliği'nin oluşturulması, emeğin serbest dolaşımı, parasal politikalar gibi ekonomik temele dayalı hedefler oluşturmaktır (Alganer ve Çetin, 2008: 342). Spaak tarafından oluşturulan rapor, üye ülkeler tarafından büyük bir memnuniyetle karşılandı. Bu rapor sonucunda AKÇT'ye üye olan altı ülke tarafından 25 Mart 1957 tarihinde İtalya'nın başkenti olan Roma'da Roma Antlaşması imzalandı. 6 üye devlet, işgücüyle mal ve hizmetlerin rahat dolaşımına dayanacak bir biçimde ekonomik topluluğu kurmada uzlaştılar. Böylece kömür ve çeliğin dışarıda diğer alanlarda da işbirliği ve ekonomik birliği kurma amacıyla imzalanan antlaşması Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu oluşturmuştur (Bostancı, 2018: 13).

Roma Antlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte Ortak Pazar sürecinin başlamasında önemli paya sahip olan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu iki ayrı kurum olarak kurulmuştur. Roma Antlaşması için Fransa ve Batı Almanya kendi iç politikalarından tavizler vermiştir. Fransa'nın önem verdiği Ortak Tarım Politikası, Fransız çiftçiler için devlet tarafından desteklenme maliyeti AET'ye kaydırılmıştır. Batı Almanya ise Ortak Tarım Politikası her ne kadar çıkarlarına ters olsa da Alman sanayi ürünlerinin ihracatının Avrupa pazarında kısıtlanmadan dolaşabilmesini önemli görmüştür. İki ülkenin bu politikalarda anlaşma sağlaması neticesinde Roma Antlaşması imzalanabilmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu kurumsal yapı açısından AKÇT ile benzer bir biçime sahip olmuştur. Üye ülkelerin bakanlarından oluşan karar alma mercii Konsey olurken topluluğun bürokrasi bölümünü ise Komisyon oluşturmuştur. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu üyelerinin dışında kalan Avrupalı ülkelere katılımı açık olan AET kurulduğunda genişlemeye dair bir düzenlemeyi karar bağlanmamışlardır. Bu durum 1959 yılında Türkiye ve Yunanistan'ın başvuruları ile Birleşik Krallık'ın üyelik başvurusu, genişlemeyle ilgili soruların daha sık gündeme gelmesine neden olmuştur (Işıklar, 2012: 51).

Roma Antlaşması'yla kurulan bir başka topluluk ise Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ya da Euratom'dur. Euratom, AET ve bugün yürürlükte olmayan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun örgütsel yapıları, 8 Nisan 1967 tarihinde Belçika'nın başkenti olan Brüksel'de imzalanan Birleşme ya da diğer adıyla Füzyon (Brüksel/Merger) Antlaşması ile birleştirilmiştir. Birleşme Antlaşması'na kadar Euratom ayrı bir yapıya sahip olmuştur. Euratom'un amacı üye ülkelerin atom enerjisi sanayisinin gelişiminin sağlanması, üretiminin artırılıp barışçıl olarak kullanmayı planlanması ve sanayileri gelişen üye ülkelerdeki enerji açığının atom enerjisi kullanarak giderilmesidir (Erdoğan, 2003: 9-10).

Kimi kesimler Euratom'un Avrupa Birliği bünyesine katılması için öneride bulunmuşlardır. Avrupa Birliği için bir anayasa tasarısının oluşturulmaya başlandığı dönemde

öne sürülen öneriler, anayasa taslağı ve nükleer enerjiye karşı olan kimi kesimlerin büyük tepkilerinin önüne geçmek adına reddedilmiştir.

1960'lı yıllar Avrupa Ekonomik Topluluğu için krizler ve duraklama yılları olmuştur. İki kriz bu birleşme evresini bir süre sekteye uğratmıştır. İki kriz de Fransa tarafından çıkarılmıştır. İlk kriz Birleşik Krallık'ın topluluğa katılım konusunda büyük sorun yaşamasıdır. İlk başvurusu veto edilmiştir. Fransa'nın veto etmesinin temel nedeni ise Fransa ile olan ilişkiler ve Fransa Devlet Başkanı De Gaulle'ün Birleşik Krallık'a karşı tutumundan kaynaklıdır (Saygın ve Ultan, 2016: 75). İkinci kriz ise 'Boş Sandalye Krizi' olarak bilinen krizdir. Boş Sandalye Krizi, Ortak Tarım Politikası'nın bütçesinin artırılması ve Birliğin bu özel kaynaklarla sağlanması ve Avrupa Parlamentosu'nun bütçe üzerindeki yetkilerinin artmasına ilişkin teklif sunulmuştur. Bu ise ulus-üstü yapının etkinliğinin artması olarak değerlendirilmektedir. Konsey'de alınan kararlar, nitelikli oy çoğunluğunun ilkesine karşı çıkmıştır. Bu durum uluslararası örgütlerin kararları azınlıkta kaldığı için De Gaulle tarafından kabul görmemiştir ve nihayetinde 'Boş Koltuk Krizi' olarak anılmıştır (Dinan'dan akt. Akçay, 2016: 8).

Kriz, Ocak 1966 tarihinde kararlaştırılan Lüksemburg Uzlaşması olarak bilinen anlaşmayla çözüme kavuşmuştur. Bu anlaşmayla birlikte Fransa'nın istekleri büyük oranda karşılanmıştır. Bakanlar Konseyi'ndeki kararlarda her üyeye veto hakkı verilirken Komisyon'un bütçesi üye ülkelerin katkılarıyla belirlenmeye devam etmiştir. 1-2 Aralık 1969 yılındaki Lahey Zirvesi'nde bir araya gelen topluluk üyeleri, devlet ve hükümetin üst düzey yetkililerine Topluluğu'n genişleme durumu içerisinde siyasi birlik hedefine ulaştırabilecek uygun yöntemleri araştırma görevi vermiştir. İşbirliğinin yanı sıra siyaset gibi diğer alanlarda da genişletme kararı alan devlet ve hükümet başkanları, dışişleri alanındaki politikaları işbirliğinin temellerini atmak için farklı siyasal seviyelerde danışma toplantılarının yapılması konusunda anlaşmışlardır (Efe, 2010: 45). Füzyon Antlaşması ile üç topluluk birleştirilmiştir. Füzyon Antlaşması kurucu antlaşmalar arasında yer alan antlaşmadır, diğer antlaşmalardan farklı bir öneme sahiptir çünkü büyük değişiklikler yaratan ilk antlaşmadır (Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2011: 13). 1968 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği'nin ardından Ortak Pazar'ın kurulması planlanmıştır.

1960'lı yılların sonlarında Batı ve Doğu Avrupa arasında yumuşak ilişkiler gerçekleşmiştir. Bu dönemde ise Çekoslovakya'da gerçekleşen Prag Baharı, 5 Ocak 1968 tarihinde başlamıştır. Çekoslovakya, komünist ekonomik sistemden ayrılıp liberalleşmeyi hedeflemiştir. Liberalleşme politikalarını devreye sokması, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı'nın Romanya dışındaki müttefikleri ile birlikte ülkeyi işgal etmesi ile son bulmuştur.

Ocak 1968 yılında Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi, Antonin Novontny'nin güvensizlik almasıyla birlikte Alexander Dubcek'i yerine geçirmiştir. Dubcek'in yenilikçi bir yapıda bulunmasıyla Çekoslovakya'da Prag Baharı'nı başlamıştır. Bu reformlar her alanda etkili olmuştur. Sovyetler'in baskısıyla yeniliklerden vazgeçilmiştir. 1969'da Dubcek yerine parti sekteri olarak Gustav Hesak getirilmiştir (Karadeniz, 2020: 6).

Almanya'nın ikiye ayrılıp duvarın örülmesine karşı herhangi bir tepkinin gelmemesi sonucu, yeni bir anlayışın ortaya konulması fikrini körüklemiş ve bunu sonucu olarak Ostpolitik ortaya çıkmıştır. ABD'nin etkisinin kırılıp SSCB'ye yaklaşma olarak adlandırılan Ostpolitik, Batı ve Doğu Almanya'nın arasındaki çizgiyi belirlemiştir. Bu bağlamda Ostpolitik, Doğu ve Batı Almanya arasındaki kopukluğun gelecekteki birleşme olasılığının ortadan kaldırılmasına yönelik bir durumun önüne geçmiştir (Özer ve Karadağ, 2017: 145). Bu politika ile birlikte Avrupa içerisinde Soğuk Savaş yerini Soğuk Barış'a bırakmıştır. Bu gelişmenin gerçekleşmesini sağlayan kişi Batı Almanya Şansölyesi Willy Brandt olmuştur.

1.1.3. Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci

Gümrük Birliği politikalarının yerli yerine oturması neticesinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girmek isteyen Birleşik Krallık başta olmak üzere İrlanda, Danimarka ve Norveç topluluğa katılmak için başvuru yapmışlardır. Danimarka'nın beklentisinin en büyük nedeni ise ortak pazara serbest girişi oluşturmastır. İrlanda da bu sürece, ekonomisinde çok önemli bir yere sahip olan tarım ürünlerinin dışa satımını artıracak bir şans olarak bakmıştır (Hacıtahinoğlu, 2006: 16-17). Avrupa Ekonomik Topluluğu, her ne kadar güçlü bir topluluk olma yolunda ilerlese de altı ülkenin sınırlı kaynaklara sahip olması ve politika olarak altı ülkenin kendi aralarında ilişkiler içerisinde olması kırılğan yapısını da ortaya çıkarmıştır.

Avrupa birlikteliğinin sağlanabilmesi için diğer ülkelerinde bu sürece dâhil edilmesi gerekmiştir. Bu birlikteliğin altında yatan temel nedenler ise ekonomik genişlik ve bölgesel olarak barışın sağlanması olarak görülmüştür. AET'nin anlaşma maddesi olan Roma Antlaşması'ndaki 237. madde:

“Her Avrupa Devleti, Topluluğa üye olmak için başvuruda bulunabilir. Üye olmak isteyen devlet başvurusunu Konseye gönderir. Konsey, Komisyonun görüşünü ve üye tam sayısının mutlak çoğunluğuyla karar alacak olan Avrupa Parlamentosunun onayını aldıktan sonra oybirliğiyle karar verir. Kabul şartları ve bu kabulün işbu Antlaşmada yapılmasını gerektirdiği uyarlamalar, Üye Devletlerle başvuran devlet arasında yapılacak bir antlaşma ile belirlenir. Bu antlaşma, kendi anayasal kurallarına göre onaylanmak üzere bütün Akit Devletlere sunulur.”

Bu maddeyle birlikte üye olmak isteyen Avrupa'daki devletler, Topluluğa üye başvurusunda bulunabilme hakkına sahip olmaktadır. Potansiyel üye olarak görülen ülke

sayısı çok azdı. Doğu Avrupa ülkeleri bu sürecin dışında tutulurken İskandinav ülkeleri kendi aralarında ilişki kurmaktadır. Portekiz, İspanya ve Yunanistan birlik için hem uygun ekonomik düzeye hem de demokratik bir sisteme sahip değildi. Dönemin İngiliz Başbakanı Harold Macmillan, üye olma kararından önce iç tartışmalarla ekonomik ve siyasi motivasyon açısından kararsız kalmıştır. Birleşik Krallık, ekonomik istikrarsızlık yüzünden inişli-çıkışlı bir ekonomiye sahipti. Küresel güç olarak yeniden yükselmek isteyen Macmillan Hükümeti, AET'ye girmeyi ülke için önemli saymıştır. Böylece Avrupa'yı içerden yönlendirebilme olasılığı olacaktı (Blogs, 13.06.2021). Birleşik Krallık'ın kaçırdığı liderlik fırsatından dolayı Avrupa'ya karşı bir tutumu sergilemiştir. Bunun anlamı Avrupa'daki liderliğini kaptırma olarak görülmüştür.

De Gaulle, Birleşik Krallık'ın Topluluğa girecek güçte köklü bir ekonomik ve siyasi dönüşüme hazır bulunmadığını dile getirmiştir. Başka açıdan bakıldığında Fransa'nın vetosunun altında yatan iki neden bulunmaktadır. İlki savaş döneminde Fransız gemisinin İngilizler tarafından batırılması, ikincisi ise yakın ilişkide olduğu ABD'nin 'Truva Atı' olarak değerlendirilmesidir. Bu iki nedene dayanan De Gaulle, Birleşik Krallık'ın bu Topluluğa girmesini engellemiştir (Cicioğlu ve Kalkan, 2019: 10).

Gaulle'nin Cumhurbaşkanlığı'ndan istifa ettiği 1969 yılında Birleşik Krallık yine başvuruda bulunmuştur. 1970-1971 yıllarında üyelik müzakereleri hız kazanmıştır. Birleşik Krallık, Danimarka, İrlanda ve Norveç Topluluk üyeliğine kabul edilmiştir. Norveç katılım için 1972'de referanduma gitmiştir fakat olumsuz sonuç çıkmıştır. 1994 yılına kadar bir daha referandum yapılmamıştır ve 1994'de de yapılan referandum olumsuz sonuçlanmıştır (Euronews, 13.06.2021). Ocak 1973 yılında başta Birleşik Krallık olmak üzere Danimarka ve İrlanda topluluğa katılmıştır. Böylece üye sayısı altıdan dokuza yükselmiş oldu.

Bu üyelerin ardından Topluluğa ilgi gösteren birkaç ülke daha kendini gösterdi. Yunanistan, Portekiz ve İspanya bu toplulukta yer almak için gerekli başvurularda bulunmaya karar verdi. AET, Yunanistan ile ilişkilerini askeri darbe nedeniyle rafa kaldırmıştır (Çalış ve Çakır, 2018: 437). Yunanistan daha sonra 1974'de tam üyelik için yeniden başvuruda bulunmuştur. İspanya'da Franco ve Portekiz'de Caetano rejimlerinin olması bu iki ülkenin Topluluğa girebilmesi için engel teşkil etmiştir. Yunanistan ile görüşmeler 1976 yılında başladı ve nihayet 1981 yılında üye olabildi. 1986 yılında düşük gelirli ve kırılgan demokrasiye sahip İspanya ve Portekiz'in AT'ye üye olması o zamana dek daha homojen yapıda bulunan Topluluğu'n yapısını da etkilemiştir (Dinç, 2011: 208).

Yeni üyelerle birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun önemi daha da belirgin hale gelmiştir. Üye devletlerin ekonomik düzeni yeni bir biçim almıştır. Bu durum Avrupa

lkelerinin Topluluğa dikkatini çekmiştir. Tam yelik başvuruları için 1980’lerin ikinci yarısında Türkiye ve Avusturya, 1990’da ise Malta ve Kıbrıs başvurusu yapmış ancak Topluluk ye sayısını artırmak yerine mevcut yapıyı korumuştur.

9 Kasım 1989 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla birlikte Doğu ve Batı Almanya arasındaki sınır ortadan kalkmıştır. Birleşmenin ardından 1 Temmuz 1990’da iktisadi ve parasal birlik gerçekleşmiş, ardından 3 Ekim 1990’da da resmi olarak birleşmiştir. Böylece tek Almanya olmasının sonucu olarak Avrupa Topluluğu’nda (AT) güçlü konuma yükselmiştir (şanlıoğlu, 2010: 75). 1995 yılına kadar bir genişleme gerçekleşmese de topluluk için önemli adımlar atılmıştır.

Topluluk para birliğine geçmek için çalışmalara başlamıştır. Amerika Kuru’na karşılık gelecek kur yapısı için Avusturya, Belçika, Danimarka, Federal Almanya, Fransa, Yunanistan, İtalya, İrlanda, Lüksemburg, Portekiz, Birleşik Krallık, Hollanda, İsveç, Türkiye ve İsviçre bir araya gelerek 19 Eylül 1950 tarihinde Avrupa demeler Birliği’ni kurmuştur. Bu kurulmanın ardından 1958 yılında Avrupa Kur Antlaşması, demeler Birliği’nin yerini almıştır. Bu antlaşmanın temel amacı ise ülkeler arasındaki kısa vadeli kredileri azaltmaktır (Cvce, 13.06.2021). 1964 yılında Avrupa Merkez Bankası’nın ilk adımı atılmıştır. Yine 1964 yılında AET lkelerinin merkez bankalarının yöneticilerinden oluşan Avrupa Merkez Bankası Yöneticileri Komitesi kurulmuştur (Scheller’den akt. Altuntaş, 2012: 77).

1969 yılına kadar parasal birlik üzerine düzenli bir gelişim sağlanamamasının nedeni Fransa ve Batı Almanya liderlerinin milli değerleri daha ön planda tutmalarından kaynaklanmıştır. AT lkeleri, 1969 yılında Lahey Zirvesi’nde aldığı kararla, Ortak Pazar’ın oluşturulup birleşik Avrupa’nın gelecek dönemler içerisinde sorumluluklarını bilerek üstlenmesine katkı yapmıştır (Gnyel, 2011: 61). Bretton Woods kasabasında 1944 yılı Temmuz’unda 44 ülkenin temsilcisi, ticaret ve yatırıma kolaylaştırmak için savaşta tahrip olmuş ekonomilerin yeniden imarına destek olacak biçimde istikrarlı bir sistem kurdu. Finansın küreselleşmesi Bretton Woods sisteminin yıkılmasına neden olmuştur (ağlar ve Dışkaya, 2018: 8-11). Avrupa ekonomisindeki piyasa güçlenirken ABD dolarına olan güven Vietnam Savaşı ile birlikte uluslararası piyasada düşüşe geçmiştir. 1973 yılında İsrail ve Araplar arasında yaşanan Yom Kippur Savaşı sonucunda petrol fiyatının artması ile uluslararası enerji krizi meydana gelmiş ve piyasalar daha da kötü gitmiştir.

Woods sisteminin 1971 yılında sona ermesiyle birlikte dalgalı döviz kuru, bu sistemin yerini almıştır. Dolar bunalımının yol açtığı gelişmeler sonucunda ye lkeler, ‘Avrupa Para Yılanı (Tüneldeki Yılan) Sistemi’ ile Topluluk arasında döviz kurlarını istikrarlı halde getirmeyi amaçlamışlardır ancak 1979 yılına kadar istenilen çabaların oluşmaması nedeniyle

başarıya ulaşmamıştır (Özalp, 2011: 59-60). Bu dönemde genişleme de kendi içerisinde bir takım sorunları doğurmuştur. En büyük sorun ise ekonomik anlamda olmuştur. Altı üye ve sonradan üye olan Birleşik Krallık ve İrlanda ile gelir dengesizliği gözle görülmektedir. 1973 yılında Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nun kurulması kararlaştırılmıştır. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu 1975'de kurularak az gelişmiş bölgelerin kalkınması ve yapısal olarak iyi hale getirilmesi, gerilemekte olan sanayilerin yeniden düzenlenmesine katkıda bulunmak amacıyla dengesizliklerin ortadan kaldırılması için fon yardımıyla destek çıkmıştır (İncekaya ve Kılınç, 2011: 409).

Parasal anlamda birlik sağlanmasının ilk adımı ise Avrupa Komisyonu'nun başına geçen Roy Jenkins'in sayesinde gerçekleşmiştir. Yılan birimi yerine Mart 1979 yılında Avrupa Para Birimi'ni esas alan Döviz Kuru Mekanizması kullanan Avrupa Para Sistemi'ne geçildi. 13 Mart 1979'da kurulan sistemin asıl amacı, topluluk içerisindeki parasal istikrarın sağlanıp bu istikrarla birlikte Avrupa Para Bölgesi'ni ortaya koymaktır. Bu sistemin ana hattı “durağan ancak ayarlanabilir” döviz kur yapısıdır (TÜSİAD, 1988: 4). Birleşik Krallık içinde yaşanan piyasanın düzensiz dalgalanması 16 Eylül 1992 yılında Döviz Kuru Mekanizması'ndan çekilmesine neden olmuştur.

Ortak Pazar için kimi ilerlemeler gerçekleşse de kimi sorunlar hala ortada bulunmaktaydı. Standartlar, vergi oranları ve kontrol gibi engeller pazarın oluşmasında büyük sorun teşkil etmeye devam etmekteydi. Yalnızca gümrük malları değil aynı zamanda üye ülkeler arasında, vatandaşların başka üye ülkede çalışma imkânlarını engelleyen bir takım yasalar, bu sorunun diğer bir tarafını oluşturmuştur. Avrupalı şirketler ortak pazarın fırsatlarından tam anlamıyla yararlanamamıştır. Bu şirketlerin pazar payları ABD ve Japonya gibi ülkelerin rekabet baskısıyla düşüşe geçmiştir.

Batı Avrupa'da emek piyasasının esnekliğini, yoksunluktan ve iş imkânlarından yararlanmayı karşılama yetersizliğini belirtmek amaçlı kullanılan Euroskleroz döneminde, Avrupa ülkelerinde yüksek olan işsizlik oranları, piyasa açıklanmasına engel olan işgücü piyasasının sunduğu katkılara bağlı olmuştur. ABD'den farklı yapıya sahip Avrupa Ekonomisi yüksek istihdamı korurken büyük ekonomik şoklarda ve tüketici tercihlerini benimsemekte yetenekli değildir (Drechsler, 2005: 2).

Avrupa Toplulukları Komisyonu 1985'in ortasında Komisyon Başkan Yardımcısı olan Lord Cockfield'in yayınlandığı ‘Beyaz Kitap’ olarak da adlandırılan bir belge yayınlanmıştır. Bu belgede ise sosyal ve ortak pazar gibi konuları kapsayan maddeler yer almıştır (Cam, 2018: 8). Nihayet Roma Anlaşması'ndan sonra ölçütleri belli bir oranda genişleten ilk sözleşme Tek Avrupa Senedi (TAS), Şubat 1986 yılında üye devletlerin onaylarıyla

imzalanmıştır. Tek Avrupa Senedi anlaşması Danimarka ve İrlanda hükümetleri tarafından çekimserlikle karşılandı. İki ülke de kendi ülkesinde TAS için referanduma gitti. İki ülkenin referandum sonuçları anlaşmanın lehinde olmuştur.

TAS tek başına yeterli bir anlaşma olarak görülmemektedir. Birçok üye devlet sınırların ortadan kalktığı Avrupa düşüncesiyle harekete geçmiştir. Haziran 1985 yılında Batı Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg temsilcileri Schengen kasabasında toplanmıştır. 1985’de imzalanan Schengen Anlaşması ile birlikte ortak vize politikası, polis işbirliği, düzensiz göçün önlenmesi gibi ortak konuları barındıran Schengen Alanı aynı zamanda anlaşmaya taraf olan ülkelerin mevcut sınır kontrollerinin kaldırılması, serbest dolaşma gibi alanları kapsamıştır (Üstün, 2013: 1).

Ocak 1985’de tek tip pasaporta geçen üye ülkelerin pasaportlarındaki logolarının üstüne ‘Avrupa Topluluğu’ ibaresi eklemiştir. Haziran 1985 yılında ise Avrupa Konseyi’nden bayrak devralındı. Konsey’e ait olan bayrak 1985’de Topluluğu’n resmi bayrağı olmuştur (European Union Europe, 06.07.2021). TAS ile birlikte bir takım değişimler de Topluluk için gerçekleşmiştir.

Bu değişimler özellikle yönetim ve ticari bağlar bazında gerçekleşirken hukuksal yetkilerle birlikte Avrupa Adalet Divanı’nda Avrupa İlk Derece Mahkemeleri kurulmuştur. Gümrük kontrolleri kolaylaşırken kimi yerlerde tamamen kalkmıştır. Bankalara ve şirketlere tüm Topluluk içerisinde ticaret imkânları sağlanmıştır.

1980’lerin sonlarında ve 1990’ların başlarında Avrupa ve çevresinde güçlü bir çözülme gerçekleşmiştir. Doğu Bloku olarak bilinen Varşova Paktı üyesi devletler, komünist rejimleri bir bir terk etmeye başlamıştır. Yugoslavya, Sovyetler ve Çekoslovakya dağılmıştır. Doğu Almanya ile Batı Almanya birleşirken Avrupa ve çevresinde yeni ülkeler bağımsızlıklarını ilan etmiştir.

Sovyet Birliği ve Baltık ülkeleri arasındaki anlaşmazlıklar sonucunda 11 Mart 1990 yılında Litvanya, SSCB Anayasası’nın 72. Maddesi’ndeki özgürce ayrılma hakkının olduğunu bildiren ilkeye dayanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bunu izleyen diğer Sovyet ülkeleri 29 Aralık 1991 yılına geldiğinde tamamen ayrılmıştır (Hudaynazarov, 2003: 118). Sovyetlerin yıkılmasının ardından Estonya, Letonya, Litvanya, Moldova, Ukrayna, Gürcistan, Rusya, Ermenistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan bağımsızlıklarını ilan etmiştir.

1989 yılında Çekoslovakya’da Komünizm etkisi Kadife Devrimi ile kırılmıştır. Çekoslovakya böylelikle bölünerek Çekya ve Slovakya olarak iki ülke olmuştur. Avrupa’nın ortasında iki yeni ülke olarak devam etmişlerdir (Aydınak, 2020: 4). Yugoslavya’nın

dağılması ise çatışmalar ve yer yer savaşlar olarak yaşanmıştır. Yugoslavya'nın dağılmasının temel nedenleri ise çok uluslu yapısı, dini farklılıklar ve en önemlisi cumhuriyetler arasındaki ekonomik gelişmişlik faaliyetlerinin fark olmuştur (Abazi, 2007: 34). Bu dağılma sonucu olarak Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Bosna-Hersek ve Sırbistan-Karadağ bağımsız oldu. 2000'lerin ortasında ise Sırbistan ve Karadağ ayrılırken Kosova bağımsızlığını ilan etse de bazı Avrupa ülkeleri Kosova'nın bağımsızlığı tanımamıştır.

Arnavutluk, Romanya, Bulgaristan ve Polonya, rejim değişikliğine gitmiştir. Böylece komünist ekonomik ve siyasi yapıya sahip olan Avrupa ülkesi kalmamıştır. Komünizm etkisi Avrupa'da son bulmuştur.

Avrupa Komisyon'unun başındaki Jacques Delors, ortak para birimi için gerekli adımları atmak üzere komite kurmuştur ve başkanlığını yürütmüştür. Komite Nisan 1989'da üç aşamalı süreci öneren raporu yayınlamıştır. Avrupa Toplulukları Komisyonu Konferansları'ndan 1991 yılının Aralık ayında Maastricht'te toplanma kararı çıkmıştır (Bozkurt, 1993: 10).

1990 ve 1991 yıllarında süren görüşmeler sonucunda Hollanda'nın Limburg şehrinin merkezi olan Maastricht kentinde 1992 yılında Avrupa Birliği Anlaşması imzalanmıştır. Maastricht Antlaşması olarak bilinen Avrupa Birliği Antlaşması'nın temelinde Avrupa'da ekonominin yanı sıra ortak dış politika, güvenlik politikası, Avrupa Birliği yurttaşlığı içeren bir takım işbirliğinin sağlanıp geliştirmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak Avrupa Birliği adını almıştır (Tatoğlu, 2006: 33).

Topluluğa üye olmak isteyen için Avrupalı olmak dışında tam bir kural yapısı bulunmamaktadır. Fas 1987 yılında başvuru yapsa da Avrupalı bir ülke olmadığı için kabul edilmemiştir. Bu konunun tam bir netlik kazanması gerekmektedir. 1990'larda yeni ülkelerin ortaya çıkışı ve Türkiye, Avusturya, Güney Kıbrıs, Malta, İsveç, Finlandiya, Norveç ve İsviçre'nin başvuruları bulunmaktadır. Doğu Avrupa'da ortaya çıkan ülkelerle birlikte doğruya doğru genişleme ufukta kendini göstermiştir.

Buna hazırlık olması için yeni aday ülkelere yönelik Avrupa Ekonomik Alanı'nın (EFTA) oluşturulmasını sağlamak amacıyla 1990 yılında görüşmelere başlanmıştır. Avrupa Ekonomik Alanı Antlaşması 1992 yılında imzalanarak 1994'de yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile birlikte malların, hizmetlerin, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımının oluşturulması sağlanmıştır. EFTA'da olan ülkeler Topluluğun iç pazarına katılmıştır (TEPAV, 2005: 8).

Mart 1994'de üyelik koşulları konusunda Avusturya, Finlandiya, İsveç ve Norveç kendi içinde referanduma gitmiştir. Norveç hariç diğer üç ülke Ocak 1995 yılında Avrupa

Birliği'ne katıldı. Bu üyeliklerle birlikte üye ülke sayısı on ikiden on beşe yükselmiştir. Doğuya doğru genişlemenin olasılığı kendini bu kez göstermiştir.

Maastrich Anlaşması'nın eksik yönleri olması nedeniyle Ekim 1997 yılında Amsterdam Anlaşması imzalanmış ve Mayıs 1999 yılında yürürlüğe girmiştir. Amsterdam Anlaşması, Maastirch'te yer alan ortak savunmayı öngörmese de farklı olarak savunmanın kurulması konusunda Avrupa Konseyi'ne yetki vermiştir (Tezcan, 1999: 155). Amsterdam Anlaşması da gereklilikleri karşılayamamış ve 2000 yılında Fransa'nın Nice şehrinde toplanan Birlik, Nice Antlaşması'yla dördüncü yenilenmeyi gerçekleştirmiştir. Birliğe üye alınmasında en etkin antlaşma özelliğini taşımaktadır (Akman, 2004: 3).

Lizbon Stratejisi, 23-24 Mart 2000 yılında Lizbon'da düzenlenen Konsey'in toplantısında ortaya çıkan rapordur. Bu raporun temelinde AB'de gerçekleştirilen ve uygulanan ekonomi alanındaki politikalar bilhassa Avrupa Sosyal Modeli'nin kapsamlı bir eleştirisi olarak değerlendirilmektedir. Bu rapor ekonomik olarak güçlü olan ülkelerle AB'nin kıyaslanmasını içermektedir (İnan, 2005: 68).

Haziran 1998'de yeni kurulan Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Para Enstitüsü'nün yerini alarak Euro bölgesinin mali politikalarını üstlenmiştir. Euro resmi para birimi, 1 Ocak 1999 yılında fiziksel olmasa da elektronik olarak tedavüle girdiğinde üye ülkeler para birimlerini hem kendi para birimine hem de Euro'ya oranla sabit tuttular. Euro kullanımı öncesinde Avrupa Para Birliği'ne katılacak olan ülkelerin ekonomik olarak sağlam bir yönde ilerlemeye sahip olması istenmiştir. Bu durumun asıl amacı Euro Bölgesi'ndeki istikrarın makroekonomisinin yaratılmasını sağlamaktır (Özdeşer, 2015: 472). Ocak 2002'de Euro banknotlarını ve madeni paralarını Birleşik Krallık, İsveç ve Danimarka dışındaki diğer ülkeler kullanmaya başlamıştır.

2003 yılında ABD'nin, Irak'ı işgal politikasına karşı pek çok Avrupa ülkesi açıkça eleştirel bir tutum sergilemiştir. 2008 yılına kadar ABD ve Avrupa ilişkilerinin ana konusunu oluşturmuştur.

Avrupa Birliği, on doğu Avrupa ülkesini üyeliğe hazırlamak için 1997 yılında AB Gündem 2000'i açıklamıştır. Gündem 2000, AB'nin öngördüğü genişleme ile ilgili olarak Birliğe girecek olan yeni üye devletlerin, ekonomik istikrar farklılıklarının, AB üzerinde, sosyal, ekonomik ve toplumsal uyumun sağlanması yönündeki hedefleri daha belirgin hale getirilmiş bir rapordur (Üçer, 2014: 209). AB, 1998-2000 yılları arasında Bulgaristan, Güney Kıbrıs, Çekya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Malta, Slovakya, Slovenya ve Romanya ile müzakerelere başladı. Bulgaristan ve Romanya hariç diğer ülkeler Mayıs 2004 yılında üye olarak AB'de yerini almıştır. Bulgaristan ve Romanya'nın aday olduğu

dönemde hazırlanan raporda yolsuzlukla mücadele, azınlıklar, insan hakları, ekonomik gelişmeleri içeren konu başlıkları toplanarak iki ülkenin durumu hakkında bilgi verilmiştir. Bu iki ülkenin Schengen Bölgesi'ne dâhil edilmemeleri kararı alınmıştır (Yıldız, 2018: 8). 2007 yılı itibarıyla 51 Avrupa ülkesinin 27'sini bünyesinde barındıran Avrupa Birliği, bu süreci kolay gerçekleştirmemiştir.

Bu genişlemenin ardından Hırvatistan, İzlanda, Makedonya, Karadağ ve Türkiye 'aday ülkeler' olarak kabul edilmişlerdir. Hırvatistan ve İzlanda üyeliğe kabul edilebilecek ülkelerken Türkiye her açıdan tartışmaları beraberinde getiren ülke olmasından dolayı hala olumsuz değerlendirilmektedir. Bu ülkeler dışında Arnavutluk ile Sırbistan üyelik için başvuruda bulunmuşlardır. Bosna-Hersek ve Kosova ise potansiyel aday ülkeler olarak görülmektedir.

Amsterdam ve Nice antlaşmaları genişleme sürecinde gereksinimleri karşıladıysa da AB'nin geleceği planlanması işinin daha geniş açıdan ele alınması gerekmektedir. Bu yüzden Avrupa Konvansiyonu için Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi Aralık 2001'de Brüksel'in bir banliyösü olan Laeken'deki zirvede bir araya geldiler. Konvansiyon'un temel amacı AB'nin yapılarını yeniden gözden geçirerek kurumları üye ülkelerin vatandaşları tarafından erişilebilir bir duruma getirmesidir (Kumrulu, 2003: 166). Konvansiyon en sonunda Avrupa için Anayasal Anlaşma metni üzerinde anlaşabildi. AB, Anayasal Antlaşmayla karar alma süreçlerinin güçlendirilip iyileştirilmesi, açıklık, demokrasideki açıklığın ortadan kaldırılması, birey haklarının açık bir kurala bağlı kalınması, yetki kataloğu gibi birçok talep ve gereksinimlerin düzene sokulması hedeflenmiştir (Bayar, 2006: 56).

Avrupa Konvansiyonu taslağını 2005 yılında Hollanda ve Fransa reddetmiştir. Bu reddedilme ile birlikte ortak anayasa planları ortada kalmıştır. 2007 yılında Reform Anlaşması olarak bilinen Lizbon Anlaşması Lizbon'da Aralık ayında imzalanmıştır. Lizbon Anlaşması'nın temelinde kurumsal yeniliklerle politika değişiklikleri içermektedir. Bu iki başlık altında AB'nin kurumsal ve uluslararası arenada güçlü olmasını sağlamak, üye devletlerle dengeyi korunması amaçlanarak politikalarla da kendini etkin biçime getirilmesini yatmaktadır (Oğurlu, 2008: 16). İrlanda seçmenleri Lizbon Anlaşmasını iki referandumdan ilkinde reddedip ikincisinde onaylamasıyla birlikte 2009 yılında yürürlüğe girmiştir.

2007 yılında kendini gösteren küresel ekonomik kriz ile mücadele edilirken Yunanistan'ın 2010 yılında ekonomik çöküş yaşaması AB içerisinde büyük bir sorun yaratmıştır. AB içerisinde yaşanan 2008 Ekonomik Krizi'nin etkisi özellikle Yunanistan'ı etkilemiştir. Bunun temel nedeniyse Euro Bölgesi ülkeleri içindeki büyük oranda kamu borç seviyesine ve bütçe açığına sahip bir ekonomisi olmasıdır. Bunun içinde borç krizi içerisinde

olan Yunanistan, Birlik'ten mali yardım istemiştir. Bu durum, Avrupa Birliği'ndeki zayıf ülke konusunu gündeme getirmiştir (Nelson'dan akt. Eraslan vd., 2015: 31).

2012 yılında AB, Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştür. 2012 yılında Nobel Barış Ödülü, 60 yılı aşkın süredir, Avrupa içindeki barışı, uyumu, insan hakları konusundaki gelişimlere katkı vermesinden ötürü AB'ye verilmiştir (AB Bakanlığı, 2012: 12). AB'nin genişleme politikasının devamı olarak aday üye ülkeler arasında olan Hırvatistan, 1 Temmuz 2013 itibariyle Birliğin üyesi olmuştur.

Göçe ilişkin Avrupa Gündemi'nde 2015'de eylem planında zorunlu kota uygulanmasını dile getirmiştir. Her ne kadar kota konulsa da üye devletler isteksiz davranarak bu süreçte olmak istemediklerini belli etmiştir (Akdoğan ve Atalay, 2017: 2448). 2015 yılında düzensiz göç krizi ile karşı karşıya kalan AB, Schengen Bölgesi'nin denetlenmesi ve işlerliğinin sorgulanmasına neden olmuştur. 18 Mart Türkiye-AB Mutabakatı kapsamında göçlerin önü büyük ölçüde kesilmiştir.

Göç krizinin ardından 2016 yılında Birleşik Krallık, AB'den ayrılma kararı aldı. Birleşik Krallık, AB üyeliğine girmesinden 41 yıl sonra 2016 yılında Birlik içinde kalıp kalmama oylaması yaptı. Brexit Referandum'unda halkın %52'si 'evet', %48'i ise 'hayır' oyunu vererek AB'den çıkma sürecini başlatmıştır (Eruğral, 2017: 29). Birleşik Krallık parlamentosunda çekilme koşullarıyla ilgili bir tam uzlaşma sağlanamaması yüzünden Avrupa Birliği Zirvesi'nde Brexit 31 Ekim 2019 yılına kadar ertelendi. 31 Ocak 2020 AB'den ayrılan Birleşik Krallık'ta hem kutlamalar hem de eylemler bir arada yaşandı (BBC Türkçe, 06.08.2021).

2018'den beri Avrupa'nın birçok ülkesinde aşırı sağ ve popülist partilerin oy oranları artmıştır. Bu durum Avrupa Birliği değerlerinin sorgulanmasına neden olmuştur. 23-26 Mayıs 2019 tarihlerinde yapılan Avrupa Parlamentosu seçimleri bu durumun kanıtı olarak görülmektedir.

2020 itibariyle küresel ısınma ve iklim değişikliği ile ilgili atılımlar yapmaya karar veren AB, 2050 yılına kadar iklimde yansız olma kararı alarak ilk Avrupa İklim Yasası'nı önermiştir. 2020'de tüm dünyayı etkisini alan Covid-19 Küresel Salgını'na karşı destek paketleri açıklanmıştır. Pandeminin getirdiği yüke karşı kurtarma paketi AB için geç de olsa aldığı bir önlem olmuştur. Bu önlem geç olmasıyla birlikte büyük bir yara açmıştır (Günar ve Günar, 2020: 155).

Ekim 2020'de Belarus'ta yaşanan siyasal kriz ve protestolar neticesinde AB zirve toplantısında Belarus'a yaptırım kararı çıkarmıştır. 9 Ağustos 2020'de seçime giden Belarus'ta adil ve özgür bir seçim gerçekleşmemiştir. Bu durumun sonucunda AB Konseyi,

Belarus'a karşı yaptırım kararı alırken Belarus Cumhurbaşkanı Aleksandr Lukaşenko'ya da yaptırım uygulanması dile getirilmiştir (Euronews, 06.08.2021).

Son iki yıldır salgından ötürü sağlık alanında kriz yaşayan AB, Ocak 2021'de Avrupa İlaç Ajansı'nın onayıyla AB'de kullanılmak üzere Moderna Covid-2019 aşısına onay vermiştir. AB, 2021 yılı boyunca küresel salgın kapsamında aşılama ve ekonomik paketleri açıklayarak bu süreci en az hasarla atlatmayı planlamıştır.

24 Şubat 2022 Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesiyle birlikte Avrupa Birliği, Rusya'ya sert yaptırımlar uygulamıştır. Ukrayna'nın AB üyesi olması gündeme gelse de Fransa bunun hemen gerçekleşmeyeceğini bildirmiştir (Euronews, 12.03.2022). Ukrayna ve Moldova'ya 23 Haziran 2022'de aday ülke statüsünü verilirken Gürcistan'a bu statü verilmemiştir.

1.1.4. Avrupa Birliği'nin Kurumları

Avrupa Birliği'nin kökeni olan Kömür ve Çelik Topluluğu'ndan itibaren kurumlarını oluşturmaya, düzenlemeye başlamıştır. Bu kurumlar birliğin işleyişini etkileyen büyük yapılar olarak görülmektedir. Kurumlarla, ortaya çıkabilecek sorunları çözmektedir. Kurumlar, temel kurumlar ve yardımcı kurumlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Temel kurumlar, Avrupa Birliği'nin ana yapısını oluştururken yardımcı kurumlar ise işlevsel yapısını oluşturmaktadır.

1.1.4.1. Temel Kurumlar

AB'nin temel kurumları; Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği Zirvesi, Avrupa Birliği Adalet Divanı, Avrupa Sayıştay'ı ve Avrupa Merkez Bankası'dır.

Avrupa Parlamentosu, Birlik içinde bulunan Komisyon ve Konsey arasında bölünmüş yasama ve yürütme yetkilerinin demokratik olabilmesini sağlamak için kurulmuştur. İlk başlarda yasama yetkisi olmayan Parlamento'nun danışma organı olma niteliğini taşımıştır. İlerleyen dönemlerde bu durum değişmiş ve artan yetkiler verilmiştir. Parlamentoda siyasi gruplar vardır. Bu gruplar, sağ ve sol ayrılmaktadır. Siyasi gruplar AB bütçesine göre parlamentodaki parlamenterleri belirlemektedir (Demirel, 2014: 144). Avrupa Parlamentosu, AB içerisinde halkoyuyla seçilmişlerin oluşturduğu tek kurum olmasından ötürü demokratik bir özellik vermektedir.

Avrupa Komisyonu, mevzuat önerisi hazırlayarak Konsey ve Parlamento'ya sunmaktadır. Bu Komisyon, bütçe ve programları uygulamakta ve hukukun iyi işlemesinden sorumludur. Uluslararası alanlarda birliği temsil etmektedir (Avrupa, 06.08.2021). Komisyon, belli bir ülke, bölge ya da sektörün çıkarlarını korumak için hem AB hem de Birlik vatandaşlarının çıkarlarını korumakla sorumludur. Sayıştay ile AB bütçesini yönetmektedir.

Avrupa Birliği Zirvesi, üye devletlerin liderleriyle AB Zirvesi Başkanı ve Avrupa Komisyonu Başkanının katılımıyla gerçekleşmektedir. Yılda dört kez bir araya gelen Zirve, Birliği'n gelişimi ve bütünleşmesini sağlamak adına temel politikalar belirlemek için kararlar olmaktadır (AB, 07.08.2021). AB Zirvesi'nin yasama yetkisi bulunmamaktadır. Herhangi bir yetkisi olmamasına rağmen üye devletlerin en üst düzey yetkililerinin bir araya gelmesi ve temel politikaların belirlenmesinden dolayı siyasal anlamda bir ağırlık ve yön verme gücüne sahiptir. AB Zirvesi'nde 2,5 yılda bir başkan değişimi gerçekleşmektedir. Başkan nitelikli çoğunluk oyu ile seçilir ve görev süresi bir kez uzatılabilir (İKV, 07.08.2021).

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Birliği'n yargı organı olarak görev yapmaktadır. İkili yapıya sahiptir, bunlardan ilki Adalet Divanı, ikincisi Genel Mahkeme'dir. Adalet Divanı'nın temel amacı ise hukukun Birlik içerisinde eşit ve aynı biçimde yorumlanıp uygulanmasını sağlamaktır (AB, 07.08.2021). AB hukukundan kaynaklanabilecek bir takım davalara bakma görevine sahiptir.

Avrupa Sayıştay'ı, Birliği'n mali denetim organıdır. Birliği'n bütçesini dış denetimle denetlemektedir. Kurum ve kuruluşlar açısından denetim faaliyetlerinin kapsamı geniş yapıdadır. Sayıştay, gelir ve harcamalarının hukuka uygun olup olmadığını, tutarlılığı incelemekte ve bunu rapor yaparak aktarmaktadır. Bu süreçlerde denetleme yapmaktadır (Sayın, 1998: 36).

Avrupa Merkez Bankası, tüzel kişiliği olan bağımsız bir AB organıdır. Görevi ise Euro bölgesindeki fiyat düzeninin korunmasını sağlamaktır. Para politikasına göre belirlenen görevlerin kendi tarafından ya da yerel (ulusal) merkez bankaları aracılığıyla yerine getirilmelerinden sorumlu olmaktadır (Eraslan, 2011: 28). Bankanın karar alma organları ise Yürütme Kurulu, Genel Kurul ile Yönetme Konseyi'dir.

1.1.4.2.Yardımcı Kurumlar

AB'nin temel kurumları dışında yardımcı kurumları bulunmaktadır. Bu yardımcı kurumları; Bölgeler Komitesi, Ekonomik ve Sosyal Komite, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Ombudsmanı'dır.

Bölgeler Komitesi, Avrupa Birliği içerisinde yerel ve bölgesel yönetimlerinin temsilcilerinden oluşan danışma özelliğine sahip bir komitedir. Avrupa birleşmesinin çıkarları çerçevesinde görevini yapan Komite'nin toplamda 329 üyesi bulunmaktadır. Bölgeler Komitesi, AB'nde karar almada bölgelerin politikalarına ilişkin danışma görevine sahiptir. Bazı durumlarda Komisyon ve Konsey, Bölgeler Komitesi'nin görüşünü alabilmektedir.

Komisyon ve Konsey'in yanı sıra AP da görüş isteyebilmektedir. Komite içinde bu durum geçerlidir (Esen, 2004: 107).

Ekonomik ve Sosyal Komite, değişik baskı gruplarının Birlik içindeki temsilini sağlayan bir kurumdur. Birçok sivil toplum örgütünü temsil etmekle birlikte Konsey, Komisyon ve Parlamento'ya danışmanlık yaparak bu kuruluşların daha demokratik yapı olmasına yardımcı olmaktadır (Avrupa, 08.08.2021). ESK, işveren ve işçi sendikaları, çiftçi kooperatifleri, esnaf ve zanaatkâr birlikleri gibi sivil toplum örgütlerini Birlik içerisinde temsil etmektedir.

Avrupa Yatırım Bankası, AB için finans kurumudur ve Birliğin amaçlarını, hedeflerini gerçekleştirmesi konusunda yardımcı olacak her türlü yatırımın finanse edilmesini sağlamaktadır. Banka'nın hedefleri arasında AB üyesi ülkelerindeki gelişmelerin dengeli bir biçimde sağlanması adına katkıda bulunarak ortadaki eşitsizliği en asgari seviyeye indirmek vardır (Lök, 2018: 315).

Avrupa Ombudsmanı, Maastricht Antlaşması ile AB'ye kazandırılmış kurumdur. Parlamento tarafından yenilenen 5 yıllık süreç içerisinde atanmaktadır ve bağımsızlığı yapılan antlaşmalarla koruma altındadır. Görevi birlik içinde bulunan gerçek ya da tüzel kişi, kurum ayırt etmeksizin haklarını korumaktadır. İletim tüm şikâyetleri inceleyerek gerekli işlemleri başlatmaktadır (AB, 08.08.2021). Ombudsman kendi başına soruşturma açabileceği gibi doğrudan ya da Parlamento üyesi aracılığıyla gönderilen şikâyetleri de inceleme yetkisine sahiptir. 3 aylık süre içinde yanıt vermek ve Parlamento ile ilgili kuruma sunmaktadır.

1.2. Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkilerinde 2003 Öncesi ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeleri

Türkiye, Osmanlı'nın Balkanlar'a geçmesinden beri Avrupa ülkeleri ile ilişkiler içerisine girmiştir. Osmanlı'nın uzun yıllar boyunca Balkanlar üzerinde hâkimiyet kurması, dönemin Avrupalı devletleri tarafından rahatsız edici görülmüştür. Avrupalı devletler Balkanlar'dan atmak için birçok kez Osmanlı Devleti ile savaşa girmiştir. Kırım Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti, Rusya ile 1856 yılında Paris Antlaşması imzalamıştır. Bu antlaşmayla birlikte Osmanlı Devleti bir Avrupa devleti olarak sayılmış ve Avrupa devletler hukukundan, yararlanarak toprak bütünlüğünü garanti altına almıştır. 1856 yılından beri Osmanlı ve onun ardılı olan Türkiye'nin Avrupalı devlet olup olmadığının tartışması günümüze kadar gelmiştir.

Günümüzde ise coğrafi açıdan Türkiye'nin küçük bir kısmı Avrupa'da yer alırken büyük bir kısmının da Asya'da yer alması bu tartışmanın güncelliğini sürdürmesinin en büyük

nedenlerinden bir tanesidir. Türkiye, Avrupa ve Asya ile Afrika arasında bir köprü görevi görmektedir. Uluslararası alanda öncelikle Avrupa'da sayılırken bazı alanlarda da Asya'da sayılmaktadır. Türkiye gibi bu durumu yaşayan ülkeler de bulunmaktadır. Avrupa ve Asya kıtasında toprağı bulunan Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Rusya ve Gürcistan uluslararası birçok etkinliklerle Avrupa'da gösterilmektedir. Bu ülkelere ek olarak coğrafi konumları itibarıyla Asya'da bulunan Güney Kıbrıs ve Ermenistan da uluslararası etkinliklerde Avrupa ülkesi olarak kabul edilmektedir.

Türkiye, Avrupalı olduğunu kanıtlamak için 1959 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğı'na başvurmuştur. 1960 darbesi ile süreç 1963 yılındaki Ankara Antlaşması'na kadar durmuştur. 1970'lerde istikrarsız biçimde yürüyen ilişkiler, 1980 Askeri Darbesi ile duraksamış ve 1980'lerin ortalarından itibaren hız kazanmıştır. 1990'ların ortasında Türkiye, Gümrük Birliği'ne girmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye, aday ülke konumuna yükselmiştir. 2004 yılında ise Türkiye'nin olumlu yönde ilerlediğini gösteren gelişmeler neticesinde AB, Türkiye ile 2005 yılında müzakerelere başlamıştır. 2013 yılına kadar müzakerelerde belli bir yol alınırken 2013 yılından sonra duraksama yaşanmıştır. Son dönemde ise Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden uzaklaştığı düşünülmektedir.

1.2.1. 2003 Öncesi İlişkiler

Osmanlı Devleti yıkılıp yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda, bu yeni ülkenin ana amaçları arasında batılılaşma da bulunmuştur. Atatürk, Avrupa'da gördüğü uygulamaların Türkiye'nin yararına olacağını düşündüğü iyi yönlerini almış ancak Avrupalı bir devlet yerine çağdaşlaşmaya önem veren bir ülke haline getirmiştir (Erşan, 2006: 43).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın 'birlik' olma düşüncesiyle yola çıkılan Avrupa Ekonomik Topluluğı (AET), Roma Antlaşması'yla kurulmuştur. Bu kuruluşundan tam 19 ay sonra Menderes Hükümeti, 31 Temmuz 1959 yılında Topluluğına başvurmuştur. Türkiye'nin bu topluluğına girmek istemesinin altında yatan etkenlerin en başında politik durumlar yer almıştır. Batı Bloku'nun içerisinde kendini göstermek ve geliştirmek için çaba harcayan Türkiye, değişen dünyada olmak için yoğun uğraş göstermiştir. Dönemin elitleri tarafından Türkiye'nin Avrupa kurumları içinde temsiliyeti, ülkenin batılı kimliği Avrupa ile kurulan ilişkilerde etkin role sahip bir uygarlık hedefi olarak değerlendirilmiştir (Eralp'tan akt. Okur, 2008: 8). AET'ye üyelik başvurusunun yanında Avrupa Konseyi'ne, OECD'ye ve NATO'ya üye olmuştur.

Türkiye ve Yunanistan, özellikle 1950 ile 1960 yılları arasında olumludan olumsuzla doğru yol alan bir ilişki içerisine girmiştir. NATO etkisiyle seyreden 1950-1954 arası ilişkiler

olumluyken Kıbrıs Sorunu nedeniyle 1954'den 1960 kadar olan süreçte olumsuz bir duruma evrilmiştir. Batı Bloku'nda yer almak isteyen Türkiye, Yunanistan ile ortak hareket etmiştir (Sevinç, 2012: 106). Türkiye, Yunanistan'dan hemen sonra başvuran ikinci ülke olmuştur. Bu başvurunun temel nedenleri arasında Türkiye'ye yönelik Yunanistan'ın uluslararası arenada olumsuz görüş oluşturma ihtimali etkilidir.

Türkiye'nin üye olma sürecindeki ilk engel 27 Mayıs 1960 Darbesi olmuştur. Ülke içindeki sorunlara Demokrat Parti'nin ilgisiz kalması ve sert baskılar yürütmesi 27 Mayıs 1960 Darbesi'ni gerçekleştirmiştir (Akıncı, 2014: 60). Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle, Türkiye'de yaşanan darbe idamlarından ötürü ilişkilerin dondurulmasını istemiştir.

1960 yılında yapılan askeri müdahale, süreçte duraksatma yaşatsa da 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması'yla birlikte AET ve Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden canlanmış ve süreç için büyük bir aşama gerçekleşmiştir. Ankara Antlaşması'nın temelinde ortaklık ilişkisinin amacı; tarım, malların, sermayenin, kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı, gümrük birliği, ulaştırma, mevzuat, rekabet ve ekonomi gibi politikaların uyumlaştırılması, ortak kurumlar, üyelik fırsatları, ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü ve diğer konulara yönelik hükümler yer almaktadır (Can, 2019: 4). Topluluğu'n çizdiği başarı, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıları aşma ve milli refah düzeyinde artışın bir işareti olarak görülmektedir.

Hazırlık döneminde uzatılan süre içerisinde Türkiye, geçiş dönemi koşulları, süre ve sıraların belirlenmesi için Topluluk ile yeniden görüşmeler yapması sonucunda 23 Kasım 1970 yılında Katma Protokol'ü imzalamıştır. Katma Protokol ile birlikte Ankara Antlaşması'ndaki maddeler düzenlenmiştir. Buna ek olarak ulaştırma rekabet, vergileme, mevzuat yakınlaştırılmasıyla ekonomi ve ticareti içeren politikalar birbiriyle uyumlu bir biçime getirilmiştir (MEB, 2016: 45). Geçiş döneminin hukuksal olarak başlaması Katma Protokol'ün 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmesiyle sağlanabilmiştir.

1973 yılında Topluluğu'n üyelerinin altıdan dokuza yükselmesiyle birlikte ortaklık ilişkileri yeniden düzenleme gerektirmiştir. Bu yüzden Türkiye ile Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık 1 Ocak-30 Haziran 1973 yılında AET ile "Tamamlayıcı Protokol" imzalamıştır. Bu protokolle birlikte 3 yeni üye Ankara Antlaşması'na taraf olmuştur (DPT, 2000: 10).

Birleşik Krallık, İrlanda ve Danimarka, Topluluğa üye olarak Ankara Anlaşması'nda taraf olmuşlardır. Tamamlayıcı Protokol'ün onay işlemlerinin uzayabileceği düşünülmüş ve ticari hükümlerin hemen yürürlüğe girmesi için bir başka Geçici Anlaşma imzalanmıştır. Protokol'ün ticari hükümleri ise 01 Ocak 1974'de tam olarak yürürlüğe girebilmiştir. 20 Ocak

1976 tarihinde yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında bazı sorunlar kısmen çözümlense de Türkiye'nin gümrük indirimi ile ilgili takviminin yeniden düzenlenmesi istenmiştir (Dura, 1996: 6). Türkiye, 25 Aralık 1976 yılında ilişkileri tek taraflı dondurmıştır.

Topluluk ile yaşanan olumsuz gelişmelerin yanı sıra Türkiye içerisinde de siyasal olarak bir düzensizlik yaşanmaktadır. 1970-1980 yılları arasında ülkede yönetimin sık el değiştirmesinin getirdiği siyasal istikrarsızlıkla birlikte, 1971 Askeri Muhtırası ve sağ-sol çatışmaları, güvensizlik ortamı, Kıbrıs Barış Harekâtı, Ermeni Terörü gibi dış siyasal olaylarla ülkenin iç ve dış alanda istikrarsızlaşması 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'ne kadar devam etmiştir (Bek, 2007: 25-26).

Yunan Cuntası ile EOKA-B taraftarları tarafından 15 Temmuz 1974'de Makarios'a karşı hükümet darbesi gerçekleştirilmiş ve 'Kıbrıs Elen Cumhuriyeti' kurularak fiili olarak Enosis yapılmıştır. 20 Temmuz 1974'de Türk Ordusu'nun müdahalesiyle durumun sonlanması amaçlanmıştır (Yılmaz, 2017: 92). Yunanistan'da yönetimde bulunan Albaylar Cuntası, 20 Temmuz 1974'te Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı sonucunda düşmüş ve demokratik bir rejime geçiş yaşanmıştır. Yunanistan'daki bu durum ile birlikte AET'ye tam üyelik başvurusu gecikmemiştir. Yunanistan bu dönemde hiçbir kıstası karşılamamasına rağmen üyelik müzakerelerine kabul edilmiştir (Erdal ve Çolakoglu, 2007: 74). Türkiye ise Gümrük Birliği'ne üye olmakla kalmıştır. Ecevit Hükümeti ile 21 Mayıs 1979'da ilişkiler 5 yıllık süre ile askıya alınmıştır. Adalet Partisi azınlık hükümeti, AET ile ilişkilerin canlandırılması taraftarı olmuştur.

24 Ocak 1980 kararları ile Türkiye o zamana kadar uygulamada olan içe yönelik sanayileşme stratejisini değiştirerek dışa açılmaya ve satmaya dayalı bir ekonomik yapı modeline geçmiştir (Öztürk vd., 2008: 18). Bu kararlar aslında Türkiye'nin dışarıya açılması konusunda bir dönüm noktası olmuştur. Topluluğa yılsonuna kadar tam üyelik için başvuru yapacağını bildirmiştir. Türkiye'de siyasal, toplumsal ve ekonomik gerginlik orduyu harekete geçirmiştir. 12 Eylül 1980'de darbe gerçekleşmiştir (Keskin ve Akın, 2020: 722). Topluluk ve Türkiye arasındaki ilişkiler Ankara Antlaşması'ndan 17 yıl sonra yeniden durmuştur. Topluluk demokratik bir rejimin yeniden sağlandığı 1986 yılına kadar Türkiye ile ilişkilerini dondurmıştır. 17 Eylül 1980'de Avrupa Parlamentosu, Türkiye'den demokrasiye dönüş takvimi istemiştir. Aralık 1981'de demokrasiye dönüş için Milli Güvenlik Konseyi yeni anayasa hazırlığına girmiştir. Temsilciler Meclisi 1982 yılı için Danışma Meclisi görevini yapmıştır (Toprak, 2020: 182). Yeni Anayasa, 7 Kasım 1982 yılında halka sunulmuştur. %91,3 'evet' oyu alarak Türkiye'nin yeni anayasası olmuştur (Gül, 2018: 124).

Avrupa Parlamentosu, 1983 yılı seçimi için demokratik bir seçim olmayacağı düşüncesiyle ilişkilerin canlandırılmasına izin vermemiştir. Ekim 1985’de İngiliz İşçi Partisi milletvekili Richard Ralfe, Türkiye’nin insan hakları ve demokrasisini tam oturtmamasından dolayı Ralfe Raporu yayınlarak Türkiye ile ilişkilerin canlandırılmasını imkânsızlaştırmıştır (Karakaşan ak. Akçay, 2016: 51). 6 Kasım 1983 yılında yapılan genel seçimde Anavatan Partisi’nin iktidarı kazanmasıyla Türkiye liberal ekonomiyle tanışmıştır. Turgut Özal, dünyaya açılma yöntemi olarak ‘Amerikan Modeli’ni kullanmıştır. Özal, Amerika’daki siyasal ve ekonomik özgürlükleri Osmanlı’daki çok kültürlülükle özdeşleştirmiştir. Bu görüşlerin uzantısı olarak siyaset ve ekonomide liberalizmi savunmuştur (Eştürk, 2006: 106). Liberalleşmeyle küresel dünyaya açılan Türkiye; demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi konularda evrensel değerleri yakalamayı başarmış ve bu çerçevede yaklaşım izlemiştir (Küçük, 2019: 30).

1985 yılında Başbakan Özal, Türkiye’nin Topluluk için zamanı geldiğinde ve şartları olgunlaştığında tam başvurunun yapılacağını açıklamıştır. 1986 yılında ise Konsey, Komisyon’un 1981’den beri dondurulmuş ilişkileri yeniden başlatma önerisini olumlu görmüştür. Tam üyelik için başvuru hakkını 1986 yılında kaçıran Türkiye, 1987 yılında tam üyeliği denemeye çalışmıştır. Dönemin Dışişleri Bakanı Vahit Melih Halefoğlu ve AET Başkanı Birleşik Krallık Dışişleri Bakanı Geoffrey Howe, dönemin AET Akdeniz Sorumlusu Claude Cheysson ile görüşmelerde bulunmuştur (Karabulut, 2008: 71). Türkiye’de gerçekleşen 1987 erken seçimleri sonrası ilişkiler canlanmaya başlamıştır. Türkiye ve AET ilişkisinin yeniden canlandırılması ile ilgili Sosyalist Grup üyesi Alman Gerd Walter’e rapor hazırlanmıştır. Walter Raporu ile Türkiye ve Avrupa Parlamentosu arasındaki ilişkilerde büyük bir yumuşama sağlanmış ancak bu tam üyelik boyutunda olmamıştır (Tuicakademi, 10.08.2021). 1980 Darbesi’nden sonra Karma Parlamento Komisyonu’nun kurulması için işaret verilmiştir. Karma Parlamento Komisyonu sürekli Avrupa ile ilgili ziyaretlerde bulunarak çalışmalarını yürütmüş ve meclis bu konuda bilgilendirilmiştir (Yeşil, 2014: 47).

16 Eylül 1986 yılında Brüksel’de toplanan Bakanlar düzeyindeki Ortalık Konseyi’nde Topluluk, Yunanistan’ın itirazları nedeniyle bir görüşme gerçekleştiremediği için karar çıkarmamıştır. Avrupa’nın Türkiye’ye bakış açısının az da olsa yumuşaması, Türkiye’nin de refah yolunun Birlik’ten geçtiği inancında olması, 14 Nisan 1987’de tam üyelik başvurusunda bulunulmasına neden olmuştur (Özer, 2009: 93).

Topluluk Komisyonu, 18 Aralık 1989 yılında Türkiye’nin tam üyelik başvurusu hakkında görüşünü belirlemiştir. Topluluk, kendi iç pazarını tamamlamadan yeni bir üye kabul etmeyeceklerini ve bu süre zarfında Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve siyasal alanlarda

gelişmesi gerektiğini bildirmiştir. Komisyon 6 Haziran 1990 yılında Türkiye ile olan ilişkilerin hızlandırılmasını amaçlayan, 7 Haziran 1990'da Gümrük Birliği'nin tamamlanabilmesi adına Matutes Paketi imzalanmıştır. Böylece ekonomik, sanayi ve teknoloji işbirliğiyle siyasal, kültürel bağları daha sıkı hale getiren öneriler benimsenmiş ve onaylanmıştır (Nayır, 2008: 302). 1986'dan beri ilk defa 30 Eylül 1991 yılında Ortaklık Konseyi toplanmıştır. Konsey'de, ortaklık organlarının işletilmesine ve Ortaklık Komitesi'ne de işlerlik kazandırılmasına karar verildi.

Matutes Paketi'nin, Konsey'den geçmesi beklenirken Türkiye, geniş işbirliği konularını listeleyen bir dosyayı Topluluğa sunmuştur. Bunun sonucunda 21 Ocak 1992'de bir çalışma programı için paket, Komisyon'la Ankara'da imzalanmıştır. 26-27 Haziran 1992'de Lizbon'da yapılan zirvede Türkiye'nin önem kazandığı vurgulanmıştır.

11-12 Aralık 1992'de gerçekleştirilen Edinburgh Zirvesi'nde Avrupa Anlaşmaları konuşulmuş, bu zirve Türkiye açısından olumlu geçmiştir (Yiğit, 2006: 36). Zirve'de Türkiye'yle yapılmış olan Ortaklık Konseyi toplantısı iyi yönde gerçekleşmiştir. Türkiye ve AT Komisyonu yetkililerinden oluşan Yönlendirme Komisyonu kurulmuştur. 18 Mart 1993'de Komite'nin görev ve çalışma yapısı, Brüksel'de AT Komisyonu ile bir araya gelerek belirlenmiştir (Karluk, 2013: 15). Yönlendirme Komitesi'nin ilk toplantısı 25-26 Mayıs 1993 tarihlerinde Ankara'da gerçekleşmiştir. Komite'de ele alınan konuların başında Gümrük Birliği gelmektedir. Bunun dışında ticari politikalardan, tarım ürünlerine uygulanacak rejimden el emeğinin serbest dolaşımına kadar birçok alanda konu ele alınmıştır. Haziran 1993 Kopenhag Zirvesi'nin Sonuç Bildirgesi'nde Türkiye ile ilgili geniş bir alan ayrılmıştır. Türkiye'nin 1963'den beri ilişkilerinde gelişmelerin ikinci büyük ayağı olan Gümrük Birliği'nin kurulmasına onay verilmiştir.

24-25 Haziran 1994'de Yunanistan'ın Korfu Adası'nda düzenlenen Korfu Zirvesi'ne Türkiye, Gümrük Birliği'nin konuşulması için çağırılmıştır. Kasım ve Aralık aylarında görüşülen toplantılarda Yunanistan'ın tutumu nedeniyle bir karara varılamamıştır. Essen Zirvesi'nde Türkiye için hiçbir biçimde ortak üye olarak bahsedilmemiş onun yerine Akdeniz Politikası başlıklı bölümde 'ticari partner' olarak söz edilmiş ve aday ülkelerle değil de Mısır, Cezayir, Ürdün gibi Akdeniz ülkeleriyle birlikte anılmıştır (Kılıç, 2006: 44-45). Türkiye ve Avrupa Parlamentosu ilişkileri, 28 Eylül 1994 yılında AP ile Türkiye Büyük Millet Meclisi arasındaki köprüleri atmasıyla başka bir krizin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 6 Mart 1995'de Ortaklık Konseyi Kararı'yla sanayi mallarında gümrük birliği uygulanmasına ilişkin koşulların oluşturulmasına karar verilmiştir. Gümrük Birliği, 1 Ocak 1996'den itibaren işlerliğe sahip olmuştur. Gümrük Birliği ile birlikte Türkiye'yle AB arasında sanayi

ürünlerinde uygulanan gümrük vergileriyle, miktar kısıtlamaları ve bu bağlamdaki etkili tedbirler kaldırılarak üçüncü ülkelere yönelik uygulanan Ortak Gümrük Tarifesi uygulanmaya başlanmıştır (Doğan ve Kaya, 2011, 2).

AB, 12-13 Aralık 1997’de düzenlenen Lüksemburg Zirvesi’nde genişleme sürecine Türkiye dâhil edilmemiştir. Lüksemburg Zirvesi öncesinde 10 Avrupa ülkesi ve Güney Kıbrıs aday ülke olarak kabul edilmiştir (Topal, 2009: 19). Katılım müzakerelerinde dışarıda bırakılan Türkiye ‘ehil bir ülke’ olarak değerlendirilmiştir. Lüksemburg Zirvesi’nde ekonomik ve parasal birliktelik ile ilgili konular ele alınıp değerlendirilerek ‘Gündem 2000 Raporu’ ve genişleme süreci tartışılmıştır (Demirkıran vd., 2010: 59). Türkiye dışında 31 Mart 1998 yılında Polonya, Çekya, Macaristan, Slovenya, Estonya, Güney Kıbrıs ile katılım müzakereleri başlarken Bulgaristan, Romanya, Litvanya, Slovakya ve Letonya’da dâhil edilmiştir. Katılım müzakerelerinin ilke ve yöntemleri 1997 yılında gerçekleşen Lüksemburg Zirvesi’nde belirlenirken 1999 yılında gerçekleşen Helsinki Zirvesi’nde aday ülkelerinin kendi özel koşullarında müzakere edilmesi benimsenmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi’nde Türkiye aday ülke ilan edilmiştir. Helsinki’ndeki süreç Atina, Brüksel ve Ankara üçgeninde geçmiştir. Zirve bildirisinde Türkiye’nin kabul etmediği birkaç koşul değiştirilerek aday ülke sayıldığı uzlaşma metni kabul edilmiştir (Fırat, 2004: 53).

2000 yılına gelindiğinde Türkiye, 1999 depreminin yaralarını sararken depremin yol açtığı ekonomik yük etkisini göstermeye başlamıştır. Ülkenin siyasal istikrarsızlığının yanında ekonomik kriz de devreye girmiştir. 19 Şubat 2001’de Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı’nda dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile Başbakan Bülent Ecevit arasında ‘anayasa kitapçığı’ olayı gerçekleşerek siyasal bir kriz ortamı oluşturmuştur (140journos, 11.08.2021). Bu durum piyasalara olumsuz olarak yansımıştır. 21 Şubat 2001’de gerçekleşen ekonomik krizin ardından 14 Nisan’da Kemal Derviş getirilerek ekonomik program oluşturulmuştur (Turan, 2005: 11).

2001 yılında Fazilet Partisi’nden ‘Yenilikçiler’ olarak bilinen Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmuştur. Başbakan Bülent Ecevit’in rahatsızlanması ve 2002’de yaşanan siyasal çalkantılar sonucunda 21. Dönemin Parlamentosu erken seçim kararı almıştır. (Erkmen, 2018: 1244). 3 Kasım 2002 yılındaki erken seçimi kazanan Adalet ve Kalkınma Partisi, birinci parti çıkarken Cumhuriyet Halk Partisi ise ikinci parti olarak mecliste yerini almıştır. AKP iktidara geldiğinde AB ile olan müzakerelerin ortasında kalmış ve büyük bir sorumluluk alarak süreci sürdürmeye devam etmiştir (Çalış ve Metkin, 2017: 20).

1999 yılında Helsinki Zirvesi'nde, Türkiye'nin AB'ye aday ülke olarak kabul edilmesinin ardından 12-13 Aralık 2002 yılında Kopenhag Zirvesi'nde AB'nin istediği temel ilkelerin tamamlanması karşılığında tam üyelik müzakerelerinin başlanabileceği duyurulmuştur.

1.2.2. Kıbrıs Sorunu ve Annan Planı

2003 yılına gelindiğinde Türkiye'yi ve Avrupa Birliği'ni yakından ilgilendiren ABD'nin Irak'ı işgal etmesi, Birliği'n Türkiye'ye bakışını değiştirmiştir. 20 Mart 2003'de ABD, Birleşmiş Milletler kararı olmaksızın Irak'a girmiştir (İHH, 2015: 8). Irak'ın işgaliyle birlikte AB, ABD yanlısı ve karşıtı olarak iki ayrı kümeye ayrılmıştır. Savaş karşıtı olan Almanya ve Fransa olurken Birleşik Krallık, İtalya, Portekiz ve İspanya ABD destekçisi olarak savaş yanlısı olmuştur (Bigaç, 2020: 10). ABD, Irak'ın kuzeyi için Türkiye'yi kullanmak istemiş ancak TBMM'den 1 Mart 2003 Tezkeresi geçmemiştir. NATO müttefiki olan Türkiye, bu işgal için topraklarını kullanırmayı kabul etmemiştir. 1 Mart Tezkeresi oylamasında TBMM'de Türkiye'nin kayıp ve kazançlarının ne olacağı tartışmaları yaşanmıştır. AKP Hükümeti'nin bir kısmını tezkereye 'evet' bir kısmı da 'hayır' verirken muhalefet partisi CHP ile sivil toplum kuruluşları, yazar, akademisyen ve meclis dışı partiler arasında uyuşmazlıkları göstermiştir (Göz, 2016: 100). 1980'lerden beri AB ile müzakere içerisinde olan Güney Kıbrıs'ın 2004 yılında Birliğe katılmasıyla birlikte 1959'den beri müzakerede olan Türkiye'nin katılamaması tartışmaları da beraberinde getirmiştir. 2004 yılında AKP hükümeti, bu sorunu ortadan kaldırmayı hedeflemiş ve bunun için çalışmalara başlamıştır. AB'ye girme sürecinde olan Güney Kıbrıs'ın Kuzey Kıbrıs ile birleşik şekilde girmesini isteyen AKP hükümeti 'Avrupa Vizyonu' olarak adlandırdığı önerisini sunmuş ve bu öneri BM tarafından desteklenmiştir (Dirlik, 2011: 5).

Türkiye her ne kadar adaylık statüsüne alınsa da AB'ye girebilmesi için önünde engeller bulunmaktadır. Bunların başında 'Kıbrıs Sorunu' yer almaktadır. Yunanistan, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girişini engellemek adına veto oyunu kullanarak Türkiye'nin AB'ye girmesini engellemiştir (Hacıbekiroğlu, 1995: 53). AB'ye girme konusunda kararlı olan Türkiye'nin önüne çıkan bu engelin nedeni ise Kıbrıs'taki Rum Kesimi'ni tanımamasıdır. Birlik, bu durumu sorun olarak görmekte ve bu yüzden Türkiye'nin, Güney Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanıması için müzakereler içerisinde yer aldığı için altını çizmektedir. Zürih ve Londra Antlaşması'nın ardından kurulan geçici Kıbrıs Hükümeti ile anayasa hazırlanarak 16 Ağustos 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur (Güler, 2004: 107).

1963’de Kanlı Noel ile başlayan Kıbrıs’taki karmaşa, ikili sistemli olan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin fiilen ortadan kalkmasına neden olmuştur (Keser, 2011: 119). Kıbrıs’ta yıkılmış olan sistemin Yunanistan’ın kontrolü altına girmesini engellemek isteyen Türkiye, askeri müdahalede bulunmuştur. Kıbrıslı Türkler, Rumlarla eşit konuma gelebilmek için önce gelecekteki federasyonun kendi kısımlarını ortaya çıkarmışlardır ve daha sonrasında bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. 1964 yılındaki sistemin Rumlar tarafından yıkılması ve sistemden Türklerin uzaklaştırılması dönemin Avrupalı devletlerinin dikkatini dahi çekmemiştir. AET 1962’den 1981’e kadar Kıbrıs sorununa temkinli yaklaşmıştır. Yunanistan’ın tam üye olmasıyla bu tutumu değişiklik göstermiştir (Kaya, 2018: 187). Enosis düşüncesiyle Yunanistan’a bağlanmak isteyen Rumlar bu amaca ulaşmak için 1921’den beri çabalamıştır. 1963’den beri Enosis’i gerçekleştirmek adına baskınlar yapmıştır (Emek, 2014: 2). Bu durum karşısında 1974 yılında dönemin hükümetinin aldığı karar doğrultusunda askeri harekât düzenlemiş ancak Avrupa içerisinde Türkiye’nin Kıbrıs’ın iç işlerine karıştığı ve işgal ettiği algısı yaratılmıştır. Türkiye 1974’deki harekâtını Londra Antlaşması’nın 4. Maddesine göre yapmış olsa da BM ve Avrupa Konseyi bunu işgal olarak tanımlamıştır (Karluk, 2017: 509).

Yunanistan, 1981 yılında üye olduğunda bu durum Topluluk için iç sorunlardan biri haline gelmiştir. Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi lehine kararlar alınması için Topluluğu baskı altında bırakmıştır. 1987 yılında Türkiye’nin AT’ye tam üyelik başvurusu; Yunanistan, Kıbrıs ve Ege sorunları yüzünden sekteye uğramıştır (Bayramoğlu’ndan akt. Çalış ve Çakır, 2018: 439).

Kıbrıs sorunu nitelik değiştirmiştir ve Avrupalılaşıma haline gelmiştir. Türkiye, Güney Kıbrıs’ın başvurusuna karşı çıkmıştır. BM Genel Sekreteri Javier P. Cuellar’ın Cuellar Planı, 25 Temmuz 1989’da öneriyle taraflara sunulmuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’a sorulmadan yapılan bu planı Denktaş reddetmiş ve ilişkiler tıkanmaya gitmiştir (Erol, 2015: 748). Güney Kıbrıs Rum Kesimi’nin tüm ada adına tam üyelik başvurusundan sonra Türkiye’nin Gümrük Birliği içerisinde geliştirmeye başladığı ilişkileri, Kıbrıs sorununun hangi yöne doğru gideceği zirvelerde alınan kararlarla belirlenmiştir. Yunanistan, Kıbrıs’a hâkim olma politikası nedeniyle 1994’de Gümrük Birliği’ne girmeye çalışan Türkiye’ye karşı veto hakkını kullanmış ve görüşmeler 1995 yılına ertelenmiştir (Baştürk, 1997: 75). 1997’de Gündem 2000 Belgesi ile genişleme süreci ile ilgili öneriler getirilerek Güney Kıbrıs’ın 1998’de müzakerelerde yer almasına izin verilmiştir (Can ve Kocagül, 2008: 37).

1997 yılındaki Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye'nin genişlemeden uzak tutulması ve adaylığına dair bir belirti verilmemesi, Türkiye'nin AB ile olan siyasal ilişkileri kesmesiyle sonuçlanmıştır. Böylece ilişkiler askıya alınmıştır. 1999'da Helsinki Zirvesi'nin Sonuç Bildirisi'nde Türkiye her ne kadar aday olsa da Kıbrıs Sorunu yine önüne geçmiştir. AB'nin Kıbrıs Sorunu'na bakışı hukuki değil, daha çok siyasal çıkara yönelik olmuştur (Çomak, 2002: 438).

Kıbrıs sorunu, AB'nin Türkiye'nin önüne koyduğu bir şarttır. 2000 yılındaki Katılım Ortalık Belgesi'nde bu durum açıkça görülmektedir. Kıbrıs'ın AB'ye üyeliğinde sorunun çözüme kavuşup kavuşulmadığına bakılmaksızın karara varılacağı görüşüne Helsinki Zirvesi kararlarında yer verilerek, konu Rumlar lehine çevirmişlerdir (Mor, 1999:302). Kıbrıs sorunun 2002 yılında gerçekleşen Kopenhag Zirvesi'nde gösterildiği gibi çözüme ulaşması halinde Kıbrıslı Türklerin de üyeliğine karar verilecektir ancak çözüm olmadığı sürece askıda tutulacaktır.

BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanan Annan Planı ile Kıbrıs'ın tek bir devlet haline gelmesi öngörülmüştür (Dinçer, 2019: 62). Annan Planı 24 Nisan 2004 yılında referanduma gitmiştir. Annan Planı Kuzey Kıbrıs tarafından kabul edilirken Güney Kıbrıs tarafından reddedilmiştir. 1 Mayıs 2004'de yalnızca Kıbrıslı Rumlar, 'Kıbrıs Cumhuriyeti' adıyla AB üyesi olmuştur. Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin üyeliği daha sonraları hata olarak görülmüştür. Türkiye'nin, üyeliği engelleyecek bir adım atmaması sonucunda bu durum Türkiye ve AB arasındaki ilişkileri etkileyici bir sorun olarak kalmıştır. Türkiye her ne kadar Kıbrıs politikasını, Helsinki Kararları'na göre değiştirmiş olsa da müzakerelerin başlamasında kilit rol oynamıştır.

Günümüzde dahi çözülemeyen bu sorun Güney Kıbrıs Rum Kesimi tarafından avantajı için kullanarak Türkiye'nin AB üyeliğine karşı koz olarak görülmektedir. Türkiye'ye, Rum Kesimi'ni 'Kıbrıs Cumhuriyeti' olarak tanıması için AB tarafından baskı uygulanmaktadır.

1.2.3. Selanik ve Brüksel Zirveleri

19-20 Haziran 2003 yılında AB Konseyi, Selanik Zirvesi'nde bir araya gelmiştir. Selanik Zirvesi'nde Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan Batı Balkan devletlerinin adaylıklarıyla ilgili konular gündeme getirilmiştir (Canveren ve Öztürk, 2018: 47). Selanik Zirvesi Sonuç Bildirgesi'nde Türkiye, Romanya ve Bulgaristan gözlemci olarak 1 Ekim'de yapılacak olan Hükümetler Arası Konferans'a davet edilmiştir. İlerleme ile ilgili olarak AB Konseyi, Türkiye'nin reform sürecini desteklemiş ve katılım müzakerelerinin başlatılması için Kopenhag Kıstasları'nın yerine getirilmesini istemiştir ancak ilerleme her ne kadar olumlu

olsa da Konsey'in daha çok çaba sarf edilmesini istemesini engelleyememiştir (DTP, 2003: 3). Buna göre Konsey, Türkiye'nin reform sürecini devam ettirmesi ve geriye kalan yasal çalışmalarını 2003 yılının sonuna kadar düzenlemesini memnuniyetle karşılamıştır. Üyelik için Kopenhag siyasi kistaslarının yerine getirilmesini desteklemiştir. Katılım Ortalık Belgesi'yle aday ülkelerde katılım hazırlıklarını desteklemek amacıyla siyasi araçlar dizisi platformu meydana getirilmiştir. Türkiye'nin Ulusal Program'ı hazırlaması müktesebatların üstenilmesi çerçevesinde olmuştur (Kılıç, 2015: 4). Katılım Ortaklık Belgesi, AB ve Türkiye ilişkilerinin temel yapısı konumundadır.

Bildiride ayrıca Kıbrıs'a dair görüşlere de yer verilmiştir. Kıbrıs Sorunu'na yönelik AB Konseyi, BM Güvenlik Konseyi'nin belirtilmiş ilgili kararlarıyla eş zamanlı uyumlu olacak bir biçimde adil, işleyebilir ve yaşayabilir çözüm bulunması amacıyla bu çabaların devam ettirilmesi yönünde açıklamada bulunulmuştur (MFA, 11.08.2021). Konsey'in bildirisinin devamında Türk ve Rum Kıbrıslıların arasındaki ilişkileri engelleyen kısıtlamaların yumuşaması olumlu görülmüş ve AB üyesi bir adada birlikte yaşam süreçlerini kanıt olarak değerlendirmiştir. Bu yüzden AB Konseyi, Türkiye ve Kıbrıs Türkü yetkilileri ile diğer taraflarla, BM Genel Sekreteri'nin önerileriyle müzakerelere yeniden görüşülmesi için davet edilmiştir. Kıbrıs sorunun adil çözüme kavuşması planlanmıştır.

12-13 Aralık 2003'de Brüksel Zirvesi'nde toplanan Konsey, toplantıda ekonomik büyüme, güvenlik, özgürlük, adalet, dış ilişkiler, anayasa ve en önemlisi olan genişleme konuları ele alınmıştır. Bu genişlemede AB ve aday ülkelerinin 'kazan kazan' bir yapıya dayanarak farklı sonuçlar doğurması kendini belli etmiştir (Dinç, 2012: 80). Bulgaristan ve Romanya'nın son bir yılda hızlı yol alması müzakerelere yansımıştır.

Kopenhag siyasi Kistasları ile Katılım Ortaklık Belgesi'ndeki birçok önceliğin hızlı karşılanmasıyla Türkiye'nin Birliğe daha fazla yakınlaştığının altı çizilmiştir. Kopenhag ekonomik kistasları iki temel ekonomik yapıya dayanmaktadır. İlk kistas ülkedeki kurumları ve kurallarıyla piyasa ekonomisine sahip olması, ikincisi ise ülkenin Birlik Piyasası içerisinde rekabet edebilme gücünü elinde bulundurmasıdır (Morgil, 2006: 92). Yargı bağımsızlığı, işleyişi ve güçlendirilmesinin yanı sıra örgütlenme, düşünce özgürlüğü, din özgürlüğü gibi temel haklara yönelik konularda iyileştirme yapması için daha yoğun çaba gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ekonomideki yapısal eksiklerin giderilmesi ve Kıbrıs Sorunu'nun çözümünün sağlanmasının üyelik için büyük adım olacağı vurgulanmıştır.

Annan Planı'nın etkisinin gerçekleşmemesinin yanı sıra uluslararası alanda Kıbrıs Sorunu'nun çözülmemesine rağmen 1 Mayıs 2004 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (G.K.R.Y.) 'Kıbrıs Cumhuriyeti' adıyla AB'ye üye olmuştur (Sandıklı ve Akçadağ, 2011: 5).

Kıbrıs Sorunu için Konsey çağrıda bulunmuştur. Sorunun çözülmesi halinde Kuzey Kıbrıs'ın gelişmesi konusunda maddi destek sağlanacağı belirtilmiştir.

AB'nin Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi 17-18 Haziran 2004'de yine Brüksel'de gerçekleşmiştir. Bu zirvede ise ele alınan konular bir öncekinden farklılık arz etmektedir. Özgürlük, güvenlik, adalet alanları, terörizme karşı mücadele, finans, ekonomik sorunlar, istihdam, çevre konuları, dış ilişkiler, yeni ortaklık üstünlüklerini tesis etme ve genişleme konuları ele alınmıştır. Türkiye genişleme kapsamında olumlu değerlendirilmiş olsa da G.K.R.Y. ile Gümrük Birliği Antlaşması yapılmaya zorlanmış, G.K.R.Y.'i devlet olarak tanınması sağlamaya çalışmışlardır (Kılıç, 2006: 77). Avrupa normlarına uyumlu hale gelmesi için hazırlıklarda Türkiye'ye yardım edileceği belirtilmiştir. Kopenhag kistaslarının yerine getirilmesi halinde müzakerelere başlanacağını sözü yeniden dile getirilmiştir. Türkiye'nin bildirgesi G.K.R.Y.'nin Gümrük Birliği'ne dahil edebileceğini ancak bunun G.K.R.Y. 'Kıbrıs Cumhuriyeti' olarak tanımak anlamına gelmeyeceğini bildirmiştir. Bu durum AB çevrelerince olumsuz ve tepkiye dayalı yankılar uyandırmıştır (Aksu, 2007: 36).

2004 yılı içerisinde bir başka Brüksel Zirvesi ise 16-17 Aralık 2004 yılında gerçekleştirilmiştir. 6 Ekim 2004'de İlerleme Raporu'yla siyasi kistasları yeterince karşılayan Türkiye'nin müzakerelerinin 3 Ekim 2005'te başlatılmasına karar verilmiştir (Erhan ve Akdemiz, 2016: 9-10). Sonuç bildirisinin Türkiye bölümünde ilerleme konusunda olumlu görüş bildirirken sürece ilişkin güven sağlandığını dile getirmiştir.

Konsey, katılım müzakerelerinin fiilen başlamasından önce Ankara Antlaşması'nın uyarlanmasına dair imzayı onaylamasını memnuniyetle karşılamıştır. Konsey, 3 Ekim 2005'te müzakerelerin başlayacağı düşüncesini belirtmiştir. Müzakereler için aday devletlerin kendi durumlarına göre ele alınacağı dile getirilmiştir. Temel özgürlüklerin kısıtlanmasına dair bir durumla karşılaşıldığında Konsey'in müzakereleri askıya alma yetkisini kullanabileceğini vurgulanmıştır.

16-17 Haziran 2005 yılında AB Konseyi, Brüksel Zirvesi'ni düzenlemiştir. Konuların genel başlıkları genişleme, AB Anayasası, mali perspektif olmuştur. Genişlemede Türkiye yer almazken Romanya ve Bulgaristan Katılım Antlaşması imzalamıştır. 2004'deki kararlara atıfta bulunulmuştur. Anayasa Antlaşması'nı Türkiye'nin yanı sıra Romanya ve Bulgaristan da 29 Ekim 2004 yılında imzalamıştır (Erdoğan, 2008: 349). Görüşmeler 2007'nin ortasına kadar ertelenmiştir.

Bir diğer konu olan mali konular üzerinde görüş birliği sağlanamamıştır. Tartışmalar bir sonuca ulaşıncaya kadar beklenmektedir. Bu zirvede daha çok mali perspektif başlığı ağırlıklı olmuş ve bu başlık tartışılmıştır. Türkiye konusuna 17-18 Haziran, 16-17 Aralık 2004

tarihli zirvelerde alınan kararlarda belirtilen şekilde atıfta bulunmuş ancak tartışılma konusu olarak ele alınmamıştır.

1.2.4. Tam Üyelik Müzakereleri

AB'ye katılım müzakerelerinin işleniş süreci şu şekilde gerçekleşmektedir; tarafların işbirliğiyle tarama süreci yapıldıktan sonra müzakere pozisyonları hazırlanması ve dönem başkanlığına sunulmasıyla ilk aşama gerçekleşmektedir. İkinci aşamada ise sunulan müzakerelerin açılması, süreç takip edilerek gerekli işlemlerin yapılmasıyla başlıklar kapatılmaktadır. Son aşamada ise hazırlanan Katılım Antlaşması'nın onaya açılmasıyla son bulmaktadır. Katılım Antlaşması AB tarafından ilk önce onay için Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi'ne ve uygunluk içinde AP'ye sunulmaktadır (Sayın, 2016: 51).

AB'nin hukuksal düzenlemeleri, AB Müktesebatı altında toplanarak üye olan devletlerin bu müktesebata uyumlu olması istenmektedir. Müktesebat, müzakere fasılları çerçevesi içerisinde 35 başlık altında sınıflanmış ve Türkiye bu sürece dâhil edilmiştir (Memiş ve Güner, 2011: 153). Komisyon üye devletler için müzakere başlıklarının açılıp açılmayacağına ilişkin kararlarının tarama raporu sonrasında belirlemektedir. Komisyon, aday ülkeyi konferansa davet ederek müzakere başlıklarını resmi olarak açmaktadır. Aday ülkeler katılıma kadar takip edilerek süreç devam ettirilir ve bu süreç sonunda Katılım Antlaşması imzalanarak onaylanmış olur. Aday ülkeler için 35 başlıkta toplanan müzakere fasılları bulunmaktadır. Bu fasıllar AB'ye üye ülkeler tarafından uyulması gereken kuralları belirtmektedir (Avrupa, 11.08.2021). Her bir müzakere başlığının açılabilmesi için iki tarafında onayı gereklidir. AB'nin onayı ise oybirliğiyle olabilmektedir. Uyumlaştırma sürecinde, tüm alanlarda geçişin müzakere edilmesini kapsamaktadır. Türkiye, bu süreçte politikalara uyum sağlamak adına uyumlaştırma çabalarına yöneltilmiştir (Utan ve Saygın, 2016: 72).

Müzakere sürecinde temel yapılar bulunmaktadır, AB kurumları, üye ülkeler ve aday ülkelerdir. Bu yapılar etkileşim içinde birbirlerine tamamlayan rol ve görevler üstlenmektedir. Siyasi ve önemli temel kararlar da üye ve aday ülkelerin dışişleri bakanlarından oluşan Hükümetler Arası Konferans'ta alınmaktadır. 3 Ekim 2005'te Lüksemburg'da yapılan Hükümetler Arası Konferans'ta müzakerelerin 20 Ekim 2005'te başlatılmasına karar verilmiş ve 33 fasıl üzerinde durulmuştur (Üçler, 2014: 225) .

Türkiye, tam üyelik müzakereleri için 16-17 Aralık 2004 yılındaki Brüksel Zirvesi'nde ele alınmıştır. 29 Haziran 2005'de Müzakere Çerçeve Belgesi, Komisyon tarafından duyuruldu ve onaylanması için de Konsey'e sunuldu. 3 Ekim 2005 tarihinde imzalanan

belgeyle katılım müzakereleri başlatılmasına karar verildi. Müzakere Çerçeve Belgesi'nde genişlemeyle ilgili olarak Türkiye'nin göstermiş olduğu ilerleme çabaları olumlu değerlendirilmiştir. Bu sürecin tamamlandığı 18. paragrafta dile getirilmiş ve sonraki belgede yer alan 4. paragrafta ise sürecin devam ettirilmesinin zorunluluğu vurgulanmıştır (Özer, 2015: 148-149). Müzakere Çerçeve Belgesi'nde genel olarak üç unsur üzerinde durulmuştur. Kopenhag kıstaslarının uygulanması, müktesebatın uygulanması, sivil toplumla diyalogun güçlendirilerek iki tarafın kamuoyuna yönelik bir iletişim stratejisinin yürütülmesidir (AB, 12.08.2021). Türkiye ve AB arasında düzenlenen müzakerelerin yürütülmesindeki ilkelerin yer aldığı ilk bölümü oluştururken ikinci bölümde ise müzakerelerin içeriği ve kapsamı yer almaktadır. Son bölümde ise nasıl işleyeceğine dair açıklamalar bulunmaktadır.

Belgenin ilk bölümü incelendiğinde, müzakerelerin Türkiye'nin kendi niteliklerine ve hızına göre şartların karşılanması, ilerlemeye bağlı olacağı görülürken Konsey durumu düzenli bir biçimde incelemeye sahip olacaktır. Aralık 2004'deki zirvedeki mutabık kalınan müzakereler, AB Antlaşması'nın 2. maddesi tüm politikalarına yön veren bir düzenlemenin 49. maddeyle aday ülkelerin bu değerleri ve politikaları benimsemiş olması gerekmektedir (Güneş, 2016: 315-316). Müzakerelerin sonucu belli olmayan bir yapıda olup açık kapılı bir süreci içermektedir. Kopenhag kıstaslarının uygulanmasında üyelik yükümlülüklerini içeren gerçekleştirmediği zaman Türkiye'nin olabildiğince güçlü bir biçimde Avrupa yapılarına bütünleşmesinin sağlanması gereklidir.

Müzakerelerin açılması, AB Antlaşması'nda yer aldığı ve temel haklar şartında ilan edilen biçimiyle siyasi kıstasların belli oranda karşılanmasıyla sağlanabilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün özgürlük, eşitlik, güvenlik ve bunlarla birlikte saygınlık içeren koşullarının insani değerlere uygun çalışma koşullarını geliştirmesi önemle vurgulanmaktadır (Sengerberge, 2013: 27). Standartlar ve azınlık haklarına ilişkin düzenlemelerin gerçekleşmesi umulmaktadır. Türkiye ile AB, yoğun siyasi ilişkilerini ve diyaloglarını sürdürmeye devam etmektedir. 2004 İlerleme Raporu'nda Komisyon'un tavsiye belgesinde siyasi kıstasların gerekli düzeyde karşılandığı bunun içinde katılım müzakerelerine başlanması tavsiyesinde bulunmuştur (Denk, 2016: 10). Türkiye'nin, müzakere sonuçları katılımındaki biçimiyle kabul etmesi gereklidir. Müzakerelerin askıya alınması konusunda Türkiye söz konusu olduğunda Konsey Kararları etkili olmaktadır (MÜSİAD, 2005: 19).

17 Aralık 2004 yılında gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi'nde ilan edilen bildiri sonucunda Türkiye'nin Kopenhag kıstaslarının tam üyelik müzakerelerinin başlatılması derecesinde gerçekleştirmesi, AB ile Türkiye arasındaki müzakerelerin 3 Ekim 2005 tarihinde başlanmasını sağlamıştır. 3 Ekim 2005'e gelindiğinde Türkiye resmi olarak müzakerelere

başlamıştır. Üye ülkeler ve Türkiye tarafından karşılıklı onaylanarak müzakere kurallarını içeren Müzakere Çerçevesi'nin temelinde masaya oturulmuştur (Hollander, 2007: 10). Katılım konferanslarında gerçekleşen görüşmelerde alınan kararlar ortak şekilde olmaktadır. Aday ülkelerin yol haritası olarak görülen 35 faslın yer aldığı uyum başlıklarıyla üyelik sürecinde kısa, orta ve uzun vadeli öncelikler belirlenmektedir (Yaylı ve Kaya, 2020: 675). Karşılıklı olarak uzmanlar her maddeyi incelemekte ve ele almaktadır. İzleme ve Yönlendirme Komitesi önderliğinde tarama süreciyle hangi faslın, hangi kurumun kontrolü altında ilerleyeceği tespit edilerek ve tartışılarak süreç devam ettirilmiştir (Şener, 2010: 73-74). 20 Ekim 2005 yılında başlamış olan tarama süreci, 13 Ekim 2006'de tamamlanabilmiştir. Bu süreç içerisinde Türkiye'nin 66 heyeti Brüksel'de AB Komisyonu yetkilileriyle bir araya gelerek ayrıntılı tarama toplantıları yapmışlardır (MFA, 13.08.2021).

Hükümetler Arası Konferanslar'ında müzakerelere ilişkin konular tartışılıp ele alınmaktadır. Bu süreç zarfında yoğun bir biçimde temaslar yaşanmaktadır. Tarama sürecinde uyum derecesi Komisyon tarafından incelenerek Konsey'e iletilmektedir. AB Konseyi, bunu oy birliği kararıyla almaktadır.

Türkiye ve AB arasındaki müzakerelerde geline duruma bakıldığında, 2005 yılından günümüze kadar 35 fasıldan 15'i açılırken, diğerlerinde ise görüşmelerle birlikte açılmayanlarda yer almaktadır(Turabder, 13.08.2021).

Müzakereye açılan fasıllar;

- 25 numaralı fasıl; Bilim ve Araştırma (geçici olarak kapalı)
- 20 numaralı fasıl; İşletme ve Sanayi Politikası
- 18 numaralı fasıl; İstatistik
- 32 numaralı fasıl; Mali Kontrol
- 21 numaralı fasıl; Trans-Avrupa Ağları
- 28 numaralı fasıl; Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
- 6 numaralı fasıl; Şirketler Hukuku
- 7 numaralı fasıl; Fikri Mülkiyet Hukuku
- 4 numaralı fasıl; Sermayenin Serbest Dolaşımı
- 10 numaralı fasıl; Bilgi Toplumu ve Medya
- 16 numaralı fasıl; Vergilendirme
- 27 numaralı fasıl; Çevre
- 12 numaralı fasıl; Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
- 22 numaralı fasıl; Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların

Koordinasyonu

- 17 numaralı fasıl; Ekonomik ve Parasal Politika

Türkiye'nin müzakere pozisyonunu vermeye davet edildiği ve sunduğu tek bir fasıl bulunmaktadır. 26 numaralı fasıl olan Eğitim ve Kültür faslıdır.

AB Konseyi'nde görüşülmesi süren fasıllar;

- 2 numaralı fasıl; İşçilerin Serbest Dolaşımı
- 13 numaralı fasıl; Balıkçılık
- 14 numaralı fasıl; Taşımacılık Politikası
- 15 numaralı fasıl; Enerji
- 23 numaralı fasıl; Yargı ve Temel Haklar
- 24 numaralı fasıl; Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- 30 numaralı fasıl; Dış İlişkiler
- 31 numaralı fasıl; Dış, Güvenlik ve Savunma Politikalar
- 33 numaralı fasıl; Mali ve Bütçesel Hükümler

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek taraflı engellediği fasıllar;

- 2 numaralı fasıl; İşçilerin Serbest Dolaşımı
- 15 numaralı fasıl; Enerji
- 23 numaralı fasıl; Yargı ve Temel Haklar
- 24 numaralı fasıl; Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- 26 numaralı fasıl; Eğitim ve Kültür
- 31 numaralı fasıl; Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası

Ek protokol kararının açılış kıstası olarak fasıllar;

- 1 numaralı fasıl; Malların Serbest Dolaşımı
- 3 numaralı fasıl; İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
- 9 numaralı fasıl; Mali Hizmetler
- 11 numaralı fasıl; Tarım ve Kırsal Kalkınma
- 13 numaralı fasıl; Balıkçılık
- 14 numaralı fasıl; Taşımacılık Politikası
- 29 numaralı fasıl; Gümrük Birliği
- 30 numaralı fasıl; Dış İlişkiler

Güney Kıbrıs tarafından "Eğitim ve Kültür" faslı tek taraflı olarak engellenmektedir. Bir başka açıdan ise Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi, 11 Aralık 2006'da aldığı 'ek protokolün tam olarak uygulanması şartına bağlı olarak' karar neticesinde sekiz fasıl müzakereler için açılmamakta ve hiçbir fasıl da geçici olarak kapatılmamaktadır (AB,

13.08.2021). 34 numaralı fasıl kurumlar oluştururken 35 numaralı fasıl ise diğer konuları içermektedir.

Türkiye, katılım müzakerelerinde sorun yaşamaktadır. AB ile bütünleşme süreci içerisinde tam sonuç alınmasa da Türkiye'nin çağdaş bir ülke olma yolundaki yeniliklere katkı sağlamaktadır. Bu süreçte Türkiye'nin, sürece olan bağlılığı dikkate alınması gereken bir konudur. Süreçte yaşanan sorunlar genellikle, ekonomik, kültürel, siyasi, toplumsal ve hukuksal alanlarda yaşanmaktadır. Müzakere süreci boyunca ortaya çıkabilecek fırsatlar ve sorunlar değerlendirilmektedir. Bu süreçte tarafların karşılıklı olarak güçlü ve zayıf durumları tespit edilerek devam edilmiştir (Özarallı, 2015: 139).

Türkiye'nin bu süreçte uyum sağlaması, bulundurduğu nitelikler bakımından gecikmelerin olması olasılıklı bir durumdur. Fransa, Avusturya ve Almanya gibi ülkelerin kamuoyundaki bakış açısı Türkiye'ye karşı olmakta, daha fazla genişlemenin AB'ye zarar vereceği görüşünü savunmaktadır (Şenyuva vd., 2010: 197).

Müzakere sürecinde yaşanan sorunlar dört temel üzerinde gerçekleşmektedir. Ekonomik, kültürel, hukuki ve toplumsal sorunlardır. Her aday ülke için durum farklı seyretmektedir. Bu nedenle aday ülkenin durumuna göre süreç işlemektedir. Bu süreçte politikaların bazıları ülke politikalarıyla uyumlu olmaktadır. Bunun en iyi örneği ise tarım politikasıdır ve bu politika büyük bir sorun oluşturmaktadır. Tarım politikasında yaşanan sorunun temeli, AB ile Türkiye'de işleyiş biçiminin farklı olması ve AB'nin bu duruma çözüm bulmak yerine kendi politikasına uyumlu hale getirmeye yönelik zorlamasıdır (Övgün, 2010: 106). AB içinde işsizlik sorunu bulurken serbest dolaşımın gerçekleşmesi durumunda Türkiye'nin iş gücü dışarıya çıkararak, üretimde azalma ile emek kaybına yol açacaktır. Müzakere sürecinin önünde bulunan en büyük engel ve sorun ise Kıbrıs sorunudur. Güney Kıbrıs'ın da içinde bulunduğu teşkil etmesini öngören Ek Protokol, tam olarak uygulanmaması nedeniyle askıya alınmıştır (İKV, 2011: 2). Bu Ek Protokol aslında Güney Kıbrıs bandıralı gemiler ve uçakların limanlara girebilmesini içermektedir. Türkiye ise bunu kabul etmemektedir ve AB ise bu ek protokolün bir an önce uygulanması için yükümlü olduğunu bildirmektedir. Türkiye'nin Güney Kıbrıs'ı, 'Kıbrıs Cumhuriyeti' olarak tanıması için baskı yapılmaktadır. Bunların dışında özgürlük sorunları da müzakere masasında yerini almaktadır. Türkiye'nin dini ve kültürel olarak farklı olması AB ülkelerinin bir kısmını tedirgin etmektedir (Köylü ve Turan, 2010: 20). AB perspektifinde bakıldığında da vize konularında Türkiye'nin önünde engeller konulmaktadır. Genişlemeyle birlikte yaşanacak sorunların en başında nüfus gelmektedir. Türkiye, bu müzakere sürecini uzun bir süre devam ettirecek gibi gözükmemektedir.

1.2.5. AB Müktesebatına Uyum Programı

10 Ocak 2007 ‘de dönemin Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olan Abdullah Gül’ün başkanlığında, Baş Müzakereci Ali Babacan, İzleme ve Yönlendirme Komitesi üyeleriyle ilgili tüm kurumların üst seviye yetkilileriyle birlikte toplantı düzenlenmiştir. Bu sürece yönelik planların genel bir değerlendirmesi toplantıda yapılmıştır. 2007-2013 tarihleri için AB müktesebatına uyumun gerçekleşmesi için bir program hazırlanmasına karar verilmiştir (DİSAB, 14.08.2021).

Geçmişten günümüze kadar gelen yükümlülükler ve düzenlemelerin bulunduğu aşama gibi konular program kapsamında öncelik olarak görülmüştür. Böylece uyum düzeyinin artırılması amaçlanmıştır. O dönem içerisinde açılmış fasıllar dönem başkanlığına bildirilmiştir. 13 Ekim 2006 tarihli 11 adet fasıl tanıcı tarama toplantıları bitmiştir (ABNTDT, 2018: 47). 2009-2013 tarihleri arasındaki dönemde öngörülen düzenlemeleri 2011 yılında tamamlamayı hedeflemiştir.

1.2.6. Pozitif Gündem

Türkiye’nin AB ile olan ilişkilerinin durma noktasına gelmesiyle birlikte yeniden güçlenip hızlanabilmesi için “Pozitif Gündem” 17 Mayıs 2012 yılında resmi olarak başlatılmıştır. Pozitif Gündem’in başlatılmasıyla birlikte düzenlenen ortak basın toplantısında dönemin AB Bakanı Egemen Bağış, 20 fasıldan 17’sinin siyasi nedenlerle engellendiğini belirterek Pozitif Gündem’in süreç için alternatif bir süreç olmadığına altını çizmiştir (Morelli’den akt. Akçay, 2017: 46). Pozitif Gündem’in, bu sürece yönelik ivme kazanması için yapıldığı belirtilmiştir. Yeni bir iletişim kurma olarak değerlendirilmiştir. Pozitif Gündem kapsamında müktesebata uyumlu bir biçimde sekiz politika alanı ortaya konmuştur.

- Yargı ve Temel Haklar
- Enerji
- Gümrük Birliği
- Vize ve Göç
- Türkiye ile AB arasında Dış Politika ve Kriz Yönetimi için Güçlendirilmiş Siyasi Diyalog
- İnsan Hakları Gündemi için Birlikte Çalışma
- Siyasi Kıstaslarda Kaydedilen İlerlemenin Takibi
- Yeni Anayasa

Bunlar ana politikaları oluştururken kapsamın belirlenmesinin ardından ilk aşamada ise geniş alan yer almaktadır. Bu fasıllar için ortak çalışma topluluğu kurulacağını dile getiren

dönemin Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikası'ndan Sorumlu Üyesi Stefan Füle, Türkiye'nin geliştirmeye çalıştığı AB Müktesebatı'na uyum konusunda da güçlü destekleneceğini bildirmiştir (Avrupa, 18.08.2021).

Pozitif Gündem kapsamında ise dönemin AB ile Türkiye yetkilileri Taner Yıldız, Egemen Bağış ve Ottiger Fule, 14 Haziran 2012 tarihinde Stuttgart'ta bir araya gelerek gaz, elektrik, enerji alanlarında küresel ve bölgesel işbirliği ile nükleer güvenlik gibi konularda güçlü işbirliğini yeniden dile getirmiştir. Türkiye-AB Pozitif Gündemi'n kapsamında Güçlendirilmiş Türkiye-AB Enerji İşbirliği Belgesi imzalanarak yürürlüğe konulmuştur (AB, 18.08.2021). Türkiye bu belgede enerji köprüsü ve potansiyel enerji merkezi olarak görülmektedir. Bu konuda ilişkilerin güçlendirilmesi hem AB hem de Türkiye açısından işe yarar bulunmaktadır. Tarafların bu kapsamla birlikte uzun süreli enerji politikaları, pazar bütünleşmesi, ortak çıkar alanlarında güçlü işbirliği vurgulanmıştır.

Pozitif Gündem'le birlikte müzakerelerde hareketlenmeler yaşanmıştır. 30 Haziran 2010'da 12. fasıl olan 'Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Faslı' müzakerelerine başlansa da istenilen elde edilememiş ancak 2012'de Pozitif Gündem ile yeniden ele alınmıştır (Tarım Bakanlığı, 2012: 93). Bu yeni fasıl ise 22 numaralı fasıl olarak bilinen 'Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu' adlı fasıldır.

Gezi Parkı Eylemleri'nde hükümetin tutumu nedeniyle ilişkilerin askıya alınması nedeniyle bu fasıl açılammıştır (TASAV, 2013: 2-3). 2010'dan sonra açılabilen 14. fasıl olmuştur. Üye ülkeler arasındaki dengesizliklerin ortadan kaldırılması ya da azaltılması, sosyo-ekonomik birleşmede uyumun gerçekleştirilmesi için oluşturulmuştur. Pozitif Gündem'in bir artısı da Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin düzelmesi ve gelişmesini sağlamasıdır.

AB Yol Haritası ve Geri Kabul Anlaşması ile vize serbestleştirilmesinin sağlanacağı belirtilse de Türkiye Geri Kabul Antlaşması ve Yol Haritası Antlaşması'nda bazı maddelerden dolayı tereddütte kalmıştır (Saliji, 2018: 76). Bu anlaşmalarla ilgili yanlış bilgi olan vize serbestisine kavuşulacağı düşüncesi yaygın olmuştur. Türkiye'ye vize serbestisi değil, vize muafiyetinin sağlanacağı açıklanmıştır.

Gezi Parkı Olayları'ndan ötürü sosyal medyanın kısıtlanması gibi özgürlüklerin daraltılması Birlik tarafından hem olumsuz olarak hem de kaygıyla karşılanmıştır. Pozitif Gündem'in etkisiyle Yeni AB Stratejisi Planı açıklanmıştır.

1.2.7. Yeni Avrupa Birliği Stratejisi

Avrupa Birliği ile olan kısa süreli gerilmenin neticeyle ortaya çıkarılan Pozitif Gündem'in büyük etkisi sayesinde 'Yeni Avrupa Birliği Stratejisi' planı açıklanmıştır. Bu stratejinin temel amacı süreçteki tıkanmanın ortadan kaldırmasıdır. Bu bağlamda strateji ortaya konmuştur. Stratejinin temel alanı bir kitapçıkta belirtilmiştir. Stratejinin ana hatlarının anlatıldığı kitapçıkta 62. Dönem Hükümeti'nin izlediği politika belirtilmiştir. Buna göre; 62. Hükümet'in, belirtilen AB sürecine uyum politikasının sürdürülmesi kararlaştırılmıştır. Bu sürecin güçlü bir zemine yerleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. 2007 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz 2008 yılında AB ülkelerinde büyük borç krizleri yaratmış ve AB bunun için ciddi yapısal önemler almıştır (Çakaş, 2019: 73-74). AB'nin 2004 ve 2007 yılında genişleme yaşaması sonrasında 'genişleme yorgunluğu' sorunu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte genişlemeye bir süre ara verilmiştir (Oğuz, 2012: 61). Bu dönemin getirdiği durum, Türkiye ve AB ilişkilerinde olumsuz bir etki olarak görülmüştür.

Türkiye, AB için yalnızca istikrar ve güvenlik açısı bakımından değil, aynı zamanda refah ve büyüme açısından da önemli bir konumdadır. AB'nin dünya üzerinde aktif bir role sahip olabilmesi için büyük çabalar sağlanmaktadır. Türkiye ve AB ikili ilişkilerde her ne kadar sorun yaşasa da bu çabalara ortak olmayı sürdürmektedir. Arap Baharı ile Ortadoğu ülkelerinde oluşan iç çatışmalar ve iktidar değişikliklerinde AB, tarafların uzlaşmasıyla demokratik yapıya bürünmelerini istemiştir (Bigaç, 2019: 190). 27 Şubat 2014 yılında Rusya, Kırım'ı ilhak ederek Ukrayna ilişkilerini çatışma noktasına kadar çekmiştir. Bu durumda AB, Ukrayna-Rusya Krizi'ni çözmeye çalışmıştır (Avar, 2021: 316). Bu sorunlar nedeniyle bölgesel ve küresel olarak Türkiye ile AB ortak hareket etme güdümündedir.

Bunun yanı sıra, uluslararası ilişkilerde ve bölgemizde yaşanan hızlı değişim, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin stratejik önemini her iki taraf için de artırmaktadır. 2009 yılında dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu 'Güçlü Türkiye, Güçlü Avrupa Birliği' düşüncesiyle Türkiye'nin üye olunması halinde AB'nin gücüne güç katacağını belirterek Türkiye'nin bölgesindeki güçlü/aktif bir rol aldığını dile getirmiştir (Haber Sol, 19.08.2021). AB'nin 2014'ten sonra yeni program açıklamasıyla birlikte ilişkilerin başka yöne kayarak çifte standart yaptığı algısı oluşmuştur (Tezcan ve Aras, 2015: 18).

Türkiye, AB ilişkilerinde vatandaş odaklı anlayışıyla hareket ederek hem iç hem de dış siyasal alanda temel dinamiklerden biri olarak değerlendirmektedir (AB Bakanlığı, 2014: 2). AB süreci, Türkiye'nin iç ve dış politikalarında önemli yapı taşlarından biri olarak görülmektedir. Dönemin AB Bakanı Volkan Bozkır, Türkiye-AB ilişkilerinin 'kazan-kazan' anlayışıyla şekillendiğini belirterek müktesebata uyan Türkiye'nin siyasi, sosyal, ekonomik

yeniliklerinin altını çizmiştir (İHA, 20.08.2021). Türkiye ve AB'nin, bu süreç içerisinde dış politikada, ekonomik ve ticari ilişkilere, enerjiden güvenliğe, iş gücünden sınır yönetimine, göç konusuna kadar birçok politikayı kapsayan kazanımları bulunmaktadır. Ortadoğu, Afganistan ve Afrika ülkelerindeki çatışmaların yanı sıra Ukrayna-Rusya Krizi de bölgede Türkiye'nin durumunu krize sokmuştur. Suriye'deki iç savaş sonucu 3 milyonu aşkın mülteciye komşu ülkelere sığınmıştır (AA, 20.08.2021). Bu durumlar ikili ilişkilerin sürekli halde devam etmesini kaçınılmaz kılmıştır.

Türkiye'nin AB Stratejisi, bu süreç açısından büyük bir potansiyel güce ve gelişmeye yardımcı olmaktadır. Yeni Türkiye olarak adlandırılan bu yeni dönemde sürecin bir parçası olan ideallerin ayrılmaz parçası olarak görülmektedir. Katılım müzakerelerinde siyasi reform süreci, sosyo-ekonomik dönüşüm ve AB ile iletişim stratejisiyle çalışma alanı belirlenmiştir (Erhan ve Akdemir, 2016: 22). Bu strateji ile üyelik önünde bulunan engellerin ortadan kaldırılmasında etkili olacağı öngörülmüştür. Avrupa Birliği Stratejisi'nde üç ana bölüm yer almaktadır. Bunlar;

- Siyasi Reform Süreci
- Katılım Sürecinde Sosyo-Ekonomik Dönüşüm
- AB İletişim Stratejisi

Avrupa Birliği fasılları için tüm kamusal kurum, kuruluşlar ve bakanlıkların katılımı yanı sıra katkısıyla birlikte 'AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı' hazırlanmıştır (AB, 21.08.2021). Eylem Planı'nın ilk aşaması 2015'e kadarken ikinci aşaması ise 2015-2019 dönemini oluşturmuştur. Eylem Planı, AB ile uyumlu bir biçimde farklı alanlardaki önceliklerin ortaya çıkarılmasıyla sağlanmaktadır.

Siyasal reform sürecini içeren birinci bölümde, demokratikleşme, insan hakları, özgürlük gibi alanlarda gerçekleştirilmiş olunan yeniliklerin iyileştirilmesi, hız kazanması ve kalıcı hale gelmesi sürecini içermektedir.

2002-2004 yılları arasında çıkarılan sekiz uyum paketiyle temel hak ve özgürlüklerin kapsamı genişletilmiş, demokrasi ve hukukun üstünlüğüyle düşünce özgürlüğü gibi temel haklar güçlendirilerek güvence alınmıştır (Başbakanlık, 2014: 24).

1995, 2001, 2004 ve 2010 yılında yapılan anayasal bir takım değişikliklerle hak ve özgürlükler alanında çalışmalar gerçekleştirilmiştir (İlkeanaliz, 21.08.2021). 2013 yılı içerisinde demokratikleşme paketi, altı yargı yenilenmesi içeren paketler gibi birçok yasal düzenleme uyum çalışmalarına uygun biçimde gerçekleştirilmiştir. Bu reformlar aracılığıyla Türkiye'nin uluslararası anlaşmalardaki yeri güçlenirken ifade özgürlüğü alanlarını da genişletmiştir. İnsan haklarına, kötü davranışların oluşmasını engelleme, dinsel farklılık bulunan vakıfların

malları üzerindeki haklarda genişlemeler yapılmıştır. Dönemin AB Bakanı Volkan Çelik, 23. ve 24. fasılları açılmasını dile getirirse de AB, bu duruma Kıbrıs nedeniyle sıcak bakmamıştır (DW, 21.08.2021).

12 Eylül 1980 Darbesi'ne dair her türlü mevzuatın izleri yeniden gözden geçirilmiştir. Yeni anayasa çalışmasıyla vesayet sistemini ortadan kaldırılması hedeflenmiştir. 23. ve 24. fasılların her alandaki sürecinin devam edilmesi amaçlanmıştır. 2014 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ihlallerinin önlenmesine ilişkin Eylem Planı ile mevzuat değişiklikleri kurumsallaştırılarak kapasiteleri pekiştirilmiştir (Adalet Bakanlığı, 2021: 10). AB'nin reformları incelemek amacıyla 2003 yılında kurulan Reform İzleme Grubu ya da yeni adıyla Reform Eylem Grubu, 2014 yılında toplanarak reformları değerlendirilmiştir (AB Gündem, 22.08.2021). AB Bakanı ve Baş Müzakereci, Adalet, İçişleri ve Dışişleri Bakanları'nın katılımıyla sağlanan toplantı da siyasi reform sürecinin öncelikleri ele alınarak bakanlar kurulunun dikkatine sunulmuştur. Reform Eylem Grubu öncesinde 23 ve 24 nolu fasılların görüşüldüğü Siyasi İşler Alt Komitesi, 3 Kasım 2014'te gerçekleştirerek Reform Eylem Grubu'na görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Türkiye, AB ile karşılıklı güven içerisinde özgürlüklerin güvenliğini koruyabilmek için çalışmaktadır. Geri Kabul Antlaşması, 1 Ekim 2014 yılında yürürlüğe girse dahi 2015 yılındaki göç yüzünden ertelenme yaşanmıştır (Ekinci, 2016: 18). Vize Serbestisi Diyalogu ile vize engellinin kaldırılacağı düşünülmüş ve o dönem için AB ülkeleri ile Türkiye'nin daha yakından işbirliği içerisinde olacağı ön görülmüş ve bunun için çalışmalar yapılmıştır. Demokratikleşme paketinde ise AİHM'nin kararlarına uygun adımlarla ilerleneceği biçimde planlanmıştır.

Geri Kabul Antlaşması'nın ikinci bölümde ise sosyo-ekonomik süreç ele alınmıştır. Türkiye tüm fasılların ne durumda olduğuna bakmaksızın AB müktesebatına uyumlu bir biçimde devam ettirmesi gereklidir. Türkiye, tüm fasıllarda uyumlu çalışmalarını devam ettirirken son 12 yılda AB'ye uyum amacıyla 326 birincil, 1730 ikincil mevzuat çıkarıldığını orta koymuştur (İKV, 29.08.2021). Bu süreç içerisinde Gümrük Birliği kapsamındaki AB mevzuatında büyük bir uyumluluk sağlanırken, uygulama ve idari yapıda belirli ölçüde eksikleri de bulunmaktadır. Bu süreç için iyileştirmelerin gerekliliği dikkatle vurgulanmıştır. Bölgesel politika AB ülkeleri için rekabet ve ekonomik güçlenme olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye, bu bölgesel politikaya uyumlu hale gelebilmek için kendi düzenlemelerini yapmıştır (Danyıldız, 2019: 15-16).

'AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı' bu süreçte Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapının değişerek sürdürülebilir, güçlendirilmiş bir biçimde ortaya

koyulması yanı sıra kurumsal yapıların acil hususları sıraya konmuştur. Stratejinin temelini bu alandaki yapılması planlanan çalışmalar oluşturmaktadır.

Birinci ve ikinci stratejinin ise iletişim stratejisiyle desteklenmesi düşünülmüştür. Türkiye'ye yönelik algının düzeltilmesi büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada yurt içi iletişim ve yurt dışı iletişim olarak iki boyut bulunmaktadır. İki boyutun tam şekilde işleyebilmesi için TBMM başta olmak üzere kamuyu ilgilendiren her alanda görüş alınması ve katılımcılığın sağlanarak uygulanması hedeflenmektedir. 2010'da Bakanlar Kurulu'nun onaylamasıyla birlikte AB İletişim Stratejisi (ABİS) yaşama geçmiş ve 2014 yılında bu strateji güncellenmiştir(AB, 29.08.2021). ABİS ile Türkiye'deki kamuyu ilgilendiren alanlarda proje, program faaliyetleri için mali destekler verilmiştir. Hayat Boyu Öğrenme Programı ve Gençlik Programları, Erasmus+ Program olarak AB'nin var olan tüm eğitim-öğretim, gençlik ve spor programları bir bütün haline 2014'de getirilmiştir (Avrupa, 01.09.2021). Bu çalışmalar halk tarafından olumlu karşılanmıştır.

Stratejinin Türkiye'ye yönelik boyutunda ana amaç ise reformların halk nezdinde desteği sağlamaktır. Bu süreçte toplumun her kesimine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Yurtdışı iletişim stratejisinin üç temel amacı vardır. Üyeliğin AB içinde daha belirgin olmasının sağlamak, üyelik için desteği artırmak, 'Güçlü Türkiye, Güçlü AB' vurgusuyla AB'ye katkıları öne çıkarmaktır (AB Bakanlığı, 2015: 8). AB, kamuoyunun çeşitli kesimlerine ulaşarak faaliyetlerin uygulanması, etkin bir biçimde sürecin ilerlenmesinin sağlanması hedeflemektedir. Medeniyetler İttifakı'na yeniden değinilmiştir. Bu ittifak temelde önyargıların, yanlış anlamaların ve kutuplaştırıcı bakış açısıyla başa çıkmak üzerine kurulmuş siyasi bir iradeli oluşumdur (MFA, 01.09.2021). Bu ana felsefeden ilham alınarak benzer işlerin AB bünyesinde etkin bir biçimde yansıtılması vurgulanmıştır.

Bu stratejinin temel hedefi Türkiye'nin içerisinde bulunduğu kritik sorunlarla uğraştığı dönemde bu sürecin güçlü bir biçimde vurgulanması ve tüm kesimler tarafından sahiplenmesi olmuştur.

1.2.8. 2015 Sonrası İlişkilerdeki Durum

2015 yılında Türkiye ve AB arasındaki Geri Kabul Anlaşması'nın uygulamaya sokulması için Ortak Geri Kabul Komitesi'nin ilk toplantısı Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Zirve sonrası Ortaklık Bildirisi'nde koruma altındaki AB mali desteği ve bu alanda işbirliği yönelik konular yer almıştır (AB, 01.09.2021). 15. Enerji, 23. yargı ve temel haklar, 24. adalet, özgürlük ve güvenlik, 26. eğitim ve kültür, 31. Dış güvenlik ve savunma politikası fasılların müzakerelerinin açılması ve 2016 yılının ilk çeyreğinde bu fasılların tamamlanması

vurgulanmıştır. Türkiye ile AB arasında 17. fasıl açılmıştır. ‘Ekonomik ve Parasal Politikalar’ faslıyla merkez bankaların bağımsızlığı, kamusal sektörün merkez bankaları tarafından finansa edilmesinin yasaklanması amaçlanmıştır (Aljazeera, 01.09.2021).

Ege Denizi’ndeki ölümlerin azaltılması için AB ile işbirliğiyle Yunanistan’la ortaklık güderek insan kaçaklığının zincirinin kırılmasının yanı sıra yasa dışı göçün önlenmesi için yasal göç haline getirecek bir takım öneriler sunulmuştur (Dışişleri Bakanlığı, 2016: 140). Türkiye 2016’daki Zirve’de Ege Denizi’ndeki yaşananları durdurmak amaçlı öneriler sunmuştur. Yunanistan’a geçmeye çalışan göçmenler Türkiye’ye alınacak, bu alınan göçmenler karşılığı Türkiye’dekilerden BM Kırılğanlık Kistasları dikkate alınarak, AB’ye yerleştirilecek, kaçakçılığın önlenmesi için her türlü çalışma yapılacaktır. AB tarafından Gönüllü İnsani Kabul Programı devreye sokulacak, bu ölçütler karşılanması durumunda Türk vatandaşlarına vize serbestisinin tanınması için çalışmalar yapılacak, bunların için ilk aşamada 3 milyar Euro aktarılacak ve mali destek verilecektir. Bunları sağlanarak Gümrük Birliği’nde güncellenme gerçekleşmiştir (Avrupa, 02.09.2021).

Sığınmacı krizinin zirveye ulaşmasıyla birlikte yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Türkiye ve AB ilişkileri geçen yıla oranla daha hızlı bir gelişme göstermiştir. 15 Temmuz 2016’da gerçekleşen darbe girişiminin yaşandığı gün, AB’nin tutumu ve Türkiye’nin demokrasi için verdiği girişim göz ardı edilmiştir. Türkiye Hükümeti ve Türk halkı AB’ye karşı tepki göstermiştir (Kakışım ve Erdoğan, 2018: 409). Hükümetin ‘Olağanüstü Hal’i ilan etmesinin ardından yayınlanan kararnameler, AB ilişkilerini olumsuz etkilemiştir.

Avrupa Komisyon Başkanı Jean-Claude Juncker, 1 Mart 2017 yılında Avrupa Parlamentosu’na, ‘Beyaz Kitap’ adıyla AB’nin geleceğini konu alan bir sunuşta bulunmuştur. Beyaz Kitap ile değişen şartlara uyum sağlama üzerine bilgi yer alırken AB’nin kendi kaderini kendi şekillendireceğini bildirmiştir (AA, 02.09.2021). AB, 2018’de Suriyeli Sığınmacılar için 3 milyar Euro’luk yardım desteğini onaylamıştır. 2019 yılına gelindiğinde ise Doğu Akdeniz’deki faaliyetler ve Barış Pınarı Operasyonu, ilişkilerde gerilemeye neden olmuştur. AB, Doğu Akdeniz’de doğalgaz araştırması yapan Türkiye’ye yaptırım uygulayabileceğini belirtmiş ve Temmuz 2019’da bu kararı almıştır. Karar ise mali yardımların kesilmesi, havacılık anlaşmasının müzakerelerinin askıya alınmasını içermektedir (Avan, 2020: 106). Barış Pınarı Harekâtı’na karşılık AB yaptırım kararı almak iste de AB dışişleri bakanları bu konuya sıcak bakmamış ve diyalogun açık olduğunu ancak farklı yollardan yaptırımın yapılabileceğini bildirmiştir (Ayaz, 2019: 5). Türkiye’nin bu hamlelerine yönelik AB Dış İlişkiler Konseyi, Türkiye’ye yönelik kararlar almıştır.

Türkiye, 2020 yılının ilk aylarında ise AB'nin çifte standart davranışları nedeniyle Suriyeli Sığınmacılar için Avrupa'ya açılan sınır kapılarını açmıştır. Türk askerinin, Suriyeli göçmenlerin Avrupa'ya geçmesine sınırda müdahalede bulunmayacağıyla ilgili bilgi alan yüzlerce sığınmacı Yunanistan ve Bulgaristan sınırına doğru akın etmiştir (Sözcü, 03.09.2021). Bunun yanı sıra Doğu Akdeniz'de yaşanan anlaşmazlıklar da ilişkilerde duraklamayı beraberinde getirmiştir. 2020 yılı içerisinde 'Dünya Küresel Salgını Covid-19' nedeniyle ilişkilerde bir gelişme olmamıştır ve sınır kapıları kapatılarak göçmenlerin geçmesine izin verilmemiştir (DW, 03.09.2021).

2021 yılının ilk yarısı yine salgın ile mücadeleyle geçmişse de AB Komisyon Başkanı'nın Türkiye ziyaretinde 'Koltuk Krizi' yaşanmıştır. Batı Medyası Koltuk Krizi'ni cinsiyetçilik olarak dile getirse de krizin temel nedeninin Charles Michel ve Ursula von der Leyen arasındaki rekabet ile çekişmeden dolayı ortaya çıkmıştır (BBC Türkçe, 04.09.2021). 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi üzerine AB üyeliği gündeme gelmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ukrayna'nın AB'ye alınma konusunun gündeme gelmesiyle birlikte Türkiye'nin alınmamasını dile getirmiş ve sitem etmiştir (Hürriyet, 13.09.2021). Önümüzdeki yıllarda AB ilişkilerinde yeni bir dönemin olma ihtimali ise 2023 seçimine bağlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE RADYO TELEVİZYON KURUMU VE EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI

2.1. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

Halkın bilgi edinme ve öğrenme hakkı 20. Yüzyılın başlarından itibaren daha belirgin hale gelmiştir. Gelişen teknolojilerin kendini belli ettiği 1920’lerde insanlar kamera, telgraf, telefon gibi iletişim sağlayan birtakım icatlarla birlikte dünyadan haberdar olmaya başlamıştır. Bu gelişmelerle birlikte radyonun da insan yaşamına girmesi, haberin daha çabuk kamuya yayılmasında etkili olmuştur. Kamu yayıncılığı kavramı, 1920’lerin ikinci yarısında Birleşik Krallık’daki radyo yayıncılarının ortak çatı altına girmesiyle ortaya çıkmıştır.

Kamu yayıncılığının temel hedefleri arasında insanların eğitilmesi dışında haber edinme hakkı, bilgiye ulaşma, eğlenme gibi konular da yer almaktadır. Birleşik Krallık’ın başlattığı kamu yayıncılığı, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle aksasa da savaş sonrası birçok ülke kamusal yayıncılığa geçmiştir. Kamu yayıncılığı, ilk aşamada radyo ile gerçekleşirken ilerleyen süreçte televizyon kanalları da bu yayıncılığa katılmıştır.

Türkiye’de radyo çalışmaları Birleşik Krallık’ta olduğu gibi 1920’lerde başlamıştır. İlk radyo denemelerinden sonra devlet radyosu Ankara, İstanbul, İzmir gibi nüfusu yüksek olan illerde kurulmuştur. Televizyon denemelerine ise 1950’lerde başlansa da 1960 Darbesi ile bu çalışmalar belli bir süre rafa kalkmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi’nin 1952’de kurduğu İTÜ TV ilk televizyon olma özelliğini taşımış, daha sonra 1964’de TRT’nin kurulmasıyla birlikte geri planda kalmıştır. TRT’nin yayınları 1968’de başlamış ve ilerleyen süreç içerisinde birçok kanal yayına girmiştir.

1990’larda özel televizyonların ortaya çıkmasıyla birlikte TRT’nin önemi azalmıştır. TRT, yayın politikası her iktidar döneminde farklılık göstermiştir. Bu nedenle tam olarak tarafsız bir kamu kanalı değildir. TRT, yarı özel ve yarı kamusal kanal olarak anılmaktadır.

2.1.1. Kamu Yayıncılığı Kavramı

Dünyada yayıncılık anlayışı farklılık göstermektedir. Her ülke kendi yasaları doğrultusunda bu süreci işlemektedir. Yayıncılık üç yapıdan oluşmaktadır. Kamu hizmeti içeren kamu yayıncılığı, ticari olan özel yayıncılık ve son olarak da devlet tarafından tek amacı devletin politikalarını halka yaymak amaçlı olan devlet yayıncılığıdır. Özel ve devlet yayıncılığından ayrı tutulan kamu yayıncılığının temel yapısında kamuya hizmet yatmaktadır.

Kamu yayıncılığının temelinde ortak ilkeler ve değerler, diğer yayıncılık anlayışları karşısında belirgindir. Kamuya yönelik yapılan yayıncılığın temelinde kar amacı olmamaktadır. Buradaki asıl amaç kamunun yararına, çıkarına yönelik yurttaş temelli bir yayıncılıktır ve maddi kaygılar geri plandadır (Mutlu'dan akt. Başçı, 2018: 61). Kamu yayıncılığında kamu ve devlet çıkarı arasında bir denklem yer almamaktadır. Kamu yayıncılığının etkin olduğu ve tekeli elinde bulundurduğu sistemlerde devlet denetimi ile ideolojisi daha belirgindir.

Kamu yayıncılığı kavramı, sorunları içinde barındırsa da tarafsızlık, dengeli olma ve eşitlik ilkeleri bu sorunları arka plana itmeye yetmektedir. Kamu yayıncılığı içinde birçok amacı barındırmaktadır. Toplumun eğitilmesi başta olmak üzere kültürel kodların yansıtılması, kişilerin, yeteneklerin keşfedilmesi gibi toplumun temelinde yer alan yapıların ortaya çıkarılmasında etkin bir rol oynamaktadır.

Her ne kadar kamu yayıncılığının tanımını yapmak zor olsa da bu durum her ülkenin sistemine göre değerlendirilmektedir. Devlet burada etkin rol oynamaktadır ve önemli bir işleve sahiptir. Devletin üç işlevi bulunmaktadır. İlki üretim araçları ve üreticilerin korunması, ikincisi düzenin işleyebilmesi ve güvence altına alınması, üçüncüsü ise iki işlevin oluşabilmesi için kamu yayıncılığının her şeyin üstünde ve güçlü olması gereklidir (Avşar, 2005: 97). Kamu yayıncılığı toplumun her kesimine karşı sorumludur.

Devlet yayıncılığı ve kamu yayıncılığı kimi zaman benzerlik içerse de aralarında önemli farklar bulunmaktadır. Devlet yayıncılığı daha çok devletin ideolojisini ülkenin her kesimine aktarırken kamu yayıncılığı halkın kültürel, eğitim seviyesi vb. durumları göz önüne alarak ona göre yayınlar yapmaktadır.

2.1.2. Dünyada Kamusal Yayıncılık Tarihi

Kamu hizmeti olarak kurulan radyo ve televizyon kurumları devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak görülmektedir. Liberal sistemin etkin olduğu dönemle birlikte özel yayıncılığın ortaya çıkması kamusal yayıncılığın içerik olarak rekabetini tetiklemiştir. Liberal ekonomik rüzgârın etkisinden önce radyo ve televizyonlar devletlerin kurduğu kamusal hizmet içeren yayıncılık üzerinden devam etmiştir.

Kamu yayıncılığı ilk olarak Birleşik Krallık'ta ortaya çıkmıştır. BBC (British Broadcasting Company), 1922 yılında 6 radyo yapımcısı tarafından limitet bir şirket olarak yayın yaşamına başlamıştır. 1927 yılına gelindiğinde BBC, kamu kurumu olarak ilan edilmiştir (Ünlü, 2015: 6). BBC, halka istediği şeyleri vermenin değil, ihtiyaç duyduğunu vermenin kuralına bağlı kalmıştır. İlk genel müdürlük görevini üstlenen John Reith, kamu hizmeti yayıncılığını ulusal hizmet olarak görmüş ve gereğinin yapılmasını vurgulamıştır. Reith'e göre BBC ulusal birliğin aracıdır ve ulusal çaptaki olayları aktararak toplumun her bölgesini bir arada bulundurmaktadır (Keane'den akt. Avcı, 2010: 30). Kamu yayıncılığının dört temel ilkesi BBC'nin gelişmesinde etkili olmuştur. Maddi kaynağın temin edilmesi, tekelcilik, kamu hizmeti anlayışının görevini yerine getirecek ahlakın bulunması yayıncılığın temelindedir.

BBC, televizyon yayınlarına 1936 yılının son aylarında başlamıştır. Yayınlar düzenli bir yayın akışına sahip olma özelliğiyle dünyada bir ilktir. 1960'lara kadar tek kanal olarak kalmış ve 1967'de hem renkli hem de ikili kanal olarak yayın yaşamına devam etmiştir. Her ne kadar yasalarla bağımsızlığı güvence altına alınmasa da BBC bağımsız olduğunu raporlarında belirtmiştir. BBC'nin yönetim sistemi beş yıllık süre ile atanan on iki kişinin oluşturduğu yönetim kurulu tarafından sağlanmaktadır.

Kamu yayıncılığının Avrupa'da ortaya çıkmasıyla birlikte birçok Avrupa ülkesi kendi kamusal kanallarını kurmuştur. Bunlardan birisi de Almanya'dır. Almanya'da iki farklı kanal bulunmaktadır. ARD (Alman Radyo ve Televizyon Kurumu) ve ZDF (İkinci Alman Televizyonu). ARD ilk kurulan televizyon kanalı olduğu için birinci program olarak da anılmaktadır. Özerk radyo ve televizyonlar arasında Deutschlandfunk, Phoenix ve Kinderkanal sayılmaktadır. Radyo Televizyon Ücretleri Toplama Kurumu'na (GEZ) bu kanallar her ay belirlenmiş ücret ödemektedir (Homepage, 06.09.2021).

Bir başka Avrupa kamu yayıncılığı ise Fransa'dan gelmiştir. 1935 yılında Fransa Televizyonu Paris'te PTT Stüdyosu'nda kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Fransa'yı işgal etmesiyle birlikte kamu yayıncılığı kısa süreliğine rafa kalkmıştır. Savaş

sonrası yeniden yapılan yayıncılıkla birlikte 1975’de RTF1 kanalı özelleştirilmiş ve France 2 resmi kamu yayıncılığına devam etmiştir (FR Academic, 06.09.2021).

Avrupa’da ortaya çıkan kamu yayıncılığına Asya ve Afrika ülkeleri de uyum sağlamıştır. Asya’da her ne kadar devlet yayıncılığı kendini göstermese de zaman içerisinde değişim geçirmiştir. Amerika’da da kamu hizmeti içeren yayıncılık ilk dönemlerde görünmese de 1950’lerden sonra kamu yayıncılığını ortaya koymak adına PBS kanalı kurularak kamu hizmeti yayıncılığı yapan bir kanal oluşturulmuştur.

2.1.3. Radyo ve Televizyon Yayıncılığında Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar

2.1.3.1.Ulusal Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar

Birçok ülkede, radyo ve televizyon yayınlarının ulusal ortak kurallara göre hareket etmesi amacıyla kurulan denetleyici kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, uluslararası kuruluşların yanı sıra ulusal alandakini de kapsamaktadır. Her ülke farklı ulusal kuruluşa sahiptir. Denetleyici ve düzenleyici yapıya sahip bu kuruluşların, temel hedefi bulundukları ülkenin yapısal ilkelerine göre hareket etmektir. Bu kuruluşlardan en önemlileri arasında Birleşik Krallık’a ait olan ‘Bağımsız Televizyon Komisyonu’, Fransa’da ‘İşitsel Yayın Üst Konseyi’, ABD’de ise ‘Federal İletişim Komisyonu’ yer almaktadır. Türkiye’de denetleyici ve düzenleyici kuruluş olan ‘Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)’ ise 1993 yılında kurulmuştur (RTÜK, 2018: 1). RTÜK, böylece hem kamu yayıncılığını hem de özel yayıncılığı denetlemektedir. RTÜK öncesi özel yayıncılık, 1990’ların başında Türkiye’de yurtdışı yayınlarla gerçekleşirken 1993’de anayasa değişikliğiyle serbest hale getirilmiştir.

2.1.3.2.Uluslararası Denetleyici ve Düzenleyici Kuruluşlar

Radyo ve televizyon yayıncılığında ulusal olarak kuruluşların yanı sıra bölgesel, kıtasal alanlarda da denetleyici ve düzenleyici kuruluşlar bulunmaktadır. Temel amaçları ise program alışverişini düzenlemek, teknik ve hukuksal alt yapı alanlarında birlikte hareket etmek, elektromanyetik dalgalarda oluşabilecek hataları önlemeye ve düzenlemedir. Bu kuruluşlar kısaca şu şekildedir:

- Avrupa Yayın Birliği
- Asya-Pasifik Yayın Birliği
- Afrika Yayıncılar Birliği
- Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
- Arap Ülkeleri Yayın Birliği

- İngiliz Uluslar Topluluğu Yayın Birliği
- İslam Yayın Birliği
- Eurovision
- Eurovision News
- Euroradio
- Nordvision
- Latin Amerika Yayın Toplulukları
- Asya-Pasifik Yayın Geliştirme Enstitüsü
- Uluslararası Telekomünikasyon Uydu Örgütü
- Avrupa Telekomünikasyon Uydu Örgütü

2.1.4. Türkiye’de Kamu Yayıncılığı: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

Türkiye’de Kamu Yayıncılığı Avrupa’ya oranla geç başlamıştır. Bunun temel nedeni siyasal krizlerin yanı sıra askeri darbelerden kaynaklı gecikmedir. Türkiye’de radyo yayıncılığı cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren olsa da bu süreç tam anlamıyla kamu yayıncılığı olarak adlandırılmamıştır.

2.1.4.1. TRT Öncesi Türkiye’de Kamu Yayıncılığı

Türkiye’de ilk radyo yayınları, 1926 yılında alınan kararla 1927’de Ankara öncelikli olarak daha sonra ise İstanbul’da başlamıştır. Bu süreç dünya ile hemen hemen eş zamanlı gerçekleşmiştir. Bu süreçten önce radyo Türkiye’ye telsiz-telgraf türevi olarak girmiştir. Savaş döneminde iletişimin önemi büyük ölçüde ortaya çıkmıştır. İletişimin yurt içi ve dışında etkin olabilmesi amacıyla cumhuriyetin kuruluş yıllarında girişimler gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda 1925’te ‘Telsiz Tesisi Hakkında Kanun’ çıkarılmıştır (Arvas, 2018: 413).

1926 yılına gelindiğinde hükümetin desteğiyle Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi (TTTAŞ) kurulmuştur (Yaylalı, 2018: 39). Böylece İstanbul’da 1200 metrenin üzerinde yayın yapan İstanbul Radyosu daha sonra da 1554 metre üzerinden yayın yapılan Ankara Radyosu kurulmuştur.

Bu radyolar devlet destekli kurulmasından ötürü en büyük ortağı hükümet olmuştur. 1926’da kurulan Türkiye İş Bankası ve Anadolu Ajansı bu radyoların en büyük ortağı olmuştur. TTTAŞ sözleşmesi yenilenmediği için 1936 yılında tamamen hükümet yönetimine geçmiştir.

1936 yılında sözleşme yenilenmemiştir. Yine aynı yıl kararnameyle devlete geçmiştir. Şirketin tasfiyesiyle birlikte PTT’ye bırakılmıştır. 1936-1940 arasında PTT’nin yönetiminde

kalmıştır. PTT’de 120 kW gücünde olan verici Etimesgut 1938’de yayına geçiş yapmıştır. O dönem Avrupa’da 100 kW üstünde 36 tane verici bulunurken 120 kW’la en iyi radyo vericisi olarak Avrupa’da ön sıralarda olmuştur (Radyocuyuz, 07.09.2021). Radyo yayınları PTT yönetiminde 2 yıl kalmış ardından 1940’ta PTT’den alınarak Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü’ne devredilmiştir. 1964 yılına kadar burada yayınlarını sürdürmüştür

1946 yılında çok partili döneme giriş yapılmasıyla birlikte radyo yayınlarına ortak olmak ve kendi seslerini duyurmak isteyen muhalefet partileri ortaya çıkmıştır. 1950 seçimleriyle devletin tekelinde bulunan radyo yayıncılığı siyasal propaganda aracı haline geçiş yapmıştır. 1950-1960 yılları arasında muhalefette olan Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) sesi bastırılmış ve hükümette olan Demokrat Parti’nin (DP) propaganda aracı haline gelerek halkın özgürce haber alma hakkı ortadan kaldırılmıştır. Bu dönemde iktidar ile muhalefet arasında radyonun kullanımı için büyük tartışmalar olmuştur. Radyoyu tek başına kullanan DP, 1954 seçiminde kazanarak iktidarını pekiştirmiştir. 1957 seçiminde de suç olmasına rağmen radyoda seçim sonuçlarını vermiştir (Kocabaşoğlu’ndan akt. Polat, 2018: 128). Bu dönemde kamu yararına yönelik yayınlar yerine iktidara yönelik yayınlar yapılmıştır.

1960 Askeri Darbesi ile birlikte radyo yayınları askeri yönetime geçmiştir. 1960-1964 yılları arasında askeri yönetimin baskın olduğu bir süreç geçirmiştir. Bu dönemde askeri yapının sıkı denetimi içinde yayın yapılmıştır. Yeni anayasa ile birlikte bu durum biraz olsun gevşetilmiştir. Yayınlar özellikle 1960-1961 yıllarında askeri yönetimin radyo yayınları haline gelmiştir.

Avrupa ve Amerika’ya oranla Türkiye’de radyo yayınlarının önce gelişmesine rağmen televizyon daha geç gelişmiştir. Bu durum televizyon yayıncılığının radyo yayıncılığına kıyasla daha pahalı olmasından kaynaklanmaktadır. 1960 yılının öncesinde Türkiye’ye televizyonu tanıtan devlet değil, bir üniversite olmuştur.

İstanbul Teknik Üniversitesi televizyonun önemli bir icat olduğunu görmüş ve bunun üzerine düşerek teknik çalışmalar yapmıştır. 9 Temmuz 1952’de ilk yayını gerçekleştirmiştir. İTÜ TV’nin Müdürü Fatih Pasiner, 1954’te ise bu aygıtın çok ilgi gördüğünü ve ilerleyen süreçlerde gündelik yaşamda etkin olacağını belirtmiştir (İlaslan, 2014: 491). 1952-1953 yıllarında akademik takvim boyunca her Cuma günü 17.00-18.00 arasında düzenli olarak yayın yapmış olmasına rağmen evinde televizyon olanlar tarafından izlenilememiştir çünkü o dönemde televizyon alıcısı olan kişi sayısı yok denecek kadar azdır. Daha sonraki yıllarda televizyon alıcılarının sayısı artmıştır ancak bu alıcılar, Avrupa’ya yönelik olmuştur.

2.1.4.2. 359 Sayılı Yasa: TRT'nin Kuruluş Yasası

27 Mayıs Darbesi sonrasında hazırlanan 1961 Anayasası, kurumların güvenliğinin yanı sıra sosyal, mesleki, toplumsal gibi birçok alanda özgürlük; çoğulcu toplum düzenini sağlayacak birçok alanda da uzmanlarla, gruplarla, siyasi partilerle, sendikalarla, sivil toplum örgütleri gibi her kesimi ilgilendiren birimlerle işbirliği sağlanmıştır. Yeni anayasa ile birlikte haklar ve özgürlükler üzerinde sistem oluşturulmuştur.

1961 Anayasası'nın oluşturduğu demokratik ortamla birlikte kurumlar da bu demokratikleşmeden etkilenmiştir. TRT'nin bu oluşan ortamla birlikte kurulma yolu açılmıştır. 1961 Anayasası'nın 121. maddesi ve 359 sayılı Radyo-Televizyon Yasası'yla birlikte radyo-televizyon yayınları, özerk yapıya sahip olan TRT'nin kontrolüne verilmiştir. Özerkliğin içerdiği geniş kapsam siyasiler arasında tartışmalara neden olmuştur. Bu özerkliğin temelinde hiçbir yere ait olmama yatmaktadır. Bunun nedeni ise hükümet baskılarından uzak olmasıdır (Tokgöz'den akt. Birsen ve Kayador, 2011: 20).

2.1.4.3. 1964-1972 Dönemi TRT'nin Özerk Dönemi

1964 yılında TRT'nin kadroları belirlenmiştir. Yöneticilerini atayan kurum daha sonra bünyesinde gerekli olan elemanları karşılamak üzerine sınav açmıştır. Sınavlar sonucunda üç yüz aday Ankara, İstanbul ve İzmir'de düzenlenen üçer aylık kurslarla eğitime girmiştir. Kurs sonrasında yine bir sınav daha yapılmış ve sonuç olarak yüz kişi yapımcı, sunucu ve araştırmacı olmayı başarmıştır. Kurslarda ise genel kültür, hukuk, edebiyat, Türkçe'nin iyi bir biçimde hem yazılı hem de sözlü olarak kullanılması ile ilgili eğitimler verilmiştir.

1965 yılına gelindiğinde TRT Radyoları'nda dağınık olarak yayınlanan radyo planları bir bütün biçiminde 'TRT Radyoları Program Dergisi' olarak tek çatı altında toplanmıştır. Yayınlarla yönelik birçok ihbar yapılması sonucu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından TRT'ye karşı soruşturma açılmıştır. Soruşturma da tarafsız kalınmamasına değinilmiştir. Ayrıca bu tarafsızlık dönemin TBMM'sinde sık sık tartışılmıştır (Tokgöz'den akt. Türkmen, 1994: 30).

Bu dönemde radyo yayıncılığının temel görevi topluma karşı sorumluluk bilincini yerine getirmektir. Bu temel görev doğrultusunda insanların eğitilip bilgi edinme hakları, çeşitli konular ve açılar üzerinden aktarılmaktadır. Programlar belli bir plan çerçevesinde hazırlanarak dinleyicilere sunulmuştur. Program günlük, haftalık, on beş günlük ve aylık olarak değişiklik göstererek belli sürelerle hazırlanmıştır. 1966'dan 1969'a kadar olan süreçte radyo yayınları süresi giderek artmıştır. TRT, televizyon sürecine geçmeden önce kendi teknik ve niceliksel gelişimini büyük ölçüde artırmıştır. 1966 yılında TRT'nin kendi

içerisinde denetlenmesi için Merkez Program Daire Başkanlığı altında denetlemelere başlanmıştır. Özerkliğin kaldırıldığı süreye kadar güçlü bir şekilde denetleme olurken özerkliğin kaldırılmasıyla birlikte bu denetleme yetersiz kalmış ve tarafsızlığını yitirmiştir.

14 Ağustos 1966'da ilk kez TRT'de kapalı devre yayınları başlamış ve böylece radyo yayınlarına güçlü bir rakip gelmiştir (TRT, 10.09.2021). TRT televizyon yayınlarına 1968 yılında başlamayı planlamıştır. 1967'de bu süreç için TBMM Bütçe Komisyonu kapalı devre yayınlara çağırılmıştır. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bütçeye alınması amaçlanmıştır. 1 Ekim 1967'de teknik yayınlar ve 20 Ekim'de de televizyon için kurs eğitimleri verilmeye başlanmıştır (TRT, 10.09.2021).

31 Ocak 1968'de TRT ilk kez deneme yayınına başlamıştır. Televizyonculuğun ilk yıllarında yalnızca yurtdışına eğitim için personel gönderilmemiş aynı zamanda Almanya ve Birleşik Krallık'tan da uzman kişiler Türkiye'ye getirilerek eğitim verilmesi için kurslar açılmıştır. Beş yıllık planlarda televizyon yayıncılığının başlanması ön görülmezken TRT'nin aniden televizyon yayınlarına başlaması, plansız olduğunu göstermektedir. 1968 yılında tek stüdyodan yayın yaşamı devam ederken daha sonra buna ek olarak iki stüdyo daha planlanmış ve sözleşmeye aktarılmıştır. 1969'a gelindiğinde ise televizyonda 530 saat 26 dakikalık bir yayın süreci gerçekleştirilmiştir. Televizyonun teknik olarak olanakları kısıtlı olmuştur. Televizyon haberlerinde yurtiçinde yaşanan olaylar, kurum içindeki görevlilerin incelemeleri ve izlemeleriyle derlenirken yurtdışından gelen olaylar ise uluslararası habercilikle ilgilenen firmalardan elde edilmiştir (Gül, 2009: 12). Bu dönemde yerli yapımlar çoğunlukta olmuştur. Yapımlar genellikle amatörce yapılmış ve sayıca yetersiz yapımcının kadrosuyla birlikte yerli yapımlara ağırlık verilmiştir. Televizyondaki dış kaynaklı içeriklerin büyük bir kısmı ise özellikle Almanya ve Fransa ağırlıklı filmlerden olmuştur. Kırsal kesime yönelik çalışmalar yapılmış olsa da dönemin koşullarıyla köylerde televizyon olmamasından dolayı Ankara'nın dört köyüne televizyon alıcıları yerleştirilmiştir.

1968'de Avrupa'da ortaya çıkan ve yayılan öğrenci hareketleri Türkiye'de de görülmüştür. Bu süreç 12 Mart 1971 Muhtırası ile son bulmuştur. 1961 Anayasası ile özerkliği elinde bulunduran TRT, muhtıra ile birlikte müdahaleye uğramıştır. TRT'nin 1971 Anayasa değişikliğiyle özerklik yapısı kaldırılmış ve tarafsızlık ilkesi getirilmiştir. TRT, böylece elde edilen kazanımları büyük ölçüde kaybetmiştir. Genel müdürün belirlenmesi süreci Bakanlar Kurulu'na aktarılmış ve tüm atamalar hükümetin eline verilmiştir. Bu durumun ortaya çıkışıyla birlikte TRT, hükümete bağlı kalmıştır (Keskin, 2020: 10).

2.1.4.4. 1972-1982 Dönemi TRT'nin Durumu

TRT'nin özerkliğini yitirdiği yıl içerisinde ülke çapında radyo yayınları yayılmıştır. Televizyon yayınları ise radyo yayınları gibi geniş alanda olmasa da Ankara, İstanbul, İzmir ve Eskişehir'de yayınlanmaya başlamıştır. Özellikle 1974 yılı TRT için önemli bir süreç yaşanmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın yapıldığı dönemde TRT'ye büyük bir iş düşmüştür. TRT o yıl Eurovision üyesi olmuştur (TRT, 10.09.2021).

1975 yılında TRT yurt dışından yapımlar alarak Türk izleyicisine sunarken kendi dizi uyarlamalarını romanlardan aktararak Türk dizilerine başlangıç yapmıştır. Yine bu yıl ilk yurtdışı bürosunu Kıbrıs'ta açmıştır. 1975 yılına oranla 1976 yılında daha çok Türk tarihine, medeniyetine ve sanatına yönelik yerli yapımlara ağırlık verilmiştir. O yıl içerisinde dini programların ağırlık alması eleştirilere neden olmuştur. 1977'de genel müdürlük içerisinde büyük tartışmalar yaşanmıştır (TRT, 11.09.2021). 1978'de TRT, yerli yapımlardan çok yabancı yapımlara maliyeti daha ucuz olduğu için yer vermiştir. Onu izleyen 1979 yılı faili meçhul cinayetler, sağ ve sol çatışmaları gibi toplumsal olaylar, TRT tarafından aktarılırken eksik şekilde aktarılmıştır. Bunun nedeni olarak ise 'tarafsızlık' ilkesi gösterilmiştir.

Türkiye, 1980'lere girdiğinde toplumsal çatışmaların içerisinde yer almaya devam etmiştir. Yalnızca sağ ve solun çatışması değil, aynı zamanda ekonomik krizinde etkileri her alanda kendini göstermiştir. 24 Ocak 1980'de Turgut Özal'ın aldığı 24 Ocak Kararları ile ekonomik yapı liberalizme doğru kaymıştır. Türkiye yurtdışına açılmaya başlamıştır. 12 Eylül 1980'de siyasal, toplumsal ve ekonomik krizler sonucu Türk Silahlı Kuvvetleri(TSK) yönetime el koymuştur. TRT yöneticilerine darbe saatler öncesinden bildirilmiştir. TSK, sabah 04.00'da yayına hazırlanmalarını istemiştir. Darbeyi fiili olarak ilk basın hissetmiştir. 12 Eylül gecesi TRT, PTT ve Emniyet gibi önemli kurumlar direniş göstermeden ele geçirilmiştir. TRT Spikeri Mesut Mertcan'ın okuduğu bildiriyle halka darbe duyurulmuştur (Keskin ve Akın, 2020: 705).

1981'de TRT'nin kurum içi ve dışı yayınların kalitesi, yetersizliği sık sık dile getirilmiştir. TRT 1981 yılı içerisinde renkli televizyona geçiş için planlar yapmıştır. Bu durum iki sorunu beraberinde getirmiştir. Yayınlar için alıcılara ve vericilere ihtiyaç olmuştur. Planlardaki sorun, ulusal ekonomik yapıyı da ilgilendirmiştir. Bu sorunun temeli ilk kurulduğu yıllarda Almanya'daki eski siyah-beyaz alıcıların TRT tarafından kullanılmasıdır. Planlı ve gerekli hazırlıkların yapılmaması sonucu olarak Türkiye renkli televizyona çok geç geçmiştir. 1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte TRT için farklı bir dönem başlamıştır. TRT'nin özerklik yapısını tesis edecek nitelikleri elinde bulunduramamasının temeli ise anayasa üstünlüğünün ilkesinin ihlal edilmesidir. Anayasanın 133. maddesinin 3.

Fıkrasında yer alan “Devletçe kamu tüzel kişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumunun özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır” cümlesine rağmen ‘özerklik’ yapısını yerine getirmekten çok ‘tarafsız bir kamu hizmeti yayıncısı’ olarak faaliyetlerine devam etmiştir (Sungur, 2008: 61-62).

2.1.4.5. Özel Televizyonlar Karşısında TRT

1982’de Anayasa değişikliğinin ardından TRT teknik açıdan kendini geliştirmiştir. Türk toplumunun değerlerine uygun olacak şekilde içerikler üretmeye devam etmiştir. 1983 yılında Anavatan Partisi’nin hükümete gelmesiyle birlikte Türkiye için yeni dönem başlamıştır. Seçimlere kadarki süreçte basın büyük bir baskı altında kalmıştır. 1983 yılında Türkiye normal yaşamına dönmüştür. 1984’de TRT artık reklamları da renkli olarak yayınlamaya başlamıştır. 10 Mayıs 1984’de alkollü içeceklerin reklamları TRT’de yasaklanmış ve büyük bir tartışmaya neden olmuştur.

TRT, 1985’te büyük tartışmalara yol açacak bir karara imza atmıştır. Türkçe 205 sözcüğün TRT’de kullanımı yasaklanmıştır. Bu süreç büyük tartışmalara neden olmuştur. TRT Genel Müdürlüğü’nün yaptığı açıklamada bu yasakların gerekçesi olarak Türkçe’nin yapı ve işleyişine ters düşen sözcüklere yer verilmeyeceği bildirilmiştir. Türk Dil Kurumu’nun kabul ettiği ve anayasada yeri olan birçok sözcüğün yerini Arapça, Farsça karşılıkları almıştır (Hüseyincanerik, 11.09.2021). Sözcüklerin yasaklanmasında etkili olan iki yetkili ad da Türk dil bilimcisidir. 1985’te bu tartışmaların yanı sıra TRT’nin haberleri çağdaş bir biçimde sunabilmesi için o günün koşullarına uygun teknoloji ile donatılmışlardır. Çağdaşlaşma yalnızca sunum teknikleriyle sınırlı kalmış, TRT eleştirilerin hedefi haline gelmiştir.

1986 yılında TRT 2 yayın yaşamına başlarken TRT dışa açılmıştır. Başta Avrupa olmak üzere 9 ülkeye 52 içerik satmıştır. 1987 yılında da dışa açılmalar devam etmiştir. Avrupa Yayın Birliği’nin düzenlendiği çocuklara yönelik magazin programları ve seçim toplantısında TRT, 13 Avrupa televizyonunu geride bırakarak birinciliğe oturmuştur. Bu konuda Avrupa’da çocuklara yönelik programlar açısından nitelikli yapımlara sahip olmasıyla birlikte kurumsallaştığını kanıtlamıştır. 1988’de TRT birçok yenilikler yaşanmıştır. 1989’da TRT 3 ve TRT GAP kanalları açılmıştır. Türkiye bu yılda kablolu yayına geçiş yaparak dünyayı çok geç takip etmiştir (TRT, 11.09.2021).

2.1.4.6. 1990 Yıllarda TRT ve Özel Kanallar

1990'lar Türkiye için iç karışıkların olduğu bir dönem olsa da birçok yenilik ve küreselleşme etkisini her alanda hissettirmiştir. Dünyada da aynı süreç işlemiş, bu süreç bir tarafta Doğu Bloku'nun dağılması ve ortaya çıkan devletler, diğer tarafta ise Körfez Savaşı'nın olması ve Türkiye'nin bulunduğu konum nedeniyle son derece sancılı geçmiştir. TRT ise bu dönemde özel televizyonların çıkışıyla birlikte rekabet içerisinde kalmıştır.

1990'da TRT 4 açılmış ve eğitim ağırlıklı kanal olmuştur. TRT INT kanalının daha iyi seyredilebilmesi için Eutelsat II F1 uydusu gönderilmiştir. Yine bu yıl 'Telegün' adıyla teleteksin deneme yayınlarına başlanmıştır (TRT, 12.09.2021).

Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalı olan Magic Box adıyla bilinen Star 1 kanalının 1990 yılında yayın yapmasıyla birlikte, TRT'nin ilk rakibi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde özel yayıncılık yasağı olmasına rağmen dönemin hükümeti buna izin vermiştir. TRT'nin rakibi olan Star 1 bünyesine TRT'nin yetiştirdiği birçok ismi dâhil etmiştir. Seçimlerde ise siyasi partilerle ilişkiler içerisinde olması ve birçok konuda da kendini kanıtlaması TRT'nin geri plana atılmasına neden olmuştur (Maraşlı, 2017: 388). Bu ataklar gerçekleşse de anayasal olarak ihlal içermektedir. 1991 yılında ise TRT'nin geri planda kaldığını gösteren izlenme oranları açıklanmıştır. Buna göre Star 1 %66 oranında izlenirken TRT'nin o güne kadar elinde olan kanallarla izlenme oranı %34 olmuştur.

1991 yılında Körfez Savaşı sırasında Star 1'in kesintisiz yayın yaparak TRT'yi geri planda bırakması sonucu olarak TRT'de kesintisiz yayına geçmiştir. 1992 yılına gelindiğinde ise Star 1'in yanı sıra MEGA-10, Show TV, TGRT, Kanal 6, Kanal D kanalları kurulurken 1993'te diğer kanallar ortaya çıkmıştır. 1992'de ise TRT INT yayınları dört saat uzatarak TRT-AVRASYA adıyla yayınlarını sürdürmüştür. 1993'te ise TRT-AVRASYA ayrı kanal olmuştur. 1993'te özel televizyonların çoğalması ve düzensizleşmesinin yanı sıra anayasal olarak ihlal edilmesi sonucu anayasada yer alan 133 numaralı madde değiştirilmiştir. "Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir" biçiminde düzenlenerek korsan yayın dönemi bitmiştir (Ayaydın, 2014: 214). RTÜK'ün kurulmasıyla birlikte televizyon ve radyo yayınları denetlemeye tabi tutulmuştur.

1994'te kargaşanın yaşandığı bir yıl olmuştur. Bu dönemde TRT'nin izlenme oranları azalmıştır. TRT'nin 1995'teki toplantısında bütün sıkıntılar dile getirilmiş, yetersiz ve bakımsız kalan binalar, ücretlerin dengesizliği, lojmanların üst düzey yöneticilere verilerek haksızlık yapılması vurgulanmıştır. 1995'te TBMM TV yayın yaşamına başlamıştır. TRT bu dönemde televizyon kanallarına oranla radyoları açısından en çok dinlenen radyoları bünyesinde barındırmıştır. 1996'ta TRT yapımlardaki fikir haklarının teliflerini ödemeye

başlamıştır. 1997’de yaşanan 28 Şubat Kararları sonucunda Cumhuriyetin 75. Yılı için 1998’te özenli bir çalışma yapılmış ve TRT’nin bu süreci yönetmesi istenmiştir, bu görevi yerine getirmiştir. 1998’te TRT ilk yurtdışı temsilciliğini Almanya’da açmıştır. 1999’da Osmanlı’nın kuruluşunun 700. yılı için hazırlıklar yapılmış ve yayınlanmıştır. Yine bu yıl TRT’nin internet sitesi faaliyete girmiştir.

2.1.4.7. 2000’den Günümüze TRT’nin Değişimi

2000’de TRT’nin televizyonunun 32. Yıldönümüne özel tarihsel süreci, tüm gün yayın akışında aktarılmıştır. 2001’de logo değişiklikleri yaşanmıştır. 2002’de TRT Turizm Radyosu 24 saat yayına geçmiştir. 2003’te Eurovision Şarkı Yarışması’nı Türkiye adına Sertab Erener’in kazanmasıyla 2004 yılında ev sahipliği TRT’ye geçmiştir. 2005’te Asya-Pasifik Yayın Birliği’nin Asiavision Sözleşmesi imzalanmıştır. 2006’da Türkiye’nin Sesi Radyosu 16 dilde yapılan internet yayını 27 dile çıkarmıştır. 2007’de ise TRT dış yayıncılıkta 70. yılını kutlamıştır. Çocuklar için yayın yapması için 2008’de TRT Çocuk kanalı kurulmuş ve yayına başlamıştır. TRT Belgesel kanalı 7 dilde 2009’da yayın yaşamına girmiştir. Euronews’e dördüncü büyük ortak olmuştur.

2010 yılında TRT HD yayına geçiş yapmıştır. 2011 yılında ise TRT’nin eğitim veren kanalı TRT Okul yayın yaşamına başlamıştır. 2012’de TRT son kez Eurovision’a katılırken 2013’de yarışmayı yayınlamamıştır. 2014’de etkinliklerle 50. yılını kutlayan TRT, 2015’te TRT WORLD’ün şifresiz yayınlandığını duyurmuştur.

2016 yılında gerçekleşen darbe girişiminde TRT işgal edilmiştir. Fetullahçı Terör Örgütü’nü destekleyen askerler tarafından haber sunucusu Tijen Karas’a tehdit yoluyla korsan bildiri okutulmuştur (SETA, 2016: 10). TRT yıllar sonra darbecilerin uğradığı ilk yerlerden biri olmuştur. TRT Arşiv 2017 yılında halka sunulmuştur. TRT Diyanet 2018’de TRT’den ayrılarak Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bünyesine katılmıştır ve Diyanet TV olarak yayın yaşamına devam etmektedir. 2019’da TRT Okul’un yayınları sonlandırılmıştır.

2020 yılında Covid-19 salgınının Türkiye’ye sıçramasıyla birlikte eğitim-öğretime kısa süreli ara verilmiştir. Eğitim Bilişim Ağı ile Milli Eğitim Bakanlığı’nın aldığı kararla EBA TV internet üzerinden yayına başlamıştır. Bazı bölgelerde internet ve teknik alt yapının yanı sıra öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda da gerekli tablet, telefon, bilgisayar gibi teknolojik aletlerin olmaması nedeniyle TRT ile EBA TV iş birliğine gitmiştir. EBA İlkokul, EBA Ortaokul ve EBA Lise kanallarıyla farklı seviyelerde eğitim yayınları 2021’de de devam etmiştir (Türker ve Dündar’dan akt. Öztürk ve Çetinkaya, 2021: 152). Türkiye’nin ilk olimpiik kanalı olan TRT Spor Yıldız kanalı, 19 Mayıs 2021’de yayın yaşamına başlamıştır.

TRT'nin genel müdürleri (TRT, 13.09.2021):

- Adnan ÖZTRAK (29 Nisan 1964-2 Haziran 1971)
- Musa ÖĞÜN (2 Ağustos 1971-30 Haziran 1973)
- İsmail CEM (15 Şubat 1974-17 Mayıs 1975)
- Nevzat YALÇINTAŞ (17 Mayıs 1975-24 Kasım 1975)
- Şaban KARATAŞ (19 Ocak 1976-22 Haziran 1977)
- Cengiz TAŞER (2 Mayıs 1978-14 Mayıs 1979)
- Doğan KASAROĞLU (14 Aralık 1979- 20 Ocak 1981)
- Macit AKMAN (23 Ocak 1981-27 Mart 1984)
- Tunca TOSKAY (28 Mart 1984-28 Mart 1988)
- Cem DUNA (29 Mart 1988-26 Nisan 1989)
- Kerim Aydın ERDEM (10 Temmuz 1989-10 Temmuz 1993)
- Tayfun AKGÜNER (16 Temmuz 1993-9 Eylül 1996)
- Yücel YENER (18 Temmuz 1997-24 Mart 2003)
- Şenol DEMİRÖZ (12 Ocak 2004-24 Mart 2005)
- İbrahim ŞAHİN (23 Kasım 2007-15 Eylül 2014)
- Şenol GÖKA (22 Ekim 2014-12 Mayıs 2017)
- İbrahim EREN (10 Temmuz 2017 – 14 Temmuz 2021)
- Prof. Dr. Mehmet Zahid SOBACI (14 Temmuz 2021 -Günümüz)

2.1.5. TRT'nin Kanalları

TRT kurulduğu günden beri birçok kez kanal açmış ve kapatmıştır. Bir kısmının ise değişiklik yaparak yayın yaşamına devam etmesini sağlamıştır. TRT radyo yayınlarını genel

olarak sabit tutsa da televizyon kanallarını bulunduğu dönemin koşullarına göre açmış ya da kapatmıştır.

2.1.5.1. Televizyon Kanalları

TRT Ulusal Kanalları, Uluslararası Kanalları geniş bir kanal ağına sahiptir. Kimi kanalları kapanmış ve yerine başka kanallar açılmıştır.

2.1.5.1.1. Ulusal Kanalları

TRT 1: Türkiye’de açılan ikinci televizyondur ve ulusal ilk kanaldır. Açılan ilk televizyon olan İTÜ TV frekanslarını TRT’ye devretmiştir. Böylece 1968’de yayına başlamıştır.

TRT 2: Türkiye’nin ilk kültür ve sanat kanalı olarak 1986’da yayın yaşamına başlamıştır. 2002-2010 yılları arasında haber-bilgi kanalı olarak devam etmiş ve 2010’da kapanmış, 2019’da açılarak yeniden kültür-sanat kanalı olarak yayın yaşamına kaldığı yerden devam etmiştir (AA, 13.09.2021).

TRT 3: 1989’da açılan kanal, gençlere yönelik yayınlar yapmaya başlamıştır. 1990’ların sonuna doğru yer yer spor yayınlarına da yer verilirken 2008’den sonra spor kanalı olmuş, 2001-2015 yılları arasında ise TRT GAP ile ortak yayınlar yapmıştır. 1994’de TBMM TV olarak da belli sürelerde yayın yapmıştır. 2021’de TRT Spor ile yolları ayrılmıştır. TRT 3 olarak yoluna devam ederken TBMM TV ile de ortak yayın yapmaktadır.

TRT Haber: 2010’da yayın yaşamına başlayan TRT Haber, TRT 2 frekansının yerine yayına geçmiştir. Türkiye ve dünyadan haberleri sunmaktadır.

TRT Spor: 2010’da TRT 3 ile ortak yayın yapan TRT Spor, TBMM TV ile de ortaklık içinde olmuştur. Daha sonra TRT 3 ile ayrılmıştır.

TRT Spor Yıldız: TRT Spor 2 olarak 2019 yılında yayın yaşamına başlayan kanal daha sonra 2021’de ad değişikliğine gitmiş ve TRT Spor Yıldız adını alarak futbol dışı sporlara ağırlık vermiştir.

TRT Belgesel: 2009’da TRT Turizm ve Belgesel adıyla test yayına başlayan kanal daha sonra TRT Belgesel olarak adlandırılmış ve TRT Turizm kanalı iptal edilmiştir. TRT Belgesel, TRT’nin tematik ve belgesel kanalı olma özelliğini taşımaktadır. Kuruluş amacı ise Türk belgeselciliğini desteklemektir (Tezgel’den akt. Akkaya, 2019: 55).

TRT Çocuk: 2008’de kurulan kanal çocuklara yönelik yayın yapmaktadır. 2008-2015 arası TRT 4 ve TRT Okul kanalları ile ortaklaşa yayın yapmış, 2015’ten sonra yalnızca

çocuklara yönelik yayın yapmaya devam ederek bu tarihten itibaren de reklam almayı bırakmıştır.

TRT Müzik: TRT 4'den ayrılarak 2009'da kurulan kanal müzik içerikleri, belgesel ve gösteriyle programlar yapmaktadır.

TRT 4K: 2015'de yayın yaşamına başlayan TRT 4K, 4K teknolojisiyle yayınlar yapmaktadır.

TRT EBA TV: 2020'de Covid-19 Salgını nedeniyle eğitimden geri kalan öğrenciler için dersler verilmiştir. Konular ilkokul, ortaokul ve lise olarak kanalları üzerinden yayınlanmıştır. Konulara daha sonra TRT İzle internet sitesi üzerinden erişim sağlanmaktadır.

2.1.5.1.2. Uluslararası Kanallar

TRT Türk: İlk adıyla TRT Avrasya 1992 yılında test yayınlarına başlamış daha sonra TRT int-Avrasya olarak düzenli yayına geçiş yapmıştır. TRT İnt ve TRT Avrasya kanalları olarak 1997'de iki farklı kanala bölünmüş, 2001'de TRT Türk adını alarak değişmiştir. 2009'da frekansını TRT Avaz'a bırakan kanal, 2009'da TRT İnt'in yerini almıştır. Türk dünyasına yönelik yayınlar yapmaktadır.

TRT Avaz: TRT Türk'ün yerine 2009'da yayın yaşamına başlayan TRT Avaz, Orta Asya Türki Cumhuriyetleri ile Balkanlar'a yönelik yayın yapmaktadır.

TRT Kurdî: TRT 6 olarak test yayınlarına 2008'de başlayan kanal 2009'da normal yayına başlamıştır. 2015'den itibaren Kurdî, Türkiye'de ve dünyadaki Kürtlere yönelik yayın yapan bir kanaldır.

TRT Arabi: 2010'da yayın yaşamına başlayan TRT Arabi, Arap dünyasına yönelik yayınlar yapmaktadır. Temel amaç, Arap dünyasında Türkiye'ye yönelik oluşan siyasi merakın giderilmesidir.

TRT World: TRT İnt'in kapatılmasıyla yerine geçen uluslararası televizyon kanalı olmuştur. 2015'de açılan kanal İngilizce yayınlar yaparak uluslararası yayın yapan BBC, Bloomberg, CNN gibi kanallarla rekabet etmek adına kendi bünyesine bu kanallarda çalışmış tecrübeleri yüzleri katmıştır.

2.1.5.1.3. Kapatılan Kanallar

TRT 4: 1990'da kültür-sanat ve müzik programları yapmak üzere yayın yaşamına başlayan TRT 4, 2011'de kapatılmıştır.

TRT Avrasya: 1992’de yayına başlayan kanal Türk dünyasına yönelik içerikler yapmıştır. 2001 yılında kapanmıştır.

TRT int: 1990’da açılan kanal Avrupa’daki Türklere yönelik yayın yapmıştır. 2009’da yayın yaşamı sonlandırılmıştır.

TRT Anadolu: TRT ile Yerel ve Bölgesel Televizyon Birliği arasında ortak bir proje olarak 2010’da açılan kanal 2012’de ortaklığı bitirip Diyanetle İşleri Başkanlığı ile ortak yayına girmiştir. 2013’de ise TRT Anadolu kapanmış, TRT Diyanet kanalı olarak devam etmiştir.

TRT GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi için kurulmuştur. 1989’da kültür ağırlıklı yayın yapan kanalken daha sonra tarım programlarına yer veren kanal olmuştur. 2001’de TRT 2’nin gündüz kuşağındayken 2001’den 2015’e kadar TRT 3 ile birlikte dönüşümlü yayın yapmıştır. 2015’te kanal kapanmıştır.

TRT HD: Yüksek kaliteli yayın geçmek için TRT HD kanalı 2010 yılında yayına başlamıştır. 2016’da kapatılmış frekansı ayarı TRT Belgesel’e verilmiştir.

TRT Okul: 2011’de TRT 4’ün frekansı üzerinden yayın yaşamına başlamıştır. Anadolu Üniversitesi ile işbirliği yaparak akademik destek alınmıştır.

TRT Diyanet: 2012’den itibaren yayına başlayan kanal, TRT Anadolu ile değişimli olarak kullanılmıştır. 2013’te TRT Anadolu’nun yerine geçmiştir. Diyanet ile işbirliğinin sona ermesiyle birlikte Diyanet TV kanalı olarak Diyanet’in hizmetinde yayın yapmaya başlamıştır (Haberturk, 13.09.2021).

2.1.5.2. Radyo Kanalları

TRT ulusal, bölgesel ve uluslararası radyo kanalları geniş bir radyo kanal ağına sahiptir. Kimi radyo kanalları kapanmış ve yerine başka radyo kanalları açılmıştır.

2.1.5.2.1. Ulusal Radyo Kanalları

TRT FM: 1964’de yayın yaşamına başlayan radyo kanalı Ankara, İstanbul ve İzmir stüdyolarından dönüşümlü olarak yayın yapmaktadır. Türkiye’nin her yerinden dinlenebilen tek radyodur. Müzik ağırlıklıdır.

TRT Radyo 1: TRT ilk olarak radyo yayınlarıyla yaşamına başlamıştır. Türkiye’deki radyolarını 1974’de tek çatıda birleştirmiştir. 1987’de TRT Radyo 1 adını alarak yayın yaşamına devam etmiştir.

TRT Radyo 3: Caz, klasik müzik, pop, rock müzik yayınları yapan radyo, gün içerisinde haber bültenleri de sunmaktadır.

TRT Nağme: 2009’da yayına başlayarak Türk Sanat Müziği eserlerini yayınlayan radyodur. 2010’da TRT Radyo 4 ile ortak yayın yapmıştır.

TRT Türkü: 2009’da Türk Halk Müziği’ne ilgiyi artırmak amaçlı kurulan radyo kesintisiz yayın yaşamına devam etmektedir.

TRT Haber Radyo: 2011’de yayın yaşamına başlayan, haber içerikli yayın yapan radyodur. TRT Haber’in kurulmasından sonra kurulmuştur.

2.1.5.2.2. Bölgesel Radyo Kanalları

TRT Ankara Radyosu: 1927 yılında kurulan radyo ilk olarak Ankara Radyosu olarak yayın yapmış daha sonra 1964’te TRT’ye devredilmiştir.

TRT Çukurova Radyosu: 1968’te Mersin’de yayına başlayan radyo kanalı Mersin, Adana, Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş, Niğde, Karaman, Konya, Kayseri ve Gaziantep bölgesine yayın yapmaktadır.

TRT Erzurum Radyosu: 1960’da kurulan radyo Erzurum merkez olmak üzere Doğu Anadolu Bölgesi’ne yayınlar yapmaktadır.

TRT Antalya Radyosu: 1962 yılında yayın yaşamına başlayan radyo kanalının Antalya, Burdur, Isparta ve Afyonkarahisar bölgesiyle Kıbrıs, Suriye, Girit, Libya ve Rodos’a kadar yayın ağı bulunmaktadır.

TRT Trabzon Radyosu: 1968’de Çukurova Radyosu gibi bölgesel olarak yayın yaşamına başlayan Trabzon Radyosu, Doğu Karadeniz ve Orta Karadeniz bölgesi boyunca yayın yapmaktadır.

TRT GAP Diyarbakır Radyosu: 1964’de Diyarbakır Radyosu olarak yayına başlayan radyo kanalının, daha sonra 1997’de TRT GAP Diyarbakır Radyosu olarak adı değiştirilmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne yayın yapmaktadır.

2.1.5.2.3. Uluslararası Radyo Kanalları

TRT World Radio: İngilizce yayın yapan kanal, 2017’de kurulmuştur. Ankara, İstanbul ve İzmir’de karasal yayın yapılırken dünyanın birçok yerinden uydu üzerinden dinlenebilmektedir.

TRT Kurdî Radyo: Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Suriye’nin Türkiye sınırına yakın Afrin’e yayın yapmak için 2009’da kurulmuştur.

Türkiye’nin Sesi Radyosu (TSR): 1937 yılında kurulan radyo, Avrupa’da yaşayan Türklere yönelik yayınlar yapmaktadır. Zaman içerisinde genişleyen yayın alanına sahip

olmuştur. VOT (Voice of Turkey) World, East, North ve West adlarıyla birçok dilde yayın yapan kanalları bulunmaktadır.

TRT Memleketim FM: 2009'da kurulan radyo yayın yaşamına TRT Avrupa FM olarak başlamış daha sonra TRT Memleketim FM adını almıştır.

TRT Arabi Radio: 2010'da TRT Arabi televizyon kanalı ile aynı anda yayın yaşamına başlamıştır. Arap dünyasına hitap etmektedir.

2.1.5.2.4. Kapanan Radyo Kanalları

TRT 4: 1961'de kurulan radyo kanalı 2009'dan itibaren Türk Halk ve Sanat Müziği yayınları yapmıştır. 2016'da tüm frekansını TRT Türkü ve TRT Nağme'ye bırakmıştır.

TRT Turizm: 1990'da İngilizce, Fransızca, Rusça, Yunanca ve Almanca yayın yapmış, 2009'da kapatılarak frekanslarını diğer radyo kanallarına vermiştir.

TRT Kent Radyo Ankara: 2015'te açılan radyo kanalı Ankara'ya yayın yapmış ve daha sonra 2017'de kent radyolarının kapatılmasıyla kapanmıştır.

TRT Kent Radyo İstanbul: 2015'te açılan radyo tıpkı Ankara'daki radyo gibi 2017'de kapatılmıştır.

TRT Kent Radyo İzmir: 2015'te açılan radyo kanalı, Ankara ve İstanbul radyoları gibi 2017'de kent radyolarının kapatılması nedeniyle kapatılmıştır.

2.1.6. TRT ve Siyaset İlişkisi

Türkiye'de kamu yayıncılığının tam anlamıyla başlamadığı ve radyonun yalnızca kullanıldığı dönemden günümüze siyaset, hem radyo hem de televizyonda kendini göstermiştir. 1946'dan itibaren siyasi partilerin bir araç olarak kullandığı kamusal araçlar olan televizyon ve radyo siyasetle içli dışlı bir süreç içine girmiştir. Bu süreç kendini çok partili döneme geçişle birlikte göstermiştir. Darbelerde de kullanılan kamusal araçlar halkın darbeleri öğrenmesinde önemli etmenlerden olmuştur.

2.1.6.1. 1946-1960 Dönemi Siyasal İktidarın Radyoyu Kullanımı

2. Dünya Savaşı sonrasında İsmet İnönü meclis içerisinde muhalefet partisinin olması gerektiğini savunmuştur. Çok partili meclisin oluşması Türkiye için demokratikleşme adımları olarak görülmüştür. Bunun temel nedenlerinden birisi de Türkiye'nin kısmen de olsa liberal ve demokratik bir ülke olduğunu kanıtlama çabasından kaynaklıdır. Sonuç olarak 1946'da Demokrat Parti kurulmuştur.

Radyo yayınları o dönem için yalnızca hükümetin programlarını aktarmakla yetinmiştir. Hem hükümet hem de muhalefetin radyonun gücünü fark etmeyişleri görülmüştür. Dördüncü güç olduğunun bilinmemesinden dolayı iktidarla özdeşleştirilmiştir. Radyo yayınları iktidarın belirlediği sınırlar kapsamında görev yapmayı bilinç edinmiştir (Okur, 2019: 151). 1950’de CHP’nin 27 yıllık iktidarı son bulmuştur. 1950’de DP iktidara geldiğinde radyonun yalnızca hükümet tarafından kullanılmasına karşı çıksa da 1951 yılından itibaren bu süreç tam tersi yönde işlemiştir. Muhalefet partilerinin radyo kullanımları engellenmiştir. Radyoyu hükümetin aracı olarak görmeye başlayan DP, radyoyu propaganda aygıtı olarak kullanmıştır. 1960 Darbesi’ne kadar radyo kullanımı yalnızca hükümete ait olmuştur.

2.1.6.2. 1961 Anayasası ve 1972 Anayasası’yla TRT’nin Durumu

1961 Anayasası, 1921 ve 1924 Anayasalarına göre daha özgürlükçü yapıdadır. 1961 Anayasası’yla birlikte radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili olarak bir özerk kuruluşun kurulmasına karar verilerek anayasal düzenlemeye uygun biçimde TRT kanunu çıkarılmıştır (Serarslan, 2001: 75). TRT’nin 1964’de kurulmasıyla birlikte tarafsızlığı tartışmalara neden olmuştur.

O dönemde iktidarda olan Adalet Partisi, TRT’nin tarafsız yayınlar yapmadığını bildirmiştir. TRT ise açıklama yaparak yayınlar içerisinde en çok iktidar partisine yer verildiğini sayılarla göstermiştir. Adalet Partisi bunun için TRT’ye yönelik birtakım yaptırımlar uygulamış ve 1965’den 1971 Muhtırası’na kadar geçerli olmuştur. Böylece ‘özerklik’ yapısı kalkmış, yerine ‘tarafsızlık’ yapısı eklenmiştir.

2.1.6.3. 1972’den 1982’e TRT’nin Televizyon ve Radyo Yayınları

12 Mart Yönetimi tarafından atanan asker kökenli Tuğgeneral Musa Öğün, TRT içerisinde siyasi çekişmeleri ve odak merkezi haline getiren her türlü düzenlemeyi ortadan kaldırmak için yeni atamalar yapmıştır. 1970’lerin ilk yarısında özellikle sağ ve sol kesimlerin büyük eleştirisine maruz kalan TRT, tarafsızlığını bozduğu düşüncesiyle siyasiler tarafından yoğun baskıya uğramıştır. Bu süreç sonucunda 1975’te TRT ekranlarından halka seslenen TRT Genel Müdürü İsmail Cem, siyasilerin ağır eleştirilerini halka iletmış TRT’deki her şeyin halka ait olduğunu bildirmiştir.

Milliyetçi Cephe Hükümeti’nin başa gelmesiyle birlikte Cem görevinden uzaklaştırılmıştır. (Mumcu’dan akt. Engin, 2009: 69). Danıştay bu kararı onaylamayarak yürütmeyi durdurmuştur. Danıştay kararına rağmen Cem göreve geri getirilmemiş onun

yerine Nevzat Yalçıntaş getirilmiştir. Bu durum, iktidar ve muhalefet arasında uzun süren büyük tartışmalara neden olmuştur.

1970'lerin ikinci yarısında yalnızca siyasi tartışmalar değil, uygulanan sansürler de gündem olmuştur. Arabesk müziğin yaygınlaşmaya başladığı 1970'lerin ikinci yarısında TRT, arabesk müziğine sansür uygulamış ve Türk Hafif Müziği'ni televizyon ile radyo aracılığıyla duyurmuştur.

1970'lerin sonları kanlı sağ ve sol çatışmalarına sahne olmuştur. Toplumda iki kutuplaşmanın yaşandığı dönemde hükümetin güvenoyu alamamasından dolayı 12 Eylül 1980'de askeri darbe gerçekleşmiştir. TRT'de 12 Eylül sabahı İstiklal Marşı'nın çalınmasının ardından yayına geçilmiş ve Harbiye Marşı çalınmıştır. Marşın bitiminde Türk Silahlı Kuvvetleri sıkıyönetim bildirisi okumuştur (Kırkpınar, 2009: 92). TRT bu süreçle birlikte 1983'e kadar askeri kökenli kişilerce idare edilmiştir. 1983'den sonra TRT yeniden hükümetin atadığı personeller tarafından yönetilmiştir.

2.1.6.4. Özal Dönemi TRT'nin Değişimi

24 Ocak Kararları ile anılan Turgut Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi, 1983'teki seçimden birinci parti olarak sandıktan çıkmıştır. Özal'ın başbakanlığı dönemi boyunca Türkiye, liberal ekonomiye ayak uydurarak dışa açılmıştır. TRT bu dönemde de eleştirilerin büyük odağı haline gelmiştir. TRT'nin Tunca Toskay'la birlikte çizgisel olarak Türk-İslam sentezine uğradığı düşüncesi muhalefet partileri tarafından büyük eleştirilere neden olurken mecliste tartışmalara neden olmuştur. Özal, Cumhurbaşkanı olarak göreve başladığı dönemde Anavatan Partisi'nin politikalarını ülkenin politikalarıyla özdeş hale getirmiştir. Kitle iletişim araçları liberalleşme sürecinde değişime uğramış ve TRT'nin tek yayıncı kuruluş özelliği ortadan kaldırılmıştır (Özgen, 2003: 427).

2.1.6.5. 1990'larda TRT'nin Durumu

Özel televizyonların TRT'nin tekeli kırmasıyla birkaç kanal Türk halkına sunulmuştur. TRT'nin yetiştirdiği personeller ayrılıp bu kanallara geçmiştir. TRT seçim dönemlerinde büyük öneme sahip olmuştur. 1991'deki seçimlerde yine siyasilerin birinci hedefi konumunda yerini almıştır. Seçimlere yaklaşırken hükümetin daha çok yer aldığı yayınlar dikkatten kaçmamıştır.

Anavatan Partisi özellikle 8 yıl boyunca iktidar olmasından dolayı hem TRT'de hem de Star-1'de televizyon reklamlarına daha fazla yer vermiştir (Özkan'dan akt. Göksu, 2018:

10). TRT’de Özal’a daha çok yerilmesi ve ANAP’ın diğer partilere oranla TRT’de daha sık görünmesi sert eleştirileri peşinde getirmiştir.

1990’lar Türkiye’nin kargaşa ile dolu yılları olmuştur. Gazetecilerin, aydınların öldürülmesi, Madımak Oteli’nin yakılması, Başbağlar Katliamı, iltica hareketlerinin artması, ekonomik krizin yeniden ortaya çıkması gibi birçok toplumsal, ekonomik, güvenlik alanlarındaki sorunların yanı sıra koalisyon hükümetlerinin tam olarak kurulamaması ülkenin büyük bir dar boğaza girdiğini göstermiştir. Doğru Yol Partisi ve Refah Partisi’nin kurduğu Refah Yol Hükümeti’nin başında olan Necmeddin Erbakan’ın ve partisinin yaptığı açıklamalar toplumda endişeye neden olmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri, 28 Şubat günü kararlar alarak Erbakan’a imzalatmıştır. 28 Şubat Hareketi diğer darbelerden ayrılmaktadır. TRT’nin daha önceleri tek kanal olması hedefte yer almasına neden olurken bu darbede ise özel televizyon ve radyoların olması nedeniyle klasik metotlar uygulanmamış çünkü tek bir merkezden denetlenemeyecek kadar çeşitlilik oluşmuştur (Yılmaz’dan akt. Işık, 2018: 75). Birçok kurum gibi TRT’ye askeri üyeler atanmıştır.

2.1.6.6. 2002’den Günümüze TRT’nin Gelişimi

Türkiye, 1999 Depremi, 2001 Krizi gibi büyük dönemeçlerden geçerken 2002’de erken seçim kararı alınmıştır. Bu karar Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AKP) iktidar olma sürecini başlatmıştır. AKP’nin 2002’de başa geldiği dönemde TRT için hala çözüme kavuşmayan bir takım temel sorunlar görülmüştür. AB süreciyle birlikte kamu yayıncılığına yönelik yeniden tanım ve konumlandırma denemeleri kendini göstermiştir. AB’ye uyum sürecinde, TRT yeniden gündeme gelmiştir (İlaslan, 2016: 79). Uyum sürecinde her ne kadar ilerleme olsa da Milli Güvenlik Kurulu ve Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından dikkatle incelenmiştir. AKP’ye güven duymayan kesim olan laik-askeri kanat endişelerini belirtmek için TRT’den bunu aktarmışlardır. Bunun temel nedeni ise kontrolü kaybetmek istemeyen, ulusal bütünlüğe önem veren ve hâkim ideolojiyi sürdüren TRT’ye ayrı bir önem verilmesidir (İlaslan, 2016: 83).

TRT’nin başına 2007’de İbrahim Şahin atanmıştır. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer iki kez atanma kararnamesini reddetmiştir. Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanı olmasından sonra atanan İbrahim Şahin döneminde Fetullahçı terör örgütü TRT’de kadrolaşmaya gitmiştir. 2010’daki Anayasa Değişikliği Referandumu için TRT’deki programlarda ‘evet’ propagandası yapılmıştır. ‘Hayır’ oyu kullanacak seçmenlerin görüşünü yansıtan görüşlere yer verilmemiştir (Cumhuriyet, 14.09.2021). Seçim ve referandum yayınlarındaki tek yönlülüğe yönelik Yüksek Seçim Kurulu, TRT’yi uyarmış ve ceza

vermiştir. Tek yönlü yayın yapılması dönemin RTÜK raporlarına yansımıştır. AKP ise bu cezaları ortadan kaldırmak adına ceza verme yetkisini YSK'dan almıştır. 2014'den sonra TRT'de AKP'ye yakın isimler program yapmaya başlamıştır. 2015 seçimleri döneminde TRT'de en çok AKP'ye yer verilirken diğer muhalefet partilerine çok az yer verilmiştir.

15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi TRT'yi de etkilemiştir. 15 Temmuz'u 16 Temmuz'a bağlayan gece TSK bünyesinde Yurtta Sulh Konseyi olarak kendini tanıtan bir grup asker, darbe girişimi gerçekleştirmiştir. TSK'nın resmi internet sayfası ve TRT'yi ele geçiren konseyin üyeleri korsan bildiriye TRT sunucusu Tijen Karas'a zorla okutarak yönetime el konulduğu, ülkede sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı olduğu duyurusu yapılmıştır (Nisan ve Şeker, 2017: 72). 2017 yılında ise TRT Genel Müdürü Şenol Göka istifasını vermiş ve yerine tartışmalı isim olan İbrahim Eren getirilmiştir. Eren döneminde özellikle 2018 genel ve 2019 yerel seçimlerinde siyasi partilere ayrılan süre tartışmalara neden olmuştur. İktidar yanlısı partilerin görünürlüğü fazla iken muhalefet partilerinin görünürlüğü az olmuştur. Kimi muhalefet partilerinin ise görünürlüğü hiç olmamıştır.

TRT son dönemlerde iktidarın politikalarına göre yayınlar yaparak Osmanlı, Selçuklu ve Türk-İslam konusunu içeren içerikler üretmektedir. Son atamalarla birlikte iktidara yakınlığı ile bilinen Hilal Kaplan, TRT Yönetim Kurulu Üyesi koltuğuna oturmuştur.

2.2. Eurovision Şarkı Yarışması

Türkiye, kamusal yayıncılık yaşamına Avrupa'daki ülkelere oranla çok geç başlamıştır. Her ne kadar radyo yayıncılığı Avrupa ile eş zamanlı olsa da kamusal yayıncılık örneği olarak gerçek bir yayıncı kuruluş kurulmamıştır. Dönemin radyo yayıncılığının temel amacı devlet haberlerini halka duyurmak olmuştur. Bu radyoların temel amacı devletin kitle iletişim aracı olmaktır. Radyo ağlarının az olması; Ankara, İstanbul ve İzmir radyoları dışında radyo stüdyolarının olmaması bunun bir başka etmenidir.

Avrupa'da savaş sonrası toparlanma yaşanırken yeni kurulan kuruluşlar da kendini göstermiştir. Bunlardan en bilineni Avrupa Yayın Birliği (EBU), 1950'de kurulmuştur. EBU, kamusal yayıncılık yapan ülkelerin faaliyetlerini yürütebilmesinde etkin bir role sahip olmuştur. Yayıncılık yaşamının Avrupa'da adından söz ettirmeye başladığı 1955'te Eurovision sistemi kurularak kamu yayıncılığı bir sistem içerisinde yer almıştır.

Avrupa Yayın Birliği, Eurovision Şarkı Yarışması ile kamusal televizyonlar ve radyolar için birliktelik sağlanmasını amaçlamıştır. 1956'da başlayan Eurovision Şarkı Yarışması ilk zamanlar radyo ağırlıklıyken birkaç yıl içerisinde televizyon yayınları da buna eklenmiştir. Zaman içerisinde renkli yayına geçen televizyonlarla birlikte yarışma da teknolojiye uyum sağlamıştır. İnternetin çıkmasıyla yarışmanın farklı mecralara sıçraması gerçekleşmiştir.

Türkiye, Avrupa'ya yakınlaşma amacıyla Eurovision Şarkı Yarışması'na 1975'te katılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle Türkiye, yarışmada boykot edilmiştir. Türkiye, 1975'ten 1997'e kadar çok iyi sonuçlar alamamıştır. En iyi aldığı derece ise 1986 yılındaki 9'unculuk olmuştur. 1997'de ise üçüncü olurken 2003 yılına kadar iyi bir derece alamamıştır. 2003'de birinci olan Türkiye, 2004'de yarışmaya ev sahipliği yaparak Avrupalı olduğunu göstermek istemiştir. Daha sonraları birkaç kez ilk beşte yer alan Türkiye, 2012'de son kez katılıp 2013'te yarışmaya katılmayacağını açıklamıştır. Bu süreç günümüzde de devam etmektedir.

2.2.1. Avrupa Yayın Birliği

Avrupa Yayın Birliği (AYB), Avrupa ve çevresindeki ülkelerin kamu televizyon ve radyo yayıncılarının oluşturduğu birliktir. AYB'nin kurulmasının kökenleri 1925'te radyo yayıncılığının doğuşuyla başlamıştır. AYB'nin öncülü olarak bilinen Uluslararası Yayın Birliği(UYB), İsviçre'nin Cenevre şehrinde kurulmuştur. Birçok yayıncı bu kuruluşun oluşmasına destek vermiştir. Aralarında BBC'nin ilk Genel Müdürü John Reith de bulunmaktadır. Reith, kamu yayıncılığının amacını basit ve kalıcı şekilde açıklamıştır.

Eğitmek, bilgi edindirmek ve eğlendirmeyi içeren görevlerle bu sürecin nasıl işlediğini bildirmiştir.

Reith, iyi yetiştirilmiş personellerini UYB ve komitelerine yönlendirerek onlara hizmet etmelerini istemiştir. Bu personeller arasında ise BBC'nin ilk Program Yönetmeni ve UYB'nin Genel Sekreteri olan Arthur Burrows da bulunmuştur. Burrows'un planlandığı ise üye ülkelerin ihtiyaçlarına göre frekansların verilmesi, uluslararası alanda insanların birbirleriyle iletişime geçerek hem anlama hem de etkileşim de olmasıdır. Burrows planını çıkan savaş nedeniyle istenilen bir biçimde gerçekleştirememesi de ileride kurulacak olan AYB'nin temel yapısını oluşturmuştur (EBU, 14.09.2021).

2. Dünya Savaşı sonrası 1950 yılında 23 yayıncı kurum İngiltere'nin sahil kasabası olan Torquay'deki bir otelde bir araya gelerek Avrupa Yayın Birliği'nin öncülü olan Uluslararası Radyo ve Televizyon Ağı'nı (OIRT) kurmuştur. Avrupa Yayın Birliği adını daha sonra almıştır. Çekoslovakya, Yugoslavya ve Sovyet Birliği'nin dağılmasıyla birlikte yeni kamu yayıncı kurumları ortaya çıkmıştır. 1993'de tüm yayıncılar Avrupa Yayın Birliği çatısı altında toplanmıştır. 56 ülkeden 115 üyesi olan birliğin ayrıca 20 ülkeden 31 ortak üyesi de bulunmaktadır. AYB'nin merkezi İsviçre'nin Cenevre şehrinde yer almaktadır.

2.2.1.1. AYB'nin İşleyişi

AYB üyeleri, ülkelerin kamu hizmeti yapan yayıncıları tarafından oluşmaktadır. Kuzeyde İzlanda, güneyde Mısır, batıda İrlanda ve doğuda Kazakistan'ı kapsayan bölgede kalan üye ülkelerin dışında Kanada, Japonya, Avustralya, Hindistan ve Çin gibi Avrupa içerisinde bulunmayan ülkeler de ortak üye olarak yer almaktadır.

Üye kuruluşlar şunlardan yararlanmaktadır:

- Program alışverişinde birinci sınıf içeriğe erişim.
- Teknik ve yasal çerçeve içerisinde Brüksel'de ve uluslararası alanlarda lobi yapma.
- Konferanslar, eğitim, özel tavsiye, çalışma grupları aracılığıyla paylaşma, öğrenme ve işbirliği fırsatı oluşturma.
- Uzman ekiple yeni teknoloji ve yeniliklerin öğretilip paylaşılması.

Radyolarla işbirliği yapılarak gece boyunc klasik müzik akışı Euroclassic Notturmo'su gerçekleştirilmektedir (cbc, 15.09.2021). FIFA Dünya Kupası, Avrupa Şampiyonaları gibi büyük spor etkinlikleri yürütmek için grup anlaşma yapılmıştır. AYB'nin aracılığıyla ile her yılbaşında 'Viyana Yeni Yıl Konseri' düzenlenmektedir (EBU, 15.09.2021). Eurovision Medya Servisleri, AYB'nin iş kolu olarak görev görür ve dünya çapında birçok medya

kuruluşu ile spor federasyonuna yönelik medya servisi sağlamaktadır. AYB'nin resmi marşı olarak görülen Marc-Antoine Charpentier'in 'Prelude to Te Deum' müziği her etkinliğinden önce ve sonra çalmaktadır. Bunun en çok kullanıldığı organizasyon ise Eurovision Şarkı Yarışması'dır. Bu tema müziği, Avrupalılar tarafından 'Eurovision Tema Müziği' olarak bilinmektedir.

2.2.1.2. AYB'nin Teknik Faaliyetleri

AYB'nin teknik faaliyetlerinin temel amacı, teknolojik değişimlerde üye devletlerin kamu yayıncılarına yardımcı olmaktır. Bunu ise konferanslar ve çalıştaylar yoluyla ya da yazılı olarak da aktarabilmektedir. Üye yayıncılar arasında edinilen bilgiler ve deneyimlerin özgür bir biçimde paylaşılabilmesi konusunda işbirliği gütmektedir. Bunu yaparak ortak ilgi alanında olan belirli teknik konularda projeler sağlanmaktadır. Üyelere teknik konularda bilgi aktarmaktadır.

AYB, açık standartların kullanıma önem vermektedir. Açık standartların (MPEG-2, DAB vb. gibi) yaygın kullanımını gerçekleştirerek değişik satıcılardaki ürünler arasında çalışabilirliği sağlamaktadır. AYB üyeleri arasında da program malzemesinin alışverişini en uygunu çekerek herkesin yararına 'yatay pazarları' teşvik etmektedir (Wikipedia, 16.09.2021). Üyeler ve Teknik Departman, radyo-televizyon yayıncılığı için kullanılan birçok sistemin geliştirilmesinde büyük bir öneme sahiptir.

2.2.1.3. AYB'nin Düzenlendiği Etkinlikler

AYB ve ev sahibi yayıncının işbirliğiyle üyelerin isterlerse katılabileceği yarışmalar ve etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bunlardan en bilinen etkinlik ise Eurovision Şarkı Yarışması'dır.

Eurovision Şarkı Yarışması (Eurovision Song Contest): İlki 24 Mayıs 1956'da İsviçre'nin Lugano şehrinde düzenlenen yarışma 7 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiştir. İlerleyen süreçlerde birçok Avrupa ülkesi bu yarışmaya katılmıştır. 2022 itibarıyla yarışma İtalya'nın Torino şehrinde gerçekleşmiştir.

Bırakın Halklar Şarkı Söylesin (Let the Peoples Sing): İlki 1957'de gerçekleşen BBC'nin ulusal çapta yaptığı yarışma daha sonrasında 1961'de uluslararası koro yarışması olmuştur. Üç kategori ve on korodan oluşan finale sahiptir. Tüm katılımcılara ve isterlerse üye ülkelere canlı olarak sunulmaktadır. 2019'da Barselona'da son yarışma gerçekleştirilmiştir (EBU, 16.09.2021).

Sınır Tanımayan Oyun (Game Without Frontiers): 1962’de Fransız devlet kanalında yayınlanan yarışma 1965’te uluslararası yarışma haline gelmiştir. Temel amaç seçilen şehir takımlarının, çeşitli zorluktaki oyunlarda becerilerini ilk önce ulusal daha sonra uluslararası karşılaşmada sunmasıdır. En son 1999’da düzenlenmiştir.

Eurovision Genç Müzisyenler (Eurovision Young Musicians): 11 Mayıs 1982’de Birleşik Krallık’ın Manchester şehrinde gerçekleşen yarışmaya 6 ülke katılmıştır. 12-21 yaş arasındaki Avrupalı müzisyenler için iki yılda bir düzenlenen klasik müzik yarışmasıdır. Yaşanan salgın nedeniyle 2020’de yapılamayan yarışma 2022’de Fransa’nın Montpellier şehrinde gerçekleşmiştir (eurovoix, 16.09.2021).

Eurovision Genç Dansçılar (Eurovision Young Dancers): 16 Haziran 1985’te ilki İtalya’nın Reggio Emilia şehrinde düzenlenen yarışmada 16-21 yaş arası genç sanatçılar, seçtikleri ritimlerle dans etmek amacıyla çiftler halinde yarışmaktadır. En son ki yarışma 2017’de gerçekleşmiştir.

Euroclassic Notturmo: İlki 1996’da gerçekleştirilen yayın BBC temellidir. Bu yayının temel hedefi dünyanın önde gelen orkestra ve müzisyenlerinin seslendirmeleriyle, Barok, Klasik ve Romantik dönem eserlerini içeren repertuarı hafta içi her gece saat 00.30-06.30 arası, hafta sonu ise her gece 01.00-07.00 arası saatlerde vermektedir (Radyo TRT, 16.09.2021).

Eurovision Çocuk Şarkı Yarışması (Junior Eurovision Song Contest): 15 Kasım 2003’te Danimarka’nın başkenti Kopenhag’da ilk kez düzenlenen yarışmaya 16 ülke katılmıştır. 9-15 yaş arası çocukların katıldığı yarışmada oyları da çocukların sunması gerekmektedir, yarı anadil yarı İngilizce şarkılar söylenmektedir. 2022’nin yarışması Ermenistan’ın başkenti Erivan’da gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Eurovision Dans Yarışması (Eurovision Dance Contest): 1 Eylül 2007’de düzenlenen ilk yarışmada 16 ülke Londra’da bir araya gelmiştir. Yarışmada her çift bir dans gösterisi sunup daha sonra bireysel olarak ülkelerinin kültürlerini sergilemek için serbest dans etmektedir. 2008’de son kez düzenlenen yarışmaya yine BBC’si ev sahipliği yapmıştır.

Eurovision Sihirli Sirk Gösterisi (Eurovision Magic Circus Show): 26 Kasım 2010’da İsviçre’nin Cenevre şehrinde düzenlenmiştir. Canlı yayın yerine önceden çekilip yayınlanmış bir gösteridir. Çoğunlukla hokkabazlar, akrobatlar, palyaçolar, akrobasi olmak üzere 7-14 yaş arası çocukların katıldığı sihirbazlık gösterileri sunulmuştur. En son 2012’de gerçekleşen gösteri bir daha yayınlanmamıştır.

Eurovision Korosu (Eurovision Choir): AYB ve İnter-Kültür tarafından iki yılda bir düzenlenen bir koro yarışmasıdır. Yarışma ilk olarak Letonya'nın başkenti Riga'da 22 Temmuz 2017'de gerçekleştirilmiştir. 2019'da son yarışma yapılmıştır.

Avrupa Şampiyonası: İlk 2018'de 2-12 Ağustos arasında Berlin, Glasgow, Edinburgh ve Gleneagles şehirlerinde gerçekleştirilmiştir. Çoklu spor etkinliğidir. İlk şampiyonaya 52 ülke ve Yetkili Tarafsız Sporcular olmak üzere toplam 53 katılımcı katılmıştır.

Eurovision Asya Şarkı Yarışması (Eurovision Asia Song Contest): İlk kez 2016'da dile getirilen yarışma Eurovision'un Asya sürümü biçiminde ortaya konulmuştur. 2019'da Avustralya'nın Gold Coast kentinde düzenlenmesi planlanmış ancak daha sonra yarışma iptal edilmiştir.

Amerikan Şarkı Yarışması (American Song Contest): AYB, Amerika'da Eurovision benzeri yarışmayı 2020'de duyurmuştur. 2022'de gerçekleşen yarışma, 50 eyalet, 5 deniz aşırı bölge ve başkent Washington D.C. olmak üzere katılımcılardan oluşmaktadır.

AfroMüzik Şarkı Yarışması (AfriMusic Song Contest): AYB'nin düzenlendiği Afrika'da gerçekleşen Eurovision benzeri yarışmadır. 2018'de 19 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 2020'de en son ki yarışma yapılmıştır.

Eurovision Kanada (Eurovision Canada): AYB'nin Kanada'da 2023'de düzenlemeyi planlandığı şarkı yarışmasıdır. AYB, 10 bölgenin katılacağı yarışmanın yarı finaller ve büyük finalden oluşacağını bildirmiştir (Eurovision World, 16.09.2021).

2.2.2. Eurovision Ağı

Eurovision sözcüğünü ilk kez kullanan kişi İngiliz gazeteci olan George Campey'dir. 'Evening Standard' için yazı yazarken ortaya çıkmıştır. AYB'de ağı için bu adı kabul etmiştir (Eurovision, 17.09.2021). Eurovision, AYB'nin bünyesinde olan ve işletilen Pan-Avrupa televizyon telekomünikasyon ağına adını vermektedir.

Eurovision ağı, 6 Haziran 1954'de İsviçre'nin Cenevre şehrinde kurulmuştur. Televizyon yayınları Eurovision ağı ile üyelere canlı olarak aktarılmaktadır. Üyeler, günlük olarak Eurovision Haber Borsası ile son dakika haberleri paylaşmaktadır. Bunun yanı sıra Eurovision ağı üzerinden televizyon programları alışverişinde bulunmaktadır.

İlk resmi Eurovision yayını 6 Haziran 1954 yılında gerçekleşmiştir. Bu yayında İsviçre'nin Montreux şehrinde gerçekleşen Narcissus Şöleni ile Papa XII. Pius'in Vatikan turu yayınlanmıştır. Eurovision, Afrika Kıtası ve Pasifik kıyılarında geçici, diğer yerlerde ise kalıcı

yayın kapsamı alanına sahiptir. Eurovision, AYB'nin Eurovision Operasyon Departmanı ile yönetilmektedir.

2.2.3. Eurovision Şarkı Yarışması'nın Temel Yapısı

2.2.3.1. Yarışmanın Doğuşu

2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın kendini toparlayabilmesi için çalışmalar yapılmıştır. AYB'nin kurulmasıyla birlikte kamu yayıncılığı kavramı temelli olarak Avrupa'da oturmuştur. Ocak 1955'te Monako'da bir araya gelen komite, AYB'nin geleceği ile ilgili görüşme yapmıştır. Komiteye başkanlık eden İsviçre'nin kamu kanalı olan SRG-SSR'nin genel müdürü Marcel Bezençon ortaya bir düşünce sunmuştur. Bezençon, İtalya'da düzenlenen Sanremo Müzik Festivali'ne benzer bir şarkı yarışmasının düzenlenebileceğinden bahsetmiştir (Kuyucu, 2013: 18). Birliğe üye olan devlet kanallarının yarışmaya katılabileceğini ve yarışma sırasında da televizyon ve radyo üzerinden canlı yayın yapılabileceğini dile getirmiştir. Komite tarafından beğenilen bu düşünce bir yıl sonra 24 Mayıs 1956'da İsviçre'nin ev sahipliğinde Lugano kentinde gerçekleştirilmiştir.

2.2.3.2. Yarışmanın Amacı

Eurovision Şarkı Yarışması, iki temel amaç üzerine kurulmuştur. Yayıncılar arasında ortak yayın ağı oluşturup sorunları çözerek maliyetleri azaltmak ilk amacı oluşturmaktadır. İkinci amaç ise 'Bütünleşik Avrupa' yolunda ülkeler arası kültürel kimliğin gösterilip geliştirilmesi, farklı ulustan yayıncıların aynı ortamda bir araya getirilmesidir (Kuyucu'dan akt. Mammadov, 2019: 46). Ana amacından bağımsız başka bir amacı da pop müzik eserlerinin üretilerek ortak olan kültürel bağların geliştirilmesidir.

2.2.3.3. Ev Sahibi ve Katılımcı Ülkeler

1956 ve 1957 yıllarında İsviçre ve Batı Almanya'nın ev sahipliği yaptığı yarışmaya 1958 yılında 'ev sahibi kuralı' getirilmiştir. Her kazanan ülke bir sonraki yıl ev sahipliği yapmaktadır. Bazı yıllar bu durum gerçekleşmemiştir. 1960, 1972, 1974, 1980, 2023'de kazanan ülkeler değil, başka ülkeler ev sahipliği yapmıştır.

Avrupa Yayın Birliği'ne üye olan her kamu yayıncısı yarışmaya katılabilmektedir. Bir dönemde en fazla 43 ülkenin katılım gösterdiği yarışmaya 2022 yılı itibarıyla en fazla 44 ülkenin katılabileceği duyurulmuştur. Lübnan, Lihtenştayn ve Tunus katılma girişiminde bulunsa da daha sonra çekilmiştir. Lihtenştayn, AYB'ye üye olmamasından dolayı yarışmaya katılamamıştır. Vatikan, AYB'ye üye olsa da katılmamaktadır. Kosova üye olmaya çalışsa da

Avrupa'daki bazı ülkelerin Kosova'yı tanımaması nedeniyle yarışmaya katılamamaktadır. 2017'de denemelerine rağmen AYB tarafından BM'ye tam üye olmamasından dolayı reddedilmiştir (Eurovision Time, 17.09.2021). Bunun yanı sıra Kazakistan, AYB'ye üye olmasa da Eurovision Çocuk Şarkı Yarışması'na katılabilmektedir. Mısır, Libya, Cezayir üye olmalarına rağmen İsrail nedeniyle yarışmaya katılmamaktadır.

2.2.3.4. Yarışmanın Kuralları

Eurovision Şarkı Yarışması, kendi içerisinde kuralları olan bir yapıdır, zaman içerisinde kurallar değişebilmektedir. Kurallar yarışmanın sonucunu etkileyebilecek yapıdadır. Yarışmada her ülke bir şarkıyla yarışmaya katılabilmektedir. Yarışmaya gönderilecek şarkı AYB'nin belirlediği 1 Ekim tarihinden önce yayınlanamamaktadır. Finalde 25-26 arası ülke yarışmaktadır. İki yarı finalden oluşan eleme sistemi vardır.

Bir yarışmada sistem şu şekilde işlemektedir:

- Salı günü 1. Yarı Final gerçekleşirken 10 ülke finale kalmaktadır.
- Perşembe günü 2. Yarı Final gerçekleşirken 10 ülke finale kalmaktadır.
- Cumartesi günü Büyük Final gerçekleşirken finale kalan 20 ülke, ekonomik olarak katkısı da bulunan '5 Büyük' ülke (Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, İspanya ve İtalya) ile eğer bu 5 ülkeden biri kazanmadıysa, kazanan ülkenin de ev sahipliğiyle 26 olmaktadır. 5 büyükten biri kazanırsa 25 ülke finalde yer almaktadır.

Yarışmada şarkıların süresinin üç dakikayı geçmemesi gereklidir. Şarkı uzunsa yarışmaya kısaltılmış hali ile girmek zorundadır. Katılımcı sayılarının 1990'larda artmasıyla birlikte kurallarda değişiklikler gerçekleşmiştir.

1956-1965 ve 1973-1976 yılları arasında diller üzerinde kısıtlama olmamıştır. 1966-1972 arası ve 1978'den 1998'e kadar kendi dilinde söyleme zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluk 1977'deki yarışmadan kısa bir süre önce getirildiği için bazı ülkelerin başka dilde şarkıyla yarışmasına izin verilmiştir. 1999 yılından sonra da dil zorunluluğu kaldırılmıştır. Her ülke istediği dilde şarkı söyleyebilmektedir.

1986'da Belçika adına yarışan Sandra Kim 13 yaşında iken yarışmayı kazanmıştır. 1990'dan sonra 16 yaş altındaki küçüklerin yarışmaya katılmaları yasaklanmıştır. Her performansta sahnede en çok altı kişi bulunabilmektedir. Bunun dışında sahneye kesinlikle canlı hayvan çıkarılmamaktadır (Eurovision, 17.09.2021).

2.2.3.5. Oylama Sistemi

Eurovision Şarkı Yarışması'nda birçok kez oylama sistemi değişmiştir. Günümüzdeki sistemde % 50 halk oylaması ve % 50 jüri oylamasının birleşmesiyle sonuçlar elde edilmektedir (OGAE Turkey, 18.09.2021). Yarışmaya katılan her ülke, kendi ülkesi dışında beğendiği on ülkeye 1-8, 10, 12 puan ile puan vermektedir. 1956-1996 yılları arasında jüri oyları, 1997-2002 arası çoğunlukla halk oylamasının yanı sıra sistemsel hatalarda jüri oylaması sayılmıştır. 2003-2008 yılları arasında yalnızca halk oylaması olmuştur. 2009-2015 arası hem halk hem de jüri oylamasının ortalaması alınmıştır. 2010'da oy gönderme yarışmanın başlamasıyla yapılırken 2011'de yaşanan sorunlar nedeniyle 2012'de yeniden eski haline dönmüştür.

1956'da gerçekleşen ilk yarışmanın oylamasında puanlar açıklanmamış yalnızca birincinin adı ve ülkesi söylenmiştir. 1957-1961 arasında jüri oylamada 1-10 arası puan vermiştir. 1962 yılında yarışan ülkeler, her biri beğendiği üç ülkeye 1-2-3 puan şekilde puan vermiştir. 1963 yılında her ülke beğendiği beş ülkeye sırasıyla 1-2-3-4-5 puan göndermektedir. 1964'de oylama yine değişmiştir, bu sefer 1-3-5 puan sistemi getirilmiş ve yarışan her ülke, beğendiği üç ülkeye bu puanlardan birini vermiştir.

1965'de yine oylamada değişim olmuştur. Buna göre bir ülke, bir ülkeye tek bir puan vermek isterse en fazla 9 puan verebilmektedir. 1966'da ise 1964'deki oylamaya geri dönmüştür. 1967'de ise 1961 yılındaki oylamaya geri dönmüştür. 1967-1970 arası oylama aynı kalırken 1971-1973 arası farklı bir oylama sistemine geçilmiştir. Bu oylama sisteminde iki jüri yer almaktadır. Jüri grubunun birinin 16-25 yaşları arası, diğerinin ise 26-55 yaşları arasında olma zorunluluğu vardır.

Bu iki jürinin 1-5 puan arası ayrı ayrı oy vermesiyle ortaya çıkan toplam puan, ülkeye yazılmaktadır. 1974'deki oylama sistemi 1970'deki sistem ile aynı olmuştur.

1975 yılına gelindiğinde ise yeni oylama sistemine geçildi. 1-7, 8, 10, 12 puan beğenilen on ülkeye dağıtılmıştır. 2016'dan itibaren oylamada hem halk hem de jüri oylamasının toplamı alınmakta ve birinci ona göre seçilmektedir. İlk önce jüri oylarını eski oylama tipi ile verirken ikinci bölümde halk oylaması toplu şekilde verilmektedir.

Ülkeler oylarını İngilizce ya da Fransızca açıklarken sunucular ise hangi dilde açıklandysa diğerinde oyu yeniden izleyicilere aktarmaktadır. Bunun nedeniyse dilde oluşabilecek karmaşanın önünde geçmektir.

1969 yılında dört birinci çıkınca oylamaya kural getirilmiştir. İki ülke aynı puanı aldığı takdirde kurala göre, bu iki ülkeden hangisi puanlama sistemindeki yüksek oyları aldıysa o ülke birinci seçilmektedir. Bunun bir benzeri 1991 yılında yaşanmıştır. İtalya'daki

yarışmada İsveç ve Fransa aynı puanı almıştır. Yapılan sistemde iki ülkenin de 12 puanının eşit olduğu görölmüş, daha sonra 10 puanlara bakılmış ve İsveç'in beş tane 10 puan almasına karşılık Fransa'nın yalnızca iki tane 10 puan alması sonucu İsveç birinci olmuştur.

Yeni oylama sisteminde katılan ülkelerin 0 puan almaması amaçlanmıştır. Jüriden 0 puan alan halktan puan alabilmiştir. Halktan 0 puan alan jüriden puan almıştır. 2021 oylamasında büyük bir şaşkınlık yaratan olay yaşanmıştır. Halk oylamasında Hollanda, İspanya, Almanya halktan 0 puan alırken Birleşik Krallık hem jüriden hem de halktan 0 puan almıştır (Variety, 18.09.2021). Yeni sistem 0 puan almayı engelleyememiştir.

2.2.4. Eurovision ve Siyasi Tartışmalar

Eurovision 1956 yılından günümüze kadar birçok siyasi olayın içerisinde kalmıştır. Temel amaçlardan biri olan ortak Avrupa kültürünün paylaşılması düşüncesini sağlamlaştırmak için çabalar denense de ülkeler arası çekiğmeler nedeniyle bu durum son derece ince çizgide ilerlemiştir.

Eurovision'daki ilk siyasi eylem 1964'de gerçekteştirilen yarışmada yaşanmıştır. İsviçre'nin çıkışı ardından bir eylemci elinde 'Franco ve Salazar'a Boykot' pankartı açmıştır. Eylemci hemen sahneden indirilmiştir (Tragaki, 2013: 224). Bu Eurovision'daki ilk eylemdir. 1968'de Katalan sanatçı olan Joan Manuel Serrat, 'La, la, la' adlı şarkıyla Katalanca temsil etmek isterken Franco yönetimindeki hükümet buna karşı çıkmıştır ve Massiel'e bu görev verilerek İspanyolca söylemesi istenmiştir. İspanya, 1 puan farkla Birleşik Krallık'ı geçerek birinci olmuştur. 1969'da Avusturya ise Franco yönetimini kınamak için yarışmadan çekilmiştir. Avusturya çekilmeseydi, Eurovision'da büyük ihtimalle dört birincinin çıkmasına engel olabilirdi.

1969'da dört birincinin çıkmasının ardından 1970'deki yarışmadan Finlandiya, İsveç, Portekiz ve Norveç tepki olarak çekilmiştir. 1974'de Kıbrıs Harekâtı nedeniyle Avrupa Türkiye'ye karşı tavır almış ve yarışmaya katıldığı 1975'te Monako'dan 3 puan alabilmiştir. Araplar ise İsrail'in yarışmaya katılmasıyla birlikte yarışmayı yayınlamamışlardır. 1980'de İsrail'in çekilmesiyle Fas yarışmaya dâhil olmuş ve son kez katılmıştır. 1993 yılında Bosna Savaşı'nın ortasındaiken Bosna-Hersek yarışmaya katılmıştır. Oylamaya zor bağlanan jüri oylarının sunucusu 'Burası Saraybosna, oyları veriyorum' sözlerinden sonra Eurovision sunucusu 'İyi akşamlar, Saraybosna biz sizi duyuyoruz' sözleriyle karşılık vermiş ve salondan büyük bir alkış almıştır. 1999'da ise Kosova ile Yugoslavya Federal Cumhuriyeti arasındaki savaşın son bulması adına birinci olan şarkının ardından 'Hallelujah' adlı 1979 birincisinin şarkısı tüm katılımcı ülkelerin temsilcileri ile birlikte söylenmiştir.

2003'te Türkiye'nin Eurovision'u kazanmasıyla Avrupa'nın Türkiye'ye bakışı değişmiştir. 2004'te Ukrayna'nın Eurovision'u kazanması ülkesindeki 'Turuncu Devrimi'n güçlenmesinde etkili olmuştur. 2005'de Lübnan yarışmaya katılmaya karar vermiş hatta temsilcisini ve şarkısını seçmiştir ancak İsrail'in yarışmada olması ve yasalarına göre İsrail'e dair herhangi bir şeyin gösterilmesinin yasak olması nedeniyle yarışmadan çekilmek zorunda kalmıştır. 2009'da Gürcistan, 'We Don't Wanna Put İn' adlı siyasi içerik içermeyen şarkısı ile yarışmaya katılmak istemiş ancak Rusya, AYB'ye başvurmuş ve AYB bu durumu siyasi olarak görmüştür. Gürcistan da bunun üzerine yarışmadan çekilmiştir. Yine 2009'da Azerbaycan'da Ermenistan'a oy kullanan kişiler gözaltına alınmıştır. Dağlık Karabağ'da bulunan ve Ermenistan tarafından tanıtılan Azerbaycan'a ait heykellerin, Ermenistan tanıtımında kullanılması tartışmalara neden olmuştur.

2010 yılında ise Ermenistan, soykırımı çağrıştıran sözler içeren şarkıyla yarışmıştır. 2010 yılının en önemli olayı ise bir eylemcinin İspanya'nın performansına sızması olmuştur. İlk önce kimsenin fark etmediği olay daha sonra ortaya çıkmış ve İspanya yeniden sahne almıştır. 2012'de Ermenistan, Azerbaycan'ın ev sahipliği yapmasından dolayı yarışmadan çekilmiştir. 2014'de Conchita Wurst'un birinci olması dindar kesimler tarafından sert bir şekilde eleştirilmiştir. Sel felaketine uğrayan Balkan ülkesindeki bir papaz bunun nedenini Conchita olarak göstermiştir. LGBTİ görünürlüğünün artması Rusya, Macaristan gibi ülkelerde Eurovision'un eşcinsel yarışması söylentileri çıkmasına neden olmuştur.

2014'de Rusya'nın Ukrayna'nın Kırım bölgesini ilhak etmesi nedeniyle Rusya'nın temsilcileri büyük yuhalamalara maruz kalmıştır. 2015'te bu durum devam etmiştir. Oylama arasında Yeşil Oda sunucusu olan Conchita Wurst, Rusya'nın temsilcisinin yanına gelerek ona sarılmış ve salonda bulunan seyircilere zorla alkışlatmıştır. 2015'de siyasi protestolar daha belirgin olmuştur.

2016'da Jamala'nın '1944' şarkısı yine tartışmaların gündemine oturmuştur. Jamala'nın şarkısı her ne kadar içeriğinde siyasi bir mesaj belirtmese de 1944'teki Kırım Tatarlarının Stalin tarafından sürgün edilmesine gönderme yapmaktadır (Diken, 18.09.2021). Yine 2016'da yasaklı bayrakların ekranlarda gösterilmemesi kuralı getirilmiştir. Ermenistan temsilcisi ise Dağlık-Karabağ bayrağını finale çıktığında göstermiştir. Azerbaycan ise bu durumu AYB'ye bildirmiş olsa da Ermenistan ceza almamıştır.

Ukrayna yasalarına göre Kırım'ı ziyaret edenlerin ülkeye girişi yasak olmuştur. Bu yasaya göre Kırım'ı ziyaret eden Yuliya Samoylova'nın Ukrayna'ya girişi yasaklanmış ve Rusya 2017'deki yarışmadan çekilmiştir. Yine 2017 yılındaki yarışmada bir gösterici Jamala'nın ara gösterisinde kalçasını göstermiş ve tepki toplamıştır.

2018 yılında bu kez eyleme maruz kalan kişi Birleşik Krallık temsilcisi Surie olmuştur. Şarkının yarısında sahneye atlayan Dr ACactivisim adlı eylemci Surie'nin elinden mikrofonu kapmış ve şu sözleri söylemiştir: “*İngiltere medyasının çağdaş Nazileri, özgürlük talep ediyoruz! Savaş, barış değildir!*” (Express, 19.09.2021). AYB yeniden sahne almasını önerse de Birleşik Krallık temsilcisi Surie bunu istememiştir.

2019'da Ukrayna'nın temsilcisi Maruv ile Jamala arasında gerilim yaşanmıştır. Jamala, Rusya yanlısı olduğunu düşündüğü Maruv'a Kırım'ın nereye ait olduğunu sormuştur. Maruv, Ukrayna'ya ait olduğunu belirtmesine rağmen bu durum krize neden olmuştur. Ukrayna yarışmadan çekilmiştir. 2019'da İsrail'in ev sahipliği yapması Kudüs şehrinde düşünülse de gelen tepkiler üzerine Tel Aviv'de yapılmıştır. Filistin, yarışmayı sabote etmek istemiş ancak başarılı olamamıştır. İzlanda'nın temsilcisinin elinde Filistin bayrağı ile çıkması büyük tepkiye neden olurken Madonna'nın da ara gösterimde Filistin ve İsrail bayraklarını yan yana koyması tıpkı İzlanda'ya yönelik eleştiriler gibi tepki almıştır. Eurovision'un youtube kanalı yarışmanın kaydında oynamalar yaparak yeniden yüklemiştir.

2020'de küresel salgının yaşanmasıyla yarışma iptal olmuş, 2021'de yeniden yapılmaya başlanmıştır. 2021'de Azerbaycan ve Ermenistan savaşı nedeni ile Ermenistan hem ana yarışmadan hem de çocuk yarışmasından çekilmiştir. 2021'de Belarus'un siyasi içerik barındırması ve kamu kanalının hükümet yanlısı bir politika izlemesi nedeniyle 2024'e kadar AYB üyeliği askıya alınmıştır. 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi nedeniyle AYB gelen tepkiler üzerine Rusya'nın üyeliğini Belarus gibi askıya almıştır. 2022'de Eurovision'un resmi açılışında Turkuaz halıda fotoğraf çekimi sırasında Kuzey Makedonya temsilcisi Andrea'nın elindeki ülkesinin bayrağını kenara doğru atması, ülkenin kamu kanalı MRT'nin sert eleştirisine maruz kalmıştır. Andrea ise bu durumla ilgili açıklama yapıp özür dilemiştir (ESC Turkey, 09.05.2022). 2022'de ortaya çıkan bir başka siyasi olay ise Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Fransa'nın yarışmayı kazanması için müdahalede bulunmak istemiştir. Bunun için birinci olan Maneskin grubunun uyuşturucu kullandığı iddiasını ortaya atarak diskalifiye olması gerektiğini belirtmiştir. Macron, Eurovision yorumcusu Stephane Bern'i bunu uygulaması için zorlamıştır. Bern ise böyle bir şeyi yapamayacağını bildirmiştir (BBC, 10.05.2022).

2.2.5. Eurovision ve Kültür Bağlılığı ile Oylama

Eurovision, ülkelerin kendi kültürlerini yansıtmaya fırsatı olan bir yarışma olarak görülmüştür. Bu durum geçmişte tarihsel ve kültürel bağları olan ülkeler arasında puan alışverişine neden olmuştur. Özellikle kültürel bağ, tele-oylama ile kendini göstermiştir. Buna

göre, bazı ülkeler en yüksek puanını kültürel bağı olduğu ülkelere vermiştir. Yunanistan-Kıbrıs kendi aralarında 12 puanı genellikle birbirlerine vermiştir. Türkiye-Azerbaycan, 2008-2012 arası birbirine 12 puanı vermiştir. Balkan ülkeleri kendi aralarında, İskandinav ülkeleri kendi aralarında, İrlanda-Birleşik Krallık, Portekiz-İspanya, Romanya-Moldova, Estonya-Letonya-Litvanya, Almanya-Türkiye-Danimarka, Belçika-Hollanda, Gürcistan-Ermenistan, Ermenistan-Rusya, Ukrayna-Azerbaycan, Belarus-Rusya şeklinde ülkeler, kültürel bağları olan ülkelere puan vermektedir.

2.2.6. Eurovision Şarkı Yarışması'nın Tarihçesi

Eurovision, düzenlendiği 1956'dan günümüze kadar devam eden en uzun soluklu şarkı yarışması olarak tarihe geçmiştir. 2020'de küresel salgın nedeniyle yarışma iptal edilmek zorunda kalsa da tüm ülkeler şarkılarını açıklamıştır. 2021 yılından yarışma kaldığı yerden devam etmektedir.

2.2.6.1. 1956-1959 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

24 Mayıs 1956'da ilk Eurovision Şarkı Yarışması, İsviçre'nin ev sahipliğinde Lugano'da gerçekleştirilmiştir. Yarışmaya 23 ülke arasından yalnızca 7 ülke katılmıştır. Yarışmanın nasıl yapılacağı konusunda tam bir düşünceye sahip olmayan yayıncılar geri planda kalarak katılmamayı tercih etmiştir. Lugano'daki yarışmaya İsviçre, Belçika, Almanya, Hollanda, İtalya, Lüksemburg ve Fransa katılmıştır. Lüksemburg ve İsviçre dışındaki ülkeler, iki farklı sanatçı ile katılırken iki ülkede tek sanatçıyla katılmışlardır. Her ülke iki şarkı söylemiştir. Yarışmaya, Lüksemburg dışında diğer ülkeler iki jüri gönderirken Lüksemburg göndermemiş ve İsviçre jürisine kendi adlarına oy kullanmasına izin verilmiştir. Kapalı yapılan oylama sonucunda ilk birinci olan Lys Assia, 'Refrain' adlı Fransızca şarkıyla İsviçre adına kazanmıştır. Diğer ülke katılımcıları ikinci ilan edilmiştir. Yarışmayı ilk ve tek olarak Lohegrin Filipello adlı erkek bir sunucu sunmuştur. İlk yarışma diğer yarışmalara oranla farklı olmuştur. Yarışma İtalyanca sunulmuştur.

Ev sahipliği kuralı o zamanlar daha belirlenmediği için yarışmanın ev sahipliğini Almanya üstlenmiş ve Frankfurt şehrinde düzenlemiştir. Yarışma 3 Mart 1957'de 10 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu yıl yarışmaya ilk kez Birleşik Krallık, Avusturya ve Danimarka katılmıştır. Bu yarışmada İtalya'nın şarkısı 5 dakika olurken Birleşik Krallık'ın şarkısı 2 dakikadan az olmuştur. Bu durumu engellemek adına AYB, gelecek yıl 3 dakikanın geçilmemesi kuralını getirmiştir (Eurovision, 19.09.2021). Eurovision'daki ilk koreografi ise Almanya'nın sahneye koyduğu telefon olmuştur. Yarışmanın yayınlandığı mecralarda radyo

yayınları ağırlıktayken televizyon yayınları az sayıdadır. 1956'da jürilerin kendi ülkelerine oy vermesi kaldırılmış, her ülke kendi ülkesi dışındaki ülkelere oy vermiştir. 1956'daki her ülke iki şarkı ile yarışır kuralı kaldırılarak her ülkenin tek bir şarkıyla katılması kararlaştırılmıştır. İlk kez açık oylamada 31 puanla Hollanda adına yarışan Corry Brokken, Felemenkçe dilinde olan 'Net als toen' şarkısıyla birinci olmuştur. Bu yıldan itibaren her kazanan ev sahipliği yapma görevine sahip olacaktır. Yine aynı yıl Marc-Antoine Charpentier'in 'Te Deum' adlı eseri AYB'nin resmi açılış müziği olmuş ve Eurovision her yayına başladığı zaman bu beste ile açılış gerçekleşmiştir (Wikipedia, 19.09.2021).

12 Mart 1958 tarihinde yarışma Hollanda'nın Hilversum şehrinde, AVRO stüdyolarında gerçekleştirilmiştir. İsveç, yarışmaya ilk kez katılırken Birleşik Krallık çekilmiştir. Bu yarışmada dünyaca ünlü olan Domenico Modugno'nun 'Nel Blu Dipito Di Blu (Volare)' şarkısı da yarışmıştır ancak birinci olamamıştır. Bu yarışmayı Fransa adına yarışan Andre Claveau, Fransızca 'Dors, mon amour' adlı şarkıyla 27 puan alarak kazanmıştır. İlk kez ev sahibi olan bir ülke sonuncu olmuştur ki sonuncu olan sanatçı da geçen yılın birincisi olan Corry Brokken'dır.

1959 yılının 11 Mart'ında yarışma Fransa'nın Cannes şehrinde düzenlenmiştir. Yarışmaya geçen yıl çekilen Birleşik Krallık yeniden dönerken ilk kez katılan Monako olmuş ve Lüksemburg da yarışmadan çekilmiştir. Bu yarışmada ilk kez bir ülke ikinci defa birinci olmuştur. Hollanda adına yarışan Teddy Scholten'ın Felemenkçe 'Een beetje' şarkısı 21 puanla birinci olmuştur.

2.2.6.2. 1960-1969 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

1960 yılındaki yarışmaya Hollanda'nın ev sahipliği yapması beklenirken ev sahipliği yapmayacağını açıklamıştır. Bu durumda ikinci olan ülkeye ev sahipliği teklifi götürülmüş ve Birleşik Krallık teklifi kabul ederek 26 Mart 1960'da yarışmayı Londra'da düzenlemiştir (Eurovision, 19.09.2021). Bu yarışmaya Lüksemburg yeniden katılırken ilk kez Norveç de yarışmada yer almış ve hiçbir ülke çekilmemiştir. Fransa adına yarışan Jacqueline Boyer, Fransızca olarak söylediği 'Tom Pillibi' adlı şarkısıyla 32 puan toplayarak birinci olmuştur.

18 Mart 1961 yılında Fransa'nın Cannes kentinde düzenlenen yarışmaya büyük katılım olmuştur. İspanya, Finlandiya ve Yugoslavya ilk kez katılmıştır. Lüksemburg ilk kez yarışmada birinci olmuştur. Jean-Claude Pascal, Fransızca şarkısı 'Nous les amoureux' ile 31 puan toplamış ve kazanmıştır.

Lüksemburg'un kazanmasıyla yarışma, 18 Mart 1962'de Lüksemburg Şehri'nde gerçekleşmiştir. 16 ülke aynı şekilde kalırken ilk kez 0 puan alan ülkeler (Avusturya, Belçika,

İspanya ve Hollanda) olmuştur. Yarışmayı üçüncü kez Fransa kazanmıştır. Fransa'ya birinci getiren Isabelle Aubret, Fransızca seslendirdiği 'Un premier amour' adlı şarkıyla 26 puan almıştır.

1963'de yarışmayı Fransa bütçe yetersizliği nedeniyle kabul etmemiştir ve yarışma Birleşik Krallık'a verilmiştir. Yarışma, 23 Mart 1963'de Londra'da gerçekleşmiştir. Katılımcılar önceki yıllar aynı ülkeler olmuştur. Norveç Jürisi'nin oylamasındaki sorun nedeniyle yeniden oylama yapılmış ve nihai sonuç ortaya çıkmıştır. Böylece İsveç'in birinciliği düşmüş, Danimarka birinci olmuştur. Grethe ve Jørgen Ingmann tarafından Danca seslendirilen 'Dansevise' 42 puanla birinci olmuştur (Eurovision, 19.09.2021). İskandinav ülkeleri arasında ilk kez bir ülke birinci olmuştur.

21 Mart 1964'de Danimarka'nın Kopenhag şehrinde düzenlenmiştir. Bu yıl yarışmanın kayıtları bir yangında yandığı için yalnızca radyo yayını ile birincinin gösterildiği küçük bir parça kalmıştır. Yarışmada 16 ülke yer almıştır. İsveç çekilirken Portekiz yarışmaya dâhil olmuştur. Portekiz, Almanya ve İsveç puan alamamıştır. O yıl ilk kez İtalya kazanmıştır. Gigliola Cinquetti'nin seslendirdiği İtalyanca 'Non Ho l'Età' şarkısıyla 49 puan toplamıştır. Bu yarışmada ilk kez siyasi bir eylem görülmüştür. Belçika'nın katılımından hemen önce, eylemci elinde "Franco ve Salazar'ı Boykot Et" yazılı bir pankartla sahneye girmiş ve eylemci hemen sahneden indirilmiştir (Eurovision, 19.09.2021).

20 Mart 1965'de İtalya'nın Napoli kentinde düzenlenen yarışmaya ilk kez İrlanda katılırken İsveç de geri dönüş yapmıştır. Böylece rekor kırılarak 18 ülke sahnede yer almıştır. Bu yarışmayı ikinci kez Lüksemburg kazanmıştır. France Gall, Fransızca şarkısı 'Poupee de cire, poupee de son' ile 32 puan toplayarak birinci olmuştur. İsveç'in kendi dili dışında İngilizce ile yarışmaya katılması dil kuralının gelecek yıl uygulanmasına neden olmuştur. Bu yarışmada Almanya, Belçika, Finlandiya ve İspanya 0 puan alarak sonuncu olmuştur.

Lüksemburg, başkenti olan Lüksemburg City şehrinde 5 Mart 1966'da 18 ülkenin katılımıyla yarışmayı gerçekleştirmiştir. Ülkelerin ana dilini kullanması kararı verilmiştir. Yarışmayı Avusturya'yı üçüncü kez temsil eden Udo Jürgens, Almanca olan 'Merci Cherie' adlı şarkıyla 31 puan toplayıp kazanmıştır.

8 Nisan 1967'de yarışma Avusturya'nın başkenti olan Viyana'da gerçekleşmiştir. Danimarka yarışmadan çekilmiş ve 1978'e kadar geri dönmemiştir. Bu yüzden yarışmaya 17 ülke katılmıştır. Yarışmayı ilk kez Birleşik Krallık kazanmıştır. Birleşik Krallık adına yarışan Sandie Shaw'ın İngilizce 'Puppet on a String' şarkısı, ikinci olan İrlanda'ya büyük fark atarak 47 puanla birinciliğini ilan etmiştir.

6 Nisan 1968'de Birleşik Krallık'ın başkenti Londra'da düzenlenen yarışma ilk kez renkli olarak yayınlanmıştır (Eurovision, 19.09.2021). Yarışma Avrupa'nın batısında değil, aynı zamanda doğusunda ve Tunus'ta da yayınlanmıştır. İspanya adına Katalanca 'La La La' adlı şarkıyla Joan Manuel Serrat katılacakken yarışmadan Franco yönetiminin baskısı ile çekilmiş onun yerine İspanyolca söylemesi için Massiel seçilmiştir. Massiel, yarışmadaki en yakın rakibi olan Birleşik Krallık adına yarışan Cliff Richard'ı 1 puan farkla geçerek 29 puanla kazanmıştır.

Yarışma 1969 yılının 29 Mart'ında İspanya'nın başkenti olan Madrid'de düzenlenmiştir. Avusturya, Franco yönetimini protesto etmek için yarışmadan çekilmiş ve 16 ülke yarışmaya katılmıştır ki çekilmesi yarışmada tek birincinin olabilme ihtimalini ortadan kaldırmıştır. İlk kez 1969 yılında dört tane birinci çıkmıştır. Her biri 18 puan almıştır. İspanya adına İspanyolca şarkısı 'Vivo cantando' ile Salome, Fransa adına Fransızca şarkısı 'Un jour, un enfant' ile Frida Boccara, Hollanda adına Felemenkçe 'De troubadour' ile yarışan Lenny Kuhr ve son olarak Birleşik Krallık adına İngilizce yarışan 'Boom Bang-a-Bang' adlı şarkısıyla Lulu birinciliği paylaşmıştır (Eurovision, 19.09.2021). Sahneye çıktıklarında dört ödül biri kazanan sanatçıya diğer üçü ise söz yazarlarına olmak üzerine paylaştırılmıştır. Bu yaşanan olay Eurovision tarihinde bir ilk ve son olmuştur.

2.2.6.3. 1970-1979 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

1970 yılına gelindiğinde 21 Mart'ta Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da düzenlenen yarışmaya 12 ülke katılmıştır. Finlandiya, Norveç, İsveç ve Portekiz bu durumu protesto etmek amaçlı katılmamıştır. Yarışmayı ilk kez İrlanda kazanmıştır. Dana adlı İrlandalı sanatçı İngilizce seslendirdiği 'All Kinds of Everything' şarkıyla 32 puan almış ve birinci olmuştur. Bu birincilik Kuzey İrlanda-İrlanda-Birleşik Krallık üçgeninde yaşanan çatışmaların durması için bir işaret niteliği taşımıştır.

1971 yılına gelindiğinde ise 3 Nisan'da Dublin'de yapılan yarışmaya Malta ilk kez katılmıştır. Danimarka dışında tüm çekilen ülkelerin geri gelmesiyle 18 ülke Eurovision'da boy göstermiştir. İlk kez Monako yarışmayı kazanmıştır. Severine, Fransızca söylediği 'Un banc, un arbre, une rue' adlı şarkıyla 128 puan alarak birinci olmuştur.

Monako'ya ev sahipliği teklifi götürülmüş ancak bunu geri çevirmiştir. Teklif Birleşik Krallık'a götürülmüştür. 25 Mart 1972'de Birleşik Krallık'ın bir parçası olan İskoçya'nın başkenti Edinburgh'ta 18 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiştir. İrlanda ilk ve son kez bu yarışmada İrlandaca söylemiştir. Yarışmayı Lüksemburg adına yarışan Vicky Leandros, Fransızca seslendirdiği 'Après toi' adlı şarkısıyla 128 puan toplayarak kazanmıştır.

7 Nisan 1973'te Lüksemburg'un başkenti olan Lüksemburg'da düzenlenen yarışmaya İsrail ilk kez katılırken Avusturya ve Malta yarışmadan çekilmiştir. İlk kez bir ülke üst üste kazanmıştır. Lüksemburg adına yarışan Anne Marie-David, Fransızca olarak seslendirdiği 'Tu te reconnaitras' adlı şarkıyla 129 puan toplamıştır (Eurovision, 20.09.2021).

1974 yılında Birleşik Krallık yine ev sahipliği yaparak 6 Nisan günü Brighton'da yarışmayı gerçekleştirmiştir. Yarışma haftasında Fransa'nın Cumhurbaşkanı Georges Pompidou'nun ölümü üzerine Fransa yarışmadan çekilmiş ve ilk kez Yunanistan katılmıştır. İtalya, temsilcisi Gigliola Cinquetti'nin seslendirdiği 'Si' şarkısının boşanma referandumuna olumsuz yansıtacağını düşünmüş ve kendi şarkısını yayınlamayı reddetmiştir. Bu yıl dördüncü kez Eurovision sunuculuğunu Katie Boyle yapmıştır ve bu rekor kırılmamıştır (Eurovision, 20.09.2021). Yarışmayı, dünyaca ünlü olan ABBA grubu İngilizce seslendirdiği 'Waterloo' adlı şarkı ile 24 puan toplayarak İsveç'e ilk birinciliğini getirmiştir.

Yarışma 22 Mart 1975'te İsveç'in başkenti Stockholm'de gerçekleşmiştir. Yarışmaya ilk kez Türkiye katılırken Fransa ve Malta yarışmaya geri dönmüştür. Yunanistan, Kıbrıs Barış Harekâtı'nı protesto etmek amaçlı yarışmadan çekilmiştir. Yarışmayı Hollanda adına yarışan Teach-In grubunun İngilizce olarak seslendirdiği 'Ding-A-Dong' şarkısı 152 puan alarak kazanmıştır.

1976 yılının 3 Nisan'ında Hollanda'nın Lahey kentinde yarışma düzenlenmiştir. Yarışmaya 1957 birincisi Corry Brokken sunuculuk etmiştir. Türkiye, Malta ve İsveç çekilirken Yunanistan ve Avusturya geri dönmüştür. Yarışmayı Birleşik Krallık adına katılan Brotherhood of Man grubunun İngilizce olarak seslendirdiği, 'Save Your Kisses for Me' adlı şarkı 164 puan alarak birinci olmuştur.

7 Mayıs 1977'de Birleşik Krallık'ın başkenti olan Londra'da düzenlenen yarışmaya İsveç geri dönerken Yugoslavya çekilmiştir. 1977'de dil kuralı yeniden devreye girmiştir. Almanya ve Belçika'nın temsilcileri bu kuralın konulmasından önce şarkılarını İngilizce olarak belirledikleri için yalnızca onlara izin verilmiştir. İlk kez bu yarışmada Tunus, Eurovision'a katılmak istemiş ancak geri çekilmiştir. Fransa adına yarışan Marie Myriam, Fransızca olan 'L'oiseau et L'enfant' adlı şarkıyla 136 puan almış ve birinciliğini ilan etmiştir.

22 Nisan 1978'deki yarışmaya 20 ülke katılmıştır. Yarışma Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenmiştir. Danimarka ve Türkiye geri dönmüştür. İlk kez bu yarışmada iki sunucu olmuştur. Yarışmayı İsrail adına yarışan İzhar Kohen ve The Alphabeta, İbranice söylediği 'A-Ba-Ni-Bi' şarkısıyla 157 puan toplayarak kazanmıştır.

31 Mart 1979'da İsrail'in Kudüs kentinde düzenlenen yarışmaya Türkiye son anda katılmamıştır. Gerekçesi ise Kudüs'te yapılmasıdır. Bu yarışmayı tıpkı 1972-1973 yıllarında peş peşe kazanan Lüksemburg gibi İsrail de kazanmıştır. Mart ayında yapılan son yarışma olmuştur. Gali Atari ve Milk & Honey grubunun seslendirdiği 'Hallelujah' adlı İbranice şarkı 125 puan toplayarak birinci olmuştur.

2.2.6.4. 1980-1989 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

1980 Eurovision'unun İsrail'de yapılması planlanırken İsrail yarışmaya hem mali hem de dini nedenler ötürü ev sahipliği yapmamıştır. 19 Nisan 1980'de Hollanda'nın Lahey kentinde düzenlenen yarışmaya İsrail ve Monako katılmama kararı alırken Türkiye geri dönüş yapmış ve Fas da ilk kez katılmıştır. Fas bu yıl dışında bir daha katılmamıştır. Yarışmayı İrlanda adına yarışan Johnny Logan, İngilizce seslendirdiği 'What's Another Year' şarkıyla 143 puan alarak kazanmıştır.

4 Nisan 1981'de yapılan yarışmaya İrlanda'nın başkenti ev sahipliği yapmıştır. Güney Kıbrıs ilk kez katılırken İtalya ve Fas çekilmiş, İsrail ve Yugoslavya geri dönüş yapmıştır. Yarışmayı Birleşik Krallık adına yarışan Bucks Fizz grubunun İngilizce söylediği 'Making Your Mind Up' şarkısı 136 puan toplamış ve kazanmıştır.

24 Nisan 1982'de gerçekleşen yarışma, Birleşik Krallık'ın Harrogate kentinde gerçekleşmiştir. Fransa ve Yunanistan yarışmadan çekilmiştir. Fransız devlet kanalı şarkıları beğenmediği için yarışmaya katılmaktan vazgeçmiştir. Yarışmayı ilk kez Almanya kazanmıştır. Nicole tarafından seslendirilen Almanca 'Ein Bißchen Frieden' adlı şarkı 161 puan toplayarak birinci olmuştur.

Yarışma Almanya'nın Münih kentinde 23 Nisan 1983 yılında gerçekleşmiştir. Yarışmaya Fransa, İtalya ve Yunanistan geri dönerken İrlanda çekilmiştir. Yarışma o dönemdeki en uzun yarışma olmuş ve üç saatten fazla sürmüştür. Bunun nedeni yarışmanın İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde sunulmasından kaynaklanmıştır (Eurovision, 20.09.2021). Yarışmayı Lüksemburg adına yarışan Corinne Hermes, Fransızca olarak söylediği 'Si La Vie Est Cadeau' şarkıyla 142 puan alarak kazanmıştır.

5 Mayıs 1984 yılında yarışma Lüksemburg'un başkenti Lüksemburg'ta düzenlenmiştir. İrlanda geri dönerken İsrail ve Yunanistan çekilmiştir. Yarışmayı İsveç adına yarışan Herreys, 'Diggi-Loo Diggi-Ley' adlı şarkısıyla 145 puan alarak birinci olmuştur.

Yarışma, İsveç'in Göteborg şehrinde 4 Mayıs 1985 tarihinde gerçekleşmiştir. Yarışmaya İsrail ve Yunanistan dönerken Yugoslavya ile Hollanda katılmama kararı almıştır. Yarışmada akılda kalan olay ise sunucusu Lill Lindfors'un oylamadan önce eteğinin yırtılması

şovu olmuştur ki bu görüntüyü gören izleyiciler büyük şok yaşamışlardır (Eurovision, 20.09.2021). Norveç ilk kez yarışmayı kazanmıştır. Norveççe 'La det swinge' adlı şarkıyla Bobbysocks! 123 puanla birinci bitirmiştir.

3 Mayıs 1986'da Norveç'in Bergen şehrinde yapılan yarışmaya ilk kez İzlanda katılmıştır. Yunanistan ve İtalya çekilirken Yugoslavya ile Hollanda geri dönmüştür. Eurovision tarihinde ilk ve son kez 16 yaş altındaki birinin yarışmayı kazandığı yıl olmuştur. 13 yaşındaki Sandra Kim, 'J'aime la vie' adlı Fransızca seslendirdiği şarkıyla 176 puan toplayarak Belçika'ya şu ana kadarki tek birinciliğini getirmiştir.

Belçika, iki kamu yayıncısının aralarındaki tartışmadan sonra nihayet 9 Mayıs 1987 yılında Brüksel'de yarışmaya ev sahipliği yapmıştır. Yunanistan ve İtalya yarışmaya dönerken o dönem en yüksek katılımı 22 ülke yarışmada yer almıştır. Yarışmayı İrlanda adına ikinci kez yarışan ve ikincisinde de birinci olan Johnny Logan İngilizce söylediği 'Hold Me Now' adlı şarkıyla yarışmayı 172 puan toplayarak kazanmıştır.

30 Nisan 1988 yılında gerçekleşen yarışma İrlanda'nın başkenti Dublin'de yapılmıştır. Güney Kıbrıs yarışmadan çekilmiştir. Yarışmayı ilerleyen dönemlerde ünlü olacak olan Celine Dion, İsviçre adına seslendirdiği 'Ne partez pas sans moi' adlı Fransızca şarkıyla 137 puan toplayarak Birleşik Krallık'ı 1 puanla geçmiş ve kazanmıştır.

İsviçre, ikinci ev sahipliğini Lozan kentinde 6 Mayıs 1989 yılında gerçekleştirmiştir. Güney Kıbrıs yeniden yarışmaya dönüş yapmıştır. Yugoslavya adına yarışan Riva grubu, Hırvatça seslendirdiği 'Rock Me' adlı şarkıyla 137 puan alarak ilk ve son kez birinciliği elde etmiştir.

2.2.6.5. 1990-1999 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

Yugoslavya'nın dağılmadan önce, yarışmaya ev sahipliği yaptığı tek yıl olmuştur. 5 Mayıs 1990'da Yugoslavya'nın Zagreb kentinde gerçekleştirilmiştir. Bu yıldan itibaren 16 yaşından küçük hiçbir yarışmacının yarışmasına izin verilmemiştir. Yarışmayı İtalya adına yarışan dünyaca ünlü Toto Cutugno, İtalyanca söylediği 'Insieme: 1992' adlı şarkıyla 149 puan alarak birinci olmuştur.

1991 yılının 4 Mayıs'ında Roma'da gerçekleştirilen yarışmaya İtalya'nın iki birincisi sunuculuk etmiştir. Yarışmanın ilk önce San Remo'da yapılması planlanmış ancak Irak-İran savaşının patlak vermesi nedeniyle güvenliğin üst düzeye çıkarıldığı Roma'da karar kılınmıştır. Hollanda çekilirken Malta 1975'ten sonra yeniden katılmıştır. 1969 yılından sonra ilk kez iki ülke birinciliği elde etmiş ancak AYB komitesinin incelemesi sonucu Fransa ile birinciliği paylaşan İsveç, daha çok yüksek puan almasıyla kazanmıştır (Eurovision,

21.09.2021). İsveç adına daha önce yarışan ve üçüncü olan Carola, bu kez 146 puanı alarak İsveççe seslendirdiği 'Fangad av en stormvind' adlı şarkı ile birinci olmuştur.

9 Mayıs 1992'de İsveç'in Malmö şehrinde gerçekleştirilen yarışmaya Hollanda geri dönüş yaparak 23 ülkenin katılımı ile yeni bir rekor kırılmıştır. İki kere birinciliği bulunan Johnny Logan'ın söz yazarı ve bestecisi olduğu 'Why Me?' adlı şarkıyı İngilizce olarak söyleyen Linda Martin, İrlanda adına 155 puan alarak yarışmayı kazanmıştır.

İrlanda'nın Munster şehrindeki yarışma, Millstreet kasabasında 15 Mayıs 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Bosna-Hersek, Hırvatistan ve Slovenya ilk kez katılmışlardır. Yugoslavya ise çekilmiştir. Yarışmada yine rekor kırılmış ve 25 ülke katılmıştır. İrlanda'daki yarışmayı ev sahibi ülke kazanmıştır. İrlanda adına İngilizce olarak 'In Your Eyes' şarkısını seslendiren Niamh Kavanagh, 187 puanla birinci sırada yer almıştır.

30 Nisan 1994'de yine İrlanda'nın ev sahipliğini yaptığı yarışma Dublin'de düzenlenmiştir. Bu yıl ilk kez katılan ülkeler olurken bazı ülkeler de çekilmiştir. Estonya, Litvanya, Macaristan, Rusya, Romanya, Polonya ve Slovakya ilk kez yarışmada boy gösterirken Türkiye, İtalya, Lüksemburg, Belçika, Danimarka, Slovenya ve İsrail çekilmiştir. Yarışmayı peş peşe üçüncü kez kazanan ilk ülke İrlanda olmuştur. İngilizce olarak seslendirdikleri 'Rock 'n' Roll Kids' adlı şarkıyla Paul Harrington ve Charlie McGettigan ikilisi 226 puan alarak yarışmayı birinci bitirmiştir.

İrlanda'nın altıncı kez ev sahipliği yaptığı yarışma 13 Mayıs 1995'te Dublin'de gerçekleştirilmiştir. Belçika, Türkiye, İsrail, Danimarka ve Slovenya geri dönüş yaparken Estonya, Finlandiya, Litvanya, Hollanda, İsviçre, Romanya ve Slovakya yarışmadan çekilmiştir. Yarışmayı Norveç ikinci kez kazanmıştır. Dünyaca ünlü olan Secret Garden, neredeyse sözsüz olan şarkısı 'Nocturne' ile 148 puanla birinci olmuştur. Sözleri ise Norveççedir (Eurovision, 22.09.2021).

18 Mayıs 1996'da Norveç'in başkenti Oslo'da yapılan yarışmaya 1993'teki gibi ön eleme kuralı getirilmiştir. Buna göre ev sahibi ülke dışında kalan 29 ülke elemeye girerken finale kalan 23 ülke yarışmaya hak kazanmıştır. Estonya, Finlandiya, Hollanda, İsviçre ve Slovakya yarışmaya dönerken Almanya, Danimarka, İsrail, Macaristan, Kuzey Makedonya, Rusya ve Romanya ön elemelerde elendiği için yarışmadan çekilmiştir. 23 ülkenin katıldığı yarışmayı bir rekor kırarak yedinci kez birinci olan İrlanda kazanmıştır. İrlanda adına Eimear Quinn'in İngilizce seslendirdiği 'The Voice' şarkısı 162 puan alarak yeniden Eurovision'u İrlanda'ya taşımıştır.

İrlanda'daki yarışma 3 Mayıs 1997'de Dublin'de düzenlenmiştir. Yarışmaya geçen yıl en az puan alan beş ülke katılamazken ondan önceki sene yarışan ülkeler yeniden katılabilmektedir. Böylece Belçika, Finlandiya ve Slovakya çekilirken Almanya, Danimarka, Macaristan, İtalya, Rusya yarışmaya geri dönüş yapmıştır. Yarışmayı Birleşik Krallık adına yarışan Katrina and The Waves grubunun İngilizce söylediği 'Love Shine a Light' adlı şarkısı 227 puan alarak birinci sırada tamamlamıştır. O zamana kadar ki en çok 12 puan alan ülke olma özelliğine sahip olmuştur.

Birleşik Krallık'ın Birmingham kentinde 9 Mayıs 1998 yılında 25 ülkenin katılımıyla yarışma gerçekleşmiştir. Birleşik Krallık ev sahibi olmada rekor kırmıştır (Eurovision, 22.09.2021). Yarışmaya ilk kez 1996 yılında katılan Kuzey Makedonya, ön elemeleri geçemezken bu yıl ilk kez finale kalmıştır. Yarışmaya geri dönen ülkeler ise Belçika, Finlandiya, İsrail, Romanya, Slovakya olurken Avusturya, Bosna-Hersek, Danimarka, İtalya, İzlanda ve Rusya çekilmiştir. Bu yıl yarışmayı, ilk kez katılan transseksüel yarışmacı Dana International, İbranice olan 'Diva' adlı şarkıyla kazanmıştır. İsrail adına yarışan Dana International, 172 puan toplamıştır (O'Connor'dan akt. Maurey, 2009: 86).

Yarışma İsrail'e taşınmıştır. 29 Mayıs 1999'da Kudüs'te düzenlenmiştir. Bu yıl diğer yıllardan farklı bir yıl olmuştur. 1977'den beri devam eden ana dil kuralı kaldırılmıştır. Orkestranın maliyetli olmasından dolayı sanatçılar şarkılarını canlı söylerken müzikler kayıttan verilmiştir. Bu yarışmaya en çok maddi destek veren Almanya, Birleşik Krallık, Fransa ve İspanya'nın her yıl finalde olacak şekilde kalmasına karar verilmiştir (Eurovision, 22.09.2021). Yarışmaya Avusturya, Bosna-Hersek, Danimarka, İzlanda ve Litvanya geri dönerken Finlandiya, İsviçre, Kuzey Makedonya, Romanya, Slovakya, Macaristan ve Yunanistan yarışmadan çekilmiştir. Yarışmayı ilk kez üç kişi sunmuştur, ikisi kadın biri erkek sunucu olmuştur. Yarışmayı dördüncü kez İsveç kazanmıştır. İsveç'i temsil eden Charlotte Nilsson İngilizce olarak seslendirdiği 'Take Me to Your Heaven' adlı parçayla 163 puan toplayarak birinci olmuştur. Charlotte Nilsson'a ödülünü vermek için ödülü alan Dana International yarışma tarihindeki en büyük kazayı gerçekleştirmiş ve ödülle birlikte yere düşmüştür. Birinci şarkının yeniden okunmasının ardından Kosova-Yugoslavya Federal Cumhuriyeti arasındaki savaş nedeniyle ölen insanların anısına 1979'da İsrail'in kazandığı 'Hallelujah' şarkısını tüm temsilciler bir arada söylemiştir.

2.2.6.6. 2000-2009 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

2000 yılı Eurovision'da değişimlerin olacağını gösteren yıl olmuştur. İsveç'in başkenti Stockholm'de 13 Mayıs 2000'de gerçekleşen yarışma internet üzerinde yayınlanan ilk

Eurovision yarışması olmuştur. İlk kez Letonya Eurovision sahnesinde yerini alırken Slovakya, Yunanistan ve Portekiz ekonomik nedenlerden dolayı yarışmamaya karar vermiştir. Bosna-Hersek, Litvanya, Slovenya ve Polonya ise ön elemeye kaldıkları için yarışmadan çekilmiştir. Finlandiya, Makedonya, Romanya, Rusya ve İsviçre yeniden Eurovision'a dönmüşlerdir. Yarışma artık küçük alanlardan büyük alanlara taşınmıştır. Tele-oylama sistemi tam anlamıyla oturmuştur. Hareketli LED'ler bu yıl yarışmaya girmiştir. Yarışmayı Danimarka adına yarışan Olsen Kardeşler kazanmıştır. İngilizce söyledikleri 'Fly on the Wings of Love' şarkı 195 puan alarak birinci olmuştur.

12 Mayıs 2001'de gerçekleşen yarışmaya Danimarka'nın başkenti Kopenhag ev sahipliği yapmıştır. Yarışmaya 23 ülke katılmıştır. Bosna-Hersek, Yunanistan, Litvanya, Polonya, Portekiz ve Slovenya geri dönmüştür. Avusturya, Belçika, Güney Kıbrıs, Finlandiya, Kuzey Makedonya, Romanya ve İsviçre yarışmadan çekilmiştir. Yarışmayı ilk kez bir Baltık ülkesi olan Estonya; Tanel Padar, Dave Benton ve 2 XL üçlünün seslendirdiği 'Everybody' adlı İngilizce şarkı ile 198 puanla ilk sırada tamamlamıştır.

25 Mayıs 2002'de Estonya'nın başkenti Tallinn'de gerçekleşen yarışmada ilk kez slogan kullanılmıştır. 'Modern Bir Masal' sloganıyla 24 ülkenin katıldığı yarışmaya Avusturya, Belçika, Güney Kıbrıs, Finlandiya, Kuzey Makedonya, Romanya, İsviçre yeniden dönerken İzlanda, İrlanda, Hollanda, Norveç, Polonya ve Portekiz çekilmiştir. AYB yarışmaya katılımını artması için Portekiz ve İsrail'e davet göndermiştir. Portekiz katılmayacağını açıklayınca Letonya ön eleme grubunda sınırda olduğu için onun yerine katılabilmektedir. Böylece yarışmayı kazanma şansını elde etmiştir. Letonya'yı İngilizce 'I Wanna' şarkıyla temsil eden Marie N, 176 puan alarak birinci olmuştur.

Yarışmaya ev sahipliği yapan Letonya'nın başkenti Riga 24 Mayıs 2003'de o zamana kadar ki en yüksek katılım olan 26 ülkeyle yarışmayı düzenlemiştir. Türkiye normalde elenirken 2002'de Almanya'dan puan alamaması üzerine şikâyetle bulunmuş ve AYB'de Türkiye'yi 2003 yarışmasına katılabileceğini bildirmiştir. Ukrayna yarışmaya ilk kez katılmıştır. İzlanda, İrlanda, Hollanda, Norveç, Polonya ve Portekiz geri dönerken Danimarka, Finlandiya, İsviçre, Kuzey Makedonya ve Litvanya çekilmiştir. Bu yılın sloganı ise 'Sihirli Buluşma' olmuştur. 2001 ve 2008 arası dönemde ilk kez yarışmayı kazanan ülkeler listesine Türkiye'de eklenmiştir. Yarışmayı Türkiye adına yarışan Sertab Erener, İngilizce 'Everyway That I Can' adlı şarkısıyla 167 puan alarak kazanmıştır. Yarışma tarihinin en kıran kırana geçen oylaması olmuştur çünkü ilk üçte yer alan ülkelerin arasında oy farkları çok azdır. Türkiye 167, Belçika 165 ve Rusya 164 puan almıştır.

2004 yılı Eurovision tarihinde yarı finallerin devreye girdiği yıl olmuştur. 12 Mayıs 2004 yarı final, 15 Mayıs 2004'te de Türkiye'nin en büyük şehri olan İstanbul'da final gerçekleştirilmiştir. Yarışmaya 36 ülke katılmıştır (Eurovision, 23.09.2021). 2000'lerde ev sahipliğini başkentin yapmadığı tek yıl 2004 yılı olmuştur. Bu yarışmada 2008 kadar uygulanacak olan kural devreye girmiştir. Önceki yıl ilk onda bitiren ülkeler ile dört büyük ülke ve ev sahibi ülke finalde yer alırken diğer ülkeler yarı finalde yer almıştır. Yarı finalden 10 ülke finale kalarak 25 ülkeli final oluşturulmuştur. Arnavutluk, Andorra, Belarus ve Sırbistan-Karadağ ilk kez katılırken İtalya, Fas, Lüksemburg, Slovakya ve Macaristan dışındaki diğer ülkeler geri dönmüşlerdir. Bu yılın sloganı ise 'Aynı Göğün Altında' olurken Eurovision'un simgesi olan kalpli logo da ilk kez bu yıl kullanılmıştır. Ukrayna adına yarışan Ruslana, hem İngilizce hem de Ukraynaca söylediği 'Wild Dances' adlı şarkıyla 280 puan toplayarak birinciliği ilk kez ülkesine taşımıştır.

Ukrayna'nın başkenti Kiev'de düzenlenen yarışma, 19 Mayıs yarı final ve 21 Mayıs final olmak üzere iki aşamalı gerçekleşmiştir. Bu yıl yarışmaya katılımda rekor kırılmıştır. 39 ülkenin katıldığı yarışmaya Bulgaristan ve Moldova ilk kez katılırken Macaristan geri dönüş yapmış ve çekilen olmamıştır. Lübnan bu yarışmada yer almak istemiş ancak İsrail ile ilgili politikalarından ötürü yarışmadan çekilmiştir. Bu yılın sloganı Ukrayna'nın uyanışını simgelemesi ve geçen yılın devamı niteliğinde olması için 'Uyanış' olmuştur. Yarışmayı Yunanistan adına İngilizce 'My Number One' adlı şarkıyla katılan Helena Paparizou, 230 puan toplayarak kazanmıştır.

Eurovision'un 50. yılı olduğu için 22 Ekim 2005'te Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da özel bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışmayı İsveçli ünlü grup ABBA 'Waterloo' şarkısıyla kazanmıştır. Yarışma tarihinin en iyi şarkısı unvanını almıştır (News BBC, 24.09.2021).

2006 yılında yarışma, 18 Mayıs yarı final ve 20 Mayıs final olmak üzere iki aşamalı olurken 37 ülke katılmıştır. Normalde 38 ülke katılacakken Sırbistan-Karadağ'ın ulusal finalinde oylamada hilesi yapılmıştır ve bu olay sonrası yarışmadan çekilen ülkenin sadece şarkıları oylamasına izin verilmiştir. Yarışmaya ilk kez Ermenistan katılırken çekilen ülkeler Sırbistan-Karadağ, Avusturya ve Macaristan olmuştur. Bu yıl slogan ise 'Ritmi Hissedin' duyurulmuştur. Örümcek kamera kullanımı ve oylamada 1-7 arası oyların topluca verilip 8-10-12 puanların tek tek söylenmesi ilk kez bu yılda gerçekleşmiştir. Yarışmayı ilk kez bir rock şarkısı kazanmıştır. Finlandiya'yı temsil eden Lordi İngilizce söylediği 'Hard Rock Hallelujah' ile 292 puan alarak birinciliğini açık ara bildirmiştir.

2007 yılında Finlandiya'nın başkenti Helsinki'nde düzenlenen yarışma 10 Mayıs yarı final ve 12 Mayıs final olmak üzere iki aşamalı gerçekleşmiştir. Yine bir rekor kırılmış ve 42 ülke katılmıştır. İlk kez Gürcistan, Sırbistan, Karadağ ve Çekya yarışmada yer alırken Avusturya, Macaristan geri dönmüş ve Monako çekilmiştir. Yarışmanın sloganı ise 'Gerçek Fantezi' olmuştur. Yarışmaya daha önceleri Yugoslavya ardından Sırbistan-Karadağ adıyla katılan Sırbistan ve Karadağ ayrılarak iki farklı ülke olarak katılım sağlamıştır. 1956'dan beri ilk kez bir ülke ilk katıldığı yıl kazanmıştır. Sırbistan adına yarışan Marija Şerifoviç kendi ana dili olan Sırpça seslendirdiği 'Molitva'yla 268 puan alarak kazanmıştır. 1998'den beri ilk kez tamamen anadilde bir şarkı yarışmada birinci olmuştur.

Sırbistan'ın başkenti Belgrad'da 2008 yılında düzenlenen yarışma, 20, 22 Mayıs yarı finaller ve 24 Mayıs final olmak üzere üç aşamalı yarışma olmuştur. Yarışma tarihinde bir rekor daha kırılmıştır. 43 ülkenin katıldığı yarışmaya Azerbaycan ve San Marino ilk kez katılırken Avusturya çekilmiştir. Bu yarışmada yarı finallerde ilk 9 ülke tele-oylamadan, 10. ülke ise jüri oylamasında en yüksek puanı alan ülkelerden seçilmişti. Buna göre İsveç ve Polonya finale katılmaya hak kazanmıştır. Bu yılın sloganı ise 'Seslerin Bütünleşmesi' olarak açıklanmıştır (Eurovision, 24.09.2021). Yarışmayı ilk kez Rusya kazanmıştır. Rusya'ya birinciliği 2006 yılında ikinci olan Dima Bilan, İngilizce seslendirdiği 'Believe' adlı şarkıyla 272 puan alarak getirmiştir. Bu yıldan itibaren Eurovision ödülü olarak günümüzde de bilinen eski tip camdan mikrofon verilmektedir.

Rusya'nın başkenti Moskova'da 12-14 Mayıs'ta yarı finalleri ve 16 Mayıs'ta da finali düzenlenen yarışmada Eurovision tarihinin en büyük sahnesi yapılmıştır. Gürcistan ve San Marino çekilirken Slovakya yeniden yarışmaya dönmüştür. 2001'den beri ilk kez slogan kullanılmamış olsa da logonun adı olan 'Fantastik Kuş' belirtilmiştir. Bu yıldan 2016 yılına kadar %50 halk %50 jüri oylaması devreye girmiştir. Yine yarı finallerde jüriden en yüksek oyu alan ülkeler 10. finalist olarak finale yükselmeye hak kazanmıştır. Yarışmayı, 2016'daki oylama sistemi değişikliğine kadar en yüksek puan olan 387 ile Norveç adına yarışan Alexander Rybak İngilizce söylediği 'Fairytale' ile kazanmıştır.

2.2.6.7. 2010-2019 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

2010'da yaşanan ekonomik kriz Eurovision Şarkı Yarışması'nı da etkilemiştir. Yarışma, Norveç'in başkenti Oslo'da ilk olarak 18-20-22 Mayıs tarihlerinde planlansa da Şampiyonlar Ligi finali ile çakışmasından dolayı 25-27 Mayıs yarı finaller ve 29 Mayıs Final olacak şekilde değiştirilerek düzenlenmiştir. Ekonomik krizden dolayı LED ekran yerine daha düşük bütçeli bir işlem uygulanmıştır (Eurovision, 25.09.2021). Bu yıl slogan yeniden

kullanılmaya başlanmıştır. ‘Anı Yaşa’ sloganı ile Avrupa’daki evlerdeki durumu göstermek adına 39 katılımcı ülkenin halkını yansıtmaları için yapay oturma salonları oluşturulmuştur. Gürcistan geri dönüş yaparken Andorra, Macaristan, Karadağ ve Çekya yarışmadan çekilmiştir. Yarışmayı uzun bir aradan sonra Almanya, Lena Meyer’in seslendirdiği İngilizce şarkısı olan ‘Satellite’ ile 246 puan toplayarak birinci olmuştur.

Türkiye’den sonra ilk kez birinci olan bir ülke ev sahipliğini başkentte değil de başka bir şehirde yapmıştır. 10 ve 12 Mayıs yarı finaller, 14 Mayıs final olmak üzere üç aşamadan oluşan 2011’deki yarışmaya Almanya’nın Düsseldorf şehri ev sahipliğinde bulunmuştur. Yarışmanın yapıldığı arena Eurovision tarihinin en büyük seyircisine ev sahipliği yapmıştır. Bu yılın sloganı ise ‘Yüreğinin Atışını Hisset’ olarak belirlenmiştir. 43 ülkenin katıldığı yarışmaya uzun yıllar sonra İtalya geri dönüş yapmıştır. İtalya’nın yanı sıra Avusturya, Macaristan ve San Marino’da yarışmadaki yerini alırken geri çekilen olmamıştır. Eurovision’u Avrupa’nın doğusuna götürecek olan Azerbaycan adına yarışan Eldar ve Nigar ikilisi İngilizce söyledikleri ‘Running Scared’ adlı parçayla 221 puan toplayarak kazanmıştır.

22 ve 24 Mayıs yarı finaller, 26 Mayıs final ile üç aşamalı olan 2012 Eurovision Şarkı Yarışması, Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de düzenlenmiştir. Yarışma için sıfırdan bir salon yapan Azerbaycan’a 42 ülke gelmiştir. Normalde 43 ülke olacakken Ermenistan, güvenlik endişeleri yüzünden yarışmadan çekilmiştir (Eurovision, 25.09.2021). Yarışmaya Karadağ dönerken Polonya da çekilmiştir. Bu yılın sloganı ise ‘Ateşi Yak’ olmuştur. Bunun nedeni ise Azerbaycan’ın ateşler yurdu olarak anılmasından kaynaklıdır. İsveç, temsilcisi Loreen’in İngilizce söylediği ‘Euphoria’ adlı şarkı ile o zamana kadar ki en yüksek ikinci puan olan 372 puanı alarak 5. kez birinciliğini elde etmiştir.

2013’deki yarışmaya İsveç’in Malmö şehri 14-16-18 Mayıs tarihlerinde ev sahipliği yapmıştır. 1995 yılından beri ilk kez tek başına bir kadın sunuculuk yapmıştır. Yarışmaya Ermenistan dönerken Türkiye, Portekiz, Slovakya ve Bosna-Hersek çekilmiştir. Yarışmada Azerbaycan’ın oy toplama hilesi yaptığı yönünde söylentiler ortaya çıkmıştır (Dailymail, 25.09.2021). AYB bunun için inceleme başlatmış ancak tam sonuç alamamıştır. ‘Biz Biriz’ sloganı yarışmanın sloganı olmuştur. Yarışmayı üçüncü kez Danimarka kazanmıştır. Emmelie De Forest, İngilizce seslendirdiği ‘Only Teardrops’ şarkısıyla 281 puan toplayarak birinci olmuştur.

6-8-10 Mayıs 2014’de Danimarka’nın başkenti Kopenhag’da eski bir tersanede yapılan yarışmaya 2006’dan beri en düşük katılım gerçekleşmiş ve 37 ülke sahneye çıkmıştır. Polonya ve Portekiz geri dönerken Bulgaristan, Güney Kıbrıs, Hırvatistan ve Sırbistan çekilmiştir. ‘#Bizekatıl’ adlı slogan yarışma için seçilmiştir ve hashtag etiketi ile sosyal

medya etkileşimi sağlanmıştır. Yarışmayı ilk kez bir Drag Queen kazanmıştır. Conchita Wurst İngilizce söylediği ‘Rise Like a Phoenix’ şarkısıyla 290 puan alarak Avusturya’ya 1966’dan beri ikinci kez birinciliği getirmiştir.

60. Eurovision olan 2015’teki yarışmaya 19-21-23 Mayıs tarihlerinde Avusturya’nın başkenti Viyana ev sahipliği yapmıştır. Ukrayna yarışmadan çekilirken Çekya, Güney Kıbrıs ve Sırbistan geri dönmüştür. Avrupa ve çevresinde toprağı bulunmamasına rağmen 30 yıldır Eurovision’u yayınlayan Avustralya özel olarak davet edilmiştir. Finalde 27 ülke yarışmıştır. ‘Köprüler Kuralım’ sloganı ile ülkeler arası ilişkilerin iyi olması amaçlanmıştır. İlk kez bir ev sahibi ülke 0 puan alarak sonuncu olmuştur. Sonunculuğı 0 puan alan Almanya ile birlikte paylaşmıştır (Eurovision, 26.09.2021). Yarışmayı 6. kez İsveç kazanmıştır. İsveç ve Rusya, 2012’de olduğu gibi aynı sırada yarışmayı bitirmiştir. İsveç’i temsil eden Mans Zelmerlöv’ün İngilizce olan ‘Heroes’ şarkısı 365 puan alarak birinci olmuştur. Bu yıl Eurovision’un resmi kalpli logosu yeniden düzenlenmiştir. Eski logo üzerindeki pürüzler ortadan kaldırılmış ve keskin hatlar verilmiştir (Her şeyden bihaber wordpress, 26.09.2021).

Yarışma 6. kez İsveç’e gitmiştir. 10-12-14 Mayıs 2016’da İsveç’in başkenti Stockholm’de yapılmıştır. İlk başta 43 ülke katılacakken Romanya, AYB’ye borcunu ödememesi sonucu diskalifiye edilmiştir. Portekiz çekilmiştir. Ukrayna, Bosna-Hersek, Bulgaristan ve Hırvatistan geri dönüş yapmıştır. ‘Bir Araya Gelelim’ sloganıyla Avrupa’ya birlik olma mesajı verilmiştir. 2016’da yeni oylama sistemine geçiş yapılmıştır. Eski sistemde halk ve jüri oylamasının ortalaması alınırken bu oylamada iki oylamanın toplamı alınmaktadır. Yarışmayı ikinci kez Ukrayna, Jamala’nın yarı Kırım Türkçesi ve yarı İngilizce söylediği ağıt içerikli ‘1944’ adlı şarkısı 534 puan alarak kazanmıştır.

Yarışmaya 9-11-13 Mayıs 2017’de Ukrayna’nın başkenti Kiev ev sahipliği yapmıştır. Tıpkı geçen yıl olduğu gibi bu yılda 43 ülke katılacakken Ukrayna-Rusya arasındaki kriz nedeniyle Rusya yarışmadan çekilmiştir. Bosna-Hersek ise maddi zorluklardan ötürü yarışmaya ara vermek zorunda kalmıştır. Portekiz ve Romanya geri dönüş yapmıştır. ‘Çeşitliliği Kutla’ sloganı ile yarışmadaki çeşitliliği dile getirmesine rağmen Ukrayna’nın Rusya’ya yönelik siyasi kararı AYB tarafından kınanmıştır. Yarışmayı ilk kez 1964’de katılan ve hiçbir birinciliği, ikinciliği ve üçüncülüğü bulunmayan Portekiz kazanmıştır. Portekiz adına yarışan Salvador Sobral, ‘Amar Pelos Dois’ adlı Portekizce şarkıyla 758 puan alarak birinci olmuştur ki 2007’den beri tamamı anadilinde söylenen şarkıyla kazanan ilk şarkı olmuştur. Portekiz aynı zamanda yarışmadaki en yüksek puanı elinde bulundurmaktadır.

Portekiz’in başkenti Lizbon’da 8-10-12 Mayıs 2018’de yapılan yarışmaya 43 ülke katılmıştır. Rusya yeniden yarışmaya geri dönüş yapmıştır. 2010’dan beri ilk kez LED ekran

kullanılmamıştır. Yarışmada yine bir ev sahibi ülke sonuncu olmuştur. ‘Herkes Gemiye!’ sloganı bu yılın sloganı olarak ilan edilmiştir. İsrail bu yarışmayı dördüncü kez kazanmıştır. Netta Barzilai, İngilizce söylediği ‘Toy’ şarkısı ile 529 puan alarak birinciliği kazanmıştır.

14-16-18 Mayıs 2019’da yarışma İsrail’in başkenti Tel Aviv’de düzenlenmiştir. 41 ülke katılmıştır. Normalde 43 ülke olacakken Bulgaristan ekonomik nedenlerden ötürü geri çekilmiş, Ukrayna ise temsilcisini seçmesine rağmen kanal içerisindeki kriz nedeniyle yarışmadan çekilmiştir. Yarışmanın düzenleneceği alanın geç bulunmasından ötürü İsrail’e büyük eleştiriler gelmiştir. Bu yarışmada da ev sahibi jüriden 0 puan almıştır. Bu yılın sloganı ise ‘Düş Kurmaya Cesaret Et’ olmuştur. Hollanda, 1975’ten beri ilk kez yarışmayı yeniden kazanmıştır. Duncan Laurence’in seslendirdiği İngilizce olan ‘Arcade’ şarkısı 498 puan toplamıştır.

2.2.6.8. 2020-2023 Yılları Arasında Eurovision Şarkı Yarışması

2020 yılı dünya açısından zor bir yıl olmuştur. Birçok doğa felaketi, insani felaketler yaşanmıştır. Küresel salgın ise en belirgin felaket olarak yerini almıştır. 12-14-16 Mayıs 2020’de Hollanda’nın Rotterdam şehrinde ‘Açıl!’ sloganı ile yarışmanın yapılması planlanmıştır. Bulgaristan ve Ukrayna geri dönerken Karadağ ile Macaristan çekilmiştir. 18 Mart 2020’de yapılan açıklamayla birlikte, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını nedeniyle yarışma iptal edilmiştir (CNN Türk, 27.09.2021).

2021 yılında yeniden normalleşme aşamalarının yaşanmasıyla birlikte yarışma 18-20-22 Mayıs tarihlerinde Hollanda’nın Rotterdam şehrinde yapılmıştır. ‘Açıl!’ sloganı aynı kalsa da logo değişmiştir. Ermenistan, Azerbaycan ile arasındaki çatışmalardan dolayı yarışmadan çekilmiştir, Belarus’un ise şarkısında siyasi mesaj barındırması sonucu 2024 yılına kadar AYB üyeliği askıya alınmıştır. 39 ülkenin yarıştığı yarışma salgın kurallarına göre düzenlenmiştir. Her duruma karşı ülkelerin performanslarını stüdyolarda çekerek herhangi bir acil durumda bu görüntülerle yarışabilmesine olanak sağlanmıştır. Hükümetin salgına yönelik sıkı kuralları nedeniyle Avustralya yarışmaya uzaktan katılmıştır (Eurovision, 28.09.2021). Yarışmayı 1990’dan sonra üçüncü kez İtalya kazanmıştır ve böylece 2017’den sonra kendi dilinde söylenen bir şarkı kazanmıştır. İtalya’nın temsilcisi Maneskin adlı grubun seslendirdiği ‘Zitti e buoni’ adlı parça 524 puan almıştır. 2021 yılı içerisinde hem Duncan Laurence hem de Maneskin dünyaca ünlü olmuştur.

10-12-14 Mayıs 2022’de İtalya’nın Torino şehrinde gerçekleştirilen yarışmaya 40 ülke katılmıştır. Normalde 41 ülke katılmayı planlamış ancak Rusya diskalifiye edilmiştir. AYB’nin açıklamasında Ukrayna’yı işgal eden Rusya’nın yarışmada yer almasının yarışmayı

itibarsızlaştıracağı endişesi bildirilmiş ve AYB'nin apolitik bir kuruluş olduğunun yanı sıra yarışmanın birleştirici gücünün korunmasına önem verdikleri vurgulanmıştır (Eurovision, 26.03.2022). 'Güzelliğin Sesi' 2022'nin sloganı olarak bildirilmiştir. Yine bu yıl yarışmada katılımcı ve yayıncı kuruma karşı yapılan yoğun eleştirilere yönelik AYB, sağduyulu olunması gerektiğini bildirmiştir. Yarışmayı Ukrayna 631 puanla kazanmıştır. Eurovision tarihinin en yüksek halk puanını toplayan ülke, 439 puanla tüm ülkelerden puan almıştı. Yarışmaya katılan 40 ülkenin 28'inden halk oylamasından tam 12 puan alan Ukrayna bir rekor kırmıştır (Eurovision World, 15.05.2022).

2023 yarışmasının Ukrayna'da yapılması düşünülse de Rusya'nın işgali altında olmasından dolayı Birleşik Krallık'ta yapılmasına karar verilmiştir. 7 Ekim 2022'de duyuruyla yarışmanın Liverpool'da gerçekleştirileceği bildirilmiştir. Eurovision kalbinin içinde Ukrayna bayrağı, şehir adında ise Liverpool adı kullanılarak iki ülkenin ortak çalışacağı açıklanmıştır.

2.2.7. Eurovision Şarkı Yarışması'nda Türkiye

Türkiye, Avrupalı bir ülke olduğunu göstermek adına birçok alanda girişimde bulunmuştur. Bunlardan birisi de Eurovision Şarkı Yarışması'dır. Türkiye, 'Eurovision' kavramına uzak değildir çünkü TRT'nin yayınlarını yaptığı ağ 'Eurovision Ağı' olarak bilinen ağıdır. 1975 yılında Türkiye'nin Eurovision Şarkı Yarışması'nda yer almasını sağlayan kişi usta sunucu olan Bülent Özveren'dir (Biyografi, 03.10.2021). Türkiye 1975'ten 2013 yılına kadar birkaç geri çekilme dışında tüm yıllar boyunca katılmıştır. Türkiye'nin yarışmada yer aldığı süre boyunca 1 birincilik, 1 ikincilik, 1 üçüncülük, 3 dördüncülük, 2 yedincilik, 1 dokuzunculuk ve 1 onunculuğu olmuştur. Türkiye 2000'den sonra İngilizce ağırlıklı olarak yarışmada şarkılarını söylemiştir. 2013'te ise yarışmamaya karar vermiş ve yarışmadan çekilmiştir.

Eurovision'a ilk kez 1975'te katılan Türkiye, Semiha Yankı'nın seslendirdiği 'Seninle Bir Dakika' adlı şarkıyla yarışmadaki yerini almıştır. 1974 Kıbrıs Harekâtı'ndan dolayı Avrupa ülkeleri tarafından boykota maruz kalmıştır ve Monako'dan yalnızca üç puan alarak sonuncu olmuştur. Alınan bu kötü sonuçlar sonucu Türkiye 1976 ve 1977'de yarışmada yer almamıştır ancak yayınlamıştır. 1978'de Türkiye'yi Fransa'da Nilüfer ve Grup Nazar temsil etmiş ancak 2 puan alarak 18'nci sırada yarışmayı tamamlamıştır. 1979'da Türkiye adına Maria Rita Epik & 21. Peron 'Seviyorum' adlı şarkıyla temsil etmeye hak kazanmıştır. 1979'da İsrail'in başkenti olduğunu söylediği Kudüs'te yarışmayı yapacağını duyurması sonucu Arap ülkeleri Türkiye'ye baskı yapmış ve Türkiye yarışmadan çekilmiştir (Eurovision, 03.10.2021).

1980'de ise Türkiye, ulusal final yarışması düzenlemek yerine Ajda Pekkan'a bu görevi vermiş ve şarkılar arasından 'Petrol' şarkısı jüri tarafından seçilmiştir. Hollanda'da yapılan yarışmada 23 puan toplayan Ajda Pekkan, 15'inci sırada yarışmayı bitirmiştir. Türkiye ilk 12 puanını Fas'tan almıştır. 1981 yılında ise İrlanda'ya Modern Folk Üçlüsü & Ayşegül Adinç ile katılan Türkiye 'Dönme Dolap' parçasıyla 9 puan alabilmiş ve yarışmayı 18'inci sırada bitirebilmiştir. Birleşik Krallık'ta düzenlenen 1982 yılındaki yarışmaya Türkiye'yi temsilen Neco, 'Hani?' adlı şarkıyla katılmış ve 20 puan alarak 15'inci olabilmiştir. 1983'de Türkiye, Çetin Alp & Kısa Dalga ile katılıp 0 puan alarak sonunculuğu İspanya ile birlikte paylaşmıştır. 1984'de Beş Yıl Önce Beş Yıl Sonra ile 'Halay' adlı şarkıyla yarışan Türkiye 37 puanla 12'nci sırada yarışmayı tamamlamıştır. 1985'e Türkiye'yi Mazhar, Fuat ve Özkan 'Diday diday da' şarkısı ile temsil etmiş ve 36 puan alarak 14'üncülük ile yarışmayı bitirmişlerdir. 1985 Eurovision'un sunucusu Lill Lindfors Mazhar, Fuat ve Özkan isimlerini uzun bulması sonucu MFÖ şeklinde kısaltmış ve böylece MFÖ olarak kalmıştır

(Kral Müzik, 04.10.2021). 1986 yılında Türkiye o zamana kadar ki en iyi derecesi olan 9'unculuğu Klips ve Onlar grubunun seslendirdiği 'Halley' şarkısıyla 53 puan alarak elde etmiştir. 1987 ise Seyyal Taner & Grup Lokomotif'in seslendirdiği 'Şarkım Sevgi Üstüne' 0 puan alarak sonuncu olmuştur. 1988'de yine MFÖ Türkiye'yi temsil etmiştir. 'Sufi' şarkısı 37 puanla 15'incilikle yetinmiştir. 1989'da temsilcisi Pan grubu olmuş olan Türkiye 'Bana Bana' ile 5 puan alarak 22 ülke arasından 21'inci sırada tamamlamıştır.

Türkiye'de 1990'lara gelindiğinde pop müziğin patlama yaptığı yıllar olsa da Eurovision'a basit şarkılar gönderilmiştir. 1990'da Kayahan, 'Gözlerinin Hapsindeyim' ile 21 puan alarak 17'de kalmıştır. 1991'de İzel, Reyhan & Can üçlüsü 'İki Dakika' ile 44 puanla 12'incilik elde etmiştir. 1992 yılında Aylin Vatankoş'un seslendirdiği 'Yaz Bitti' şarkısıyla 19'uncu sırada kaldığı 17 puanı almıştır. 1993'te 'Esmer Yarım' şarkısıyla Burak Aydos, 10 puan alarak 21'inci sırada yarışmayı bitirmiş ve 1994'teki yarışmaya Türkiye katılma hakkını kaybetmiştir. 1995'te Arzu Ece, 'Sev' 21 puan almış ve 16'ıncı sırada yer almıştır. 1996'da Şebnem Paker, 'Beşinci Mevsim' şarkısıyla ön elemeyi '69' puan alarak 7'inci bitirmiştir ve Eurovision finalinde yer almayı hak kazanarak '57' puan alarak 12'inci bitirmiştir. 1997 yılında yine Şebnem Paker, Grup Etnik ile Türkiye'yi Dublin'deki yarışmada temsil etmiştir. Türkiye ilk kez ilk üçe girmiştir. 'Dinle' şarkısı 121 puan almıştır. 1998'de Tüzmen, 'Unutmazsın' şarkısıyla 25 puan alarak 14'üncü olmuştur. 1999'da İsrail'de yarışmaya katılan Türkiye, Tuba Önal & Grup Mistik'in seslendirdiği 'Dön Artık' adlı şarkıyla 21 puan alarak 16'ıncı olmuştur.

2000'lerde Türkiye artık şarkıları yarı İngilizce ya da tamamen İngilizce olacak şekilde seslendirmiştir. 2000'de Türkiye'yi Pınar Ayhan & Grup SOS, yarı Türkçe yarı İngilizce 'Yorgunum Anla' şarkısıyla 59 puan toplayıp ilk kez 10'uncu olmuştur. 2001'de Sedat Yüce, yine yarı Türkçe yarı İngilizce seslendirilen bir parça olan 'Sevgiliye Son' ile 41 puan almış ve 11'inci sırada yarışmayı bitirmiştir. 2002'de Türkiye'yi temsil eden Buket Bengisu & Grup Safir yine yarı Türkçe yarı İngilizce olarak seslendirilen 'Leylaklar Soldu Kalbinde' adlı şarkıyla 29 puan toplayarak 16'ıncı olmuştur. Kurallara göre Türkiye'nin 2003'teki yarışmaya katılmaması gerekirken Almanya'nın Türkiye'ye yönelik oy veren hatları devre dışı bırakması sonucu TRT, AYB'ye bu durumu bildirmiştir. AYB, Türkiye'nin başvurusunu doğru bulmuş ve 2003'te yer almasına izin vermiştir.

Türkiye ilk kez bu yarışmada İngilizce bir şarkı ile katılmıştır. Sertab Erener'in seslendirdiği 'Everyway That I Can' adlı parça Türkiye'ye birinciliği 167 puanla getirmiştir. Birinciliğin gelmesinde en önemli etken olarak ise o dönemde AB ile ilişkilerin hiç olmadığı kadar iyi olması, Güney Kıbrıs ile olan ilişkilerin normalleştirilmeye çalışılması, ABD'nin

Körfez İşgali'ne sınırlı olarak destek verilmesi, AB'nin kültürel yeni çalışmaları ve Türk diasporasının Avrupa'da etkin olması gösterilmektedir (Kuyucu, 2018: 50). 2004'te Türkiye yarışmaya ev sahipliği yapmıştır. Türkiye'yi Athena grubu İngilizce seslendirdiği 'For Real' şarkısı ile temsil etmiş ve 195 puan alarak Türkiye'nin ilk dördüncülüğünü getirmiştir.

2005'te ise Türkiye ulusal final düzenlemiş ve Gülseren, 'Rimi Rimi Ley' şarkısıyla temsil etmiştir. 2005'te Türkiye, 92 puan alarak 13'üncü olmuştur. 2006'da ise Türkiye'yi Sibel Tüzün 'Süper Star' adlı şarkıyla hem Türkçe hem de İngilizce olarak temsil etmiş ve 91 puan alarak 11'inci olabilmıştır. TRT, 2007'de bu kez teklifi Kenan Doğulu götürmüştür. Kenan Doğulu 'Shake It Up Şekerim' şarkısıyla Türkiye'ye 163 puanla ikinci kez 4'üncülüğü getirmiştir. 2008'te Mor ve Ötesi, 'Deli' şarkısıyla temsil etmiştir. Türkçe olarak en iyi ikinci derecesini alan Türkiye 138 puanla 7'inci sırada tamamlamıştır. 2009'da Türkiye'yi Hadise 'Düm Tek Tek' adlı İngilizce şarkıyla 177 puan toplamış ve dördüncü olmuştur. TRT, Hadise'nin giydiği giysiden ötürü bu yıldan itibaren kadın sanatçı göndermemiştir (Diken, 06.10.2021).

2010 yılında Türkiye, Eurovision'a Manga grubunu göndermiştir. 'We Could Be The Same' adlı İngilizce şarkıyla 170 puan alan Türkiye, Eurovision'daki ilk ikinciliğini almıştır. 2011'de Türkiye yakaladığı peş peşe başarılarından uzaklaşmıştır. 2011'de Yüksek Sadakat'ın seslendirdiği 'Live It Up' şarkısı yarı finalde 47 puan alarak 13'üncü olmuş ve finale çıkamadan elenmiştir. 2012'de ise Türkiye'nin son katıldığı yarışma olmuştur. Can Bonomo'nun temsil ettiği yarışmada Türkiye 'Love Me Back' şarkısıyla 112 puanla 7'inci olmuştur. 2013'teki yarışmaya katılmayan Türkiye bir daha yarışmaya dönmemiştir. Yarışmadan çekilmelerinin nedeni olarak mali yönden en çok yardımda bulunan 5 ülkenin son sıralarda yer almasına rağmen finallerde olmasını göstermiş ve bu durumun doğru olmadığını bildirmiştir (Milli Gazete, 07.10.2021). 2014 Eurovision'unun birincisi Conchita Wurst için dönemin AB'den sorumlu bakanı Volkan Bozkır'ın transfobik yorumu büyük tepki toplamıştır. 2015'te TRT Genel Müdürü Şenol Göka, Eurovision'a dönebileceklerini açıklasa da yarışmaya dönülmemiştir. 2016 yılında Jamala'nın Eurovision'u Kırım Türkçesi bir parçayla kazanması Türkiye'nin 2017'deki yarışmaya geri dönüş yapacağını düşündürmüş olsa da dönüş yapılmamıştır. 2018, 2019, 2020, 2021'de yarışmaya geri dönülmemiştir. 2022'de TRT Genel Müdürü geri dönüş için çalıştıklarını belirtmiş olsa da görevden alınması sonucu bu çalışma gerçekleşmemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇERÇEVELEME KURAMI VE ANALİZİ

3.1. Çerçeveleme Kuramı

Sosyal bilimler alanında yer edinen çerçeveleme kavramının, teorik ve genel olarak bir tanımı yapılamamaktadır. Genellikle haber metinleri üzerinde kullanılan çerçevelmelerde belli teknikler kullanılmaktadır çünkü bu teknikler hem anlatımı güçlendirmekte hem de ifadeye farklı bir bakış açısı katmaktadır. Bu teknikler ise yorumlama, vurgulama, seçme, öne çıkarma ve dışta bırakma olarak gösterilmektedir.

İletişim alanında kullanılan çerçeveler birtakım gerçeklik içeren olguların ayrıştırılmasında etkin bir araç olarak görülmektedir. Okuyucu ve izleyicinin her türlü çeşitliliğe olan dikkati değerlendirildiğinde içeriklerin yönlendirilmesi ve ne tür bir konumlandırmada yer alacağı çerçeveler aracılığıyla sağlanmaktadır. Aktarılan her bilginin aktaran tarafından iletildiği süreçte onun bakış açısına dayalı düzenlenmesi nedeniyle etkileyen yapıya sahip olduğu belirgin bir biçimde görülebilmektedir.

Çerçeveleme kavramı sosyal bilimler içerisinde görünür halde olmaya başlamış ve büyük önem görür duruma gelmiştir. Diğer disiplinlerle ilişkili olsa da karşılıklı ortak bir tanımı bulunmamaktadır. İletişim alanında ve diğer disiplinlerde kullanılabilir olabilmesine yönelik düzenlemeye gerek duyulmaktadır. Toplumda düzenleyici yapıya sahip kitle iletişim araçları kültürün etkisinde yer alabilmektedir. Suskunluk Sarmalı ile Gündem Belirleme kuramları medya ve toplum arasındaki bağa dikkat çekmektedir.

Çerçeveleme analizi sosyal bilimler alanında kendine daha çok yer bulmuştur. Diğer alanlardan ayrı olarak özellikle iletişim alanında önemli yere sahip olan çerçeveleme analizi, haberlerdeki tüm unsurların yanı sıra haberin yapısındaki süreçleri de incelemektedir. Böylece haberde kullanılan çerçeve ortaya çıkarılarak, aktarılan kişinin hangi iletiyi verdiği saptanabilmektedir. Çerçeveleme analizinin yanında içerik analizi de iletişim içerisinde nesnel, düzenli ve nicel olarak betimleyerek araştırmada çerçevelemeye destekleyici bir analiz olmuştur.

3.1.1. Çerçeveleme Kuramına Öncül Olan Kuramlar

Çerçeveleme sosyal bilimlerin içerisinde görülse de bu kavrama yönelik kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Çerçevelemeyi ilk kez ortaya koyan Erving Goffman olmuştur. Goffman, kişilerin olağan şekilde devam eden yaşamları üzerinde yaptıkları çerçevelerin bir kısmında varlıkların öne sürdüğü düşüncelerin ve ilkelerin bir düzende belirgin olduğunu, bu etmenler dışında kalan büyük bölümün ise kişiye özgü açının bilgisini oluşturmada eksik kaldığını söylemektedir. Bunun yanı sıra oluşturulma seviyesi ne şekilde olursa olsun her çerçevenin kendi sınırlarında adlandırılan sınırsız sayıdaki somut vakaların tespit edilmesi, kavranması ve isimlendirilmesine yönelik olanaklar verdiğini belirtmektedir (Goffman'dan akt. Durur, 2011: 24).

Çerçeveleme teknikleri kullanıldığında anlatımın güçlü olması, aktarılmada farklılık elde etmektedir. Entman, daha önceki araştırmalarda belirgin bir biçimde kavramsal anlamda tanımların olmayışından ve uygulanabilir ölçütlerden çok bağlama özgü olması nedeniyle, çerçevelemeyi 'düzenli olmayan dağınık bir olgu' olarak dile getirmiştir (Entman'dan akt. Özarslan, 2007: 29). Çerçeveleme yapısal olarak tercih ve önem üzerine kuruludur. Her araştırmacı çerçeveleme üzerine yaptığı çalışmalarda farklı anlamlar üretmiştir. Bazı araştırmacılar da gündem kurma gibi başka kavramlarla çerçevelemeyi işlemiştir.

İletişimde kullanılan çerçeveler birtakım gerçek olguların seçilmesi konusunda en etkili araç olarak görülmektedir. Topluma aktarılan her türlü görsel, işitsel iletilerdeki farklılıklara yönelik duyarlılık değerlendirildiğinde, hangi açıdan ele alınıp ne biçimde bir merkeze oturtulacağı konusunda en büyük görev çerçevelere düşmektedir çünkü çerçeveler bu sürece yön vermektedir. Yaşananları ileten kişinin yapısal bakış açısına dayanarak sağlanan iletinin düzenlenmesi sonucu olarak, çerçevelemenin etkilemeye yönelik yapıya sahip olduğu da belirtilmektedir.

Sosyal bilimlerde çerçeveleme önem kazanan bir kavram haline gelmiştir. Özellikle medya üzerine yapılan iletişim araştırmalarında farklı alanlarla ilişkilendirildiğinde ortak bir tanımın olmadığı görülmektedir. Çerçevelemenin, iletişim alanında ve diğer alanlarda kullanılabilir olabilmesine yönelik sağlam bir düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır. Son otuz yıl içerisinde çerçevelemeye yönelik çalışmalar giderek artmıştır. Çerçeveleme etki araştırmalarında ortaya konulan bulgulara bakıldığında, kişilerin belirli bir eyleme yönelik karar alma ve eylemle ilgili düşünce, yargı oluşturma sürecinde değerlendirmeye yönelik ve neredeyse tüm alanları içine alacak bir biçimde uygulanma alanı ortaya konduğu gözlenmektedir (Akmeşe, 2020: 40). Sosyal bilimler alanında gerçekleştirilen çalışmalarda, çerçevelemenin etki alanında kararların alınmasında, siyasal görüşlerin tercih edilmesinde,

toplumu etkileyen bir olaya yönelik bakış açısının belirlenmesi sırasında kişilerin bu durumlara uyumlu bir biçimde karşılık verme davranışı gösteren olgularda son derece dikkate değer sonuçlar ortaya konmuştur.

Dördüncü güç olan medyanın iki önemli görevi vardır. Yasama, yürütme ve yargının denetlenmesi ile gözetlenmesi özelliğinin yanı sıra farklı yaşam biçimlerinden görüşleri, düşünceleri aktararak düşünce alanında zenginliği oluşturma etkisi bulunmaktadır. Bu etki ancak tekelleşmemiş özgür rekabet ortamında gerçekleşebilmektedir. Toplum üzerindeki etkisi ise, medya toplumu hem bütünleştirebilme hem de güdüleyebilme özelliğine sahiptir. Bazı durumlarda medyada oluşacak davranışlar topluma etki edebilmektedir. Ortaya konulan bu süreçte ‘Gündem Belirleme’ ve ‘Suskunluk Sarmalı’ kuramları ile medya ve toplum ilişkisi gösterilmektedir (Anık’tan akt. Yüksel, 2007:576).

3.1.1.1. Gündem Belirleme Kuramı

McCombs ve Shaw tarafından geliştirilip ortaya konan gündem belirleme kuramı, toplumda gündemin oluşturulması konusunda medyanın ne denli etkin olduğunu belirten bir kuramdır. Topluma aktarılacak haberlerin ne denli önemli ya da önemsiz olduğuna yönelik karar vermenin ve kamuoyunca ne tür bir bilginin bilinip bilinmeyeceğine dair amaç yürütülmektedir. Özellikle öne çıkarılmak istenilen haber içeriğinde, iletilen kitlenin içinde bulunduğu yaşamdan bir parça olmasıyla ilgili olarak kendini oluşturmaktadır. Kitlelerin bakış açısına göre medyada yer alan haberin veya olayın en çok yer tutması durumunda en önemli haberin bu olduğu algısı vardır (Özsali, 2017: 8). Bilinmeyen bir şey ise medya tarafından hangi haberin daha çok gündemde tutulacağı medyanın kendine yakın bulduğu ideoloji ile doğrudan bağlantılıdır.

Medya, kişilerin kanaat ve tutumlarına yönelik gündem belirlemede etkin bir güce sahiptir. Kuramın önemli araştırmacıları McCombs, Shaw ve Lippmann gibi isimler vardır. Bernard Cohen’in araştırmasında kuram ile ilgili olarak yaptığı çalışmada; ‘basın insanların ne düşünmesi gerektiğini söylemede yeterli olmayabilir ancak okuyuculara ne konuda düşünmeleri gerektiğini söylemede başarılıdır’ görüşünü ortaya koymuştur (Cohen’den akt. Kopan, 2010). Theodore White’ın yaptığı bir çalışmada Amerika’da başkanlık seçimleri sırasında basının gücü seçim kampanyalarına büyük etki etmektedir. Başka çalışmalarda seçimlerde basının seçmenleri yönlendirme konusunda etkili olduğu ortaya konmuştur. Kampanyaların sundukları ile seçmenlerin değer yargıları arasında büyük bir bağlantı olduğu görülmüştür. Bu paralel ilişki, McCombss ve Shaw’ın ortaya koyduğu kuramın etkin bir yapıda olması sonucu ortaya çıkmıştır.

İnsanların üzerinde etkisi olan medya, gündem belirleme kuramında bir başka çalışılan konudur. Yapılan çalışmalarda medyada öne çıkan öğelerin, kişilerin algısında da ön plana çıkmasına ilişkin veriler bulunmuştur. Gündem belirlemeye yönelik tanımlar genel olarak medyanın halk üzerindeki etkisi ile ilişkili olmaktadır. Bu etkiler her zaman farklı olmuştur. 1960'lı yıllara gelindiğinde ise artık medyanın güçlü bir yapıda olduğu görüşleri kendini göstermiştir.

Gündem oluşturma kuramı ile çerçeveleme arasında bir bağ bulunmaktadır. Denetleme düzeyinde olan bu ilişki, haberin önemi bakımından gündem içerisindeki etkilerine bakmaktadır. İkinci düzey gündem belirleme kuramında çerçevelemenin farklı bölümleriyle konuların ve olguların doğrultusunu görünür hale getirmeye ve eşgüdümün uyumlu olmasına, kimin ya da ne tür bir şeyin sorumlu olduğu yerleri vurgulama, bunlarla ilgili değişik çözüm ve hızlı yönlerin belirtilmesi ile ortaya çıkmaktadır (Özer ve Özer'den akt. Şentürk ve Tos, 2018: 84). Gündem oluşturma ile çerçevelerin kullanımına dikkati vermek, çerçevelemenin bir kuram olarak sunulmasından ve üzerinden durulmasından çok daha büyük öneme sahiptir.

3.1.1.2. Suskunluk Sarmalı Kuramı

Elisabeth Noelle-Neumann tarafından ortaya konulan kuramın temelinde kamuoyunun anlaşılması ve açıklanması yatmaktadır. Neumann'ın ortaya koyduğu suskunluk sarmalı kuramı iletişim alanında önemli bir konuyu kapsamaktadır. Toplumda egemen görüşlerin karşısında farklı görüş belirtmede zorluğun çekilmesi, hâkim görülen görüşlerden ayrı olan görüşün sessizleşmesine neden olmaktadır. Kitle iletişim araçları burada görüşlerin söylemesinde ya cesaret veren ya da cesareti ortadan kaldıran bir konumda yer almaktadır (Kırık vd., 2021:2). Suskun Sarmalı Kuramı, siyasette seçim dönemlerinde oy verenlerin oy verme tutumu ile toplumun zihnini araştırmaya dayalı çalışmalarda etkin bir kuram durumuna gelmiştir. Daha çok insanın ruhsal ve akılsal yapısına dayalı tutumlar ile davranışlarına dikkat eden bir kuramdır.

Bireyler toplum içerisindeyken kendi görüşlerini topluma aktarmaz ve bunu gizli tutarak toplumun ortak görüşündeki çizgiden ayrılmazlar, bu durumda suskunluk sarmalının kitlesi meydana gelir. Kitlenin oluşumundaki temel nedene bakıldığında ise dışlanma korkusunun kendini göstermesi yatmaktadır. Toplumun ona yaklaşımını dikkate alan bireyler kendi davranışlarını bu toplumun norm kuralları çerçevesine sokarak şekillendirirler.

Neumann, yalnızca siyasi içerikli durumlara değinmemektedir. Toplumu inşa eden kültürel kodlar, gelenekler ve göreneklerin de bu suskunluk sarmalına dâhil edilmesine bakmaktadır. Leon Festinger tarafından geliştirilmiş olan Bilişsel Çelişki Kuramı ile kişiler,

tutum ve inançları arasında çelişkiye düştüklerini hissettikleri an, tutumlar ve davranışlarıyla kendileriyle ve diğer insanlara göstermek istedikleriyle bilişsel düzeyde daha çok gerginlik hissetmektedir. Bu gerginlik halinden kurtulmak için de farklı yollar uygulamaktadır (Festinger'den akt. Görkem, 2018: 103). Festinger'in bu kuramı, Neumann'ın kuramının ortaya çıkmasında etkili bir rol oynamıştır.

Sosyal etki üzerine ilgili deneyler yaparak bu kuramda önemli yer edinen Solomon Asch bir çalışma gerçekleştirmiştir. Asch, yaptığı çalışmada kişilerin doğruyu bilmelerine rağmen çoğunluğun izlediği kararı takip ettiğini ortaya koymuştur. Burada çoğunluğun kararı yanlış olsa dahi ona uyumlu şekilde kararlar vermişlerdir (Boz, 1999: 43). Bu çalışmada ortaya konan sonuç ise kişi öğrenmekten çok dışlanma korkusu ile doğru bilinen bir gerçeği bile toplumun önünde söylemekten çekinmektedir. Toplum içerisinde yalnız kalan bireyler toplumu gözlemleyerek kendi düşünce yapısına sahip kişilerin olup olmadığını denetlemektedir. Toplum içerisinde aynı düşünceye sahip kişilerin çokluğunu fark ederse bu duruma yönelik olarak kendi düşüncesini topluma rahat bir biçimde aktarabilir. Bu düşünce az sayıda kişide olsa dahi bu durum çoğunluğun görüşü ile uyumlu olduğu bilincini oluşturmaktadır. Burada devreye kitle iletişim araçları girmektedir. Kitle iletişim araçlarında ortaya konan söylemler toplumdaki görüşlerin daha ağır olduğu yönünde bir algının oluşmasına neden olur.

Neumann, suskunluk sarmalı kuramında beş varsayım üzerinde durmaktadır. Neumann'ın varsayımları:

- Birey çevresinde belirlenen düşüncelerin ne tarafa doğru evirildiğine bakar, bu incelemelerle ortaya çıkan düşünce ve görüşlere yönelik zihinlerinde düzgün biçimde bir düşünce belirir. Hangi görüşün ön planda hangisinin arka planda değersizleştiği gözlemlenerek toplumdaki yansımaya etki eder.
- Bireyin görüşlerini belirtmesi çevresindeki görüşlerle ilişkilidir. Görüşler uyuşursa açıklama isteği belirir.
- Bireyin kişisel görüşleri ile toplum görüşleri arasındaki fark fazla ise kendi görüşlerini söylememeyi ve gizlemeyi tercih eder. Eğer çevre ile görüşler aynı olursa bu zaman görüşlerini açıklama gereksinimi duyabilmektedir.
- Bireyin o anki görüşü ile gelecekteki görüşü arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Görüşlerde yaygınlık olduğunda ya da azalma olduğunda bu duruma göre yön değiştirebilmektedir. Toplumda oturmuş kalıp görüşlerde değişim çok az gözlemlenmektedir.

- Bireyin özel olarak gördüğü görüşünü açıklama ihtiyacı duyması ancak o dönemdeki görüşlerle ilintilidir. Bu görüşler ile farklılık gösteriyorsa bireyin kendi düşüncesini açıklaması gelecekteki duruma göredir. Birey bu çoğunluğa uymadığı vakit dışlanacağı korkusuna maruz kalır ve görüşlerini açıklama durumu değişiklik gösterir (Neumann'dan akt. Koç, 2000: 120).

İleri toplumlarda kamuoyunun oluşmasında en etkin güç medyadır. Azınlık durumundaki görüşe karşılık medya tarafından destek gören görüş, diğer görüşün görünmesini engelleyerek güçlü bir noktaya ulaşabilmektedir. Medyanın topluma aktardığı görüşler toplum tarafından genel görüş olarak görülmektedir.

3.1.2. Disiplinler Arasında Çerçeveleme

Çerçeveleme, konusu bakımından birçok bilimsel disiplinlerde önemli bir yere ve kökene sahiptir. Sosyal bilimlerin içerisinde yer alan sosyoloji, psikoloji ve diğer alanlarda da elde edilen gerekli bilgilerle çeşitliliğin oluşumuna katkı sağlamıştır. Çerçeveleme özellikle Bateson'ın psikoloji alanında yaptığı çalışmalarla ön plana çıkmıştır. Bateson'un ortaya koyduğu çerçevelerle gerçekliğin onları yorumlanmasına dayalı bir ortak özellik paylaşmaktadır. Bu çerçevelere bakıldığında iletiyle ilgili olarak bağlantılı olunan ileti dışındaki ileti geri plana atılarak, izleyicinin iletiyi daha iyi anlamasına yardımcı olmaktadır (Abreu, 2015: 428). Sosyolog olan Goffman çerçeveleme için ortaya koyduğu teoride ise çerçevelerin değişimini ve yüz yüze etkileşimde çerçevelenmenin çatışma potansiyelini yanlış anlamalara yönelik çalışmasıyla ortaya koymaktadır.

Gamson ve Modigliani ortaya koyduğu çerçevelerde toplumdaki güçlerin ve grupların baskın yapısını kurarak bir konu ya da olay hakkındaki kamusal söylemi ne denli biçimlendirdiklerini çalışmışlardır ve bunu 'yorum paketleri' olarak değerlendirmişlerdir (Scheufele & Tewksbury, 2007; 13). Hallahan ise halkla ilişkiler açısından değerlendirmiştir. Hallahan, halkla ilişkiler çalışanlarına yönelik çalışmasında mesajların nasıl oluşturulduğuna odaklanan yaklaşımla çerçevelemeyi, kavramsal olarak insanların bilgiyi incelemek, yargıda bulunmak ve çevresindekiler hakkında çıkarımlarda bulunarak kullandıkları temel psikolojik süreçlere bağlamıştır (Hallahan, 1999: 206). Scheufele, çerçeveleme üzerine yaptığı medya etkileriyle birlikte kitle iletişimin tüm aşamalarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Çerçevelemeler bu çabaları bir bütün olarak birleştirebilmektedir. İletişim içerisinde yer alan çerçeveler yorumlama biçimleri olarak değerlendirilmektedir. Çerçeveler konularla ya da konu başlıkları olarak görülmemelidir çünkü çerçeveler temel olarak her konuya

uygulanabilecek biçimde bir yapıdadır. Çerçeveler dört unsurdan oluşan yapıdadır. Sorunun tanımı, çözüm önerisi, neden sonuç yorumu ve ahlaki değerlendirmedir.

3.1.3. Çerçeveleme Kuramının Doğuşu

İnsanlar arasında ilk zamanlardan beri iletişim önemli bir yere sahip olmuştur. Sosyal bilimler içerisinde de önemli bir yer edinmiştir. İletişimin temel yapısı olan kaynak, ileti, kanal, alıcı ve geribildirim düzeni bu süreçte etkin rol oynamaktadır. Bu süreçteki en önemli unsur olan ileti, çerçevelemede önemli bir yer tutmaktadır çünkü çerçevelemenin bir parçası konumundadır. Çerçeveleme ileti üzerinde birtakım değişiklikler yaparak kimi yerlerde belirginlik ortaya konurken kimi yerlerde ise arka plana atılarak bu istenilen ileti verilebilir. Bu durum haber konuları üzerinde düzenlenmelere neden olabilmektedir.

Çerçeveleme Analizi adlı çalışmayla Goffman, çerçevelemeden deneyimleri anlamlandırma, belirli sınıflara koyma ve örgütlenme amacıyla yararlanıldığını dile getirmektedir. Yorum şemaları, anılan çerçeve kişilerin yaşananları ve bilgileri algılamalarına, ifade etmelerine fırsat verebilmektedir (Demir, 2010: 162). Sosyoloji alanında çerçevelemeye bakıldığında bu sürecin kişinin bilişsel bir süreci olduğu görülebilmektedir. Bu durum bir bütün olarak değerlendirildiğinde sistemsel açıdan bilinçli ilerleyen bir çizgide değildir. Bilişsel alan üzerine yapılan çalışmalardaki varsayımlarla eş değer düzeydedir.

Sosyo-psikoloji alanında ilk kez ortaya çıkan çerçeveleme diğer alanlarla da bağlantılı olmuştur. Psikoloji alanında gerçeklik algısının yönlendirilmesine değinilirken sosyoloji alanında ise yüz yüze etkileşim üzerinde çalışılmıştır. Bir başka çalışma ise siyaset ve toplumsal hareketler üzerine yapılırken çerçevelemeye ‘yorum paketleri’ adı verilmiştir. İletişim alanında ise kitle iletişim ile medya arasındaki çalışmalar gerçekleşmiştir. McCombs, çerçeveleme analizini medyada daha belirgin şekilde kullanmaktadır.

3.1.4. Bir Kavram Olarak Çerçeveleme

Çerçevelemenin bilimler içinde kendine yer bulmasına rağmen tam olarak nasıl bir tanıma ya da metin olarak ne şekilde açıklamaya sahip olduğu belli değildir. Tam tanımı olmasa da çerçeveleme için ‘iletişimde metnin vurgulanma gücünü tanımlamaya uygun bir yol’ uygun görülebilir. Ortaya konan çerçevelerin çözümlenmesi için konuşma, haber ya da roman gibi kişinin bilincine yönelik bilginin aktarılması ve bilinçte etkin olabilmesiyle ortaya çıkabilmektedir.

Çerçevelere yönelik yapılan tanımlarda farklılık olsa da genel olarak çerçeveler haberlerin içindeki öykü, söylem, vurgulama, yorumlama ve dışa aktarma kalıpların

aktarılmasında düzenlemenin altı çizilerek vurgulanmaktadır. Entman, çerçevelerin işlevlerini dört başlıkta açıklama gereği görmüştür. İlkinde çerçevelerin sorunları tanımlanırken ikincisinde nedenleri daha sonrasında ise ahlaki yargıların bulunması ve buna göre çözüm önerisinin gerçekleşmesi olarak açıklamıştır (Entman'dan akt. Kavaklı, 2012: 67).

Çerçeveleme üzerine araştırma yapan araştırmacılar farklı tanımlarda bulunmaktadır. Bir tanıma göre önemli yere sahip olaylarda anlam kazandırılmasında ne olduğunu belirlemek için merkeziyetçi düzenleyici bir düşünce olarak tanımlanırken başka bir tanım ise haberlerin üretilmesinde ve deneyimlerinde ideolojik süreçlerle ilişkilendirmektedir. Psikoloji alanındaki araştırmacılar çerçevelemeyi, senaryo ya da kalıbın içerisindeki kavramsal değişiklik olarak öne sürmektedir (Wicks, 1986: 5).

Bazı araştırmacılar çerçevelemeyi gündem belirlemenin devamı olarak görmektedir. McCombs'ın gündem belirlemesi ile benzerlik taşımaktadır. Bu yaklaşıma göre gündemdeki haberler, gündemin kendisi hareketli bir etkileşim durumundaki konuların ve olayların tümü olarak görülmektedir (Kılıç, 2020: 94). Çerçeveleme ile gündem belirlemenin benzerliği birbirine yakın olsa da çerçevelemenin tam tanımı olmaması nedeniyle çalışmalarda ayırım yapılmadan gündem belirleme, önceleme ve çerçeveleme iç içe geçmiştir.

3.1.5. Çerçevelerdeki İşleyiş

Entman, çerçevelemeyi iletişim alanında medya etkileri ile ilk kez kullandığında, çerçevelere teşhis koyarak değerlendirme önerisinde bulunmuştur. Entman'ın ortaya koyduğu çerçevelemenin işlevlerine bakıldığında algılanan gerçekliğin kimi yönlerini seçerek bu yönlerdeki belirli bir sorunun tanımını, nedensellik yorumunu, ahlaki değerlendirme ya da ortaya çıkarılan ögenin sorununun çözümüne yönelik bir biçimde iletişim metninde daha açık bir duruma getirmektir (Entman, 1993: 52).

Entman'ın ortaya koyduğu 'Soğuk Savaş' çalışması, iletişim sürecinde meydana gelen en az dört konunun olduğunu bildirmektedir. Bunlara bakılacak olursa; metni hazırlayan iletişimci, metnin kendisi, metni alan alıcı ve bu metnin içerisinde bulunduğu kültürdür. İletişimcilerin aktardığı söylemler içinde bulunduğu düzene uygun olarak çerçeveler oluşturularak çerçevelemede bulunurlar. Burada metin ile konuyu destekleyici sözlü ve yazılı birtakım sözcüklerle çerçeveler belirlenip ve aktarılır. Metin içindeki çerçeveler alıcının düşünmesi ve kararını vermesinde etkili olabilmektedir. Kültür ise çerçevelerin deposu görevini görmektedir, gözlemsel olarak ortak çerçeveler grubu olarak belirtilmektedir. Dört konunun çerçevelemede ortak işlevleri bulunmaktadır.

Entman, çerçevelerde ‘seçim’ ve ‘belirginlik’ kavramları üzerinde durmuştur. Çerçevelemenin algılanan gerçekliğin bir kısım yönlerini seçip, bu yönlerin iletişimde kullanılan metinde belirgin durumda kullanıldığını belirtmiştir (Entman’dan akt. Turancı, 2021: 123). Çerçevenin aktarımında metinler, içerdiği imgelerle ilişkilendirilmesiyle önemli duruma geçebilmektedir. Metinlerdeki gizli kalmış iletiler alıcının kodlarına uyumlu ise ona hitap edebilmektedir. Bazı durumlarda metin içerisindeki iletinin alıcının içinde bulunduğu şemalar nedeniyle algılaması zor olabilmektedir. Amacına uygun olan metinlerdeki iletiler alıcıya aktarıldığında alıcının zihninde gizli kalmış olan bilgi işlemini uyandırabilmektedir.

Kahneman ve Tversky’nin ortaya koyduğu çerçevelemenin gücüne yönelik çalışmada, çerçevelemenin gerçekliğin kimi yönlerini geriye atarak kimi yönlerini de ileri sürerek ve vurgulayarak ne şekilde işlediğini göstermiştir. Bu deneylerle aynı gerçeklik farklı çerçevelenmiş iletilerin kişilerin karar alma mekanizmalarını ne denli etkilediğini ortaya koymaktadır (Kahneman ve Tversky’den akt. Demir, 2010: 167).

Bu deneylerle birlikte Kahneman ile Tversky’nin çerçevelerin gerçekliğin kimi yönlerine dikkat çekerken kimi yönlerinden de uzaklaştırdığını belirtmektedir. Çerçevelerin kimi zaman verdiği iletiler kadar, göz ardı ettiği iletiler de bulunmaktadır. Edelman’ın ortaya koyduğu anlatı içerilikte, olguların sınıflandırılıp değişiklik göstermesi ve gerçekliğin biçim değiştirerek hazır gerçekliklerin bir görüntüsünün oluşması çerçevelerin önemini belirgin hale getirmiştir. Edelman’ın çerçevelemelerdeki farklı sınıflandırmaları, belli politik kazanımlar elde etmektedir. Sınıflandırmadaki şemalar politik yönlerle iknada önemli bir yerde olmaktadır. Siyaset ve siyasi arasındaki gerginlik çerçeveleme için birincil olarak görülen sahneler olarak değerlendirilmektedir (Edelman, 1993: 232).

İletiyi alan alıcıların yorumlamasında ve diğer biçimde bilgiye sahip olduklarında etkiye maruz kalma durumu belirginliğini korumaktadır. Yorumların çerçevelerin dışına itilmesinin temel nedeni budur. Çerçeveleme açısından yapılan kamuoyu araştırmalarına yönelik çalışmada, insanların büyük bir kısmının sorulara yanıt verirken düşüncelerine göre yanıt verdikleri ortaya konulmuştur. Bu araştırmaların temel sonucunda konunun karşı çerçevelemesiyle metnin tamamlanması bulunmamaktadır.

3.1.6. Çerçevelemenin Seviyeleri ve Etkileri

Bertram Scheufele’nin ortaya koyduğu çerçevelemenin sistem düzeyleri ile çerçevelemede düzeyler tespit edilmiştir. Yatay ve dikey düzeylere sahiptir. Yatay düzeyde yer alan birinci düzeyde olan politikacılar, siyasal aktörler, ikinci düzeyde haber sistemi ve üçüncü düzeyde yer alan alıcılar, toplum düzeyinde belirlenebilir. Dikey düzeyde ise üç

şekilde belirlenebilir. İlki olaylar, sonuçlar ya da nedenler gibi ilgili şemaların ortaya koyduğu kavramsal bileşim, ikincisi ise kamusal ya da medyalar arasındaki söylemler ve üçüncü ise bu söylemlerin ürünleri olan metne dayalı yapılardır (Scheufele, 2004: 402).

Yatay düzeyde olan seviyede iletişimciler ve alıcılar, toplum ve toplumun içinde bulunduğu aktörlerle seviyeler tespit edilmektedir. Kavramsal ya da metin içerikli çerçevelerde de seviyeler belirlenebilmektedir. Kamuyu ilgilendiren bazı söylemlere çerçeveler eklenmektedir. Dikey düzeyde olan çerçevede ise üç türlü çerçevenin belirlenmesi gerçekleşmektedir. İlki olay örgüleriyle ilişkili çizgilerin ortaya çıkardığı kavramsal bir birleşim, ikincisi kamusal alan ya da iletişimi sağlayan medyalar içindeki söylemler ve üçüncüsü söyleme dayalı ortaya konulan metin içerikleridir.

Sınıflandırmada üç dala ayrılarak çerçeveleme araştırmalarında kullanılmaktadır. Bunlardan ilki iletişim içinde sunulan iletinin üzerine eğilmektedir. İkincisi kamusal ya da toplumsal hareketlerin üzerinde incelemeler yaparak hangi siyasal çevrelere ve medyadaki çerçevelere dayandıkları incelenmektedir. Üçüncüsü ise medyanın etkileri üzerine yaklaşımların ortaya konması ve çıkarılmasıyla ilgilidir.

Çerçeveleme etkileri için ortaya konulan bir düşüncenin ya da sorunun seçimi yapıldığında, ince biçimde değişiklikler sonucu ortaya çıktığı söylenmektedir. Çerçevelemenin etkisi, iletinin içindeki özellikleriyle ilgili olup değerlendirilmeye yol açan etkinin kendisidir.

Semetko ve Valkenburg'un yaptığı Avrupa Birliği ile ilgili çalışmada çerçevelerin etkilerine yönelik önemli verilere ulaşılmıştır. Bu çalışmada çerçevelerin oluşumu ya da etkileriyle ilgili önemli bilgiler elde edilse de haberlerde yaygın olan çerçevelerin güvenilirliğini içerik analizi göstergeleriyle tam gösterememektedir. Bu durumda özellikle uluslararası, ulusal ve siyasi haberlerde çerçevelerin benzerliklerinin güvenilirliğini ortaya koymak için içerik analizinin göstergelerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır (Semetko ve Valkenburg, 2000: 94). Çalışmadaki zıt durumların seçilmesi ve kişisel duygulara yoğunluk verilerek haberlerdeki ayrıntıların insanların ilgi çerçevesini etkilediği saptanmıştır. Bu durum göstermektedir ki çerçevelemedeki etkinlik, bireylerdeki bilişsellik düzeyini etkileyebilmektedir.

Siyasal iletişim için önemli yere sahip olan çerçeveleme çözümlemeleri için günümüzde birçok araştırma, kamusal hareketlerde (olaylarda) halkı ilgilendiren konuların değerlendirilmesine yönelik etkilerini belirterek, aktarılan haberlerdeki belli çerçevelerin ne denli öneme sahip olduğunu göstermektedir. Çerçeveleme üzerine yapılan araştırmalarda her ne kadar artış yaşansa da yeterli bir ortak bilinç biçiminde merkezde yer almaması ve

araştırmanın ortaya koyduğu bakış açısına dayalı olması nedeniyle bireysel değerlendirmeye maruz kalmaktadır.

İletiler alıcılar üzerinde istenilen ileti dışında düşüncelere ya da duygulara olanak sağlayabilmektedir ve bu durum uygulanabilirlik durumunu etkin duruma getirebilmektedir. Şemalar içindeki bilişsel geçişler birbiriyle çatışma ve rekabet halinde olduğu için bir kez de etkinlik alanı sınırlı olmaktadır. İletiyi aktaranlar kendi düşünce süzgecinden geçirdikleri iletileri alıcıya aktarırken kendi düşüncesinden parça koymuş olsa da karşı tarafın içinde bulunduğu süreç, düşünce ve aidiyet konumundan da etkilenecek bu iletiyi almaktadırlar. Bu durum alıcının ileticinin aktardığı iletiyle tam olarak harekete geçmese de alıcının içindeki düşünce yapısıyla harekete geçebilmektedir.

Park ve Kosicki'nin İran-Kontra davası üzerine yaptıkları çerçeveleme çalışmasının sonucuna bakıldığında iki çerçevenin ön plana çıktığı söylenebilir. İlki olumsuz yargıya sahip olan değerlik konularını içine alan çerçeve diğeri ise birden çok değer yargısına sahip olunabileceğini gösteren konum konularını içeren çerçevedir. Ortaya çıkan durum ise uygulanan çerçevelemenin kişilerin medyadaki çerçevelemeye bakış açısına etki ettiğidir (Park ve Kosicki'den akt. Atay, 2019: 11).

Bir başka araştırmada ortaya konulan verilere göre imgeler ve tutumlar arasında, konu hakkında bilgi düzeyine göre farklı kişiler arasında kişiden kişiye farklılık olsa da yüksek karşılıklı ilişki ortaya çıkmıştır. Sonuca bakıldığında ise çerçevelemenin kendisi hala devam eden düşüncelerin ağırlığını değiştirme savını savunabilecek yeterlilikte olmuştur. Alan araştırmalarında da çerçeveleme etkileri görülebilmektedir ve yaklaşımlarda da bu duruma denk gelinmektedir. Araştırmalarda sorulan soruların biçimi, karşı tarafın duyarlılık biçimine göre soruların yanıtlarını etkilemektedir.

Domke ve arkadaşlarının ortaya koyduğu çalışmada ise seçimlerde gazetede haber çerçevesi incelenmiştir. Buna göre haber çerçevesinde ve kişisel değerlendirmelerde, seçim sürecindeki aday üzerinde etkilerin çerçevesinin seçmenler tarafından adaylara yönelik düşüncelerin, ahlaki bakımdan değerlendirilmesine önem verildiği ortaya çıkmıştır (Domke vd., 1998: 70).

Çerçevelemedeki etkilerin, bireysel değer ve tutum değişikliklerindeki yaşanan çerçevelerin kişisel etkiyle ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır. Burada değerler, inançlar gibi toplumun ve bireyin ilgi alanında bulunan bir takım durumlar, anlamlandırma süreçlerinde etkin olabilmektedir. Yapılan araştırmalarda yine toplumsal normların bu süreçlerde büyük öneme sahip olduğu belirgindir. Bu çalışmalarda ortaya çıkan çerçevelerin aslında insanların içinde bulunduğu sürecin etkisinde olduğu, şemaları

belirlemede etkilidir. Medya ve siyaset alanındaki iletişimi etkileyen çerçeveler aktarım sürecinde geri plandaki yaşanan olaylara, kişiselleştirilmelerden geçerek aktarılmaktadır.

Çerçeveleme üzerine yapılan araştırmaların ortak noktasında, medyadaki çerçevelerin bireysel inançların etkisinde kaldığı ve bunun doğal yönünü öne çıkardığı görülmüştür. Konulardan çok düşüncelerin ön planda olması kişinin içinde bulunduğu inanç yapısıyla ilişkilidir. Bu inanç yapısının sonucu olarak, yapılan araştırmaların nihai sonucunu etkilemektedir.

3.1.7. Çerçevelemenin Etkilerindeki Türler

İzleyici ya da okuyucunun ortaya çıkması ve evrilmesine dayalı olarak, medyadaki çerçevelerden kaynaklanmaktadır ve üç biçimde çerçeveleme etkisi söz edilebilmektedir. İlki alıcılarda bulunan şemaların medyadaki çerçeveleme ile etkinleştirilmesine etkinleştirme etkisi denmektedir. İkincisi ise yine alıcılarda bulunan şemaların değiştirilebilmesi yani dönüştürme etkisi ya da oluşturma etkisidir. Üçüncü olarak ise alıcının tutumlarına yönelik değiştirilmesi yani tutumsal etki olarak değerlendirilmektedir (Shceufele, 2004: 411-412).

3.1.7.1. Çerçeveleme İle Şemaların Etkileştirilmesi

Gündem belirleme, önceleme ve çerçevelemeyi ayırmaya çalışan araştırmacılar bu süreci üç kavramla ilişkilendirebilmiştir. Elde bulunma, erişilebilirlik ve uygulanabilirlik olarak kavramlarla bireylerin, kendi bilişsel şemalarındaki etkinlerinin gündem belirlemede, öncelemede ve çerçevelemedeki psikolojik bağlantıları ayırmışlardır.

Price ve Tewksbury, etkinleştirmenin, gündem belirleme, önceleme ve çerçeveleme dörtlüsünün arasında çok önemli bir ilişkisi olduğunu onaylamıştır. Çerçeveleme devreye girdiği sürece, ipucu durumunda olan iletimlerdeki iletilerin gerçek özellikleriyle ipuçlarının uygulanabilirliği konusunda şemaların etkinleştirilmesinde işlevlerini sergilemektedir (Price vd., 1997: 486).

Bireylerin zihninde hazır şema bulunmaktadır. Yeni eklenen bilgiler şemalara oturduğunda etkinleşip uygulanabilmektedir. Hafızada tutulan bilgiler kolayca yeniden ortaya konulabilmektedir. Bu durumla birlikte araştırmalarda erişilebilirlik ile ilgili şemalarda ipuçları olarak değerlendirilmektedir.

Yeniden etkinleştirmeye ve öncelemeye sunulabilecek bir erişilebilirlik etkisi oluşturmaktadır. Medya aktarım yaparken biriktirilmiş iletileri aktarırken alıcıya yönelik önceleme uygulamaktadır ve bunu yaparken de diğer taraftan aktarımına uygun olarak uyumlu olan bir çerçeveleme sunmaktadır. Araştırmacıların ortaya koyduğu çalışmalarda

aktarılan çerçevelere maruz kalan kişilerde, o bağlamda çerçevelerin düşüncesi geliştiği görülmüştür. Bir başka araştırmada ise haber iletilerindeki maruz bırakılan çerçeveler ile kişinin çerçevesi de aynı yönde olmuştur. Araştırmaların ortak sonucuna bakıldığında ise medya ve izleyici ilişkisindeki çerçevelerin çizgisel bir karşılığı bulunmaktadır. Çerçevelemedeki etkileriyle ortaya çıkan medya çerçeveleriyle alıcının sahip olduğu biliş arasında bir etkileşim ortaya çıkmaktadır.

3.1.7.2.Çerçeveleme İle Anlayışın Oluşumu ve Dönüşümü

Durumsal modeller için yapılan psikolojik araştırmalarda, medyada ortaya kurulan yeni şemaların ne şekilde oluşturulabildiğini ya da bulunan bu şemalardaki değişikliklerin ne kadar sıkı hale getirebileceği çalışmalar yapılmıştır. Olumsuz bir haber hakkında edindiği bilgiler doğrultusunda bu bilgileri yeniden tasarlayıp ortaya koymaktadır. Bu süreçte üç biliş oluşmaktadır, bunlardan ilki yazının veya betimlemenin ilk temsili, ikincisi oluşan şema ve üçüncüsü ise bu sürecin son durumudur (Scheufele, 2004: 409-410).

Yapılan araştırmalarda bugüne kadar çerçevelerin etkisindeki algılamaların dönüşümleri tam olarak ortaya konulamamıştır. Bu durumun olumsuz bir durum olarak görülmemesi gereklidir çünkü bazı araştırmalar ortaya bu etkilerle ilgili işaretler koymaktadır. Haberin başlangıcında düzenin öneme sahip olup olmadığını inceleyen araştırmacılar, haberlerin geri kalan kısmında da ne olacağını araştırmışlardır. Bu duruma bağlı olarak haberlerin ilk sunumuyla sonuna doğru haberdeki takip oranları değişime uğrayarak baştaki çerçevenin tersi bir durum seyretmiştir. Araştırmanın sonuç kısmına bakıldığında ise bilişsel bir neden-sonuç ilişkisi tam olmasa da dolaylı açıdan bir kanıt olarak sunulabilir durumdadır.

3.1.7.3.Çerçeveleme İle Tutumların Değişimi

Çerçevelemedeki temel yaklaşıma bakıldığında medyanın aktardığı iletilerde, toplum ya da birey üzerindeki tutumlarda bir değişiklik oluşturup oluşturmadığı saptanmaya çalışılmaktadır. Medyanın sunduğu çerçevelerin kişinin içindeki şemasında ya da duygusallık ve bilişsel boyutlarındaki bu süreç bir çıkarım olarak gösterilebilir.

Rosenberg'in 'Aracılı Gerçekleştirme Teorisi'nin ortaya koyduğu çerçeveleme, yakın bir durumu belirtmiştir. Bir olgu temel değerlere sahip ya da aracı olduğunda, bireyler bu olguya yönelik pozitif yönde bir tutum alabilmektedir. Tam tersi durumlarda ise negatif bir tutuma dönebilmektedir (Rosenberg, 1956: 330).

Kimi araştırmacılar da medyanın sunduğu bir kavramın öne çıkan özelliklerini yineleme yoluyla aktarmasıyla karşı tarafta (alıcı) değişime neden olduğu öne çıkmaktadır.

Kavram ve duygu arasındaki uyumun oluşması için medyada bu durum öne çıkmaktadır. Yapılan bazı çalışmaların ortaya koyduğuna göre alıcılar çıkarılan kavramın özelliklerinin belirgin olmasını arzulamaktadır ve beklemektedir. Buna göre o kavrama dayanarak ağırlıklarını aktarabilmektedir. Bu ağırlık sunulan kavramlara yönelik duygusal bileşen olarak değerlendirme yapmaktadır. Bu kavrama yönelik tutumların ortaya koyduğu değerlendirmeler bulunmaktadır.

Haberdeki nesneye yönelik aktarılan çerçevelemedeki yorum, o haberin sunduğu nesneyle ilişkili olarak tutumunu etkilemektedir. Çerçevelerle birlikte ortaya konan nesneye yönelik tutumda ağırlık olmaktadır. Oluşturulan duyguda haberdeki nesneye oranla olumsuzluk ya da olumluluk durumu o tutum üzerinde etkili olmaktadır. Alıcıların büyük kısmında, medyaya yönelik önemli duruma getirilen aynı şekildeki yorumlamalar oluşturulmaktadır. Iyengar'ın ortaya koyduğu çalışmada ise bireylerdeki eski yargıların kalan özelliklerinin tutumlar üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Iyengar, 1991: 127).

Yapılan çalışmalarda ortaya konulan bulgular için iki aşamalı sonuç çıkmıştır. Alıcıdaki düşünceleri medya harekete geçirirken tutumlar üzerindeki değişime karar verebilecek düzeye gelerek alıcılardaki değişimi sağlamaktadır.

3.1.8. Çerçeveleme Teknikleri

3.1.8.1.Öne Çıkarma Tekniği

Yaşanan durumların aktarılmasında, yaşanan olayın tek yönden gösterilerek diğer yönlerini geri plana atma durumuna öne çıkarma denmektedir. Bu durum özellikle haberlerin metinlerinde rastlanmaktadır. Medya da öne çıkarmak istediği haberi gündemde tutarak diğer haberleri geri plana atarak bu durumunu gerçekleştirebilir, genellikle medya ideolojik olarak kendine yakın gördüğü siyasi görüşe yönelik öne çıkarma yapabilmektedir.

Öne çıkarma, belli başlı çözüme kavuşmamış sorunlara yönelik politik yargıları, haberin içeriğe etkisini ve haberi takip eden kişilerin siyasi görüşlerine göre yapmakta olduğu ölçütlerdeki değişiklikleri göstermektedir (İyengar ve Simon'dan akt. Atabek ve Uztuğ, 1998: 102). Diğer bir ifadeyle açıklandığında öne çıkarma basının bazı sorunlara önem vererek ki diğer sorunları geri planda tutarak siyasilerin değerlendirebileceği kıstasları belirleme gücünü işaret etmektedir. Bu süreci etkileyen diğer bir yol da haber bültenlerinin aktarılmasıyla sağlanmaktadır. Siyasiler bu yolla seçmenlerin oy kullanma yönelimini etkilemeyi hedefler.

Çerçevelemede ilk aşama olarak bilinen öne çıkarma, izleyici, okuyucu ve dinleyicinin aklında yer edinebilme ve ölçme yapabilme açısından odaklanılan bir dizi süreçtir. Habere yönelik birinci bulgular için öne çıkarma üzerinde durulmaktadır. Burada en

önemli olgu dilin kendisidir. Eğer öne çıkarılan konu medyada çok fazla yer alıyorsa bu durum kamuya yönelik bir gündemde tutma olarak değerlendirilmemelidir. Yer alma şekli, haber edilme yönünde kullanılan söylemler kişiler üstünde önemli bir güdüme sahiptir.

3.1.8.2. Vurgulama Tekniği

Bu çerçeveleme tekniğinde bütün yapıdan alınan bir parça, diğerlerinden daha çok öne çıkarılmaktadır. Yazılı ve sözlü iletişim içerisinde dilin etkin bir biçimde kullanımı, gerekli sözcüklerin belirlenmesi ve konuşmanın içeriğinde ses seviyesi ile tonunun düzenlenmesi vurgulanmak istenilen iletiye odaklanmaktadır. Basında vurgulanmak istenilen noktalar için sürekli olarak birtakım vurgulamalar yapılmaktadır. Genellikle görüntüler, işaretlemeler, spikerlerin ses tonları gibi öne çıkarılmak istenilen asıl konuda vurgulanma yapılmaktadır.

Çerçeve, konunun farklı taraflarına odaklanması için oluşturulan bir vurgudur. Çerçevelemede olayların bir anlama sahip olabilmesi ve konudaki ana öznenin devam edebilmesi için vurgulanan odağın bir düşüncesi ya da çerçevenin özü bulunması gereklidir. Önem verilen konunun öğeleri diğerlerine oranla daha çok vurgulanarak çerçevenin görevini ortaya çıkarmakta ve olayı daha belirgin hale getirmektedir (Erdoğan, 2008: 38).

3.1.8.3. Seçme Tekniği

Kişiler kitle iletişim araçlarından aktarılanların içerisinde kendisi için önemli gördüğü ve zihninde bir şekilde oturttuğu iletileri almaktadır. Kişiler bu iletilerde daha çok kendi yaşam çerçevesinden bakmaktadır. Basında yer alan kuruluşlar hedef kitleleri ile kendine yakın bulduğu görüşlere göre çerçeveleri haberlerin iletiminde uygularlar. Haber ve çerçeveleme bir arada olmak zorundadır.

Bir gün içerisinde birçok olay yaşanır ancak hepsi basında gösterilmez. Seçme yöntemi de burada devreye girerek önemli olan olayda hangi olayın ne açıdan bir anlatım içerisinde aktarılacağı ortaya konur. Basında bu çerçeveleme olayı editörler tarafından oluşturulur ve haberin çerçevelemesinde etkin olarak diğer tekniklerle birleştirilip farklı bir sunum haline getirirler. Gündemi meşgul edecek uzun süreli olaylarda medya daha önceki yaşanan olaylarda kullanılmış olan çerçevelerin örneklerine bakarak yeniden haberleri bu biçimde sunabilmektedir (Özarslan, 2007: 85).

Toplumun içinde uyumlu, ileriye görebilirlik bakımından çerçevelerin gerçeklik yapısının bir anlatıma sahip olduğu bilinmektedir. Haber çerçeveleri, özellikle ele alınan bilgileri sistemli bir anlatımla güncelleyerek uyumlu bir söylem oluştururlar. Bu uyumlu ve

tutarlı söylem ya da anlatımı gösterirken medya ile kitle arasında ayrı biçimde duran bir bilgi yerine daha açık ve anlaşılır haberler iletilmektedir.

3.1.8.4. Yorumlama Tekniği

Çerçevelemede en önemli unsurlardan biri olan yorumlamada aktarılan iletileri kişilerin algılaması, anlamlandırması ve yerleştirmelerini gerçekleştirmektedir. Bu teknik diğer bir yönüyle haberde çerçeve belirlenirken kodlama, gönderme ve almada kullanılan zihinsel bir araç olarak görülebilir. Yorumlama diğer alanlarla da ilişkilidir.

Yorumlama tekniği haberdeki söylemi medyana getirme ve işleme yolu olarak ya da söyleme ait bir özellik olarak incelenebilmektedir. Toplumun inanç sisteminin ortasında yer alan haber söylemi faaliyetini göstermektedir. Toplumun çoğunluğu haberde anlaşılmaz içeriklere rağmen sağduyu ya da geleneksel bilgi olarak kabul görür (Pan ve Kosicki'den akt. Küçükavcı, 2021: 30).

Çerçevelemede yorumlama iletiyi alan kitlenin bulunduğu kültür, inanç ve değer yargılarına göre değişiklikler göstermektedir. Değişik kültürdeki insanlar kendilerine sunulanlara yönelik farklı bakış açısına sahip olmaktadır. Asıl dikkat edilmesi gereken konu ise haberin yeniden yorumlanarak daha belirgin değerler içermesidir. Anlatılmak istenen hikâye ortak çerçeve kurallarına göre zemine oturtulmalıdır.

3.1.8.5. Dışta Bırakma Tekniği

Diğer disiplinlerle iletişim alanındaki çalışmalar bir arada gerçekleştirilebilmektedir. Çerçeveleme diğer disiplinlerle ilişkili olarak iletişim çalışmalarında en önde olan konudur. Dışta bırakma, bir diğer çerçeveleme tekniği olarak değerlendirilmektedir. Haberler üzerine yapılan değerlendirmelerde, haberlerde kullanılan cümlelerin güçlülüğü ya da yokluğu incelenip tanımlanabileceğini göstermektedir.

Haberde bazı yönler öne çıkarılırken bazı yönler önemsenmeyip göz ardı edilerek dışarda kalacak şekilde bırakılmaktadır. Öne çıkarılmayla birlikte kişilerin haber üzerindeki önemli görülen yerler dikkatini çekerken önemsiz kısımları ise dışta kalmasıyla yönlerin yok sayılması sağlanmaktadır. Çerçevelemede içerik dışında dışarıda bırakılanlar da önemlidir. Ön plana çıkarılmak istenen özellik dışında kalan diğer özellikler konunun yok sayılmasına neden olmaktadır (Akmeşe, 2020: 41). Basın istediği haberin önemli olduğuna karar vererek insanların bu haber üzerine düşüncelerini sağlarken önem vermediği haberlerin değerlendirmesinde etkin olmamaktadır.

3.1.9. Çerçevelemede Çeşitler

Diğer disiplinlerde de görülen çerçevelerin en çok ağırlık verdiği alan iletişim olmuştur. İletişimde içeriğe önemli bir şekilde yön veren bu çerçeveler haberde kullanılan her bir ögenin değil, sözlü ve yazılı iletişime yönelik her türlü destekleyici görselden yararlanmaktadır. İletişimde çerçeveler alıcıya yönlendirilen iletide yorulama yapılmasına olanak sağlayabilmektedir.

Çerçevelerin en dikkat çekici özelliği konulara yönelik bilgi oluşturmada önce parçalarına ayırmasıdır. Önemli görülen parçalar ise dikkat çekici, izleyici hafızasında yer edinme ve anlamlandırmadır (Özarslan'dan akt. Küçükavcı, 2021: 34).

Çerçevelemenin doğasına ve içeriğine yönelik birtakım değerlendirmeler gerçekleştirilmelidir. Hikâye oluşturmada anlatımlar üzerinde farklı biçimlerde çerçevelerin belirli ayırt edici birtakım özelliklerin iyi bir şekilde durabileceği ortak düşüncedir. Çerçevelerden birkaçı yalnızca özel durumların anlatımına uygun olarak kullanılmaktadır. Bu gibi çerçeveler konu odaklı olmalarının sınırına çıkar ve diğer konularla da ilişkili biçimde olabilmektedir. Çerçevelerdeki bu tür sınıflandırma, tüm öğeleriyle bir çatı altında bulunduran çerçevelemeyi açıklamada etkin rol oynamaktadır (Erdoğan, 2008: 40). Çerçeveleme süreçleriyle ve sonuçlarıyla medyadaki etkileri yönü dışında birbirinden ayrılarak önemli bir yapı olarak kendini göstermektedir.

3.1.10. Medya ve Kitle Çerçevelemeleri

Psikoloji ve sosyoloji alanında kendini gösteren çerçeveleme bu alanlarla da ilişkilidir. Psikoloji alanında ortaya konulan çalışmalar, iletiyi alan kişilerin çerçeveleri ne yönde algıladığı, tutum ve davranışlara ne denli etkili olduğu yönünde gösterilmiştir. Kitle iletişim araçlarıyla aktarılan haber veya yaşananların sunumu, iletiyi alan kişilerin olaylara hangi yönden baktıkları çerçevelemenin konularından yalnızca birisidir.

Medyada kullanılan çerçeveler, anlamı olmasa dahi olaylarda öne çıkabilir, dikkat çekebilir bir durum haline getirilmek adına kullanılmaktadır. Günlük gerçekliğin bir parçası durumundadır. Gamson ve Modigliani gibi araştırmacılar bu kavramı ise bir olay şeridi üzerinden anlamlandırma merkezinde bir hikâye çizgisi belirleme şeklinde tanımlamaktadır. Medyanın burada nasıl bir sunum hazırladığı önemli bir biçimde ortaya konmaktadır. Çerçevelemede seçilen bazı yönlerin nedensellik ve ahlaki değerlendirmeler ile aktarılmasında kitlenin haberleri ne yönde algıladığı sistematik açıdan etkili bulunmaktadır (Scheuefele'den akt. Küçükavcı, 2021: 35).

Çerçeveler incelendiğinde haber metinlerinde dört yapısal boyut olduğu görülmektedir. Senaryo, tematik, söz dizimsel ve retorik olan bu yapıların yanı sıra sosyal ve kültürel yönden de çok geniş bir haber söylemi çerçevesi ile tutarlı olunmalıdır. Bu yüzden çerçeveleme analizi, haber metinlerine yaptığı analizde sosyolojik ve bilişsel kodları çerçevelemeye yerleştirmek zorundadır. Siyasal iletişimde ve haber metinlerinde kitlelerin işlenmesi ve içeriğin çözümlenmesinde yeni teknolojiler kullanılıp çerçevelenebilmektedir.

Kitlelerdeki çerçeveler medyanın aktardığı çerçevenmiş sunumların kişilerin kendi yaşamsal döngüleri içerisinde harmanlanmasıyla oluşmaktadır. Bu çerçeveleme kimi zaman haber ile doğru orantılı olurken kimi zaman da zıt yönde olmaktadır. Kamu ve bilişsel olarak iki farklı anlamda çerçeveler ortaya çıkabilmektedir. Haberdeki çözümlemeyi kişi bakış açısıyla ya da bulunduğu ortamın oluşturduğu grubun bakış açısına göre yorumlamaktadır (Özarslan, 2007: 57).

3.1.11. Haberin Çerçevenmesi

Çerçeveleme kavramının altında yer alan haber çerçeveleme kuramıyla alakalı birçok açıklama bulunmaktadır. Gitlin, medya çerçevelerini, çerçeve tekniklerinin imge işleyicilerinin hem sözsel hem de görsel söyleminde süreklilik içerdiğini dile getirmiştir. Basının bu süreçte bilgileri hazır ileti olarak sunduğunu belirtmiştir (Seyidov, 2014: 62). Kavramsal açıdan bakıldığında haber çerçevelerinin odak olarak bir düzenlemeyle öykü meydana getirme planlamasını içerdiği söylenebilmektedir. Çerçevenin farklı yönlerden ve en baştan oluşturulması, gözlemlene sırasında yine çerçevenin ilerlediği yol üzerinden konunun temeline hareket edileceği belirtilir.

Haber öyküsünde kullanılan çerçevelemede verilmek istenilen anlam kitleye aktarılan açılarının daraltılmasının yanı sıra odağı da yönlendirmektedir. Haberin öyküsü belli bir sistemsel çerçeve içerisinde oluşturulmaktadır. Söylemde haberdeki öykü ile amaçlanan ve kavranan konu aynı tarafta gerçekleşmeyebilir. Haber çerçeveleme araçları olan sözdizimsel, senaryo, retorik ve konu yapıları olmak üzere dört yapısal kümeyle açıklanabilir. Sözdizimsel olan yapıda metni oluşturan cümlelerin anlamlı olacak bir metin şekilde hazırlanması sağlanmaktadır. Sözdizimselde başlık önemli bir yer tutmaktadır çünkü başlık bireye en önce ulaşan öğedir. Senaryo yapısında ise hikâye kısmını oluşturmaktadır ve habere yönelik sorulara yanıt verilir. Konu yapısında olay merkezli haberlerden ayrı olarak söylemin araştırma yönünü barındırmaktadır. Retorikte ise güzel söz söyleme sanatı içinde yer almaktadır. Burada dilin ustalıkla kullanılması gereklidir (Pan ve Kosicki'ten akt. Küçükavcı, 2021: 37)

Çerçevelerin analizlerinde tümevarım ya da tümdengelim yaklaşımları bulunmaktadır. Tümevarım yaklaşımıyla yapılan çalışmada tek bir örneklem üzerinde değerlendirmeler yapılmaktadır. Tümdengelim yaklaşımında ise haber çerçeveleri haberde yer alan yazılardan, fotoğraflara, kaynak seçimleri gibi detaylara değinerek değerlendirmektedir. Çeşitli haber çerçeveleri kullanılabilir. Kültürel bağlamlarda da ilişkili olup tanımlanabilmektedir.

3.1.12. Haber Çerçevenmelerinde Sınıflandırma

Haberler farklı açılardan belirli çizgiler içinde vurgulanarak yeniden biçimlenmektedir. Yeni üretimdeki çeşitlilikte haberi yapanın yetkinliğiyle ilişkili iken günümüzde bu durum tamamen ticari yönde amaçlara hizmet ederek aktarılmaktadır. Bu ticarileşmeden ötürü haberin içeriği değil sunum önemlidir.

Medya için yapılan tanımlamalarda çerçevelemenin de etkileri incelenmektedir. Çerçeveleme üzerine yapılan araştırmalarda çerçevenin haberde nasıl belirlendiği ve sunulduğu bu çerçevelerin üzerinden gerçekleşmektedir. İki biçimli çerçeve ile haberler incelenmektedir, konu ile ilişkili ve içerik ile ilgili çerçevelerdir (Özarslan'dan akt. Küçükavcı, 2021: 38).

3.1.12.1. Konuyla İlgili Çerçeveler

Medya ve birey çerçeveleri arasındaki bağlantılara bakıldığında tıpkı bireyler gibi haberciler de diğer habercilerin çerçevelerine bakmaktadır. Rhodebeck'in ortaya koyduğu görüşte çerçevede üstten alta doğru sistematik olarak betimlemenin önemsenmediği bir zıtlık vardır. Fishman ise bu çerçevelere yönelik yaptığı araştırmada kişilerin haber çerçevelerine duyarlılık gösterdiği savını ortaya atar. Iyengar da yaptığı çalışmada ise çerçeveler ile bireyin sonuçları arasında bir bağlantı olduğunu varsayarak olayları epizotik ve tematik olarak iki farklı başlık altında incelemiştir (Scheufele'den akt. Küçükavcı, 2021: 38).

3.1.12.2. İçerikle İlgili Çerçeveler

Konuyla ilgili çerçevelerde tek bir vaka üzerinde durarak bağlantılı unsurlarla haber oluşturulmaktadır. İçerikte ise daha geniş bir halde konuları içermektedir. Konuyla alakalı olarak farklı noktalardan ve kültürel yönden yorumlarda bulunmaktadır. D'Angelo'nun yaptığı çalışmada çerçevenin dört temelinden söz ederek Entman'ın çerçevelerinde meydana gelen süreçte, iletişimci, metin, alıcı ve kültüre değinerek bu kapsamı göstermektedir. Çerçevedeki içeriğe bakıldığında haberdeki öykülerde yer alan temalar görülebilmektedir. Sözlü ve görsel açıdan çerçeveleme aygıtlarından ilişkili biçimlerle bütünleştirilmektedir. Bu

yüzden haberdeki hikâye ile konunun varlık bilimi yönünden farklı olduğu sanılmaktadır (D'Angelo'dan akt. Küçükavcı, 2021: 39). İçerik ile ilgili olan çerçevelerde tek bir anlam yoktur ve konu ile ilgili olan çerçevelerdeki gibi soyut bir yapıda olmazlar. Medya ve kitle çerçevelerine yönelik yapılan araştırmalarda tür çerçevelerin kullanılmasında içerik analizi önemli yer tutmaktadır çünkü içerik analizleriyle belirlenmektedir.

3.1.13. Haber Çerçevelerinde Değerlilik

Yapılan çerçeveleme araştırmalarında kimi çerçevelerde kendine özgü değerleri olduğu, bir taraftan da diğer çerçevelerde ise tarafsız oldukları saptanmıştır. Burada değerlilik durumundan bahsedilen anlayış ise içerdiği olumlu ya da olumsuz anlamların yüklendiği yapıların kullanılmasıdır. Aktarılan haberlerde gizli yan anlamlar ve değerler katılarak, olayların farklı çerçevelerde benzer bir yapıya sahip olduğundan dolayı, çatışma çerçevesiyle başka çerçevelerle ilgili olarak kendine özgü anlamlar çıkarması zorunlu görülmemektedir.

Günümüzde yapılan son çalışmalara göre, çerçevelerin değerliğinde farklılıkların olduğu ve bu farklılıklar doğrultusunda da sonuçların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Çerçevelemenin etki alanı incelendiğinde olumlu-olumsuz karşıtlıkların etkileri ortaya konulmakta ve birçok araştırma alanında etkileri görülmektedir. Norris'e göre kendinden değerliğe sahip çerçevelere örnek olarak 'Soğuk Savaş' çerçevesi verilmektedir. Bu çerçeveye göre süper güç olan ülkeler bir tarafta, onların karşıtları olan ülkeleri de 'dost' ve 'düşman' olarak diğer tarafta adlandırılmıştır. Buna göre ise, zıtlıklar arasındaki durum bir değerlik kazandırmaktadır (Norris, 1995: 359).

Değerlikler arasında da bazıları diğerinden daha fazla öne çıkmaktadır. Örneğin; birçok araştırma; tıp, sağlık iletişimi, pazarlama vb. siyasal iletişime göre daha çok öne çıkmaktadır. Burada öne çıkan bir diğer konuda çerçevelemeyi yaparken konuya özgü zıtlık belirten değerlikler bulmaktır. Bu değerlikler her araştırma konusuna göre farklılık oluşturmaktadır. Değeri oluşturacak zıtlıkların bağlam olarak uyum içinde olması gerekmektedir. Olumlu-olumsuz, iyi-kötü, kazanan-kaybeden vb. olarak bu zıtlıklar konu bağlamında ortaya çıkmaktadır.

3.1.13.1. Değerlilikli Haber Çerçevelerindeki Etkiler

Değerlilikli haber çerçevelerinin etkilerini ele alan çalışmalara göre, haberin sunuluş şekli izleyici-okuyucu kitlesinin habere konu olan öznelere karşı tutumlarını değiştirdiğini göstermektedir. Bu araştırmalarda haberin çerçevelenişinde yer alan zıt karakterlerin olumlu olumsuz yönlerinin ortaya konulmasının ardından izleyici-okuyucu kitlesinin bu öznelere

bakış açıları incelenmiştir. Bir başka araştırmayı gerçekleştiren McLeod ve Detenber'in ortaya koyduğu çalışmayla, yasadışı olarak nitelendirilebilecek bir eylem yürüyüşünün televizyon haberlerinde aktarılmasından sonra onlar üzerindeki etkilerine bakılmıştır (McLeod ve Detenber, 1999: 8).

Çerçevelerdeki doğal değerliğin haberlerdeki eleştirel yapıya sahip olması ve bu az eleştirinin sürdürülmesiyle düşünce özgürlüğünün geri plana itilmesine neden olmuştur. Bir başka araştırmada ise düşünce özgürlüğünün olumlu bir izlenime sahip olmasına karşın toplumsal düzeni ortadan kaldırabilme olumsuzluğuna göre belirtilen anlayışa yönelik çerçeveler belirlenmiştir. Siyasal iletişimdeki araştırmalarda da değerlikli çerçeveler kullanılmıştır. Kahneman ve Tversky'nin ortaya koyduğu 'beklenti teorisi' ile yansız bir kaynak sonucundan olumlu yönde ya da tam tersi olumsuz yönde sapmalar değerlendirilmiştir (Kahneman ve Tversky, 1981: 455). Bu çalışmayla algılanan farklı sonuçlara bağlı olarak tercihlerde sapmalar olabilmektedir.

3.1.14. Siyasi Haberlerde Bulunan Çerçeveler

Siyasal iletişim alanı üzerine yapılan çalışmalarda, medyanın bazı siyasal grupların ortaya çıkardığı hareketlerin başarısındaki gücü ele alınarak çerçeveleme şekilleri incelenmiştir. Medya, gücü temsil etmeyen gruplara daha az yer verirken iktidar temsilcilerine ise daha fazla yer verebilmekte ve konuya ilişkin bir çerçeve yaratmaktadır. Okuyucu-izleyicilerin yanı sıra habere ilişkin tarafları da etkileyebilen bu çerçeveler tarafların birbirlerine olan yaklaşımlarını da şekillendirebilmektedir. Örneğin; siyasetçiler medyanın haberleri sunum şeklinden en çok etkilenenler içerisinde bulunmaktadır. Siyasal aktörler, medyanın siyasal gücünü kullanarak halkı etkilemek istemekte medya ile çıkar ilişkisi kurmaktadır. Toplumsal hareketlerde, basının konuya yaklaşımına göre baskı gruplarının (polis, hükümet) şiddetine yönelik etkinin en aza indirildiği yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Yaygın grupların düşünceleri yaygın olmayan grupların düşüncelerine oranla temsili daha belirgin durumdadır. Çerçeveler gerçeğin bazı özelliklerini gizleyerek alıcılarda değişik tepkilerin ortaya çıkmasına yönelim yapmaktadır. Çerçeveler siyasal güçler için rekabetin aktarılmasında önemli bir role sahiptir.

Entman'ın ortaya koyduğu çözümlemelerde çerçevelerin rekabet alanında gücü yansıttığı görülmektedir. Savaş haberlerinden önceki haberlerde şiddeti öne çıkaran çerçeveler çıkmıştır. Haber medyasındaki çeşitliliğin rekabetle birlikte kullanılmasıyla neden-sonuç çözümlerinde ahlaki değerlendirmeler iç içe geçmiştir. Çerçevenin ortaya koyduğu etki kullanılan dilin etkisinden daha büyük olabilmektedir (Entman, 1993: 55).

3.1.14.1. Elitler ve Çerçeve Desteği

Toplum tarafından kabul görmüş olan çerçevelerle, toplumu ilgilendiren önemli tartışmalarda kendini belli eden çerçeveler, toplumdaki destekleyicilerle kendini kanıtlamasıyla doğrusal bir orantıdadır çünkü bazı araştırmaların ortaya savunduğu bilgiler topluma aktarılma yolunu etkileyebilmektedir. Medya gücü elinde bulundurması nedeni ile güç gruplarıyla ilişki halindedir. Medyanın haberlerin kaynakları olarak bu güç gruplarına gereksinimi varken bu güç gruplarının da hedef kitlelerine ulaşabilmek için medyanın erişimine gereksinimleri bulunmaktadır. Bu doğrultuda iletileri alıcılarında etki uyandırmak için medya ile karşılıklı çıkar içerisinde hareket etmektedirler. Medyaya destekleyici güç verenler ve kendi hâkimiyet bakış açısıyla uyumlu içerikleri desteklemektedir (Schudson, 2002: 254). Destekleyici grupların kültürel ve ekonomik varlıklarının haber içerisinde çerçevelenmesine imkân vermektedir. Haberlerdeki güvenilirlik destekleyici grupların olanaklarını daha çok güçlendirmektedir. Örneğin; bazı siyasal kurumların haberlerini aktarmada muhabir bulundurması destekleyici gücün etkisini sağlamlaştırmaktır.

Entman, haberdeki öykülerin çerçevelerine yönelik gücün mührü değerlendirilmesini yapmaktadır. Ona göre, çerçeveler metindeki hâkimliğini korumak isteyen çıkarların kimliğini saklamaktadır. Çerçevelemenin var olması destekleyicilerin kullandığı kaynaklarla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir (Entman, 1993: 53).

Bazı araştırmacılar haberlerin arkasındaki ve çerçevelerin ortaya çıkmasındaki etkin olan destekleyicilere yönelik belli bir kaynak bulmamasından ötürü çerçeveli haber söyleminin ortaya çıkarılmasında sorun yaşayabilmektedir. Bu durumdan dolayı destekleyicilerin kaynaklarının bulunması büyük önem içermektedir. Araştırmacıların kaynaklarının aktarılmasındaki ölçütlerin biçimlendirilmesini de aksatabilmektedir. Bir başka araştırmada ise medyadaki çerçeveler birtakım destekleyici kişilere ya da role sahip kişilerle ilişkilendirilmektedir. Araştırmacıların birçoğu, haber öykülerinde yer alan toplumsal grupları, kurumları ve diğer sosyal gerçekliği tanımlamalarına rağmen çerçeve destekliğini az incelemekten dolayı kısıtlı sunmaktadır (Nelson ve Kinder 1996: 1056).

Çerçeve destekleyicilerinin ortaya çıkarılmasında kaynaklardan yararlanılmakta ve ona göre bağlı olunmaktadır. Belli kaynakların çerçevelemede kendini göstermelerini ne şekilde tetiklendiğine bakılmamaktadır. Haberlerin sahip olduğu etkilerin çerçeveleri ortaya sunulmaktadır. Bu nedenle destekleyici çerçevelerin tam kapsamlı incelenmesi gerekli bir durum haline gelmiştir.

3.1.14.2. Çerçevesler, Egemen Güç, Politika ve Kamusal Güç

Amerika’da ortaya çıkan medyaya yönelik çerçeveleme sürecinde siyasal güç ile toplumsal gücün dağılımı etkin olmaktadır. Diğer araştırmalar ise ideolojiye yönelik bağlantıları incelemektedir. Hegemonyadaki süreçte çerçevelerin önemi daha belirgin olmaktadır. Burada çerçevelerin önemi toplumsal yapının uzun soluklu ilkeleri olarak görev görmektedir. Gramsci’nin görüşüne göre hareket eden araştırmacılar araştırmalarında çerçevelemedeki hâkim ideolojiyi iç içe geçirebilmektedir. Ortaya konulan çalışmalarda ideolojilerin çerçevelere aktarıldığı saptanmıştır. Çerçeveleme kavramıyla hakimiyet kavramları araştırmalara yönelik büyük destekler sunmuştur. Destekleyici güçlerin çerçevelemedeki etkinliğini sunmada önemli role sahip medyanın aktör yapısına sahip olduğu belirginleştirilmiştir.

Scheufele’nin çerçeve inşasından demek istediği anlam ile Kosicki ve Pan’ın olayların topluma aktarılması yönündeki çabalarının yaşandığı sahne betimlemesine eş değer olmaktadır. Scheufele, rol yapıcı olan medyanın kurulan çerçevelerin kişiler üzerindeki etkilerini çerçeve kurma olarak nitelendirmiştir (Özarslan, 2007: 71).

3.1.15. Çerçevelemede Süreç Modeli

Medya etkilerinin çerçevelemedeki etkisini inceleyen bilim insanları, bağımlı ya da bağımsız olan değişkenler açısından çerçevelemeyi tanımlamak için medya etkilerinden faydalanmaktadır. Bu durum medya etkilerinin kolay bir biçimde tanımlanmasında rol oynamaktadır. Buradaki temel amacı aslında süreçler ve önemli yere sahip değişkenler arasındaki ilişkilere yönelmesinin gerekliliğidir.

Çerçeveleme üzerine katkılarda bulunan Scheufele yine çerçeveleme için süreç modelini geliştirmiştir. Belli süreçlerdeki çıktıların ilerleyen süreçlerin girdisi olarak sunma yöntemiyle çerçevelemeye yönelik katkıda bulunmuştur (Özarslan, 2007: 81). Bu süreçte çerçevenin oluşturulması, çerçevenin kurulması, çerçevelemenin kişisel alandaki etkileri, haberi yapanlar ile seçkinler arasındaki çerçevelemenin etkilenebilirlik olmasıdır. Çerçeveleme kavramının aitliğinin ortaya konulmasının çok ötesinde bu modelin süreç olarak değerlendirilip geliştirilmesidir. Bu yüzden dört anahtar bağlantı olan çerçeve inşası, kurma, bireysel düzeyde çerçevelemedeki süreçler ve bu süreçlerden medyadaki çerçevelemeye yönelik geri bildirimin üzerinde durulmaktadır. Ortaya konulan çalışmalarla süreç modelin çerçeveleme çalışmalarındaki tam olarak sonuca bağlanmamış konuların ilerideki çalışmalarda uyumsal bir şekilde ele alınarak, daha farklı yaklaşımlar ışığında tam bir dengeye sahip olan kavramın bütünleştirilerek bir çerçeveye ulaşması sağlanmıştır.

Haberlerin arka plandaki durumu ve alıcısı hakkında araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların temelinde çerçevelemenin ortaya çıkışının nasıl gerçekleştiği bu süreçlerde incelenmiştir. Çerçevelemenin oluşum sürecinde ilk olarak çerçevenin inşası, iletiyi hazırlayıp ileten tarafın haberinin ortaya koyduğu değişimleri etkileyen süreçler irdelenmektedir. Çerçeve inşasının temel yapısında haberin arkasındaki kişilerin haber içeriğine yönelik yaptığı çerçevelemenin etkileyebilirliğini sınamak adına yapılan sürecin kendisi olarak değerlendirilmektedir. Üç etkinin olduğu düşünülmektedir. İlki etki kaynağı, ikincisi kitle iletişim aracı, üçüncüsü dışsal etkilere.

Çerçevelemedeki medya etkilerinin incelemesine yönelik bu süreç içerisinde ikinci basamak olarak karşımıza çerçeve kurma süreci çıkmaktadır. McCombs ve Shaw'un ortaya koyduğu gündem kurma kuramıyla benzerlik göstermektedir (McCombs ve Shaw, 1972: 176). Kimi görüşler bu iki kuramın temel yapısı bakımından aynı süreçlerden geçtiği tezini savunmuşlardır. Gündem belirlemenin temelindeki konudaki önemlilik dikkat çekerken konunun özellikleri, önemi ve çerçeve kurmanın etkin olduğu gözlemlenmektedir. Her ne kadar McCombs ve Shaw'ın çalışmaları çerçeveleme kurma ile gündem belirleme arasında benzerlik gösterse de Nelson ve Kinder'in yaptığı çalışmalarda bunun tam tersi sonuçlara ulaşılmıştır (Nelson ve Kinder, 1996: 1073).

Nelson gibi araştırmacılar bu sürece tam olarak karşı çıkmasalar da çerçevelerin alıcılar tarafından öneminden daha çok, algılanan belirtilerin değişken yapıya sahip olduğu öne çıkmaktadır. Bir başka bakış açısıyla açıklamak gerekirse çerçevelerin değişik yönlerindeki etkiye odaklanmaktadır. Algılanan önem ile ortaya çıkan çerçeve önemi arasındaki ilişkinin farklılığı teknik olarak değerlendirilmektedir. Algılar arasındaki önem farklılıkları içermektedir. Bu çerçevelerin belirginliğindeki çağırışım gücüyle etkilenmektedir. Bu çağırışımın algılardaki etkinliği kolayca akla gelenlerden oluşmaktadır. Algının önemi bilgi toplama ve işleme sürecinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Araştırmaların sonucuna bakılarak, algının önemi konularla ve çerçevelerle araştırmaların birincil aktarımı durumuna gelerek ölçülebilir olmuştur. Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan bu farklı yapıların sınanmasına olanak sunabilmiştir. Çağırışım gücü, soruların yanıtları üzerinde belli bir geç yanıt verilebilirlik doğurmuştur. Bundan dolayı özele doğru inildiğinde farklılaşmanın nedeni kendini göstermektedir. Burada çağırışım gücü ya da belirginlik çok az bir göreve sahiptir.

İzleyici çerçevelerinin bireysel düzeyde bulunan değişkenlikleri birçok kez 'kara kutu modelleri' denilen modeller kullanılarak ortaya çıkarmaktadır. Araştırmalarda girdiler ve sonuçları üzerine diğer bir deyişle çıktıları üzerine odaklanılma olmuştur. Anahtar değişkenlere yönelik ise bir ihmal edilme söz konusu olmuştur. Çerçeveler ile bireysel

düzeydeki sonuçların birbiriyle doğrudan bir ilişkiye sahip olduğu düşünülmekte ve kabul edilmektedir.

Iyengar'ın yaptığı medya çalışmasında medyanın olayları anısal bellek ve tematik çerçevelemenin bireysel ya da toplumsal bilince yönelik etkilerini incelemiştir (Iyengar, 1991: 136). Her ne kadar farklı yönlerinin sonuçları üzerinde durulsa da iki değişken arasındaki neden ve nasıl ilişki içerisinde olduğunun tam olarak tanımı ortaya konamamaktadır. Günümüzdeki araştırmalar da bu bağlantılarla ilgili araştırmaları yeniden daha derinlemesine incelemektedir.

Bireysel düzeydeki değişkenlerle medya çerçeveleri arasındaki bağlantılarla ilgilenilmiştir. Haberci çerçevelerinin yapılan çalışmalarda hangi biçimde kullanıldığına tam açıklık getirmiştir. Yapılan araştırmada olaylar hakkındaki sürecin yorumlanması, seçme, vurgulama ve dışlama sürekli kullanılan kalıplar olarak kullanılmıştır.

Çerçeveler gerçeklerin toplum içinde aktarımında inşa görevi gören bir yapıya sahiptir. İleten ve alıcı arasındaki eksik parçalar, araç olmadan anlamlı bir bütün içerisinde yer bulamamaktadır. Bilişsel tutumun izleyiciler üzerinde etkisi habercilerden geçmektedir. Amerikan basını üzerine yapılan değerlendirmelerde ortaya çıkan sonuca göre liberal değerlere sahip olanların sol tarafı desteklediği diğer tarafın ise resmi yapılar üzerine kendini odaklaması sonucu sağ tarafa yönelik siyasal eğilime sahip olduğu görülmüştür (Norris ve Carroll, 1997: 2).

Basındaki tarafsızlık kalıbının dışındaki ideolojik ölçütlerde uzlaşmanın sağlanmasında zorluk olduğu ve bundan dolayı ortaya tam olarak bir şey çıkmadığı bilinmektedir. Haberlerin aktarılmasında alıcının içinde bulunduğu siyasal eğilimin etkisinin bulunabilir olduğu bir gerçektir. Haberin çerçevelenmesi geçmişe göre dayalı deneyimlerle ilgilidir. Çerçeve yerine konular sözcüğünü kullanan Fishman yaptığı çalışmada, habercilerin normal izleyicilerle haber medyasında çerçevelerin etkisinin olduğunu savunmuştur. Fishman, incelediği haberlerin yerelden genele yayılmasını ve kapılması 'haber dalgası' olarak tanımlamıştır (Scheufele'den akt. Özarslan, 2007: 86).

Yapılan araştırma örneklerinde karşıt durumlarda çerçevelerin kullanılması ve buna göre adlandırılması gösterilebilmektedir. Amerika siyasette özellikle seçim dönemlerinde çerçeve kullanımı kimin önde olduğunu ya da geride olduğunu göstermek için vurgulanmaktadır. Kimi araştırmacılar haber çerçevelemelerinin aslında demokratik yapının bir parçası olduğunu ileri sürmektedir. Siyasal iletişim içinde çerçeveleme çok önemli bir yere sahip olmuştur. Haberlerdeki çerçeveler kitle iletişim araçlarında farklı faktörler içinde karşılıklı ilişki içerisinde işlevlere sahip olmaktadır.

3.1.16. Çerçeveleme Kuramı

Kitle iletişim araçlarında bilginin dolaşımında gerçekliğin yorumlandığı, araştırmacılarca ortak bir düşüncedir. Haberde gerçeklik yeniden inşa edilir ve haberi yapanların dünyaya bakış açıları ile örülü bir ürün haline gelmektedir (Güran ve Özarslan, 2016: 300). Çerçeveleme kuramının öne sürdüğü görüşe göre basın gündemi belirlemekle kalmayıp gündeme yönelik olayları da bireylere aktarabilmektedir. Çerçeve kurmada, birey ve toplum çerçevelemenin ayrılmaz birer unsuru durumundadır. İletişim, çerçeveyi kurmada önemli bir yere sahip olup bu süreçte çerçeveyi kurmada dinamiktir (Güran ve Özarslan, 2016: 301).

Basın topluma yönelik bilgi inşa eder, toplumsal bilgiyi biçimlendirip ona göre bir seviyeye getirir, toplumsal düşünce birliğine önder olarak toplum üzerindeki görevini gerçekleştirmektedir. İletişimciler bildiklerini anlatma aşamasında inançsal düzene dayalı şemalara maruz kalabilmekte ve bu yönden çerçeveler bilinçli ya da bilinçsiz çerçevelenebilmektedir.

3.1.17. Çerçeveleme Analizi ve İçerik Analizi

Çerçeveleme analizi, kitlelerin durumları ve olayları nasıl algıladığını çözümlemek için çok disiplinli sosyal bilimlerde araştırma yöntemidir. Çerçeveleme analizi birçok medya ögesini inceleyerek ne denli önemli olduğunu, ne açıdan seçildiğine bakmaktadır. İletişim çalışmalarında, haberlerde, politikada ve diğer uygulamaların dışında sosyal hareketlerde de kullanılmakta olan bir yaklaşımdır. Çerçeveleme analizi gündem belirlemenin ilerisine gidebilmektedir. Çerçeveleme analizi genel olarak haberle ilgili olabilmektedir. Çerçevelemede teknikler bulunmaktadır (String Fixer, 20.05.2022).

Çerçeveleme analizinin destekleyici unsuru olarak içerik analizi sosyal bilimlerde araştırma yöntemi olarak sıklıkla kullanılan bir analiz yöntemidir. Temel yapı olarak iletişimin ölçülmesini amaçlamaktadır. İçerik analiziyle ortaya konulmak istenilen iletişimin ortaya çıkmamış özelliklerini ortaya çıkararak bu sürecin ilişkilerini olasılıklar yardımıyla bulmaktadır. Sosyal bilimlerde doküman, ileti, ses gibi birtakım iletişim yapısının basılı yönünü çözümleyerek sunmaktadır. İçerik analizi, bireylerin söylediklerini yazılı ya da sözlü olarak sayısal verilere dönüştürmektedir.

Roberts, ortaya koyduğu tanımla içerik analizini, metin ya da başka bir imgeye sahip materyale yönelik yöntem-bilimsel ölçütler olarak görmektedir (Roberts, 1997: 14). Gökçe ise bu içerik analizini, iletişimin manifest yapısından manifest olmayan içerik nitelikleriyle ilgili yorumlamalar yapmak olarak değerlendirmektedir (Gökçe, 1995: 24). Aziz ise, yazılmış

yazının ve söylenmiş sözün hazır bulunan açıklayıcı yönergeyi hesaba alarak, ne denli sıklıkta bulunduğu saptaması olarak görmüştür (Aziz, 1990: 119). İçerik analizi, haberin içeriğini incelemede tündengeli gerçekleştirmek adına aynı içeriğin temel yapısından geniş alanı alacak şekilde sonucun incelemesi amacıyla geliştirilmiş bir yöntemdir. Kitle iletişim için önemli olan kısım ise bu araştırma yönteminin iletideki nitelik ve nicelik yapısına değinilmesidir. Bu yöntem ile iletinin nitelikleri tam belirlenmektedir.

İçerik analizinin tıpkı diğer araştırma yöntemleri gibi nitelikleri bulunmaktadır. Bu niteliklerinin olmasında ilkelerin etkisi önemlidir. Bu ilkelere bakılacak olursa;

- Objektiflik ilkesi, temelde araştırmannın ilerlemesinde açıkça belirtilmiş bir biçimde formüle edilmiş kuralların çerçevesinde süreçlere dayanması gerektiğinin altını çizmektedir. Araştırmacılar verilere ulaşırken elde ettiğii süreçteki yargılarından en az hasarlı şekilde ulaşabilmesi önemlidir.

- Sistematiiklik ilkesi, içerik analizinin belirli kurallar çerçevesinde sunulan verilerin ya da içeriklerin bu kurallara uygun şekilde sınıflandırması, uyulması durumudur.

- Genellik ilkesi, araştırmadaki bulguların bir temele dayanması gerekliliğidir. Araştırmannın içinde belirtilen bilgilerden sürekli bahsedilmesi o araştırmannın iyi bir araştırma olduğunu göstermemektedir. Burada önemli olan aktarılan bilginin niteliğidir. İçeriğın çözümündeki nitelikler, araştırmannın en dikkatli olunması gereken kısımlarıdır (Holsti, 1969: 3).

İçerik analizinin çalışması için bir takım çerçevelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçeveler kavramsal çerçevelerdir. Verileri, verilerin içeriğii, analizcinin katkısı, içerik analizindeki amaç, analizdeki çıkarım, değerlendirme olarak geçerliliiktir. Çerçevenin buradaki asli görevi öneride bulunmaktır.

İçerik analizi, yönteminin kullanılması için belirli süreçten geçmektedir. İletişimdeki eğilimleri tanımlayarak konu hakkında bilgi birikiminin geliştirilmesi izlenmelidir. Bunu yaparken uluslararası farklılıklar öne çıkarılmalıdır. Medyayla iletişimdeki düzeyler karşılaştırılmalıdır, amaca uygun olarak denetlenmeli ve içerik yapılandırılmalıdır. Görüşmelerde teknik araştırmaya katkı sağlaması adına açık uçlu sorular kodlanmalıdır. Tekniklerin açığa çıkmasını sağlarken aynı zamanda okunaklı olmalıdır, özelliklerin keşfedilmesi gereklidir. İletişimdeki amaç belirlenirken araştırmaya konu olan kişilerin ruhsal durumu da belirlenmelidir, propagandanın varlığı görünür kılınmalıdır. Politik ve askeri haberlerin güvencede tutulması, ülkedeki ya da belirli bölgedeki nüfusun çıkarları yansıtılmalıdır. Dikkat odağının belirginleşmesi, iletişimdeki davranış ve tutum sonuçlarını tanımlamalıdır (Berelson, 1952).

İçerik analizi yapılırken iki sınıflandırma yapılmaktadır. Nicel veriler üzerinden nicel analiz, nitel verilerden ise nitel analiz ortaya çıkarılmaktadır. İçerik analizi, sosyal bilimler için önemli bir araştırma yöntemidir. Birbirini tamamlayabilecek yapıda olan bu analiz, sınıfları yöntem içinde kullanabilmektedir. İçerik analizinin kendi içinde teknikleri bulunmaktadır.

Teknikler sıralanacak olursa;

- Frekans analizi
- İlişki analizi
- Sınıfsal analiz
- Değerlendirici analiz
- Kapalılık göstergesi analizi
- Sözvarlığı zenginliği analizi
- Okunabilirlik göstergesi analizi
- Açıklayıcı analiz
- Duygusal yön analizi
- Semantik analiz
- Niyet-güdü çıkarımları analizi

Yukarıdaki analiz teknikleriyle, içerik analizinin gerekli koşullarına göre analizler gerçekleştirilmektedir. İçerik analizindeki bu teknikler, yapılan çalışmanın koşullarını ortaya koymada önemli rollere sahip olmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EUROVİSİON ŞARKI YARIŞMASI'NIN GAZETELERDE ÇERÇEVELENİŞİ

4.1. Analizin Yöntemi

4.1.1. Metodoloji

Çerçeveleme çalışmaları günümüzde yeni yaygınlaşan bir çözümleme türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çerçevelemeyi genellikle içerik çözümlemesi desteklemektedir. Çerçevelemede nicel ve nitel olmak üzere iki çözümleme yöntemi kullanılmaktadır. Nitel olarak yapılan çözümlemede ise verilerle ilgili olarak anlam ortaya çıkarmak ve veriden neyi temsil edeceğine uygun olarak bir sınıflandırma ve yorumlama süreci olarak tanımlamak mümkündür (Çelik ve vd. 2020: 380). İletişim alanında ise nitel çözümleme, haber yapan gazetecilerin haberlerindeki hâkim görüşün/ideolojinin açılarıyla çerçeveleyip aktardıklarını ortaya koymaktadır.

Nicel analizde ise kod çizelgesi yapılarak tümdengelim ya da tümevarım yöntemleriyle oluşturulmuş olan çerçeveler tablolar (kod çizgeleri) yapılarak kodlanmaktadır. Iyengar, ortaya koyduğu vakasal ve konusal çerçevelemeleri tümdengelim ile nicel çözümlemeyle bulmuştur (Iyengar, 1991). Bu araştırma çalışmasında ise metodoloji de öncelik olarak çerçevelemelerin ortaya çıkarılarak kod çizelgesine aktarılması olmuştur. Böylece konuya ilişkin bulguların düzenli bir biçimde aktarılması sağlanmıştır. Çalışma yapılırken içerik analiziyle desteklenerek karma analiz ortaya konmuştur. Seçilen gazeteler ana akım medyanın temsili olarak Hürriyet Gazetesi, solun temsili olarak Cumhuriyet Gazetesi ve sağıın temsili olarak Yeni Şafak Gazetesi olmak üzere üç gazetedir.

4.1.2. Araştırmanın Sorunu

Çerçevelerin izleyiciler üzerindeki etkileri yönünde birbiriyle uyumlu olmayan hatta çelişen hipotezler bulunmaktadır. Kimi araştırmacılara göre siyasal durumlar ile haberlerdeki çerçevenmeyle ilgili olarak izleyicilerin algısında bir etkisinin olmadığını gözlemlemişlerdir. Kimilerine göre ise bu etkilerin olduğuna dair ikna edici bulgular olduğu ileri sürülmektedir. Iyengar'ın ortaya koyduğu çalışmada bir sorumluluk çerçevesine değil, medya etkilerine yönelik deneylerinde ikna edici kanıtlara ulaşmıştır. Toplumsal sorunlara kimin neden olduğu ya da çözümün konusunda medyanın toplum üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Iyengar deneylerinde, alıcıların belli bir konuda hükümet ya da sistemin sorumlu görmediği onun yerine kendilerini sorumlu tuttuklarını ortaya çıkarmıştır (Iyengar,

1991: 127). Yapılan başka çalışmalarda haber çerçevelerinin alıcıların düşünce yapılarına eklenerek değerlendirmelerini büyük oranda etkilediği saptanmıştır.

Bu çalışmada ele alınan çerçevelerde gazete haberlerindeki çerçevelerin, okuyucuların ‘ülke gündemini etkileyen haberleri ne yönde düşünecekleri’ saptanacaktır. Bu bağlamda Eurovision Şarkı Yarışması’nın Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde çerçevelenişi ele alınmıştır.

4.1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmada, Avrupa Birliği ile ilişkilerin olumlu seyrettiği 2003 yılı ile gerilemeye başlandığı 2012 yılındaki Eurovision Şarkı Yarışması’yla ilgili olan haberler ele alınmıştır. Bu çalışmada yer alan gazetelerdeki 2003 yılında Türkiye’nin birinciliği elde etmesinin yer aldığı haberler ve son katılım olan 2012 yılındaki yarışmayla ilgili haberler incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı ise Türkiye’nin Birlik ile ilişkileri için izlediği politikaların, yarışmayı kazandığı yıl ile katıldığı son yılın yarışma sürecinin gazetelerdeki çerçevelenme biçiminin, Türkiye’nin AB politikaları perspektifine bağlı olarak değişip değişmediğini saptamaktır.

Son zamanlarda çerçeveleme üzerine yapılan çalışmalarda, insanların kararları ve yargı oluşturma süreçlerini irdeleyen alanların sayısı artmaktadır. Çerçevelerin etkileri, alıcılar üzerinde algısal değişikliklere ve değerlendirmelere neden olmuştur, bu değişiklikler deneylerle ortaya çıkarılmıştır. Çerçeveleme araştırmalarının geçmişi çok olmamakla birlikte özellikle Amerika ve Avrupa’da bu alana yönelik çalışmalar giderek artmaktadır.

Ülkemizdeki çalışmalar bu alanda çok yeterli olmamakla birlikte her yıl düzenli olarak bu alandaki çalışmalara katkılar büyümektedir. Bu araştırmanın daha önce yapılan araştırmalara göre önemi ise çerçevelerin alıcılara etkisinden ziyade haberi aktaranlar tarafından hangi açıdan belirlendiğinin incelenmesi olacaktır. Araştırmamızda ele aldığımız örnekler iki farklı zamanda yayınlanan gazete haberlerinden oluşmaktadır. Bu iki farklı zamanda yayınlanan gazete haberlerinin çerçevelenme biçimleri karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Daha önceki araştırmalar çoğunlukla belirli bir zamanı ele alırken bu araştırma iki farklı zamanda yayınlanan gazeteleri ele alarak mevcut zaman dilimi içerisinde örnek gazetelerin AB’ye ilişkin bakış açılarının değişkenliğini incelemiştir.

Bu araştırmanın önemi ise daha önce yapılan araştırmalardan farklı olarak çerçevelerin alıcılardan çok haberi aktaranlar tarafından hangi açıdan oluşturulduğu olacaktır. Bu çalışma başka araştırmalar için de önemli sonuçlara katkı sağlayacaktır.

4.1.4. Araştırmanın Kapsamı

Türkiye, Avrupa Birliği'ne girebilmek için elli yıl boyunca girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler kimi zaman belirli bir seviyeye gelirken kimi zaman da durma noktasına gelmiştir. AB ile olan ilişkileri, belirlediği politikalarla götürmeye çalışan Türkiye, yalnızca siyasal olarak değil, diğer alanlarda da farklı iş birliklerinde olmaya çalışmıştır. Bu süreçte Türkiye, Batı Bloğu'nda olduğunu göstermek için belirli kurum, kuruluş ve etkinliklere üye olmak ya da katılmaktadır. Sanatsal, kültürel anlamda katıldığı etkinliklerden biri de Eurovision Şarkı Yarışması'dır. Bu yarışmayla birlikte Türkiye, siyasal alanın dışında da kendini Avrupa'nın bir parçası saymak istemiştir ve bu yönde yarışmaya katılımını önemsemiştir. Bu çalışmanın problem cümlesi ise; "Türkiye-AB ilişkilerine paralel olarak Eurovision Şarkı Yarışması'nın, ideolojik yelpazenin farklı noktalarında yer alan gazetelerde nasıl çerçevelendiğidir."

Bu çalışmanın konusu ise Türkiye'nin AB politikalarına paralel olarak Eurovision Şarkı Yarışması'nı kazandığı 2003 yılı ve katılmış olduğu son 2012 yılının ideolojik yelpazenin solunda bulunan Cumhuriyet, ana akımında olan Hürriyet ve sağında bulunan Yeni Şafak gazetelerindeki haberlerin çerçevelenış biçimidir. Bu çalışmanın bilimsel kuramı ise konuyla bağlantılı olarak çerçeveleme kuramı seçilmiştir. Medyada yer alan haberler, belirli çerçevelerde oluşturulup aktarılmaktadır. Medyanın analizlerinde çerçeveleme kuramı kullanılmaktadır ve giderek önemli bir duruma gelmektedir. Çerçeveleme kuramı iletişim araştırmalarında son zamanlarda önemli ölçüde ortaya çıkan bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çerçeveleme analizinden yararlanılmaktadır. Çalışma kapsamında terimsel, haber başlığı odak noktası ile vakasal ve konusal çerçeveleri başlıklar halinde ortaya konmuştur.

Terimsel çerçeveleme: Haberlerde öne çıkan terimler belirlenmiş ve bu başlık altında incelenmiştir.

Başlık odak noktası çerçevelemesi: Haberlerdeki başlıkların odak noktasının hangisi olduğu bu başlıkla belirlenmiştir.

Vakasal ve konusal çerçeveleme: Haberlerin vakasal yani yüzeysel mi yoksa konusal diğer bir şekilde derinlemesine mi olduğu bu başlıklarda ortaya konmuştur.

4.1.5. Araştırmanın Hipotezi

Bu çalışmanın hipotezi;

Hipotez 1: Türkiye'nin AB için izlediği politikaların, Birlik ile olan ilişkilerini de etkilemesinin yanı sıra Eurovision Şarkı Yarışması'na yönelik de etkileri olduğu düşünülmektedir.

Hipotez 2: Türkiye'nin AB ile sıcak ilişkiler içerisinde olduğu süreç, yarışmanın basında ele alınma biçimini de etkilemektedir.

Hipotez 3: Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde gerileme yaşadığı süreçte basın yarışmaya yönelik haberlere daha az yer vermektedir.

4.1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Eurovision 1956'dan beri dünyada önemli bir yere sahip olan kökleşmiş bir yarışmadır. Avrupa Birliği ülkeleri içinde önem verilen yarışma Avrupa kültürünün bir parçası haline gelmiştir.

Eurovision Şarkı Yarışması haberleri, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklemi ise Türkiye'deki ulusal gazetelerden Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak oluşturmaktadır. 2003 ve 2012 yıllarında Eurovision haftası süresince ele alınan haberler incelenmiştir.

4.1.7. Araştırma Soruları

Bu çalışmanın konusuna uyumlu olarak aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır;

AS 1: Türkiye'nin AB'ye girme sürecinde daha fazla adım attığı ve bunun siyasi söylemle desteklendiği süreçte Eurovision gazetelerde ne şekilde çerçevelenmiştir?

AS 2: Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerde gerilim yaşandığında Eurovision basında ne şekilde çerçevelenmiştir?

AS 3: Sağ çizgideki gazete nasıl çerçevelemiştir?

AS 4: Ana akım çizgideki gazete nasıl çerçevelemiştir?

AS 5: Sol çizgideki gazete nasıl çerçevelemiştir?

4.1.8. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın veri toplamada en önemli araçları ise Cumhuriyet, Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin arşivleridir. Çalışmanın ortaya çıkabilmesi için akademik makaleler, tez çalışmaları, akademik kitaplar, internet kaynaklı haberler kullanılmıştır.

4.2. Analiz

4.2.1. Terimsel Çerçevelemeler

İncelenen gazetelerdeki Eurovision haberleri örneklem olarak alınmış ve buna yönelik haberlerde gazeteler tarafından kullanılmış farklı terimler, terimsel çerçeveleme başlığı altında ortaya konulmuştur. Kodların aktarıldığı çizelgeye terimsel çerçeveleme başlığı verilmiştir. Bu başlık altında ele alınan 44 haberin tamamı üzerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. Haberler incelenirken öne çıkan terimler üç başlık altında 2003 yılı ve 2012 yılı ayrı olmak üzere belirlenerek kod çizelgesine aktarılmıştır. Kod çizelgesine eklenen terimler gazetelerdeki haberlerde varsa (1) ile yoksa (0) ile kodlandırılmıştır. Birden çok terimi içeren haberlerde ise her biri için (1) olarak kodlama yapılmıştır.

Bu bağlamda ‘Terimsel Çerçeveleme’ başlığı altında olan kodlamada çizelgeye aktarılması şu biçimde yer almaktadır:

Terimsel Çerçeveleme: Basılı gazetelerde yer alan haberlerin içerisinde öne çıkmış terim (Eurovision, Türkiye, Avrupa).

Kod; aşağıda yer alan terimlerden varsa (1) /yoksa (0)

-Eurovision (1/0)

-Türkiye (1/0)

-Avrupa (1/0)

Örneklem olarak alınan Hürriyet, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin 2003 Eurovision Şarkı Yarışması’na yönelik haberleri incelenmiş ve başlık altında aktarılmıştır. Terimsel çerçevelemeye uygun bulgular ise şu biçimdedir:

Tablo 4.1 2003’deki Hürriyet Gazetesi’nin Terimsel Çerçevelemesi

Hürriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	11	%38
Türkiye	10	%34,5
Avrupa	8	%27,5
Toplam	29	100

Hürriyet gazetesinde, ‘Eurovision’ terimi 11 haber metninde, ‘Türkiye’ terimi 10 haber metninde ve ‘Avrupa’ 8 haber metninde kullanılmıştır.

Tablo 4.2 2003’deki Cumhuriyet Gazetesi’nin Terimsel Çerçevelemesi

Cumhuriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	4	%57
Türkiye	2	%29

Avrupa	1	%14
Toplam	7	100

Cumhuriyet gazetesinde, ‘Eurovision’ terimi 4 haber metninde, ‘Türkiye’ terimi 2 haber metninde ve ‘Avrupa’ terimi 1 haber metninde kullanılmıştır.

Tablo 4.3 2003’deki Yeni Şafak Gazetesi’nin Terimsel Çerçevelemesi

Yeni Şafak Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	7	%50
Türkiye	5	%36
Avrupa	2	%14
Toplam	14	100

Yeni Şafak gazetesinde, ‘Eurovision’ terimi 7 haber metninde, ‘Türkiye’ terimi 5 haber metninde ve ‘Avrupa’ terimi 2 haber metninde kullanılmıştır.

Örneklem olarak alınan Hürriyet, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin 2012 Eurovision Şarkı Yarışması’na yönelik haberleri incelenmiştir. Bu başlık altında aktarılmıştır. Terimsel çerçevelemeye uygun bulgular ise şu biçimdedir:

Tablo 4.4 2012’deki Hürriyet Gazetesi’nin Terimsel Çerçevelemesi

Hürriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	13	%59
Türkiye	9	%41
Avrupa	-	-
Toplam	22	100

Hürriyet gazetesinde, ‘Eurovision’ terimi 13 haber metninde, ‘Türkiye’ terimi 9 haber metninde kullanılırken ‘Avrupa’ terimi ise kullanılmamıştır.

Tablo 4.5 2012’deki Cumhuriyet Gazetesi’nin Terimsel Çerçevelemesi

Cumhuriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	1	%100
Türkiye	-	-

Avrupa	-	-
Toplam	1	100

Cumhuriyet gazetesinde ‘Eurovision’ terimi bir kez geçmektedir. ‘Türkiye’ ve ‘Avrupa’ terimleri ise geçmemektedir. Bu gazete diğer gazetelere oranla yalnızca bir habere yer vermiştir.

Tablo 4.6 2012’deki Yeni Şafak Gazetesi’nin Terimsel Çerçevelemesi

Yeni Şafak Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	6	%55
Türkiye	5	%45
Avrupa	-	-
Toplam	11	100

Yeni Şafak gazetesinde, ‘Eurovision’ terimi 6 haber metninde, ‘Türkiye’ terimi 5 haber metninde kullanılırken ‘Avrupa’ terimi ise kullanılmamıştır.

2003 yılındaki gazetelere bakıldığında Avrupa terimi göze çarpmaktadır. Gerek başlıklarda gerekse haber metnlerinde ön plana çıkarken, yarışmanın kazanılmasında ve Avrupa Birliği ile olan ilişkilerde bu sürecin etkisinin olduğu görülebilmektedir.

Hipotez 1: Türkiye’nin AB için izlediği politikaların, Birlik ile olan ilişkilerini de etkilemesinin yanı sıra Eurovision Şarkı Yarışması’na yönelik de etkileri olduğu düşünülmektedir.

Hipotezimizin belirttiği yarışmaya yönelik etkinin olduğu, terimlerde de görülmektedir. Seçilen terimler (Eurovision, Türkiye ve Avrupa) aşağıdaki hipotezimizin belirginliğini ortaya koymaktadır.

Hipotez 2: Türkiye’nin AB ile sıcak ilişkiler içerisinde olduğu süreç, yarışmanın basında ele alınma biçimini de etkilemektedir.

Türkiye ile AB ilişkilerinin sıcak olduğu 2003 yılında kazanılan yarışmanın yer aldığı haberlerde seçilen terimlerle başlıklar kullanılmıştır. En çok terim kullanan Hürriyet gazetesi olurken onu Yeni Şafak gazetesi izlemiş ve Cumhuriyet gazetesi ise bu süreçte az habere yer vermiştir.

2012 yılına gelindiğinde ise Türkiye’nin Eurovision’daki son katılımında, ‘Avrupa’ terimine dair bir belirti yokken özellikle Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde ‘Eurovision’ ile

‘Türkiye’ terimleri belirgin olarak görülürken Cumhuriyet gazetesinde yalnızca ‘Eurovision’ terimi bir haberde kullanılmıştır.

Hipotez 3: Türkiye’nin AB ile ilişkilerinde gerileme yaşadığı süreçte basın ise yarışmaya yönelik haberlere daha az yer vermektedir.

Üçüncü hipotezimizde belirttiğimiz uzak kalma durumu terimsel olarak bakıldığında ‘Avrupa’ terimine yönelik gerçekleşmiştir. 2012’deki yarışmada ‘Eurovision’ ve ‘Türkiye’ terimlerinin ön planda olması yarışmanın önemsendiği gösterirken, Avrupa’ya yönelik başlıkların olmaması ilişkilerdeki gerilemenin bir işareti olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda gazetelerin birinci sayfasında yer alan vitrin haberlerden ele alınan örneklerle 2003 ve 2012 yılındaki haberlerdeki terimsel farklılıklar şu şekildedir:

26 Mayıs 2003 Hürriyet Gazetesi

“Avrupa bizi dinleyecek”

“28 yıl aradan sonra Türkiye’ye Eurovision’da birincilik kazandıran Sertab Erener, iddialı: “Şarkımız çok iyi bir şarkıydı ve çok profesyonelce hazırlanmıştık. Bundan sonra Avrupa daha çok Türk müziği dinleyecek.”

“Başarı, Avrupa basınında geniş yer buldu. Bazı gazeteler, başarıyı Avrupa Birliği ile ilişkilendirip “Türkiye müziğiyle Avrupa’ya girdi” ve “Bu başarı AB yolunda koz olacak” yorumları yaptı.” (Hürriyet Gazetesi, 26.05.2003).

25 Mayıs 2003 Cumhuriyet Gazetesi

“Sertab birinci”

“Letonya’nın başkenti Riga’da yapılan 48. Eurovision Şarkı Yarışması’nda Türkiye’yi temsil eden Sertab Erener, “Everyway That I Can” adlı parçasıyla 167 puan toplayarak birinci oldu. 165 puanla Belçika’nın Urban Trad grubu “Sanomi” parçasıyla ikinci, Rusya’nın TATU grubu ise “Ne ver, Ne bojsia” parçasıyla 164 puan alarak üçüncü oldu. Harem giysileriyle Sertab Erener ve eşliğindeki 3’ü Alman 1’ü Türk 4 dansçı kadın, sergilediği oryantal danslarla 6 bin seyirciyi coştururken uzun süre ayakta alkışlandı. Kıbrıs Rum Kesimi Erener’e 8 puan vererek en yakın rakibiyle arasındaki puan farkını açmasını sağladı.” (Cumhuriyet Gazetesi, 25.05.2003).

26 Mayıs 2003 Yeni Şafak Gazetesi

“Sertab Erener Avrupa’yı fethetti”

“28 yıl sonra Eurovision Şarkı Yarışması’nda Türkiye’nin birinci olması Avrupa basınında yankı buldu. Reuters, Sertab Erener ezgileriyle milyonlarca Avrupalı’nın gönlünü fethettiği yorumunu yaptı.” (Yeni Şafak Gazetesi, 26.05.2003).

2003 yılındaki gazeteler incelendiğinde terimsel çerçevelenmede farklılık Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde çok olmaz iken Cumhuriyet bu durum belirgindir. Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri ‘Avrupa’ terimini haber başlığında öne çıkarırken, Cumhuriyet gazetesi ise Sertab Erener’i kullanarak terimi metnin içerisinde ‘Avrupa’ terimi kullanılmamıştır. Hürriyet ve Yeni Şafak olumlu bir şekilde tonlamaya sahip olurken Cumhuriyet ne olumlu ne de olumsuz bir bakışla terimi kullanmıştır.

Hürriyet Gazetesi 27 Mayıs 2012

“Üzülme Can’ım”

“7’inci Olduk”

“57’inci Eurovision Şarkı Yarışması’nda Can Bonomo 112 puanla 7’nci oldu. İsveç 372 puanla gecenin şampiyonu, Rus nineler ikinci olurken, Sırbistan yarışmada üçüncü sırayı aldı. Organizasyonla büyük övgü kazanan Azerbaycan ise listeye 4’üncü sıradan girdi.” (Hürriyet Gazetesi, 27.05.2012).

Yeni Şafak Gazetesi 27 Mayıs 2012

“Can’ın sağ olsun”

“Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de düzenlenen 57. Eurovision Şarkı Yarışması’nın finalinde, temsilcimiz Can Bonomo 18. sırada sahne aldı. Bonomo’nun mükemmel performansı konuklar tarafından ayakta alkışlandı. Salonda ‘Türkiye’ sesleri yükseldi. Oylamada İsveç büyük oy farkıyla birinci olurken, temsilcimiz Bonomo yarışmayı 7’nci sırada tamamladı.” (Yeni Şafak Gazetesi, 27.05.2012).

2012 yılındaki gazeteler incelendiğinde terimsel çerçevelenmede farklılık, Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde tıpkı 2003’teki gibi çok belirgin olmasa da ikisinde de ‘Avrupa’ terimi yer almamaktadır. Cumhuriyet gazetesinde ise bu terimlere dair 1 haber yer almaktadır ve gazetenin 12’nci sayfasında bulunmaktadır.

4.2.2. Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemeleri

Gazetelerdeki Eurovision haberlerinin başlıkları ele alınırken başlıkların odak noktası çerçeveleme başlık altında belirlenmiştir. Kodlara aktarılırken çizelgeye, başlıkların ‘odak noktası çerçevelemesi başlığı’ verilmiştir. Bu başlık altında ele alınan 44 haberin tamamı üzerinde inceleme yapılmıştır. 2003 ve 2012 yıllarındaki başlıkların odak noktalarının kod çizelgesine varsa (1) yoksa (0) kodlama olarak aktarılmıştır.

Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi: Basılı gazetelerde yer alan haberlerin başlıklarında odak noktası (Eurovision, Türkiye, Avrupa, Temsilci ve Diğer Ülkeler).

Kod; aşağıda yer alan başlık odak noktaları varsa (1) /yoksa (0)

-Eurovision (1/0)

-Türkiye (1/0)

-Avrupa (1/0)

-Temsilci (1/0)

-Diğer Ülkeler (1/0)

Tablo 4.7 2003’deki Hürriyet Gazetesi’nin Başlık Odak Noktası Çerçevelemesi

Hürriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	-	-
Türkiye	1	%8
Avrupa	2	%15
Temsilci	9	%69
Diğer Ülkeler	1	%8
Toplam	13	%100

Hürriyet gazetesinde 13 haber yer almıştır. Hürriyet gazetesinde başlık odak noktasının temsilci üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Eurovision’a dair odak noktası başlıklarda tespit edilememiştir. Yarışmanın kazanılmasında temsilcinin etkisinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.8 2003’deki Cumhuriyet Gazetesi’nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi

Cumhuriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
---------------------	---------------------	-----------

Eurovision	-	-
Türkiye	-	-
Avrupa	1	%25
Temsilci	3	%75
Diğer Ülkeler	-	-
Toplam	4	%100

Cumhuriyet gazetesinde 4 haber yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinde başlık odak noktasının yine Hürriyet gazetesinde olduğu gibi temsilci üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Eurovision, Türkiye ve diğer ülkelere dair odak noktası başlıklarda tespit edilememiştir.

Tablo 4.9 2003'deki Yeni Şafak Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi

Yeni Şafak Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	1	%17
Türkiye	1	-
Avrupa	-	%17
Temsilci	4	%66
Diğer Ülkeler	-	-
Toplam	6	%100

Yeni Şafak gazetesinde 6 haber yer almıştır. Yeni Şafak gazetesinde başlık odak noktasının yine Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde olduğu gibi temsilci üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Eurovision, Türkiye'ye dair odak noktası olarak başlıklarda yer alırken Avrupa ve diğer ülkeler tespit edilmemiştir.

Örneklem olarak alınan Hürriyet, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin 2012 Eurovision Şarkı Yarışması'na yönelik haberleri incelenmiştir. Bu başlık altında aktarılmıştır. Başlıkların odak noktası çerçevelemesine uygun bulgular ise şu biçimdedir:

Tablo 4.10 2012'deki Hürriyet Gazetesi'nin Başlık Odak Noktası Çerçevelemesi

Hürriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	1	%8

Türkiye	3	%25
Avrupa	-	-
Temsilci	8	%67
Diğer Ülkeler	-	-
Toplam	12	%100

2012 yılına bakıldığında Hürriyet gazetesinde 12 haber yer almıştır. Hürriyet gazetesinde başlık odak noktasının 2003 yılındaki gibi temsilci üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Eurovision ve Türkiye odak noktalarında yer alırken Avrupa ve diğer ülkeler başlık odak noktasında yer almamıştır.

Tablo 4.11 2012'deki Cumhuriyet Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi

Cumhuriyet Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	1	%100
Türkiye	-	-
Avrupa	-	-
Temsilci	-	-
Diğer Ülkeler	-	-
Toplam	1	%100

2012 yılında ise Cumhuriyet gazetesi başlıkların odak noktasında yalnızca Eurovision'u kullanmıştır. Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerine oranla Eurovision haberlerine neredeyse yok denilecek düzeyde yer vermiştir. Diğer başlıkların odak noktasını oluşturan başlıklarla ilgili haber yapmamıştır.

Tablo 4.12 2012'deki Yeni Şafak Gazetesi'nin Başlıkların Odak Noktası Çerçevelemesi

Yeni Şafak Gazetesi	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Eurovision	1	%12,5
Türkiye	-	-
Avrupa	-	-
Temsilci	6	%75

Diğer Ülkeler	1	%12,5
Toplam	8	%100

2012'ye gelindiğinde sağı temsil eden Yeni Şafak gazetesinde 8 haber bulunmuştur. Yeni Şafak gazetesinde başlık odak noktasının 2003'teki gibi yine Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerindekine benzer şekilde temsilci üzerine yoğunlaştığı saptanmıştır. Eurovision ve diğer ülkeler başlık odak noktasını oluştururken Türkiye ve Avrupa odak noktası olarak yer almamıştır.

2003 ve 2012 yıllarındaki başlıkların odaklarına bakıldığında her iki yılda da temsilcinin ön plana çıktığı görülürken Avrupa ile ilgili olarak 2012'de odak noktası başlık görülmemiştir. 2003 yılındaki yarışmanın kazanılmasının verdiği Avrupa'ya yönelik iletinin 2012 yılında görülmemesinin nedeni ise geri planda kalan AB ilişkilerindeki durgunluktur.

4.2.3. Vakasal ve Konusal Çerçevelemeler

Eurovision Şarkı Yarışması'nın örneklem olarak alındığı 2003 ve 2012 yılındaki gazetelerdeki haberlerde “Vakasal (Episodic) ve Konusal (Thematic) Çerçeveleme” ile aktarılması metodolojik olarak bu başlık altında incelenmiştir. Kodlama yapılırken vakasal ve konusal çerçeveleme için başlık açılmış ve 44 haberin tamamında inceleme gerçekleştirilmiştir. Haberlerin tamamı incelenirken haberlerde vakasal çerçeveleme varsa (1) ve yoksa (0) kodlanmıştır. Benzer uygulama konusal çerçeveleme içinde yapılmıştır. Bu kapsamda “Vakasal ve Konusal Çerçevelemeyi” oluşturan kodlama kod çizelgesinde şu şekilde yer almaktadır:

Vakasal Çerçeveleme: Belirlenen konu ya da olayla ilgili olarak yüzeysel olarak vakasal çerçeveleme;

0 = Yoksa

1 = Varsa

Konusal Çerçeveleme: Belirlenen bir konu veya bir olay aktarılırken derinlemesine analiz ile konusal çerçeveleme;

0 = Yoksa

1 = Varsa

Örneklem olarak alınan Hürriyet, Cumhuriyet, Yeni Şafak gazetelerinin Eurovision Şarkı Yarışması'na yönelik “Vakasal ve Konusal Çerçeveleme” ile aktarılan 44 haberin kod çizelgesindeki sonuçları ise şu biçimdedir:

Tablo 4.13 Vakasal ve Konusal Çerçeveleme

	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Vakasal	30	%68
Konusal	14	%32
Toplam	44	%100

Bu çalışmada incelenen “Vakasal ve Konusal Çerçeveleme” oranına baktığımızda haberlerin % 32'sinin konusal, 68'inin ise vakasal olarak çerçevesi görülebilmektedir.

Tablo 4.14 Vakasal ve Konusal Çerçevelemenin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Toplam Haber Sayısı	Vakasal Çerçeveleme	Konusal Çerçeveleme
Hürriyet	23	% 48	%52

Cumhuriyet	5	%80	%20
Yeni Şafak	16	%69	%31

Gazetelerdeki vakasal ve konusal çerçeveleme oranlarının dağılımına bakıldığında: Hürriyet gazetesindeki 23 haberin %48'i vakasal, %52'i ise konusal, Cumhuriyet gazetesindeki 5 haberin %80 vakasal, %20 konusal ve Yeni Şafak gazetesindeki 16 haberin %69'u vakasal, %31'i konusal olarak çerçevelendiği ortaya çıkarıldı.

Tablo 4.15 Vakasal ve Konusal Çerçevelemenin Gazetelerdeki Olumlu, Yansız ve Olumsuz Tonlamaya Göre Dağılımı

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Hürriyet	%65	% 13	%22
Cumhuriyet	%20	%60	%20
Yeni Şafak	%75	%6,25	%12,75

Gazetelerin vakasal ve konusal çerçevelmelerindeki olumlu, yansız ve olumsuz tonlamanın farklılıklar gösterdiği görülebilmektedir. Olumlu tonlama haber oranı %75 ile Yeni Şafak gazetesi olurken, Hürriyet gazetesi ise %22 oranla olumsuz tonlamaya sahipken Cumhuriyet gazetesi %60 ile yansız tonlaması ön plana çıkmaktadır.

Tablo 4.16 2003 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Hürriyet	%40	%20	%40

Tablo 4.17 2003 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Hürriyet	%100	-	-

Tablo 4.18 2012 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Hürriyet	%56	%22	%22

Tablo 4.19 2012 Yılındaki Hürriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Hürriyet	%67	-	%33

2003 ve 2012 yılındaki Hürriyet gazetesinin vakasal ve konusal çerçevelmeleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Buna göre 2003 yılındaki vakasal çerçevelemedeki olumlu ve olumsuz tonlamalar eşit olurken 2012 yılındaki vakasal çerçevelemede olumlu tonlama ön planda olmuştur. 2003 yılındaki konusal çerçevelemede ise olumlu tonlama yalnızca görülen tonlama olarak karşımıza çıkmıştır. 2012 yılındaki konusal çerçevelemede ise yansız tonlamaya dair veri bulunamamıştır ve olumlu yöndeki tonlama 2003 yılındakine benzer şekilde belirgin olarak kendini göstermiştir.

Tablo 4.20 2003 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Cumhuriyet	%75	%25	-

Tablo 4.21 2003 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Cumhuriyet	%100	-	-

Tablo 4.22 2012 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Cumhuriyet	-	-	%100

Tablo 4.23 2012 Yılındaki Cumhuriyet Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Cumhuriyet	-	-	-

2003 ve 2012 yılındaki Cumhuriyet gazetesinin vakasal ve konusal çerçevelmeleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Buna göre 2003 yılındaki vakasal çerçevelemedeki olumlu ve yansız tonlamalar yer alırken, 2012 yılındaki vakasal çerçevelemede olumsuz tonlama tek tonlama

olmuştur. 2003 yılındaki konusal çerçevelenmede ise olumlu tonlama yalnızca görülen tonlama olarak karşımıza çıkmıştır. 2012 yılındaki konusal çerçevelenmeye dair tonlamaların hiçbirine rastlanmamıştır.

Tablo 4.24 2003 Yılındaki Yeni Şafak Gazetesindeki Vakasal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Yeni Şafak	%100	-	-

Tablo 4.25 2003 Yılındaki Yeni Şafak Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Yeni Şafak	%100	-	-

Tablo 4. 26 2012 yılındaki Yeni Şafak gazetesindeki vakasal çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Yeni Şafak	%40	%20	%40

Tablo 4.27 2012 Yılındaki Yeni Şafak Gazetesindeki Konusal Çerçeveleme

Gazete Adı	Olumlu	Yansız	Olumsuz
Yeni Şafak	%75	-	%25

2003 ve 2012 yılındaki Yeni Şafak gazetesinin vakasal ve konusal çerçevelenmeleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Buna göre 2003 yılındaki vakasal çerçevelenmedeki olumlu tonlama tek başına yer alırken 2012 yılındaki vakasal çerçevelenmede olumlu ve olumsuz tonlama öne çıkmıştır. 2003 yılındaki konusal çerçevelenmede ise diğer gazetelerdekilerle aynı olarak olumlu tonlama tek başına yer almıştır. 2012 yılındaki konusal çerçevelenmeye dair yansız tonlama ile ilgili veri yokken olumlu tonlama ön plana çıkarken onu olumsuz tonlama takip etmiştir.

4.2.4. Bulguların Analizi

Bu bölümü kodlanmış olan gazete haberlerinin genişletilmiş çözümlemesi oluşturacaktır. Örneklem olarak 2003 ve 2012 gazetelerinde yer alan Eurovision Şarkı Yarışması ile ilgili en çok habere “Hürriyet” gazetesinde rastlanılmıştır. Hürriyet gazetesinde toplam 23 haberle konuya uyumlu yapılmış haberlerin örneklem olarak alınmış olan gazetelerdeki haber sayısına oranla dağılımına bakıldığında %53’ünü oluşturmaktadır. İkinci sırada ise “Yeni Şafak” gazetesi 16 haber sayısının dağılımı %36 olmaktadır. Üçüncü sıradaysa “Cumhuriyet” gazetesi 5 haberle %11’e denk gelmektedir.

Tablo 4.28 Eurovision Şarkı Yarışması’yla İlgili Haberlerin Gazetelere Göre Yüzdelik Dağılımı

	Toplam Haber Sayısı	Yüzde (%)
Hürriyet	23	%53
Cumhuriyet	5	%11
Yeni Şafak	16	%36
Toplam	44	%100

Hürriyet gazetesinin diğer gazetelere oranla çok haber yapmasının arka planında, dönemin Hürriyet’in sahipleri olan Doğan Holding’in Avrupa’ya yönelik bakış açısı yer almaktadır. Diğer iki gazeteye oranla birden fazla kesime hitap edebilmektedir. Yeni Şafak gazetesi her ne kadar Hürriyet kadar olmasa da toplumun tamamının yanı sıra muhafazakâr kesimine yönelik haberlere ağırlık vermektedir. Dönemin koşullarına göre Türkiye ile ilgili olumlu yönde haber yapmaları, dış dünyaya tam kapalı bir bakış açısına sahip olmadıklarını göstermektedir. Cumhuriyet gazetesi ise diğer iki gazeteye oranla belli bir okuyucu kitlesine sahip olan, okuyucusuna fotoğraftan çok haber metni sunan gazetedir.

Hürriyet gazetesi, 2003 yılında Türkiye’nin başarısını diğer gazetelerdeki gibi giriş sayfasında kısa bir biçimde değil, büyük fotoğraflarla, okuyucuların dikkatini çekecek şekilde yayımlamıştır. Yeni Şafak ve Cumhuriyet ise küçük fotoğraflar kullanmış ve başlıkları küçük tutmuştur.

Gazeteler incelenirken hipotezler göz önüne alınmıştır. Hipotez 1’de belirtilen durum, 2003 yılındaki gazeteleri derinlemesine etkilemese de yaşanan gelişmelerin yarışmaya bakış açısını değiştirmiştir. Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri 2003 yılındaki veriler ışığında hipotez 1’de bahsedilen duruma belirgin bir açıdan yaklaşmasa da hipotez 2’deki duruma öne çıkan bir bakış açısıyla yaklaşabilmiştir, Cumhuriyet ise diğer hipotezlerin hiçbirini tam karşılamasa da hipotez 2’deki durumu az da olsa gösterebilmiştir.

Terimsel çerçevelerde konuya uygun terimlerin 2003 yılı gazete haberlerindeki dağılımına bakıldığında ‘Avrupa’ terimi görülebilmektedir. Bu da hipotez 2’deki durumun terimsel çerçevelerede görülebildiğini göstermektedir. 2012 yılında ise hipotez 3’de bahsedilen haberlerin aktarılmasının uzak kalınması durumunu tam olarak yansıması olmasa da ‘Avrupa’ terimini barındıran bir habere rastlanılmamıştır. Hürriyet gazetesi özellikle terimsel çerçevelerde ‘Avrupa’ terimini 2003 yılı için çok kullanmıştır. Hürriyet gazetesini Yeni Şafak devam ettirmiştir. Cumhuriyet ise diğer iki gazeteye oranla bir kez bu terimden bahsetmiştir.

Başlıkların odak noktası çerçevelerde bakıldığında, temsilcinin odak noktası olduğu haberler ön planda yerini almıştır. Her ne kadar Eurovision haberlerinde Eurovision’un başlıklarda olmasının daha anlaşılır olacağı düşünülse de temsilcilerin, Eurovision’dan da önce odak noktası olduğu görülmüştür. Hürriyet gazetesi yine terimsel çerçevelerde olduğu gibi bu çerçevelerde de birinci gazete olmuştur. Yeni Şafak gazetesinin muhafazakâr görüşü barındıran bir gazete olmasına karşın tıpkı Hürriyet gibi Eurovision haberlerinde o da odak noktası olarak temsilcileri öne çıkarmış ve ona göre başlıklar atmıştır. Cumhuriyet ise 2003 yılında temsilciyi öne çıkarsa da 2012 yılında yalnızca Eurovision’u odak noktası olarak kullanmış ve tek haber yapmıştır.

Vakasal ve konusal çerçevelere geldiğinde ise gazetelerdeki haberlerin derinlemesine mi yoksa yüzeysel mi anlattığı ortaya çıkmıştır. 2003 yılına bakıldığında vakasal haberlerin Yeni Şafak gazetesinde olumlu tonlama ile çok olduğu görülürken konusal olarak Hürriyet olumlu tonlamada haberleri aktarmıştır. Cumhuriyet gazetesi diğer iki gazeteye oranla vakasal çerçevelmeyi vitrin haberde ne olumlu ne de olumsuz yapmış, yansız bir biçimde aktarmıştır. 2012 yılına gelindiğinde olumsuz yönde haber sayısında artış gözlemlenmiştir. Bunların temeli yarışmada alınan sonuca bağlıdır. Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri temsilcinin durumuna yönelik olumsuz yönde haber aktarırken Cumhuriyet ise iki ülke arasındaki Eurovision gerilimine yönelik olumsuz haber aktarmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada gazetelerin ideolojik yaklaşımlarına göre, Eurovision Şarkı Yarışması'na bakış açılarını çerçeveleme analizi ve destekleyici içerik analizi yöntemiyle çözümlenmesi yapılmıştır. Ana akımı temsil eden Hürriyet, solu temsil eden Cumhuriyet ve sağı temsil eden Yeni Şafak gazetelerinin terimsel çerçeveleme, başlık odak noktası çerçevelemesi, vakasal ve konusal çerçeveleme olmak üzere üç başlık altında 2003 ve 2012 yılları ayrı ayrı değerlendirme yapılarak incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulguların üç başlıkta belirlenen hipotezlerle değerlendirildiğinde, Hipotez 1'de AB ile ilişkilerin haberlere etkisinin çerçevelemeler arasında terimsel, vakasal ve konusal çerçevelemelerde etkinin 2003 yılında daha belirgin olduğu görülmektedir. 2012 yılında ise etkisinden söz etmek mümkün değildir. Hipotez 2'de bahsedilen ilişkilerin sıcak olduğu dönemde vakasal ve konusal çerçevelemedeki tonlamalara bakıldığında olumlu haberlerin 2003 yılında çok olması ve terimsel çerçeveleme olarak bakıldığında ise 'Avrupa' teriminin göze çarpması ilişkilerin sıcaklığına bağlı olarak haberlerin gazetelerdeki yansıması olarak görülebilir. 2012 yılında olumsuz tonlamaların yer almasının yarışmadan alınan sonuçla ilgisi olduğu, başlıkların odak noktası çerçevelemesine bakıldığında ise temsilcinin içinde bulunduğu duruma ait olduğu göze çarpmaktadır. Hipotez 3'de gazetelerin uzak kalması yalnızca Cumhuriyet gazetesi için geçerli görülebilirken başlıkların odak noktası çerçevelemesinde Avrupa'ya yönelik ya da Eurovision'a yönelik diğer gazetelerin belirgin olmasının yanı sıra temsilciye yönelik çerçevelemenin 2003 ve 2012 yıllarına bakıldığında daha ağır bastığı tespit edilmiştir. İlişkilerin kötüye gittiği 2012'de haberlerde 'Avrupa' teriminin kullanılmaması ile AB ve Avrupa'ya yönelik sessizliğin olduğu anlaşılmaktadır. 2003 yılındaki gibi olumlu tonlamalar yoğunlukta değildir. Hipotez 3'e yönelik bulguların hipotezle tam uyduğu söylenemez çünkü gazeteler Eurovision'a gerekli ilgiliyi 2003 yılına oranla az olsa da daha çok göstermiştir. Hürriyet gazetesi ve Yeni Şafak gazetesi Hipotez 3'ün doğruluğunun aksi yönündeyken Cumhuriyet bunu destekler nitelikte 2012 yılı için yalnızca bir haber yayımlamış ve bu haberi olumsuz tonda aktarmıştır.

Elde edilen bulgulara bakıldığında hipotezlerle uygun bir sonuca kısmi olarak ulaşılsa da üç gazetenin haberleri aktarırken ülkenin uluslararası temsiline odaklandığı ve Türkiye'ye yönelik başlıklar oluşturduğu görülmektedir. Bu durum terimlerdeki farklılıkların kendini göstermesiyle belli etmektedir. Haberlerin aktarılması düz bir bakış açısıyla değil, genellikle yorumu içinde barındıran haber anlayışıyla gerçekleşmiştir. Haberlerin aktarılmasında 2003 yılı ve 2012 yılı arasında farklılıklar bulunmaktadır. 2003 yılında zafer havası haberlerde

hâkim iken 2012 yılında heyecan havası daha belirginlik içermektedir. Haberlerin incelenmesinde çerçevelemelerin öne çıkması, haberin aktarımının da iyi gerçekleşmesi gereklidir. Böylece okuyucu kitlesinin habere yönelik tutumunda ve bakış açısındaki etkililiğin değişebilmesinde yardımcı olabilecektir. Bu kapsam dâhilinde iyi bir çözümleme için tüm ideolojik kanatları ele almasa da ana akım, sağ ve sol gazetelerdeki durumun yansımaları olarak dış basından da örnekler değerlendirilerek aktarılması gerekebilir. Teorik açıdan bakıldığında özellikle Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri çerçevelemeler için yeterli kaynak çıkarılabilecek biçimde haber yaparken Cumhuriyet gazetesi haber aktarımında çok yetersiz kalmıştır. Çerçevelemeler literatürle uyumlu şekildedir. Bu çalışma haberlere yönelik bakış açısından çok, kullanılan çerçevelemelerin ne denli önemli olduğunu göstermiştir. Çalışma Türkiye’den örnek alınan gazeteler üzerinden yapılmıştır. Eurovision’a katılan diğer ülkelerin gazeteleri ele alınmadığı için diğer ülkelerdeki gazetelerin aktarım biçimine dair bir bulgu elde edilememiştir.

Çalışmanın kısıtlamalarına bakıldığında ise çerçeveleme literatür taramasında, kaynakların birbirine benzer açıklamalara sahip olması ele alınan bilgilerin birbirine yakın olması sonucunu doğurmuştur. Bunun nedeni ise bu alana dair yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmaması ve mevcut araştırmaların benzer kaynaklardan yararlanmasıdır.

KAYNAKÇA

- Abreu, A. A. (2015). "Framing theory in communication research in Spain. Origins, development and current situation". *Revista Latina de Comunicación Social*, 70: 423-450.
- Akçay, E. Y. (2016). "AB'nin Haylaz Çocuğu: Fransa". *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(14).
- Akçay, E. Y. (2016). "Turgut Özel Dönemi Türkiye-Topluluk İlişkileri". *The Turkish Yearbook of International Relations*, 47: 45-58.
- Akçay, E. Y. (2017). "Pozitif Gündem ve Sonrasındaki Gelişmeler Işığında Türkiye-AB İlişkileri". *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 19: 43-58.
- Akdoğan, E. ve Atalay, M. (2017). "Avrupa Birliği'ni Değişime Zorlayan Güç: Göç". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15): 2371-2390.
- Akıncı, A. V. (2014). "Türkiye'nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(1): 55-72.
- Akkaya, G. (2019). *Anlatı Unsurları Açısından TRT Belgesel Kanalı İçeriği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akman, Ş. (2004). *Nice Antlaşması (AB Kurumsal Hukuka Etkisi)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akmeşe, Z. (2020). "Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Çerçeveleme: Türk Telekom Reklam Filmi Örneği". *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 5(1): 37-49.
- Aksu, F. (2007). "Türkiye-Avrupa Birliği Üyelik Müzakerelerinde Kıbrıs ve Ege Uyuşmazlıkları", *Türkiye-AB İlişkileri: Dış Politika ve İç Yapı Sorunsalları*. M. S. Erol ve E. Efegil (drl.). Alp Yayınevi, Ankara.
- Alganer, Y. ve Çetin, M. Ö. (2008). "Avrupa'da Birlik ve Bütünleşme Hareketleri (II) (1957-1986)". *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 25(2): 339-362.
- Altuntaş, Ö. (2012). "Merkez Bankası Bağımsızlığı: Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Karşılaştırması". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12): 73-84.
- Arvas, İ. S. (2018). "Türkiye'nin Radyo ile Tanışması ve Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi". *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2): 406-428.

- Atabek, N. ve Uztuğ, F. (1998). “Haberlerde Çerçeveleme ve Öne Çıkarma”. *Kurgu Dergisi*, (15): 96-105.
- Atay, S. E. (2019). “Çerçeveleme Kuramı: 27 Nisan E-Muhtıra Haberlerinin Türk Yazılı Basında Sunumu”. *Atatürk İletişim Dergisi*, (18): 5-24.
- Avan, E. A. (2020). “Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Sorunu: Türkiye’nin Politikası ve AB’nin Yaklaşımı. *Avrasya Etüdları Dergisi*, 58(2): 87-112.
- Avar, Y. (2021). “Avrupa Birliği’nin Rusya-Gürcistan ve Rusya-Ukrayna Çatışmalarına Karşı Tutumu: Almanya ve Fransa’nın Liderlikleri”. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24):310-321.
- Avcı, A. (2010). “Medya ve Televizyon Araştırmalarında Kamusal Alan Tartışmalarına Giriş”. *Marmara İletişim Dergisi*, 17(17): 21-43.
- Avrupa Birliği Bakanlığı. (2014). *Türkiye’nin Avrupa Birliği Stratejisi Siyasi Reform Sürecinde Kararlılık Sosyo-Ekonomik Dönüşümde Süreklilik İletişimde Etkinlik*. Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara.
- Avrupa Birliği Bakanlığı. (2015). *Avrupa Birliği İletişim Stratejisi*. Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara.
- Avşar, Z. (2005). “Kamu Hizmeti Yayıncılığı, Uluslararası Yaklaşımlar ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu”. *Yeni Düşünceler Dergisi*, 1(1): 93-124.
- Ayaydın, D. (2014). *Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun Kamu Yayıncılığı ve Özel Yayıncılık Üzerindeki Yetkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayaz, M. E. ve Alboğa, İ. (2019). “Barış Pınarı Harekâtına Yönelik Almanya’nın Yaklaşımı”. *SETA Perspektif*, (29):1-7.
- Aydemir A. F.(2013). “Avrupa’da Birlik Oluşturma Sürecine Tarihsel Bakış”. Ö. S. Emsen (Ed.), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri*. Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Erzurum, 1-14.
- Aydınak, D. (2020). *Çekoslovakya’daki Kritik Durum: Kadife Devrimi*. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Adana.
- Aziz, A. (1990). *Araştırma Yöntemleri, Teknikleri ve İletişim*. İlad İletişim Yayınları, Ankara
- Baran, A. G.(1994). “Avrupa Topluluğu’nun Bütünleşmesi Konusuna Sosyolojik Bir Bakış ve AT-Türkiye İlişkileri”. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1): 85-116.

- Başçı, E. (2018). “Kamu Hizmeti Yayıncılığı Düzenlemelerinde Halkın Katılım ve Temsilîyet Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme (İngiltere-Almanya-Türkiye Örnekleri)”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(4): 59-74.
- Baştürk, A. (1997). *Türk-Yunan Uyuşmazlıkları Çerçevesinde Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Entegrasyonunda Yunanistan Engeli (1959-1997)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayar, S. P (2006). *Ulusal Anayasalar Karşısında Avrupa Birliği Anayasal Antlaşmasının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktutan, Y. ve Bayraktar Y. (2004). “Yakınlaşma Kriterleri Bağlamında AB Genişlemesi ve Türkiye”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8): 1-17.
- Bek, G.(2007). *1970-1980 Yılları Arasında Türkiye’de Kültürel ve Sanatsal Ortam*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Content*. University of Chicago and Colombia University, Chicago & Newyork.
- Bigaç, O. (2019). *Avrupa Birliğinin Orta Doğu Politikası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Bigaç, O. (2020). “Körfez Savaşı ve Irak’ın 2003 Yılındaki İşgaline Yönelik Avrupa Birliği’nin Yaklaşımı”. *UPA Strategic Affairs*, 1(1): 4-14.
- Birsen, Ö. ve Kayador, V. (2011). “TRT Radyo Prodüktörlerinin Türkiye’de Kamusal Radyo Programcılığı ve Popüler Radyo Programcılığı Üzerine Değerlendirmeleri”. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(4): 18-30.
- Bostancı, M. (2018). *AB Medya ve Demokrasi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- BOZ, H. A. (1999). “Kitle İletişim Araçları ve Suskunluk Sarmalı”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32(1): 41-48.
- Bozkurt, Ö. (1993). “Maastricht Antlaşması ve Avrupa Bütünleşmesi”. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(1):7-26.
- Cam, E. (2018). “Avrupa Birliği’nde Sosyal Diyalogun Tarihsel Gelişimi”. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1): 1-20.
- Can, E. ve Kocagül, D. A. (2008). *Avrupa Birliği’nde Bölgesel Politikanın Gelişimi ve Yapısal Fonlar*. TEPAV Yayınları, Ankara.

- Can, H. (2019). “Türkiye-Avrupa Birliği (Ortaklık) İlişkileri”. S. R. Korluk ve B. Y. Dural (Ed.), *Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2-25.
- Canveren, Ö. ve Öztürk, Ç. (2018). “Avrupa Birliği Genişleme Politikalarında Meşrulaştırma: Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri İle Batı Balkanların Karşılaştırmalı Analizi”. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1): 46-64.
- Cicioğlu, F. ve Kalkan D. (2019). “De Gaulle’den Frexit Tartışmalarına: Fransa Avrupa Birliği’nin Neresinde?” . *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1): 1-38.
- Çağlar, Ü. ve Dışkaya, S. K. (2018). “Küreselleşme, Uluslararası Para Sistemi ve Kriz”. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 5(2):1-24.
- Çakaş, C. Ö. (2019). “Euro Krizinin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme”. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 3(1): 73-84.
- Çalış, Ş. H. ve Çakır, F. (2018). “Türkiye-AB İlişkilerinde Yunan-Rum Faktörü”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32): 432-449.
- Çalış, Ş. H. ve Çakır, F. (2018). “Türkiye-AB İlişkilerinde Yunan-Rum Faktörü”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(32): 432-449.
- Çalış, Ş. H. ve Metkin, K. (2017). “Algı ve Yanılgı: AB Normları, Türkiye’nin Üyeliği ve AK Partinin Rolü”. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 25(2): 1-39.
- Çelik, H., Başer, B. N. & Kılıç, M. H. N. (2020). “Nitel Veri Analizi ve Temel İlkeleri”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8 (1): 379-406.
- Çomak, H. (2002). “ “Yeni Avrupa Düzeni” Çerçevesinde ve Helsinki Zirvesi Sonrasında Türkiye-AB İlişkileri”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(12): 427-442.
- Danyıldız, B. (2019). *AB Bölgesel Politikasında Kalkınma Ajansları, Türkiye’de Kalkınma Ajansları ve İstanbul Kalkınma Ajansı Uygulaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Davis, N. (2011). *Avrupa Tarihi*. (Çev. B. Çıgman, E. Topçugil, K. Emiroğlu ve S. Kaya). İmge Kitabevi, Ankara.
- Demir, Z. G. (2010). “Çerçevelemenin Karar Verme Sürecine Etkisi “. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (13): 161-180.
- Demir, Z. G. (2010). “Çerçevelemenin Karar Verme Sürecine Etkisi”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (13):161-180.
- Demirel, D. (2014). “Avrupa Parlamentosu: Yapısal Bir Analiz”. *KMÜ, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(26): 143-148.

- Demirkıran, Ö., Çiçek, E., Eltetik, H. ve Sarıkçıoğlu, M. (2010). “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde “Son Dönem””. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(1): 57-75.
- Denk, E. (2016). *Avrupa Birliği*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Denk, E. (2016). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu (DPT:2545)*. DPT. Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). *Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecine İlişkileri 2003 Yılı İlerleme Raporu*. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Dışişleri Bakanlığı. (2016). *2017 Yılına Girerken Dış Politikamız*. Dışişleri Bakanlığı, Ankara.
- Dinç, C. (2011). “Avrupa Birliği’nin Beşinci Genişlemesi: Ana Temalar ve Faktörler”. *Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(2): 201-233.
- Dinç, C. (2012). “Avrupa Birliği’nin Beşinci Genişleme Süreci: Ekonomik ve Siyasi Boyutlar”. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 12(1): 79-96.
- Dinçer, M. (2019). “Kıbrıslı Rumlar ve Annan Planı”. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 3(5): 57-67.
- Dirlik, S. (2011). *Dünden Bugüne Kıbrıs Siyaseti, Türkiye ve AKP*.
- Doğan, S. ve Kaya, S. S. (2011). “Gümrük Birliği Sonrasında (1996-2009) Türkiye’nin Avrupa Birliği ile Dış Ticaretinin Ülke ve Fasil Bazlı Yoğunlaşma Analizi”. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (14): 1-18.
- Domke, D., Shah, D. V. Wackman, D. B. (1998 b). “Media Priming Effects: Accessibility, Association, and Activation”. *International Journal of Public Opinion Research*, 10(1): 51-74.
- Drechsler, D. (2005). *Unemployment in Germany and the Eurosclerosis Debate Can the Hartz Reforms Induce Higher Employment?* Universität Potsdam, Potsdam.
- Dura, C.(1996). “Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,12: 1-23.
- Durur, K. E. (2011). “İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı ve Haberin Çerçevelemesi”. *Atatürk İletişim Dergisi*, (2): 21-32.
- Edelman, M. (1993). “Contestable Categories And Public Opinion”. *Political Communication*, (10): 231-242.
- Efe, H. (2010). “Soğuk Savaş Döneminde Avrupa’da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(1): 37-62.

- Ekinci, M. U. (2016). *Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyaloğu*. Seta Yayınları, İstanbul.
- Embel, E. (2019). “Varşova Paktı”. *Güvenlik Yazıları Serisi*, 9: 1-8.
- Emek, F. A. (2014). *1958-1974 Yılları Arasında Kıbrıs’ta Yerel Basında Rum Mezalimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Engin, C. (2009). *İsmail Cem’in Yaşamı, Yapıtları, Fikirleri, Uygulamaları ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkısı: Kamu Yönetimi Açısından Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Entman, R. M. (1991). “Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents” . *Journal of Communication*, 41 (4).
- Entman, R. M. (1993). “Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm”. *Journal of Communication*, 43(4): 51-58.
- Entman, R. M. (1993). “Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm”. *Journal of Communication*, 43 (4): 51-58.
- Erarslan, C. ve Tamurtaş, M. E. (2015). “Avrupa Borç Krizinin Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerindeki Etkileri”. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2): 17-54.
- Eraslan, M. T. (2011). *Ekonomik ve Parasal Birliğin Teknik Yapısı ve Türkiye’nin Sisteme Dahil Olması*. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara.
- Erdal, L. ve Çolakoğlu, S. (2007). “Siyasal Kriterler Açısından Yunanistan, Polonya ve Türkiye’nin AB üyelik Sürecinin Değerlendirilmesi”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2(2): 69-97.
- Erdem, G. (2015). “12 Eylül Darbesi’nin Türkiye’nin Avrupa İle İlişkilerine Etkileri: Avrupa Topluluğu ve Avrupa Konseyi’yle İlişkiler”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 14(1): 29-64.
- Erdoğan, H. (2008). “Avrupa Birliği’nde Anayasa Hazırlık ve Onay Sürecinin Değerlendirilmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3): 341-368.
- Erdoğan, H. Y. (2003). *Avrupa Birliği Genişleme Siyaseti ve Türkiye*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2008). “Haber Çerçeveleme: Kuram ve Tipoloji”. *Marmara İletişim Dergisi*, 13(13): 35-52.

- Erhan, Ç. ve Akdemir, E. (2016). “Türkiye-Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde İlk On Yılın Muhasebesi (2005-2015)”. *Bilgi-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (78): 7-32.
- Erkmen, A. (2018). “Türkiye’de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3): 1225-1247.
- Erol, H. (2015). “Kıbrıs Müzakereleri ve Rauf Denktaş”. *Tarih Okulu Dergisi*, 8(24): 717-760.
- Erşan, M. (2006). “Mustafa Kemal Atatürk’ün Batılılaşma Hakkındaki Düşünceleri”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3): 40-50.
- Ertuğrul, Y. (ed.). (2017). *Brexit Sonrası, Birleşik Krallık ve AB’nin Geleceği*, Akamedos Yayınları, İstanbul.
- Esen, S. (2004). “Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi”. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 59(4): 89-122.
- Eştürk, Ö. (2006). *Türkiye’de Liberalizm: 1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Fırat, M. M. (2004). “Helsinki Zirvesinden Günümüze AB-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Gelişmeleri”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 4(1): 47-79.
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2012). *2012 Yılı Faaliyet Raporu*. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara.
- Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching*. Berkeley: University of California Press, Berkeley.
- Goffman, E. (1986). *Frame Analysis: An Essay On The Organization Of Experience*. NY: Northeastern University Press, New York.
- Gökçe, O. (1995). *İçerik Çözümlemesi*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Konya.
- Göksu, O. (2018). “1991 Genel Seçimlerinde ANAP’ın Seçim Kampanyası”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4):1-20.
- Görkem, Y. Ş. (2018). “Teknolojik Belirleyicilik, Minimal Etki ve Bilişsel Çelişki Kuramları Bağlamında Gerçek Ötesi Kavramı”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1): 95-108.
- Göz, M. M. (2016). *Başbakanlık Tezkeresinin Reddedilme Nedenleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyon Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Gözkaman, A.(2014). “Avrupa Savunma Topluluğu’nun Reddi Üzerine Bir Analiz”. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2): 6-19.
- Gül, H. (2018). “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Cumhurbaşkanlığı’nın Denetim Denetleme Makamı Olarak Analizi”. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2): 122-136.
- Gül, R. (2009). *Televizyonda Program Türü Olgusu ve Türkiye’de Gelişim Süreci*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güler, Y. (2004). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi”. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1): 101-112.
- Güner, D. Ö. ve Güner, A. (2020). “Covid-19 Krizi’nin Avrupa Birliği’ne Ekonomik Etkisi Üzerine”. *Euro Politika Dergisi*, 4(2): 141-161.
- Güneş, A. M. (2016). “Avrupa Birliği’nin Temel Değerleri Üzerine”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (125): 307-340.
- Günyel, C. (2011). *Avrupa’nın Güvenlik ve Savunma Politikalarının Oluşum ve Gelişim Süreci*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güran, M. S. ve Özarslan, H. (2016). “Çerçeveleme Teorisinin Halkla İlişkilerde Kullanımı”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (34): 299-314.
- Hacıbekiroğlu, Z. (1995). *Kıbrıs Sorunu ve Tarafların Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hacıtahtiroğlu, K. (2006). *Avrupa Birliği Genişleme Evrelerinde İzlenen Siyaset ve Türkiye İlişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hallahan, K. (1999). “Seven Models of Framing: Implications for Public Relations”. *Journal Of Public Relations Research*, 11(3): 205–242.
- Harman, C.(2019). *Halkların Dünya Tarihi Taş Devri’nden Yeni Binyıla*. (Çev. U. Kocabaşoğlu). Yordam Kitap, İstanbul.
- Hollander, Ms. S. (2007). *The Accession of Turkey To The European Union: The Political Decision-Making Process on Turkey in The Netherlands*. Web Publication, Lahey.
- Holsti, O. R.(1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Addison Wesley Publishing, USA.

- Hudaynazarov, B. (2003). *Sovyet Birliği'nin Dağılma Süreci (N. Kruşçe ve M. S. Gorbaçev Dönemleri)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Işık, M. (2018). *28 Şubat Postmodern Darbe Sürecinde Rol Oynayan Aktörler Hakkında Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Işıklar, O. N. (2012). *Avrupa Birliği Ekonomik ve Mali Yapısı*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Iyengar, S.(1991). *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*. The University of Chicago Press, Chicago.
- İHH İnsani Yardım Vakfı. (2015). *Irak Raporu Ağustos 2015*. İHH İnsan ve Sosyal Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İktisadi Kalkınma Vakfı. (2011). *İKV Değerlendirme Notu: 15'inci Yılında Türkiye-Gümrük Birliği ve Yaşanan Temel Sorunlar*. İKV, İstanbul.
- İlaslan, S. (2014). "Türkiye'de Televizyon Kuruluşu Üzerine Temel Tartışmalar: Kalkınma, Eğitim ve Milli Güvenlik". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(3): 481-510.
- İlaslan, S. (2016). "Politika ve Piyasa Sınırları Bağlamında Kamu Hizmeti Yayıncılığı: Türkiye'de AKP Dönemi TRT Tartışmaları". *Mülkiye Dergisi*, 40(2): 67-100.
- İnan, A. (2005). "Avrupa Birliği Ekonomik Yaklaşımı: Lizbon Stratejisi ve Maastricht Kriterleri". *Bankacılar Dergisi*, 52: 467-482.
- İncekaya, A. ve Savrul, B. K. (12-14 Ekim 2011). "Avrupa Birliği Bölgesel Kalkınma Politikaları Yapısal Fonlar ve Diğer Mali Araçlar Çerçevesinde Bir Değerlendirme". *International Conference on Eurasian Economies*. Bishkek, 405-411.
- Kahneman, D, & Tversky, A. (2013). "Prospect Theory: An Analysis Of Decision Under Risk". In *Handbook Of The Fundamentals Of Financial Decision Making*, 47(2): 263-292.
- Kakışım, C. ve Erdoğan, S. (2018). "Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve 15 Temmuz Darbe Girişimin Ardından Yaşanan Gelişmeler". *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(18): 399-420.
- Karabulut, E. (2008). *Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin Avrupa Birliği Politikaları (1983-2004)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Karadeli, C. (2019). "Stalin ve Kruşçov Dönemlerinde Doğu Avrupa'da Sovyetler e Krizler". *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15):239-253.

- Karadeli, C. (2020). “Soğuk Savaş’ın İlk Aşamasında Doğu Avrupa: Sosyalizm ve Başkaldırı”. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 43-73.
- Karadeniz, D. (2020). “Sovyetler Birliği Ekseninden Avrupa Birliği Üyeliğine: Doğu Avrupa Ülkelerinde Ekonomik ve Siyasal Dönüşümün Analizi”. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 6(1): 1-21.
- Karluk, R. (2013). *Avrupa Birliği Türkiye İlişkileri: Bir Çıkılmaz Sokak*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Karluk, R. S. (2017). “Türkiye’nin Avrupa Birliği Üyeliği ve Kıbrıs Sorunu”. *Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı Tutanakları*. İstanbul, 509-520.
- Kavaklı, N.(2012). “Güvenli İnternet Hizmeti Uygulaması’nın Yazılı Basında Sunumu: Haberlerdeki Aktörler ve Çerçevelemeler”. *İleti-ş-im*, 0(17): 63 - 83.
- Kaya, F. (2018). “Türkiye’nin AB Üyeliği Açısından Kıbrıs Sorunu”. *Akademik Bakış Dergisi*, (66): 184-195.
- Kaya, H. ve Yaylı, H. (2020). “İlerleme Raporları Çerçevesinde Türkiye’nin AB Çevre Politikalarına Uyum”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(3): 664-684.
- Keser, U. (2011). “21 Aralık 1963 Kanlı Noel, Kumsal Faciası ve Bugüne Yansımaları”. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11(23): 93-121.
- Keskin, Y. Z. (2020). “Türkiye Siyaseti ve Devlet Örgütlenmesinde 12 Mart Muhtırasının Etkileri”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22: 1-15.
- Keskin, Y. Z. ve Akın, G. (2020). “12 Eylül Ara Rejimi Döneminde Türkiye’de Siyasi Gelişmeler (1980-1983)”. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20): 703-724.
- Keskin, Y. Z. ve Akın, G. (2020): “12 Eylül Ara Rejimi Döneminde Türkiye’de Siyasi Gelişmeler (1980-1983)”. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26): 703- 724.
- Kılıç, M. (2006). *Türkiye-Avrupa Birliği Siyasi İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi (1951-2005)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, M. (2006). *Türkiye-Avrupa Birliği Siyasi İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi (1956-2005)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, R. (2015). “Türkiye’nin AB’ye Uyum Sürecinde 2003 Yılı Katılım Ortaklığı Belgesi ve Kısa Vadeli Öncelikler”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7): 1-19.

- Kılıç, S. (2020). “Gündem Belirleme Kuramı Bağlamında Twitter ve İnternet Gazetelerinin Karşılaştırılması: Hürriyet Ve Milliyet Gazeteleri Örneği” . Selçuk İletişim, 13(1): 91-129.
- Kırık, A. M., Aydın, E. Ş. ve Taşoluk, S. (2021). “Suskunluk Sarmalı Bağlamında“Bir Başkadır” Dizisine Sosyopsikolojik Bir Bakış”. B. Öztürk ve B. Yetkiner (Ed.). *Kavram ve Kuramlarda Bir Başkadır*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 1-33.
- Kırkpınar, D. (2009). *12 Eylül Darbesi’nin Gençliğin Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Koç, R. (2000). *Siyasal İletişimde Propagandanın Önemi; Örnek Olay Nazi Propagandası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kopan, K. (2010). *Basının Gündem Belirleme İşlevi Üzerine Ampirik Bir Çalışma; Yazılı Basının 2009 Yerel Seçimlerine Bakışının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köylü, M. ve Turan, İ. (2010). “AB-Türkiye İlişkilerinde Din Faktörü: Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (29): 5-34.
- Kumrulu, M. G. (2003). “Avrupa’nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2(4): 163-191.
- Kuyucu, M. (2013). “Medya Sanat ve Dil Üçgeni: Türkiye’nin Eurovision Şarkı Yarışmasında Kullandığı Şarkı Dili Üzerine bir İnceleme”. *İdil Dergisi*, 2(8): 14-38.
- Kuyucu, M. (2018). “Türkiye’nin Avrupa Birliği Ülkeleri ile Olan İlişkisinin Eurovision Şarkı Yarışmasına Yansımaları ve “Every Way That I Can” Örneği”. *UHMAD Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi*, (12): 47-62.
- Küçük, A. (2019). “Türkiye’de Sosyal ve Siyasal Değişim: 1980 ve Sonrası”. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(4): 20-45.
- Küçükavcı, N.(2021). *Sağlık Çalışanlarına Şiddet Haberlerinin Çerçeveleme Yaklaşımı İle İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lök, H. (2018). “Avrupa Yatırım Bankası Kaynaklı Özel Sektör Proje Kredileri ve Türkiye Uygulaması” . *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 21(2): 313-322.
- Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2011). *Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Birliğe Katılım Sürecinde*. Maliye Bakanlığı Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

- Mammadov, V. (2019). *Medya, Sanat ve Dil Üçgeni: Eurovision Şarkı Yarışmasında Ortak Kültürün Oylama Davranışına Etkisi (1998-2016)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Maraşlı, M. C. (2017). “Türkiye’nin İlk Özel Televizyon ile Tanışması: Magic Box / Star 1 Kanalının Yazılı Basındaki Yansımaları Üzerine Bir İnceleme”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (44): 384-403.
- Maurey, Y. (2009). “Dana International and the politics of nostalgia”. *Popular Music*, 28(1): 85-103.
- McCombs, M. E. & Shaw, D. L. (1972). “The Agenda-Setting Function of Mass Media”. *Public Opinion Quarterly*, 36(2): 176-187.
- McLeod, D. M. & Detenber, B. H. (1999) “Framing Effects of Television News Coverage of Social Protest”. *Journal of Communication*, 43(3): 3-23.
- Memiş, M. Ü. ve Güner, M. F. (2011). “Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Muhasebe ve Denetim Alanında Yapılan Düzenlemeler”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2): 149-164.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Mor, H. (1999). “AB’nin Aralık 1999 Helsinki Zirvesi Kararları ve Kıbrıs Sorunu”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2): 273-307.
- Morgil, O. (2006). “Kopenhag Ekonomik Kriterleri ve Türkiye’nin Uyum Süreci”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 5(2). 91-102.
- Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği. (2005). *AB Müzakere Sürecine İlişkin MÜSİAD’ın Değerlendirme ve Önerileri (2)*. MÜSİAD, İstanbul.
- Nayır, G. (2008). *Sosyolojik Açıdan: Bilgi Toplumu ve Türkiye*. Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- Nelson, T. E. & Kinder, D. R. (1996). “Issue Frames and Group-Centrism in American Public Opinion”. *The Journal of Politics*, 58(4): 1055-1078.
- Nisan, F. ve Şeker, T. (2017). “Demokrasiyi Sekteye Uğratan Darbe Haberlerinin Çerçevenmesi: 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Örneği”. *TRT Akademi Dergisi*, 2(3):68-96.
- Norris, P. & Carroll, S. J. (1997). “The Dynamics of the News Framing Process: From Reagan’s Gender Gap to Clinton’s Soccer Moms”. Annual Meeting of the Southern Political Science Association. 5-8 November 1997, Norfolk Virginia.
- Norris, P.(1995).“The Restless Searchlight: Network News Framing of the Post-Cold War World”. *Political Communication*, (12): 352-370.

- Oğurlu, E. (2008). “Lizbon Antlaşması’ndan Sonra Avrupa Birliği”. *Avrasya Etüdleri Dergisi*, 34(2): 7-33.
- Oğuz, G. (2012). “Avrupa Birliğinin Genişleme Yorgunluğu Sürecin AB-Türkiye İlişkileri”. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1): 49-73.
- Okur, A. (2019). *1927-1950 Yıllarında Arasında Türkiye’de Radyo Yayıncılığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Okur, M. A. (2008). “Türkiye’nin Batı İçinde Denge Arayışı: Türkiye, ABD ve AB Arasındaki Üçlü İlişkilere Bir Bakış”. *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 10(1): 3-20.
- Övgün, B. (2010). “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Bir Çıkmaz: Politika Transferi Açısından Tarım Sorunu”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(1):91-109.
- Özalp, H. (2011). *Avrupa Parasal Birliği’nin Optimal Para Alanı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özarallı, N. (2015). “Müzakere Sürecine Bakış: Türk Yöneticileriyle Nitel Bir Çalışma”. *Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24): 135-154.
- Özarslan, H. (2007). *Çerçeveleme Yaklaşımı Açısından Haber Çerçevelerinin İzler Kitle Düşünceleri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özdeşer, H. (2015). “Avrupa Merkez Bankası’nın (AMB) Euro Yönetimindeki Etkinlik Sorunun Analizi”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2):467-482.
- Özen, N. ve Yeşilyurt, N. (2018). “Fransız Dördüncü Cumhuriyeti’nde Siyasal Yapı ve Dış Politika: Süveyş Krizine Giden Yolda Fransa’nın İsrail Politikası”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 17(1): 99-126.
- Özer, B. ve Karadağ, C. T. (2017). “Willy Brandt’ın “Ostpolitik”inin Alman Dış Politikasına Mirası”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52:134-148.
- Özer, A. (2009). “Avrupa Birliği’ne Tam Üyeliğin Eşiğinde Türkiye”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(1): 89-105.
- Özer, Y. (2015). “AB’ye Üyelik Sürecinde Türkiye’de Demokratikleşme.” *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23(2): 143-168.
- Özgen, M. (2003). “Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi ve Yasal Çerçevesi” . *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(17): 423-433.
- Özgen, T. (2018). *Geçmişten Günümüze Dünya Tarihi*. Venedik Yayınları, İzmir.

- Özsalih, A. (2017). *Sosyal Medyada Medyalar Arası Gündem Belirleme: ABD ve Türkiye’de Twitter Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, B. ve Çetinkaya, A. (2021). “Pandemi Döneminde Bir Eğitim Aracı Olarak Televizyon: TRT EBA TV” . *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6 (1): 140-162 .
- Öztürk, Ş., Nas, F. ve İçöz, E. (2008). “24 Ocak Kararları, Neo-Liberal Politikalar ve Türkiye Tarımı”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2): 15-32.
- Polat, N. (2018). “1946 Çok Partili Dönemin Başlangıcından 1964 TRT’nin Kurulmasına Kadar Türkiye’de Radyo Yayıncılığı”. *İstanbul Aydın Üniversitesi*, 10(1): 125-137.
- Price, V., Tewksbury, D. ve Powers, E.(1997). “Switching Trains of Thought: The Impact of News Frames on Reader’s Cognitive Responses”. *Communication Research*, 24(5): 481-506.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2018). *2018 Yılı Faaliyet Raporu (1 Ocak-30 Eylül)*. RTÜK. Ankara.
- Roberts, C. W. (1997). *Text Analysis for The Social Sciences*. Lawrence Associates Publishers, Mahway New Jersey.
- Saliji, T. (2018). *Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sandıklı, A. ve Akçadağ, E. (2011). “Kıbrıs Sorunu Kapsamında AB-Türkiye İlişkileri”. *Bilgi Stratejisi Dergisi*, 2(2): 1-17.
- Saygın, D. ve Ultan, M. Ö. (2016). “Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere ve Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz”. *Güvenlik Stratejiler Dergisi*, 12(23): 71-102.
- Sayın, İ. H. (1998). *Avrupa Birliği Sayıştay’ı İnceleme*. Sayıştay Bakanlığı, Ankara.
- Sayın, Y. (2016). “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Müzakereleri ve Müzakere Fasılları”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 19(2): 41-62.
- Scheufele, B. (2004). “Framing-Effects Apprach: A Theoretical And Methodological Critique”. *Communications*, 29(401): 401-428.
- Scheufele, D. A. & Tewksbury, D.(2007). “Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models”. *Journal of Communication*, 57: 9–20.
- Schudson, M.(2002). “The News Media as Political Institutions”. *Annual Review of Political Science*, 5 (1): 249-269.

- Semetko, H. A. & Valkenburg, P. M. (2000). "Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News". *Journal of Communication*, 50(2): 93-109.
- Sengerberge, W. (2013). *Uluslararası Çalışma Örgütü, Amaçları, İşlevleri ve Politik Etkileri*. Friedrich- Ebert- Stiftung Derneği, Berlin.
- Serarslan, M. (2001). "Türkiye'nin Siyasal Ortamında Özerklik Kavramı ve TRT Kurumunun Özerklik Dönemi (1964-1972)". *Selçuk İletişim Dergisi*, 2(1): 65-81.
- Sevinç, D. (2012). *Demokrat Parti Dönemi Türk-Yunan İlişkileri (1950-1960)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Seyidov, İ. (2014). "Türk Basınında Sunulan Kırım Krizi Haberlerinin Çerçeveleme Kuramı Bağlamında İncelenmesi." *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (22): 60-73
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. (2016). *15 Temmuz Darbe Girişiminde Medya*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara.
- Sungur, S. (2008). "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun Özerkliğine Dair Yeni Düzenlemeler ve Yeni Tartışmalar". *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (9): 47-68.
- Şahin, G. (2017). "Küresel Güvenliğin Dönüşümü NATO Bağlamında Kavramsal, Tarihsel ve Teorik Bir Analiz". *Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(2): 59-81.
- Şanlıoğlu, Ö. (2010). "Almanya'nın Birleşmesinin 20.Yılı: Ekonomi Politikalarının Başarısı Açısından Bir Değerlendirme". *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1): 73-101.
- Şener, H. E. (2010). "Türkiye Kamu Yönetiminde AB Örgütlenmesi: Yapı ve İşleyişi". H. E. Şener ve E. Erol (ed.), *Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinin Örgütlenmesi Türkiye, Macaristan, Polonya, Phoenix Yayınları*, Ankara, 65-88.
- Şentürk, Z. A. ve Tos, O. (2018). "İkinci Düzey Gündem Belirleme Araştırması: 29 Ekim 2018 Günü Ulusal Gazeteler Örneği". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(85): 81-103
- Şenyuva, Ö., Akşit, S. ve Üstün, Ç. (2010). *AB Ülkelerinden Türkiye'nin Üyeliğine Bakış*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Tatoğlu, E. (2006). *AB'nin Tarihsel Gelişimi (1951-1995)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- TCABB, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı. *Aylık Bülten*(Kasım 2012). https://www.ab.gov.tr/files/bulten/aylik_bulten_kasim2012.pdf

- Tezcan, E. (1999). “Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları Çerçevesinde Avrupa Birliği ve Batı Avrupa Birliği İlişkileri”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(01): 143-158.
- Tezcan, E. ve Aras, İ. (2015). “Adalet ve Kalkınma Partisinde Euroseptisizm: Avrupa Birliği Desteğinin Eleştiriye Dönüşümü”. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 11(1): 1-35.
- Topal, Ç. (2009). “Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri”. *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarihçe Sosyal Bilgiler Eğitim Dergisi*, 13-26.
- Toprak, E. (2020). “1982 Anayasası’nın Hazırlanma Süreci”. *Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(2): 177-285.
- Tragaki, D. (ed.) (2013). *Empire of Song: Europe and Nation in the Eurovision Song Contest*. Rowman & Littlefield Publishers, Plymouth.
- Turan, Z. (2005). “Türkiye Ekonomisinde Kasım 2000-Şubat 2001 Krizleri”. *Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 19(5): 1-18.
- Turancı, E. (2021). "Covid-19 Sağlık Krizi Gazete Haberlerinin Salgının Seyri Kapsamında Analizi". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 16(2): 119-139.
- Türk Akademisi Siyasal Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı. (2013). *Gezi Parkı Eylemlerinin Görünen Yüzü*. TASAV, Ankara.
- Türk Sanayiciler ve İş Adamları Derneği (1988). *Avrupa Para Sistemi, Ecu-Kullanışı-Geleceği ve Türkiye İçin Anlamı (Rapor No: TUSİAD-T: 88.5.115)*. TUSİAD-T. İstanbul.
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık.(2014). *62. Hükümet Programı*. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık, Ankara.
- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (2005). *Türkiye’nin Tam Üyelik Perspektifinin İncelenmesi EFTA-EEA ve Avrupa Birliği*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ankara.
- Türkmen, İ. (1994). *Türkiye’de Radyo Yayıncılığının Gelişimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tversky, A. & Kahneman, D. (1981). “The Framing of Decisions and the Psychology of Choice”, *Science*, (211): 453-458.
- Ulan, M. Ö. ve Saygın, D. (2016). “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bölgesel Kalkınmaya Etkisi”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28):71-99.

- Üçer, Y. T.(2014). “Gümrük Birliğinden Sonra Türkiye-AB İlişkileri”. *Selçuk Üniversitesi: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(27): 204-231.
- Üçler, Y. T. (2014). “Gümrük Birliğinden Sonra Türkiye-AB İlişkileri”. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(27): 204-331.
- Ünlü, B. (2015). *TRT'nin Televizyon Yayınlarının Kamu Yayıncılığı Açısından Değerlendirmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstün, N. (2013). “Schengen Anlaşması ve Geleceği”. Konya Ticaret Odası, 1-8.
- Wicks, R. H. (1986). “Applying Schema Theory to Mass Media Information Processing: Moving Toward a Formal Model”. Paper presented at the 36th Annual Meeting of the International Communication Association, 36: 1-44.
- Yaylalı, H. (2018). “1927’den Çok Partili Döneme Kadar Türkiye’de Radyo Yayıncılığı”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(1): 33-50.
- Yeşil, F. (2014). “Türkiye Büyük Millet Meclisi XVII. Yasama Dönemi (1983-1987) ve Dış Politika; Dış Politikanın Parlamenter Denetimi ile TBMM’nin Dış İlişkileri”. *Yasama Dergisi*, (27): 31-70.
- Yıldırım, M. C. (2014). “1948-1960 Döneminde Türkiye’de Avrupacılık: Avrupa Birliği Arşiv Belgelerine Göre Bir Değerlendirme” . *Uluslararası İlişkileri Dergisi*, 11(41): 109-131.
- Yıldız, N. T. (2018). “Bulgaristan ve Romanya’nın Avrupa Birliği’ne Üyelik Süreçlerinin Değerlendirilmesi”. *Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1): 1-16.
- Yılmaz, H. (2017). “Kıbrıs Barış Harekâtı ve Sonuçları”. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 87-98.
- Yiğit, D. (2006). *Avrupa Birliği Genişleme Sürecinde Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Yüksel, E. (2007). "Kamuoyu Oluşturma" ve "Gündem Belirleme" Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1):571-586.

İnternet Kaynakları

- “ ‘AB ile ilişkimiz kazan kazan şeklinde’ ”. <https://www.iha.com.tr/haber-ab-ile-iliskimiz-kazan-kazan-seklinde-419545/> (erişim tarihi: 20.08.2021).
- “ ‘Güçlü Türkiye, Güçlü AB’ ”. <https://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/guclu-turkiye-guclu-ab-haberi-17750> (erişim tarihi: 19.08.2021).
- “ ‘Türkiye-AB Pozitif Gündem: Güçlendirilmiş Türkiye-AB Enerji İşbirliği’ Belgesi Benimsendi”. <https://www.ab.gov.tr/47912.html> (erişim tarihi: 18.08.2021).
- “16. SİYAK Toplantısı Gerçekleştirildi”. <https://www.ab.gov.tr/49763.html> (erişim tarihi: 22.08.2021).
- “17. Fasıl açıldı”. <http://www.aljazeera.com.tr/haber/17-fasil-acildi> (erişim tarihi: 01.09.2021).
- “19 Şubat 2001 Krizi” . <https://140journos.com/19-subat-2001-krizi-3b64cff1bc15> (erişim tarihi: 11.08.2021).
- “1966”. https://www.trt.net.tr/kurumsal/m_KilometreTaslari.aspx?yil=1966 (erişim tarihi: 10.09.2021).
- “1967”. https://www.trt.net.tr/kurumsal/m_KilometreTaslari.aspx?yil=1967 (erişim tarihi: 10.09.2021).
- “1974”. https://www.trt.net.tr/kurumsal/m_KilometreTaslari.aspx?yil=1974 (erişim tarihi: 10.09.2021).
- “1977”. https://www.trt.net.tr/kurumsal/m_KilometreTaslari.aspx?yil=1977 (erişim tarihi: 11.09.2021).
- “1989”. https://www.trt.net.tr/kurumsal/m_KilometreTaslari.aspx?yil=1989 (erişim tarihi: 11.09.2021).
- “2020 Eurovision Şarkı Yarışması iptal edildi”. <https://www.cnnturk.com/dunya/2020-eurovision-sarki-yarismasi-iptal-edildi> (erişim tarihi: 27.09.2021).
- “Ab Bakanı Volkan Bozkır Türkiye’nin Ab Katılım Sürecine İlişkin Açıklama Yaptı”. <https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=723> (erişim tarihi: 29.08.2021).
- “AB Katılım Müzakereleri”. <https://www.mfa.gov.tr/ab-katilim-muzakereleri.tr.mfa> (erişim tarihi: 13.08.2021).
- “AB’ye Katılım için Ulusal Eylem Planı’nın I. Aşaması Açıklandı”. <https://www.ab.gov.tr/49760.html> (erişim tarihi: 21.08.2021).
- “Abba win ‘Eurovision 50th’ vote”. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/4366574.stm> (erişim tarihi: 24.09.2021).

- “AB'nin geleceğine ilişkin 5 senaryo”. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abnin-gelecegine-iliskin-5-senaryo-/761986> (erişim tarihi: 02.09.2021).
- “AB-Türkiye açıklaması, 18 Mart 2016”. <https://www.avrupa.info.tr/tr/news/ab-turkiye-aciklamasi-18-mart-2016-4534> (erişim tarihi: 02.09.2021).
- “Accord monétaire européen (Paris, 5 août 1955)”. https://www.cvce.eu/obj/accord_monetaire_europeen_paris_5_aout_1955-fr-58d18d59-c3b0-4bdc-9756-d23dd322382d.html (erişim tarihi: 20.06.2021).
- “Andrea Eurovision’dan diskalifiye mi edilecek?” <https://www.escturkey.com/makedonya/andrea-eurovisiondan-diskalifiye-edilecek-mi/> (erişim tarihi: 09.05.2022).
- “Avrupa Birliği Adalet Divanı”. https://www.ab.gov.tr/avrupa-birligi-adalet-divani_45632.html (erişim tarihi: 07.08.2021).
- “Avrupa Birliği İletişim Stratejisi (ABİS)”. https://www.ab.gov.tr/_46294.html (erişim tarihi: 29.08.2021).
- “Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Programı”. <https://disab.saglik.gov.tr/TR-3870/avrupa-birligi-muktesebatina-uyum-programi.html> (erişim tarihi: 14.08.2021).
- “Avrupa Birliği Zirvesi”. https://ab.gov.tr/_45631.html (erişim tarihi: 07.08.2021).
- “Avrupa Birliği, AB KURUMLARI”. https://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=29 (erişim tarihi: 07.08.2021).
- “Avrupa Komisyonu: Ortak çıkarları korumak”. <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-komisyonu-ortak-cikarlari-korumak-101> (erişim tarihi: 06.08.2021).
- “Avrupa Ombudsmanı”. https://ab.gov.tr/_45639.html (erişim tarihi: 08.08.2021).
- “Baku 2012”. <https://eurovision.tv/event/baku-2012> (erişim tarihi: 25.09.2021).
- “Belgrade 2008”. <https://eurovision.tv/event/belgrade-2008> (erişim tarihi: 24.09.2021).
- “Birmingham 1998” . <https://eurovision.tv/event/birmingham-1998> (erişim tarihi: 22.09.2021).
- “Brexit İngiltere basınında: ’31 Ocak 2020: AB’ye elveda dediğimiz gün’”. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51333422> (erişim tarihi: 06.08.2021).
- “Bülent Özveren”. <https://www.biyografi.info/kisi/bulent-ozveren> (03.10.2021).
- “Copenhagen 1964”. <https://eurovision.tv/event/copenhagen-1964> (erişim tarihi: 19.09.2021).
- “Çerçeve Analizi”. https://stringfixer.com/tr/Frame_analysis (erişim tarihi: 20.05.2022).
- “Dublin 1995” <https://eurovision.tv/event/dublin-1995> (erişim tarihi: 22.09.2021).
- “Dünyada 2014 böyle geçti”. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-2014-boyle-gecti/91119> (erişim tarihi: 20.08.2021).

- “EBU Euroclassic Notturmo”. <https://radyo.trt.net.tr/kanallar/radyo-3/programlar/135/ebu-euroclassic-notturmo> (erişim tarihi: 16.09.2021).
- “EBU statement regarding the participation of Russia in the Eurovision Song Contest 2022”. <https://eurovision.tv/mediacentre/release/ebu-statement-russia-2022> (erişim tarihi: 26.03.2022).
- “Ekonomik ve Sosyal Komite”. <https://www.avrupa.info.tr/tr/ekonomik-ve-sosyal-komite-104> (erişim tarihi: 08.08.2021).
- “European Broadcasting Union”. https://en.wikipedia.org/wiki/European_Broadcasting_Union (erişim tarihi: 16.09.2021).
- “European Flag”. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols/european-flag_en (erişim tarihi: 06.07.2021).
- “Eurovision 2022 Results: Voting & Points”. <https://eurovisionworld.com/eurovision/2022> (erişim tarihi: 15.05.2022).
- “Eurovision galibi Ukrayna: Rusya’yı tanrı olmakla suçlayan Jamala birinci Oldu”. <https://www.diken.com.tr/eurovision-galibi-ukrayna-rusyayi-tanri-olmakla-suclayan-jamala-birinci-oldu/> (erişim tarihi: 18.09.2021).
- “Eurovision’a Yeni Logo”. <https://herseydenbihaber.wordpress.com/2014/07/31/eurovisiona-yeni-logo/> (erişim tarihi: 26.09.2021).
- “Eurovision’da Yeni Dönem: Oylama Sil Baştan”. <https://ogaeturkey.wordpress.com/2016/02/18/eurovisionda-yeni-donem-oylama-sil-bastan/#:~:text=Bu%20sefer%20ise%20formatsal%20bir,oylar%C4%B1n%C4%B1n%20ayr%C4%B1%20ayr%C4%B1%20verilece%C4%9Fi%20a%C3%A7%C4%B1kl and%C4%B1> (erişim tarihi: 18.09.2021).
- “Frankfurt 1957”. <https://eurovision.tv/event/frankfurt-1957> (erişim tarihi: 19.09.2021).
- “Fransa Avrupa İşleri Bakanı: Ukrayna’nın AB üyeliği ‘hemen yarın olmayacak’, zaman alacak”. <https://tr.euronews.com/2022/03/10/fransa-avrupa-isleri-bakan-ukrayna-n-n-ab-uyeligi-hemen-yar-n-olmayacak-zaman-alacak> (erişim tarihi: 12.03.2022).
- “Genel Müdürlerimiz”. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/genelmudurlerimiz.aspx> (erişim tarihi: 13.09.2021).
- “Gothenburg 1985”. <https://eurovision.tv/event/gothenburg-1985> (erişim tarihi: 20.09.2021).
- “Hayat Boyu Öğrenme Programı”. <https://www.avrupa.info.tr/tr/hayat-boyu-ogrenme-programi-187> (erişim tarihi: 01.09.2021).
- “İstanbul 2004”. <https://eurovision.tv/event/istanbul-2004> (erişim tarihi: 23.09.2021).

- “İddia: Hadise’nin Eurovision kıyafeti nedeniyle TRT ve hükümet ‘sorun’ yaşamış”.
<https://www.diken.com.tr/iddia-hadisenin-eurovision-kiyafeti-nedeniyle-trt-ve-hukumet-sorun-yasamis/> (erişim tarihi: 06.10.2021).
- “Jerusalem 1979”. <https://eurovision.tv/event/jerusalem-1979> (erişim tarihi: 03.10.2021).
- “Jerusalem 1999”. <https://eurovision.tv/event/jerusalem-1999> (erişim tarihi: 22.09.2021).
- “Joy to the World: a guide to the European Broadcasting Union's Christmas broadcast”.
<https://www.cbcmusic.ca/posts/17773/joy-to-the-world-a-guide-to-the-european-broadcast> (erişim tarihi: 15.09.2021).
- “Katılım Müzakereleri”. <https://www.avrupa.info.tr/tr/katilim-muzakereleri-720> (erişim tarihi:11.08.2011).
- “Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum”. https://www.ab.gov.tr/katilim-muzakerelerinde-mevcut-durum_65.html (erişim tarihi: 13.08.2021).
- “Kıbrıs’ı ikna eden AB, Belarus’a yaptırım konusunda anlaştı”.
<https://tr.euronews.com/2020/10/02/k-br-s-ikna-eden-ab-belarus-a-yapt-r-m-konusunda-anlast> (erişim tarihi: 06.08.2021).
- “Kosova Televizyonundan Flaş Eurovision Açıklaması!”. <https://eurovisiontime.com/kosova-televizyonundan-flas-eurovision-aciklamasi/> (erişim tarihi: 17.09.2021).
- “Let The People Sing”. <https://www.ebu.ch/music/let-the-peoples-sing> (erişim tarihi:16.09.2021).
- “London 1960” . <https://eurovision.tv/event/london-1960> (erişim tarihi: 19.09.2021).
- “London 1963”. <https://eurovision.tv/event/london-1963> (erişim tarihi: 19.09.2021).
- “London 1968”. <https://eurovision.tv/event/london-1968> (erişim tarihi: 19.09.2021).
- “Luxembourg 1973”. <https://eurovision.tv/event/luxembourg-1973> (erişim tarihi:20.09.2021).
- “Madrid 1969”. <https://eurovision.tv/event/madrid-1969> (erişim tarihi:19.09.2021).
- “Marc-Antoine Charpentier”. https://tr.wikipedia.org/wiki/Marc-Antoine_Charpentier (erişim tarihi: 19.09.2021).
- “Medeniyetler İttifakı Girişimi”. <https://www.mfa.gov.tr/medeniyetler-ittifaki-girisimi.tr.mfa> (erişim tarihi: 01.09.2021).
- “MFÖ Kimdir?”. <https://www.kralmuzik.com.tr/biyografisi/mfo> (erişim tarihi: 04.10.2021).
- “Munich 1983”. <https://eurovision.tv/event/munich-1983> (erişim tarihi:20.09.2021).
- “Müzakere Çerçeve Belgesi”. https://www.ab.gov.tr/muzakere-cerceve-belgesi_46229.html (erişim tarihi:12.08.2021).
- “Müzakerelerde Son Durum”. <https://turabder.org/turkiye-ab/turkiye-ab-iliskileri/muzakerelerde-son-durum/> (erişim tarihi: 13.08.2021).

- “Norveç neden AB üyesi değil?”. <https://tr.euronews.com/my-europe/2013/03/29/norvec-neden-ab-uyesi-degil> (erişim tarihi: 13.06.2021).
- “Oslo 2010”. <https://eurovision.tv/event/oslo-2010> (erişim tarihi: 25.09.2021).
- “Our History”. <https://www.ebu.ch/about/history> (erişim tarihi: 14.09.2021).
- “Reform Eylem Grubu Nedir?”. <http://abgundem.com/reform-eylem-grubu-nedir/> (erişim tarihi: 22.08.2021).
- “Rome 1991”. <https://eurovision.tv/event/rome-1991> (erişim tarihi: 21.09.2021).
- “Rotterdam 2021”. <https://eurovision.tv/event/rotterdam-2021> (28.09.2021).
- “Rules” . <https://eurovision.tv/about/rules/> (erişim tarihi: 17.09.2021).
- “Selanik Zirvesi (19-20 Haziran 2003)”. <https://www.mfa.gov.tr/selanik-zirvesi-19-20-haziran-2003.tr.mfa> (erişim tarihi: 11.08.2021).
- “Son dakika: Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan AB'ye üyelik tepkisi: Ukrayna için gösterdiğiniz hassasiyeti Türkiye için de gösterin”. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-haberi-kritik-imzalar-atildi-cumhurbaskani-erdogandan-onemli-aciklamalar-42013902> (erişim tarihi: 12.03.2022).
- “Stefan Füle'nin yaptığı konuşma: Türkiye ve AB: çok yönlü bir ilişki”. <https://www.avrupa.info.tr/tr/news/stefan-fulenin-yaptigi-konusma-turkiye-ve-ab-cok-yonlu-bir-iliski-5283> (erişim tarihi: 18.08.2021).
- “Teletext” <https://www.trt.net.tr/kurumsal/teletext.aspx> (erişim tarihi: 12.09.2021).
- “Télévision Française 1”. <https://fr-academic.com/dic.nsf/frwiki/1671023> (erişim tarihi: 06.09.2021).
- “Televizyon ve Radyo”. http://homepage.alexanderkeck.de/Core/HfD/html/book/tu/005_014_002.html (erişim tarihi: 06.09.2021).
- “TRT Diyanet, ‘Diyanet TV’ olarak yayın yapacak”. <https://www.haberturk.com/trt-diyanet-diyanet-tv-olarak-yayin-yapacak-2092357> (erişim tarihi: 13.09.2021).
- “TRT Eurovision‘dan neden çekildi? İşte perde arkası!”. <https://www.milligazete.com.tr/haber/1069481/trt-eurovisiondan-neden-cekildi-iste-perde-arkasi> (erişim tarihi: 07.10.2021).
- “TRT'den 'evet' kampanyası”. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/trtden-evet-kampanyasi-163834> (erişim tarihi: 14.09.2021).
- “Türkiye, Avrupa’ya açtığı sınırları koronavirüs nedeniyle kapatıyor”. <https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-avrupaya-a%C3%A7t%C4%B1%C4%9F%C4%B1-s%C4%B1n%C4%B1rlar%C4%B1>

- [koronavir%C3%BCs-nedeniyle-kapat%C4%B1yor/a-52828163](#) (erişim tarihi: 03.09.2021).
- “Türkiye-AB Zirvesi bugün Brüksel’de gerçekleştirildi”. <https://www.ab.gov.tr/50096.html> (erişim tarihi: 01.09.2021).
- “VIENNA PHILHARMONIC ORCHESTRA NEW YEAR'S CONCERT”. <https://www.ebu.ch/events/2015/01/vienna-philharmonic-orchestra-ne> (erişim tarihi: 15.09.2021).
- “Vienna 2015”. <https://eurovision.tv/event/vienna-2015> (erişim tarihi: 26.09.2021).
- AB Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği. (2018). *AB ve Üyelik Sürecimiz Temel Bilgiler Kitabı*. AvbirDT, Ankara.
- Abazi, B. (2007). *Yugoslavya Siyasa Sisteminin Yıkılışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Adalet Bakanlığı. (2021). *İnsan Hakları Eylem Planı ve Uygulama Takvimi, Özgür Birey, Güçlü Toplum: Daha Demokratik Bir Türkiye*. Adalet Bakanlığı, Ankara.
- Akagündüz, U. “Sınırı geçemeyen göçmenler geri dönüyor: “Bizi dövdüler biz de onlara taş attık” ”. <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/siniri-gecemeyen-gocmenler-geri-donuyor-bizi-dovduler-biz-de-onlara-tas-attik-5652684/> (erişim tarihi:03.09.2021).
- Buran, H. “Türkiye’de Radyo Yayıncılığının Tarihsel Süreci”. <http://www.radyocuyuz.com/haber-turkiyede-radyo-yayinciliginin-tarihsel-sureci---468.html> (erişim tarihi: 07.09.2021).
- Canerik, H. “205 TÜRKÇE SÖZCÜĞÜ YASAKLAYAN AKADEMİSYENLER PROFESÖR OLDU/UNUTULAN TÜRKÇE YASAĞININ ÖYKÜSÜ”. <http://huseyincanerik.com/index.php/424-205-turkce-sozcugu-yasaklayan-akademisyenler-profesor-oldu-unutulan-turkce-yasaginin-oykusu> (erişim tarihi: 11.09.2021).
- Glennie, A. “Has Eurovision been fixed for years? TV bosses probe claims that Azerbaijan has been offering bribes in exchange for votes”. <https://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2419782/TV-bosses-probe-claim-Eurovision-countries-offering-bribes-exchange-votes.html> (erişim tarihi:25.09.2021).
- Granger, A. “Eurovision Young Musicians 2020 Has Been Postponed”. <https://eurovoix.com/2020/03/18/eurovision-young-musicians-2020-has-been-postponed/> (erişim tarihi: 16.09.2021).

- Kettley, S. "Eurovision 2018 stage invader is a CORBYNISTA: Activist Dr AC revealed after SuRie attack". <https://www.express.co.uk/news/uk/959059/Eurovision-2018-stage-invader-Dr-AC-Jeremy-Corbyn-SuRie-UK-song-contest> (erişim tarihi: 19.09.2021).
- Ludlow, N. P. "When Britain first applied to join the eu what can macmillans predicament teach us?". <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2016/04/15/when-britain-first-applied-to-join-the-eu-what-can-macmillans-predicament-teach-us/> (erişim tarihi: 13.06.2021).
- Özkan, Y., " 'Koltuk krizi': Eski Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker'e göre, Ankara'daki koltuk krizinin nedeni AB kurumlarının gizli rekabeti". <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56815271> (erişim tarihi: 04.09.2021).
- Petersen, R. "New contest announced for 2023: "Eurovision Canada"". <https://eurovisionworld.com/esc/new-contest-announced-for-2023-eurovision-canada> (erişim tarihi: 16.09.2021).
- Roxburgh, G. "Newly discovered interview with journalist who created the name Eurovision". <https://eurovision.tv/story/newly-discovered-interview-with-journalist-who-created-the-name-eurovision#:~:text=George%20Campey%20was%20a%20journalist,journalistic%20scoops%20came%20in%201953.> (erişim tarihi:17.09.2021).
- Savage, M. "Eurovision commentators reveal their memorable moments - including a presidential petition". <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-61338657> (erişim tarihi: 10.05.2022).
- Seyrek, D. M., "23. ve 24. fasıl: AB'nin samimiyet sınavı". <https://www.dw.com/tr/23-ve-24-fas%C4%B1l-abnin-samimiyet-s%C4%B1nav%C4%B1/a-36656808> (erişim tarihi: 21.08.2021).
- Uştuk, H. "TRT Genel Müdürü Eren: TRT2 kültür sanatın tek kanalı olacak". <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/trt-genel-muduru-eren-trt2-kultur-sanatin-tek-kanali-olacak/1400359> (erişim tarihi: 13.09.2021).
- Yıldırım, H., "Türkiye'nin Tam Üyelik Başvurusu (1987-1989) ve Başvuruya AT Komisyonun Görüş Raporu (18 Aralık 1989)". <https://www.tuicakademi.org/turkiyenin-tam-uyelik-basvurusu-ve-basvuruya-at-komisyonun-gorus-raporu/> (erişim tarihi: 10.08.2021).
- Yıldız, A., "Türkiye'de Son Dönem Anayasa Tartışmalarına Gene Bir Bakış". <https://www.ilkeanaliz.net/2021/03/10/turkiyede-son-donem-anayasa-tartismalarina-genel-bir-bakis/> (erişim tarihi:21.08.2021).

Yossman, K. J. “Eurovision Song Contest: U.K. Will Fund 2022 Edition Despite Scoring Zero Points in Last Competition”. <https://variety.com/2021/tv/news/eurovision-bbc-funding-big-five-1235093406/> (erişim tarihi: 18.09.2021).

Gazete Kaynakları

“Avrupa bizi dinleyecek”, Hürriyet Gazetesi, 26.05.2003.

“Can’ın sağ olsun”, Yeni Şafak Gazetesi, 27.05.2003.

“Sertab birinci”, Cumhuriyet Gazetesi, 25.05.2003.

“Sertab Erener Avrupa’yı fethetti”, Yeni Şafak Gazetesi, 26.05.2003.

“Üzölme Can’ım”, Hürriyet Gazetesi, 27.05.2003.

EK 1- 2003 VE 2012 HÜRRIYET GAZETESİ EUROVISION ŞARKI YARIŞMASI HABERLERİ

EUROVISION İÇİN EKŞİK BASINA

Avrupa'dan oy bekliyor

48'inci Eurovision finali, bu akşam Letonya'nın Riga Kenti'nde. TRT-1, 22.00'den itibaren naklen yayınlıyor.

■ “Every Way That I Can” adlı parçası favori gösterilen Sertab Erener, “Yurtdışında yaşayan Türklerden destek bekliyorum” dedi. Sanatçımız, dün ayakta alkışlandığı prova sonrası: “Herkes bizi 1. gösteriyor, ama korkuyorum. Yine de yarın (bugün) güzel olacak” diye konuştu. ■ 2. sayfada

Eurovision çıkıntıları
Rusya adına yarışan Tatü ile yapılan ilginç röportaj. Cumartesi ekinde

Thank you Sertab

Türkiye spordan sonra sanatta da dünyaya damgasını vurdu. Türk eğlencelerini İngilizce seslendiren Sertab Erener, 48. Eurovision'da Türkiye'yi zirveye taşıdı.

23 YIL SONRA İLK KEZ Sertab Erener, 23 yıl önce yarıştığı Eurovision'da Türkiye'yi zirveye taşıdı. Sertab Erener, 23 yıl önce yarıştığı Eurovision'da Türkiye'yi zirveye taşıdı.

“OPERATÖR” BUGÜNE Sertab Erener, 23 yıl önce yarıştığı Eurovision'da Türkiye'yi zirveye taşıdı.

RUMUN “BARİŞ” PUANI Sertab Erener, 23 yıl önce yarıştığı Eurovision'da Türkiye'yi zirveye taşıdı.

Sertab haldini çıktı

Sertab, yarışmaya İngilizce parçasıyla katıldı. Türkiye yarışma programına damgasını vurdu. Sertab Erener, yarışma programına damgasını vurdu. Sertab Erener, yarışma programına damgasını vurdu.

Hürriyet

30.4.2003 10.000 Dışarı - Kurucu: Sertab Erener 1990 - 1993 - Fiyat: 300 bin TL

Avrupa bizi dinleyecek

■ 28 yıl aradan sonra Türkiye'ye Eurovision'da birincilik kazandıran Sertab Erener, iddialı: "Şarkımız çok iyi bir şarkıydı ve çok profesyonelce hazırlanmış. Bundan sonra Avrupa daha çok Türk müziği dinleyecek."

■ Başarı, Avrupa basınında geniş yer buldu. Bazı gazeteler, başarıyı Avrupa Birliği ile ilişkilendirip "Türkiye müziğiyle Avrupa'ya girdi" ve "Bu başarı AB yolunda koz olacak" yorumları yaptı. ■ 2 ve 4. sayfalarda

Tarkan ve Candan reddetmiş

■ Zaferin tohumlarını atan eski TRT Genel Müdürü Yücel Yener, "İlk teklifi Tarkan'a, ikinciye Candan Erçetin'e yaptık. Kariyerimiz zarar görür diye düşündüler ki; teklifi reddettiler" dedi.

Ana dillerin hezimet

■ 15 sanatçı İngilizce söyledi. Müzikte dil fanatlığından yana değilim. Uluslararası yarışmalarda küreselleşme eğiliminin öne geçtiğini unutmamak gerekir. ■ 19. sayfada

Doğan HIZLAN

Sertab Erener ve ekibi, dün Atatürk Havalimanı'nda tolgukıyla karşılandı. Sertab'ı karşılayanlar arasında yarı-koyn birikte yarattığı Demir Demirkan (solda) da vardı. Daha sonra Dünya Kupası'nda 3'üncü olan Millîlerimiz gibi üstü açık bir otobüse Taksim'e ulaşan Sertab, havalî fikirlerin altında şarkısını söyledi.

Dünyada 1 milyon satacak

sonra Türkiye Eurovision'da birincilik kazandıran Sertab Erener, Way That parçasıyla açılacak.

Yeni Lopez geliyor

■ Sony'nin hazırlayacağı single altmışın bir milyondan fazla satması planlanıyor. Sony yetkilileri, "Sertab, Céline Dion, Ricky Martin, Shakira ve Jennifer Lopez gibi dünya stars olacak" dedi. ■ 9'da

Erol BOPAYNICI

Konserde gibiydim

■ Yurda dönün Sertab Erener, uçağa zafer gecesini anlattı: "Kendimi Rumelithisari'nda konsere çıkıyor gibi hissedip rahat oldum. Ta ki puanlama başlayınca bunun bir yarışma olduğunu anladım."

■ Cusai TURAN ■ 2. sayfada

Hasta Adam, sanat ve sporda iyileşti

İngiltere'de yayınlanan The Times Gazetesi, 20'nci yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu için söylenen "Hasta adam" deyimine gönderme yaparak Türkiye "Avrupa'nın sağlıklı adam" ifadesini kullandı. The Times, Türkiye'nin son yıllarda birçok alanda dünya çapında büyük başarılar elde ettiğini yazdı.

İbrahim Tatlıses gibi kendisini kabul ettirmiş şarkıcıların yerini koruluğuna işaret eden gazete, Tatlıses'in otobüs şirketi, müzik kanalı ve balımacı restoranları olduğunu da hatırlattı. Bülent Ersoy'un da cinsiyet değiştirme operasyonu sonrasında "gece kızılderinisi" olduğunu belirtti.

Sezen Aksu'ya özel bir yer ayıran The Times, sanatçının Tarkan ve Sertab Erener gibi pek çok sanatçıyla eşin kaynağı olduğunu yazdı.

ARKAN'A ÖVGÜ

Yazda Türkiye'nin "Uzak" filmi Cannes'da, Milli Futbol Takımıyla Avrupa Kupası'nda elde ettiği başarıları yer veren The Times, "Bugünlerde Avrupa'nın adamının durumu iyi gibi" yorumu yaptı.

Yazda Türk müzik piyasasının tuhaf yıldızlar ve şarkı göbek dansıyla "Türk şarkıları" sıfatını almış Nezih Akın'ın şarkıcılarla dolu olduğunu, "yeteneksiz şarkı yazarları ve et göstererek şarkı yazarı olmaya çalıştığını" yazdı.

Ancak bunlar arasında "Tarkan'ın The Times Gazetesi, Tarkan'ın şarkı gösterdi ve sanatçının şarkısından söz etti. Gazete, Tarkan için 'Türkiye'nin Rocky Star'ı" diye yazdı.

Boy George'un kaptısı

BODRUM Halikarnas Disko'nun 24'üncü yıl kutlamalarında konser vermek üzere çağrılan İngiliz pop sanatçısı Boy George, Atatürk Havalimanı'nda görüntü alan basın mensuplarına sinirlenince ülkesine geri döndü. Boy George dün saat 16.00'da İngiliz Hava Yolları uçağı ile Atatürk Havalimanı'na indi. Organizatörler tarafından karşılanan Boy George, gazetecilerin görüntü almasına sinirlendi.

Muhabirler parmağıyla işaret yapan şarkıcı, Gay Dergisi ile yürüyüşü kapatarak fotoğraf çekilmesini engellemeye çalıştı. Yardımcısıyla birlikte Dış Hatlar Terminali girişindeki merdivenlerden üst kata çıkan Boy George, British Airways gışesine giderek geldiği uçakla dönmek için bilet aldı. Organizatörlerin ikna çabaları etkili olmadı. Duruma şaşırarak pasaport bankosundaki polisler kısa süreli bir telefon görüşmesinin ardından Boy George'un pasaportlarını vererek uçabileceğini söyledi. Üç gün kalmış beklenen sanatçının Türkiye macerası yarım saat sürmüştü.

■ Fahir KAPTAN / İSTANBUL

Sertab Erener

Mutlülüğü

Süreyya Ayhan

Brian Pank

DOĞAL

Önce ve...
12. or...
ben...
lar ve...
ama...
de...
yıld...
Ener...
form...
açıldı...
yandı...
rekör...
ek...
lar...
Çin...
rin...
ve...
çık...
şey...
ak...
Se...
doğ...
de...
da...
D...
lave...
rudi...
önc...
yü...
da...
ya...
Se...
y...
d...

EUROVISION'UN YILDIZI BONOMO

57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın resmi açılışı yapıldı. Kırmızı halı geçişinde en çok alkışı Can Bonomo ve Azerbaycan'ı temsil eden Sebine Babayeva aldı.

neyt Arkin oğullarıyla oynadı

sinemasının efsane ismi Cüneyt Arkin, şarkısının yeni reklam filminde oynasleeği doktorluk olan ve reklamda da nı canlandıran usta oyuncu, oğulları Kaan Cüreklıbatır ile birlikte kamera geçti. Geçirdiği rahatsızlık nedeniyle tletiden uzak kalan Arkin, "Seti çok reklam çekimi için de olsa tekrar rısında olmak beni çok mutlu etti" durumunun iyi olduğunu belirten kında halı saha maçına başlayıp ata m" diye konuştu. ■ Cenkler TEZEL

AZERBAIJAN'IN başkenti Bakı'da düzenlenecek olan 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın resmi açılış töreni, dün Hazar Denizi kıyısında yer alan EuroClub binasında yapıldı. 42 ülkenin temsilcisi, açılış törenine kırmızı halıdan geçerek katıldı. Kırmızı halıda en çok ilgiyi Türkiye'yi "Love Me Back" adlı şarkısıyla temsil edecek olan Can Bonomo ile "When the Music Dies" şarkısıyla Azerbaycan adına yarışan Sebine Babayeva aldı. Can Bonomo ve beraberindeki heyetin ellerinde Azerbaycan ve Türkiye bayraklarıyla araçtan inmesi, tören alanında büyük coşku yarattı. İzleyicilerin yanına kadar giderek onları selamlayan Bonomo, "Türkiye, Türkiye" sloganları eşliğinde kırmızı halı geçişini tamamladı. Eurovision 2011 birincileri Eldar ve Nigar ikilisi ile 2009 yılı galibi Norveç temsilcisi Alexander Rybak'ın da katıldığı açılış töreni, resepsiyon ve konser programıyla devam etti. 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın yarı finalleri yarın ve perşembe günü, final ise 26 Mayıs Cumartesi günü yapılacak. Bonomo, 24 Mayıs'taki yarı finalde yarışacak.

EUROVISION
SONG CONTEST
BAKU 2012

Türkiye'nin Eurovision macerası

Yakın Plan'da Türkiye'nin 37 yıllık Eurovision macerası ekrana geliyor. Programda 1975'ten bugüne neler yaşandığı, Sertab Erener'in nasıl birinci olduğu ve bu yılki temsilcimiz Can Bonomo'nun "Love Me Back" şarkısını nasıl yazdığı da yer alıyor. **22.15 NTV**

23 Mayıs 2012 Çarşamba

İran'la Azerbaycan arasında EUROVISION GERGİNLİĞİ

AZERBAYCAN'ın başkenti Bakü'de dün akşam yan finali yapılan Eurovision şarkı yarışması, ülkenin İran ile ilişkilerinin iyice gerilmesine yol açtı. İran, haftalardır süren gerginliğin ardından Azerbaycan'a "İslam'ın kutsal değerlerine saygı göstermediği" için bir protesto notası verdi, Bakü Büyükelçisini de "görüş alışverişinde bulunmak için" geri çağırdı. İranlı

din adamları birkaç hafta önce Bakü yönetimini "Eurovision'a ev sahipliği yaptığı ve eşcinsellerin yürüyüşüne izin verdiği" gerekçesiyle ağır biçimde eleştiriyordu. Oysa Azerbaycan'da bugüne kadar hiç eşcinsel yürüyüşü yapılmadı. İran'ın, Azerbaycan'la yaşadığı sorunların kökenindeyse, bu ülkenin İsrail'le ilişkilerinin gelişmesi var.

Aliyev'e tepki sürüyor

AZERBAYCAN muhalefeti, Eurovision Şarkı Yarışması konusundaki tepkilerini sürdürüyor. Ülkenin önde gelen kadın rejim muhaliflerinden Leyla Yunus, dün

Bakü'de düzenlediği basın toplantısında, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i, Eurovision için Bakü'de evleri yıkmak ve emeklilere yapılan yardımları kısmakla suçladı.

2 FINALDEYİZ

Can Bonomo yarın akşam birincilik için sahneye çıkacak.

AZER-BAYCAN'ın başkenti Bakü'de yarın akşam 57'ncisi düzenlenecek olan Eurovision Şarkı Yarışması'nda ülkemizi temsil eden Can Bonomo, ikinci yarı final elemeleri için Crystal Hall'de sahne aldı. Ülkemizi "Love Me Back" adlı parçayla temsil eden Bonomo, 13'üncü sırada sahneye çıktı. Bonomo'ya sahnede 5 dansçı eşlik etti. Hatice Gökçe'nin tasarladığı ve Ege'nin efelerinden esinlenen kıyafetiyle sahneye çıkan Bonomo'ya Candaş Baş'ın hazırladığı koreografiyle dansçıların yanı sıra fondaki fırtınalı deniz animasyonu da eşlik etti. 8 ülkenin elenip 10 ülkenin finale çıktığı gecede Türkiye'nin finalist olduğu en son açıklandı.

■ Gülbahar KARAKUŞ/MAGAZİN

6 Can Bonomo yarışıyor

57'nci Eurovision Şarkı Yarışması'nın ikinci yarı finali bu akşam yapılacak. Ülkemizi "Love Me Back" şarkısıyla temsil eden Can Bonomo, 13'üncü sırada yarışacak.

57'nci Eurovision Şarkı Yarışması bu yıl Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de yapılıyor. Yarışmanın ikinci yarı finali bu akşam

- düzenlenecek. Ülkemizi "Love Me Back" şarkısıyla temsil eden Can Bonomo da bu akşam sahnede olacak. 13'üncü sırada yarışacak olan Bonomo,
- 26 Mayıs'taki büyük finale kalmak için oy toplamaya çalışacak. Yanı final, TRT 1'den canlı ekrana gelecek.
- **22.00 TRT 1**

6

Haydi BONOMO

57'nci Eurovision Şarkı Yarışması'nın finali bu gece TRT 1'den canlı yayınlanacak. Türkiye'yi "Love Me Back" şarkısıyla Can Bonomo 18'inci sırada temsil edecek.

5 7. Eurovision Şarkı Yarışması, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlenecek. Yarışma bu gece Bakü Crystal Hall'de yapılacak. Final öncesinde saat 21.30'da "Eurovision'a Doğru" adlı programda Eurovision tarihinde kısa bir yolculuğa çıkılacak. 26 ülkenin yarışacağı finalde ise Can Bonomo 18'inci sırada sahnede alacak. **22.00 TRT 1**

Finaldeki ülkeler

1. İngiltere, 2. Macaristan, 3. Arnavutluk, 4. Litvanya, 5. Bosna-Hersek, 6. Rusya, 7. İzlanda, 8. Kıbrıs Rum Kesimi, 9. Fransa, 10. İtalya, 11. Estonya, 12. Norveç, 13. Azerbaycan, 14. Romanya, 15. Danimarka, 16. Yunanistan, 17. İsveç, 18. Türkiye, 19. İspanya, 20. Almanya, 21. Malta, 22. Makedonya Cumhuriyeti, 23. İrlanda, 24. Sırbistan, 25. Ukrayna, 26. Moldova

EUROVISION'UN YILDIZI BONOMO

57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın resmi açılışı yapıldı. Kırmızı halı geçişinde en çok alkışı Can Bonomo ve Azerbaycan'ı temsil eden Sebina Babayeva aldı.

Yarışmanın yurtdışı KRİSTAL SALONU

neyt Arkin oğullarıyla oynadı

sinemasının efsane ismi Cüneyt Arkin, şarkıcısının yeni reklam filminde oynadığı doktorluk olan ve reklamda da onu canlandıran usta oyuncu, oğulları Kaan Cüreklibatür ile birlikte kamera geçti. Geçirdiği rahatsızlık nedeniyle filmlerden uzak kalan Arkin, "Seti çok reklam çekimi için de olsa tekrar sahnede olmak beni çok mutlu etti" durumunun iyi olduğunu belirten Arkin, "Halı saha maçına başlayıp atam" diye konuştu. ■ Cenk TEZEL

AZERBAJCANTIN başkenti Bakü'de düzenlenecek olan 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın resmi açılış töreni, dün Hazar Denizi kıyısında yer alan EuroClub binasında yapıldı. 42 ülkenin temsilcisi, açılış törenine kırmızı halıdan geçerek katıldı. Kırmızı halıda en çok ilgiyi Türkiye'yi "Love Me Back" adlı şarkısıyla temsil edecek olan Can Bonomo ile "When the Music Dies" şarkısıyla Azerbaycan adına yarışan Sebina Babayeva aldı. Can Bonomo ve beraberindeki heyetin ellerinde Azerbaycan ve Türkiye bayraklarıyla araçtan inmesi, tören alanında büyük coşku yarattı. İzleyicilerin yanına kadar giderek onları selamlayan Bonomo, "Türkiye, Türkiye" sloganları eşliğinde kırmızı halı geçişini tamamladı. Eurovision 2011 birincileri Eldar ve Nigar Nizami ile 2009 yılı galibi Norveç temsilcisi Alexander Rybak'ın da katıldığı açılış töreni, resepsiyon ve konser programıyla devam etti. 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın yarın finalisti yarın ve perşembe günü, finali ise 26 Mayıs Cumartesi günü yapılacak. Bonomo, 24 Mayıs'taki yarı finalde yarışacak.

EUROVISION
SONG CONTEST
BAKULI 2011

Bonomo'yla FİNALDEYİZ

■ Can Bonomo, "Love Me Back" ile finale kalmayı başardı. Bonomo, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de yarın akşam 57'ncisi düzenlenecek Eurovision Şarkı Yarışması'nın favorileri arasında gösteriliyor. Dün, Türkiye ve Can Bonomo, Twittter'da "Trending topic"de yer aldı. » 2

Can'ımızsin BONOMO

BONOMO'DAN 7 DE OLUR TWEET!

57'nci EUROVISION Şarkı Yarışması'nda Türkiye'yi temsilen Can Bonomo, 112 puanla 7'nci oldu. İrveç'in birinci olduğu yarışmada Rusya ikinci, Serbestan da üçüncü oldu. Eurovision Şarkı Yarışması, "Avea Gırgı" logosu ve "Atapın Yık" sloganıyla Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlendi. 26 ülke temsilci, Crystal Hall'de düzenlenen finalde birbirleriyle yarıştı. Can Bonomo, "Me Back" adlı şarkısıyla 18'inci sırada sahneye çıkan İrveç temsilcisi Loreen, "Tweeter" adlı şarkısıyla kazandı. Sahnedeki diğer yarışçıların eşlik ettiği Loreen, şarkı sahnesi performansıyla favoriler arasında gösterildi.

Azerilerden tam puan

İrveç, 1.259 puanla Rusya ile birinci olurken, sırada 214 puanla Serbestan yer aldı. Çeyrek finalde birinci olan Azerbaycan ise "Selam Babayeva"nın seslendirdiği "When The World Dies" adlı parçayla 150 puan alarak İrveç'e dördüncü sıradan girdi. Ülkemizi "Love Me Back" adlı parçayla temsilen Can Bonomo, 112 puanla 7'nci sırada yer aldı. Türkiye'nin en yüksek puanı (12) Azerbaycan'ın Can Bonomo'yu destekleyenler Twitter'dan Can Bonomo'nun yanında olduklarını "Can'ımızsin olsun Bonomo" şarkısıyla gösterdi.

Ben o nineleri yerim!

Can Bonomo, Eurovision'da hangi şarkıyı performansı ile beğenildiği de açıklandı. İrveç, sahneye Loreen'i izlerken bulunduğu beşinci Bonomo, "Me Back" adlı şarkıyı çok yavaş ve arkadan çıkarak söyledi. Nitekim Rusya'dan katılan yarışçı, "Ben o nineleri yerim!" diye şarkı söyledi. "Ben o nineleri yerim!" diye şarkı söyledi.

EK 2- 2003 VE 2012 YENİ ŞAFAK GAZETESİ EUROVISION ŞARKI YARIŞMASI HABERLERİ

Yeni Şafak

MİLLİ KARŞILAMA

Letonya dönüşü büyük bir sevgi seli ile karşılanan Sertab Erener, "Heyecanlanmamak için sahneye heyecandan ölecektim" dedi

Letonya dönüşü büyük bir sevgi seli ile karşılanan Sertab Erener, "Heyecanlanmamak için sahneye heyecandan ölecektim" dedi

■ SİRRI BİYİK İSTANBUL

A tırlık Havalimanı'nda Sertab Erener'in Letonya'dan dönüşü büyük bir sevgi seli ile karşılandı. Erener, "Heyecanlanmamak için sahneye heyecandan ölecektim" dedi. Erener, Letonya'da 48. Eurovision Şarkı Yarışması'nda 167 puanla birinci olan Türkiye'yi temsil etmişti. Erener, Letonya'da 48. Eurovision Şarkı Yarışması'nda 167 puanla birinci olan Türkiye'yi temsil etmişti. Erener, Letonya'da 48. Eurovision Şarkı Yarışması'nda 167 puanla birinci olan Türkiye'yi temsil etmişti.

TAKSİM MEYDANI 'EVERY WAY THAT I CAN'LA İNLEDİ

Sevgi gösterileri arasında üstü açık bir otobüsle Taksim'e geçen Sertab Erener, Taksim Meydanı'nda toplanan binlerce vatandaşlar için, Türkiye'ye birincilik getiren "Every Way That I Can" adlı parçası seslendirdi.

BELÇİKA BASINI: TÜRK LOBİSİ KAZANDI

Eurovision Şarkı Yarışması'nı son anda, iki puan farkla kaybeden Belçika, basın yorumlarında "Türkiye'yi ve Türk lobisini" kutladı. Belçika'nın Sertab Erener'e 12 puan verdiğini çünkü ülkelerindeki Türkler'in telefonla oy kullanarak Türkiye'yi desteklediklerini, diğer Avrupa ülkelerinde de Türk lobisinin oylamalarının etkili olduğunu yazdı. "La Dernière Heure" gazetesi ise Erener ile yaptığı bir söyleşiye yer verdi. Erener, demecinde Avrupa ve AB'de ismini daha fazla duyurmayı istediğini anlattı.

'TÜRKİYE'NİN AVRUPA KÜLTÜRÜNE KATKISI'

Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu, Sertab Erener'in Eurovision Şarkı Yarışması'nda, Cannes Film Festivali'nde ise Türk filmi "Uzak"ın birinci olmalarını, Türkiye'nin Avrupa kültürüne katkısı olarak değerlendirdi. AB Dış İlişkiler Komisyonu Üyesi Chris Patten ise, Eurovision'da İngiltere'nin sıfır puan almasının ağrılarına değinerek, "Yarışmada, İngilizlerin sıfır puan alması ağrılarına girmişti. Ama Türkiye'nin birinci olmasıyla sevinçimin" diye konuştu. ■ KAAH İPEKÇİOĞLU

Başbakan tebrik etti

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ile CHP lideri Deniz Baykal'ın kendisini arayıp tebrik ettiğini söyleyen Erbakan, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdeti ile TBMM Başkanı Bülent Arınç ve Başbakan Erdoğan tarafından kabul edilerek, Erbakan'ın özellikle şarkıcının İngilizce olması nedeniyle kendisini seçtiğini AK Parti Sarıyer İlçe Başkanı ve sanatçı Sezen Aksoy'un telefonla çok memnun olduğunu söyledi.

Eurovision'da Türkiye'ye birincilik kazandıran sanatçı Sertab Erener, Cumhurbaşkanı Sezer, Meclis Başkanı Anıtek ve Başbakan Erdoğan tarafından kabul edildi. Başbakan Erdoğan, Erener'e altın bir bilezik hediye etti. ■ 21 DE

Başaramazsam burada kalırım

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de 57.Eurovision Şarkı Yarışması'nın ikinci finalinde ilk 10 arasına son anda girmeyi başaran Türkiye adayı Can Bonomo'ya Alman Der Spiegel dergisinin internet sayfasında yayınlanan bir haberde övgüyle söz edildi. Azerbaycan'da düzenlenen 57. Eurovision Şarkı Yarışması yarı finalinde Türkiye'yi, "Love Me Back" adlı şarkısıyla temsil eden Can Bonomo, finallere kalmaya hak kazandı. "Sıradanlar ve bir egzotik" başlıklı haberde, Bonomo'nun Türk pop müziğinin unsurlarını, Eurovision Şarkı Yarışması'nın "mizahi" geleneğiyle birleştirerek bir adım öne çıktığı belirtildi.

Ote yandan konuşan Can Bonomo, "Azerbaycan gerçekten çok güzel bir iş çıkarmış, bize de çok iyi bakıyorlar. Kardeş ülkemizde kendimizi ayrıcalıklı hissediyoruz. Gerçekten çok büyük bir destek görüyoruz. Eğer ola ki finallerde çok güzel bir başarı getiremezsem Bakü'de kalacağım. Daha dönmem, keyfim

Yeni Şafak

Kırmızı halının tozunu attırdı

26 Mayıs'ta Bakü'de gerçekleştirilecek olan 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın resmi açılışı yapıldı. Kırmızı halıda en büyük akışı Can Bonomo aldı.

■ BAKÜ

Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlenen, "57. Eurovision Şarkı Yarışması"nın resmi açılış töreni yapıldı. Hazar Denizi kıyısında yer alan "EuroClub" binasında düzenlenen açılışa 42 ülkenin temsilcisi kırmızı halıdan geçerek katıldı. Eurovision temsilcilerini kırmızı halıda büyük coşkuyla karşılayan hayranları, burada sanatçılarla fotoğraf çekirme fırsatı buldu.

HAYRANLARI SIRAYA GİRDİ

Halı geçişinde en çok ilgiyi Türkiye'yi, "Love Me Back" adlı şarkısıyla temsil edecek Can Bonomo ve "When The Music Dies" şarkısıyla Azerbaycan'ı tem-

sil eden Sebina Babayeva aldı. Can Bonomo ve beraberindeki heyet, ellerinde Azerbaycan ve Türkiye bayraklarıyla araçtan inmesi tören alanında seyircilerin coşkusuna neden oldu. İki cilerin yanına kadar giderek onları selamlayan Bonomo, "Türkiye, Türkiye" sloganları eşliğinde kırmızı halı geçişini tamamladı. Eurovision-2011 birincisi Azeri Eldar ve Nigar ikilisi ise 2009 yılının galibi Norveç temsilcisi Aleksandr Rikbak'ın da katıldığı açılış töreni, müzik ve konser programıyla devam etti.

Yarı finalleri 22 ve 24 Mayıs'ta yapılacak 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın finali 26 Mayıs'ta gerçekleştirilecek. (AA)

Final 26 Mayıs'ta

Crystal Hall'de gece yapılan birinci yarı finalde yarışacak ülkelerin listesi şöyle:

1. Karadağ,
2. İzlanda,
3. Yunanistan,
4. Letonya,
5. Arnavutluk,
6. Romanya,
7. İsviçre, 8. Belçika,
9. Finlandiya,
10. İsrail, 11. San Marino, 12. Güney Kıbrıs Rum Kesimi,
13. Danimarka,
14. Rusya,
15. Macaristan,
16. Avusturya,
17. Moldova ve 18. İrlanda.

Yarısmada Türkiye'yi, "Love Me Back" adlı şarkısıyla temsil edecek Can Bonomo 24 Mayıs'ta yapılacak 2. yarı finalde sahne alacak.

57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın finali ise 26 Mayıs'ta yapılacaktır.

Sobalı, fıskiyeli PROVA

Azerbaycan'da yapılacak 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın birinci yarı finalinde sahne alacak ülkeler kostümlü prova yaptı. Sahnedeki çıkış sırasına göre yer alan ülke temsilcileri yarı final öncesi son provalarını yaptı. Eurovision-2012'yi takip eden basın mensupları ve fanların oylarına göre birinci yarı finalin favorisi olarak gösterilen Rusya'nın "Buranovskiye Babuşki" grubu sahnede "dumanı tüten" bir soba ile yer alırken, Eurovision-2012'nin İrlandalı ikizleri ise fıskiye ile sahne aldı. ■ BAKU (AA)

EDİRNE 20/24 TRAKIA AYRILAR PARIS

hük

Güney
arason
muzu
Ana, "on
uzun yürü
için doldu
yazar" dedi
"Peki a
zım kipi
uzun hen
"Çıld
müz: ka
diye den
"Ya
böyle
"Nin
kurda
için" e
Yan
demir
"h
zim
lo
B
A
yin
idri

Eurovision'u sakın kazanma

Eurovision Şarkı Yarışması'nda İspanya'yı temsil eden Pastora Soler, ülkesinin yaşadığı ekonomik krizden dolayı yarışmayı kazanmaması yönünde kendisine telkinde bulunduğunu söyledi. Soler, İspanya'da bir radyoya yaptığı açıklamada, ülkesindeki ekonomik krizin güncel hayata nasıl etki ettiğini bir kez daha ortaya koydu.

LÜTFEN KAZANMA, PARA YOK

İspanyol şarkıcı, "TVE, benden Eurovision'u kazanmamı istemedi çünkü gelecek yıl festivali organize edecek parası yok" dedi. İspanya Devlet Radyo ve Televizyon Kurumu'ndan (RTVE) yetkililerin kendisiyle yaptıkları konuşmalarda "Lütfen kazanma. Önce krizden, şu zor dönemden çıkmamız gerek" de-

diklerini anlatan Soler, ekonomiyetersizlikten dolayı sahneye çıkmayın bile kısıtlandığını söyledi.

Soler, "Bir piroteknik kullanıyacak" diyerek, "Her tiyatro efekti çok para tutuyor. İspanya TVE de harcama yapamıyor. Bu da değil. TVE'nin, benim için ki hareketlerim için de harca parası yok. Sürpriz olmayacak, sadece raklandırma biraz yapıyoruz. Bütçe yok, ekonomisi hissediliyor" şeklinde konuştu.

Sevillalı şarkıcı, gerçeğin gerektiğini ve Eurovision'un olmasının çok zor olduğunu ekterek, ilk 5 veya 10'a girmen başarı olacağını dile getirdi. Kendisine göre Eurovision'un favorisinin Rusya ve İspanya olduğunu söyledi.

Heyecan dorukta

Azerbaycan'da yapılan 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın finali bu akşam 21.30'dan itibaren TRT 1'de canlı yayınla ekrana gelecek. Türkiye'yi temsil eden Con Bonomo, 24 Mayıs Perşembe akşamı çıktığı yarı finalde finale kalmaya hak kazandı. Şovu ve şarkısıyla beğeni toplayan Bonomo şarkısı Love Me Back ile bu akşam birincilik için yarışacak. Yarı finalde sahne alan ülkeler performanslarıyla ve birbirinden renkli sahne gösterileriyle göz doldurdu.

Can Bonomo 13. sırada sahneye çıktı. Ve kazandığı en son açıklanan isim oldu. Bu akşamki finale ismini yazdıran diğer ülkeler şöyle; Romanya, Moldova, İzlanda, Macaristan, Danimarka, Amavutluk, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan, Rusya, İrlanda, Litvanya, Bosna Hersek, Sırbistan, Ukrayna, İsveç, Makedonya, Norveç, Estonya, Malta. Can Bonomo 26 Mayıs'ta TS 22'de yapılacak finalde 18. sırada sahne alarak Türkiye'yi temsil edecek. TRT 1 / 21.30

Yarışmanın birincisi İsveç'i 'Euphoria' isimli şarkısıyla Loreen temsil etti.

CANIN SAGOLSUN

■ Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlenen 57. Eurovision Şarkı Yarışması'nın finalinde, temsilcimiz Can Bonomo 18. sırada sahne aldı. Bonomo'nun mükemmel performansı konuklar tarafından ayakta alkışlandı. Salonda 'Türkiye' sesleri yükseldi. Oylamada İsveç büyük oy farkıyla birinci olurken, temsilcimiz Bonomo yarışmayı 7'nci sırada tamamladı. • 2'DE

EK 3- 2003 VE 2012 CUMHURİYET GAZETESİ EUROVISION ŞARKI YARIŞMASI HABERLERİ

Sertab birinci

Letonya'nın başkenti Riga'da dün gece yapılan 48. Eurovision Şarkı Yarışması'nda Türkiye'yi temsil eden Sertab Erener, "Every Way That I Can" adlı parçasıyla 167 puan alarak birinci oldu. 165 puanla Belçika'nın Urban Trad grubu "Sanomi" parçasıyla ikinci, Rusya'nın TATU grubu ise "Ne ver, Ne bojsia" parçasıyla 164 puan alarak üçüncü oldu. Harem giysileriyle Sertab Erener ve eşliğindeki 3'ü Alman 1'i Türk 4 dansçı kadın, sergilediği oryantal danslarla 6 bin seyirciyi coştururken uzun süre ayakta alkışlandı. Kıbrıs Rum Kesimi Erener'e 8 puan vererek en yakın rakibiyle arasındaki puan farkını açmasını sağladı. (AA)

Kalabalık neyi sever neyi sevmez?

EVİN İLYASOĞLU

Hırsızlar bu yıl 48.1 düzenlenilen Eserler...

[illegible]

1. İki kişi de düğünlerinin
 birer davetlisi saygınamızda
 bulunduk. Birbirini
 tanıdık. Her ikisi de
 İstanbul'da doğmuştu.

İkinci kişi, benim için
 çok önemliydi. O, benim
 hayatımda ilk kez
 tanıştığım kişi idi.

O, benim için çok
 önemliydi. O, benim
 hayatımda ilk kez
 tanıştığım kişi idi.

O, benim için çok
 önemliydi. O, benim
 hayatımda ilk kez
 tanıştığım kişi idi.

[illegible][illegible][illegible]

genin kitlesiz duyurmak amacıyla gıdıtılan J.S. Bach'ın (de Mozart) eserleri zaman zaman çağrışımla ya da yanlış anlamalarla ya da düşününce yorulan tarzda yorumlanıyor. Örneğin hepimiz açıldıkça dinlediğimiz Alexander Rudin yitirmiştiğimiz Müslüca Vivas, Rudin senfonisi tepkilerle duydurmuş alışılmışlar parlatır ve ne kadar büyük, Haydn'ın ne kadar büyük müzisyen olduğunu kalkan bizi düşünürler. Rudin, Ayni Rudin'le piyano, solo ve fidekiler için. Huma'nın büyük tonlar, bu yitirmişler bir orkestra. Aras "Görüşme" olarak anılan 18. yüzyıl müzisyenlerinin çağları, hepki. Akseki Lubun'un büyük, Rudin'ın elinde büyük ve büyük. Yitirmişler.

dan iyi duyulmuşlardır. "Fortepi-
ano" ismi, "Fortepiano" kelimesi
ve "Onomasi da Klassik Batı Mü-
zik" başlıklı kitabında yer alan de-
ğerler, 1817'de Olin yaşı 84'te,
"Arslanlar üyeye sergilenen ağırlık ta-
mamları" üzerine Elzeri notalar
yazarak bir Fortepiyanoyu ağırlık ta-
mıydılar.

"Bir ala saraf forte piano."
Sarab-e meğmaysı haşm-e yeghan;
Uşak-e ergaşın feryadı işte nergis

Herkes sandı ki Demetler bir havas
Mezart ve Bach, Olin'ın son pro-
gramında yeni klasik dinleme
bir üslupla da solist ve perlon yanı
şıştı. Bu iyi de Bachın, Mozartın

Ero

12 Tiyatroları sahneledikleri 12 oyunu Türkiye'nin 12 bölgesinde tiyatroseverlerle buluşturacak

Büyük Anadolu Turnesi

Sertab Ankara'da

Eurovision Şarkı Yarışması'nda birinci olan Sertab Erener, başkentte devletin zirvesi tarafından ağırlandı. Erener, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, TBMM Başkanı Bülent Arınç ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan tarafından kabul edildi. Başbakan Erdoğan, Eurovision'daki başarısından dolayı Sertab Erener'e 24 ayar bilezik hediye etti. Erener ve ekibi, akşam da bir konser verdi. MEB Beşevler Şûra Salonu'ndaki konser, yoğun istek üzerine bugün de tekrarlanacak. (SERDAR ÖZSOY/AA)

Bakû- Tahran arasında 'Eurovision' gerilimi

EKBER KARABAĞ

TAHRAN - Azerbaycan'ın başkenti Bakû'daki Eurovision şarkı yarışması nedeni ile Azerbaycan ve İran arasında haftalardır süren gerilim, yapılan protestolar esnasında İran'ın dini liderine saygısızlık yapıldığı gerekçesi ile doruk noktaya ulaştı ve İran, Bakû büyükelçisini geri çağırdı.

Başta İsrail'den kaynaklanan nedenlerden dolayı son aylarda Tahran-Bakû arasında devam eden gerilimli atmosfer, Eurovision yarışmalarıyla yeni bir boyut kazandı. İran'daki birçok üst düzey din adamı ve politikacı, yarışmaların Azerbaycan'da yapılmasına ve etkinlikler sırasında eşcinsellerin yürüyüş yapmasına itiraz ederken Azerbaycan'ın İran'daki Tebriz Konsolosluğu önünde protesto gösterileri düzenlendi. İran'daki gösterileri, Azerbaycan'da İran temsilcilikleri önünde yapılan gösteriler izledi. İran'dan yapılan açıklamada, Bakû Büyükelçiliği önünde yapılan protesto gösterilerinde, İran'ın dini lideri ve kutsal değerlerine saygısızlık edildiği gerekçesiyle Bakû büyükelçisinin istişarelerde bulunmak amacıyla geri çağırıldığı belirtildi.

İran ayrıca Azerbaycan'ın Tahran'daki Büyükelçisi Cevanşir Ahundov'u da olaya tepki olarak Dışişleri Bakanlığı'na çağırdı. İran, Azerbaycan'da terör suçlamasıyla tutuklanan kişilerin Tahran'la ilişkilendirilmesi, İsrail ajanlarının Azerbaycan'da faaliyet göstermesi iddiası ve bu ülkenin İsrail'den yüklü miktarda silah almasına tepki olarak geçen aylarda üç kez Azerbaycan'a nota vermişti.

İran büyükelçisini geri çağırdı

Yaz
or
entri
değiş
binie
mü c
bir k
Soru
kayn
"Kac
Or
zate
büyü
erke
tohu
elbe
altın
kaç
bele
Am
top
pay
kan
E
işle
cin
yan
zan
akl

E
en
rak
oğ
Ro
tar
Fa
J
ke
en
kis
öl
re
ci
H
gr
kr
K

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Uğur FİDAN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Pendik Gülizar Zeki Obdan Lisesi
Ön Lisans Diploması	Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” Bölümü (2017)
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, “Gazetecilik” Bölümü (2017) Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” Bölümü (2020).
Yabancı Dil	İngilizce
BİLİMSEL ÇALIŞMALAR	
Kongreler	-
Sertifikalar	Basın İlan Kurumu ‘Yeni Nesil Gazetecilik ve İstihdam Programı’ Sertifikası Yes Dil Kursu ‘B1’ Seviyesi İngilizce Sertifikası
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Antalya XL Dergisi, 15.07.2016-15.08.2016 /Staj